სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
სსუ სამშვიდობო განათლების ცენტრი

ბექან ხორავა, ნონა ჭანტურია

აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1921-1991 წლებში

გამომცემლობა „უნივერსალი"
თბილისი 2019

უაკ (UDC) 35.071.5 (479.226)
ხ-75

სახელმწიფო ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებად იყოფა. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, 1921-1930 წლებში, საქართველოში ძირითად ადმინისტრაციულ ერთეულს მაზრა წარმოადგენდა. 1930 წლიდან მაზრებად დაყოფა რაიონებად დაყოფით შეიცვალა. აფხაზეთშიც, ისევე, როგორც მთელ საქართველოში, მაზრები, როგორც ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ერთეულები გაუქმდა და რაიონები შეიქმნა. 50-იანი წლებიდან საქართველოში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებია რაიონი, ქალაქი, დაბა და სოფელი.

ნაშრომში შესწავლილია საქართველოს სსრ ავტონომიური ერთეულის, აფხაზეთის, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1921-1991 წლებში. მასში ნაჩვენებია საბჭოთა აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფისა და დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების შეცვლის დინამიკა. ნაშრომს ერთვის დოკუმენტები 1921-1991 წლებში აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფისა და გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლის ან ტრანსკრიფციული ცვლილებების შესახებ.

რედაქტორი

ნოდარ დარსანია, ისტორიის დოქტორი, პროფესორი

წიგნი გამოიცა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლებისა და კულტურის სამინისტროს „აფხაზეთის მეცნიერთა მხარდაჭერის პროგრამის“ ფარგლებში.

© ბ. ხორავა, ნ. ჭანტურია, 2019

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ე. პოლიტკოვსკაიას №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-675-1

შესავალი

სახელმწიფო ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებად იყოფა. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულებად დაყოფის მიზანია გააადვილოს და რაც შეიძლება სრული და ქმედითი გახადოს სახელმწიფო მექანიზმის მუშაობა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შესაბამისად ყალიბდება ხელისუფლებისა და მმართველობის ადგილობრივ ორგანოთა სისტემა.

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის შექმნისას გათვალისწინებულ უნდა იქნას ფიზიკურ-გეოგრაფიული პირობები, ეკონომიკური, პოლიტიკური, ისტორიული, კულტურული, ენობრივი და სხვა მრავალი ფაქტორი; მხედველობაშია მისაღები მეურნეობის ხასიათი, დონე და განვითარების პერსპექტივები, ადგილობრივი ბუნებრივი რესურსების გამოყენების შესაძლებლობა, კომუნიკაციების განლაგება, მოსახლეობის რაოდენობა და სიმჭიდროვე, ეთნიკური ჯგუფების კომპაქტური დასახლება და სხვა.

ნაშრომში შესწავლილია აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1921-1991 წლებში. ქრონოლოგიური ჩარჩო განსაზღვრულია საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდით. წიგნი შედგება გამოკვლევისა და დოკუმენტებისაგან.

საბჭოთა აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, ძირითადად, საბჭოთა კავშირში არსებული ადმინისტრირების პრინციპებს იმეორებდა. ეს განპირობებული იყო საბჭოთა კავშირის ცენტრალიზებული მმართველობის სტილით, რომელიც ყველა რესპუბლიკაში უნიფიცირებული იყო და მსგავსი ადმინისტრირების პრინციპების გატარებას გულისხმობდა. საბჭოთა ადმინისტრირების პრინციპი ყველაზე წვრილმან საკითხებშიც კი, ცენტრალური ხელისუფლების უპირობო დომინანტობასა და შეუზღუდავ დისკრეციას გულისხმობდა, როგორც საკავშირო, ასევე ავტონომიური რესპუბლიკების დონეზე და უფრო ქვედა ადმინისტრაციულ რგოლებში. ეს უკავშირდებოდა საბჭოთა ადმინისტრირების სამხედრო-პარტიულ ბუნებას, რაც საფუძველშივე გამორიცხავდა ძლიერ ადგილობრივ თვითმმართველობას, როგორც ადგილობრივი საზოგადოებების პოლიტიკური ნების გამოხატულებას.

აფხაზეთის ისტორიის კვლევისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია საბჭოთა პერიოდის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის საკითხი, რომელიც, ძირითადად, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებისა და გეოგრაფიულ სახელწოდებათა ცვლილებებს უკავშირდება. ადმინისტრაციული საზღვრების ცვლილება სხვადასხვა ერთეულის – რაიონის, ქალაქის, დაბის, სოფლის, სასოფლო საბჭოს, – შექმნას, გაუქმებას, სასოფლო საბჭოების ცენტრების შეცვლას, ერთი სოფლის სხვა სასოფლო საბჭოსთვის მიკუთვნებას გულისხმობდა. საზღვრების ცვლილებას ზოგჯერ არა მხოლოდ ადმინისტრაციული, არამედ პოლიტიკური ხასიათი ჰქონდა და ქართული ფაქტორის შესუსტებას ისახავდა მიზნად.

რაც შეეხება გეოგრაფიულ სახელწოდებათა შეცვლას, ესეც არანაკლებ მნიშვნელოვანი საკითხია. საბჭოთა პერიოდის აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ მოწყობაში სხვა ფაქტორებთან ერთად, უმნიშვნელოვანეს როლს ტოპონიმიის საკითხი ასრულებდა. 1921 წლიდან აფხაზეთში იდეოლოგიზებული გეოგრაფიული სახელწოდებები მკვიდრდება. 30-იანი წლების მეორე ნახევრიდან უცხოური – რუსული, თურქული, სომხური, გერმანული გეოგრაფიული სახელწოდებები ძირითადად ქართული სახელებით შეიცვალა. 1940 წელს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმთან შეიქმნა „დასახლებული პუნქტების სახელწოდებათა ტრანსკრიფციის კომისია", რომელსაც აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი, აფხაზი მწერალი და ჟურნალისტი მუშნი ხაშბა ხელმძღვანელობდა. კომისიის წევრები იყვნენ აფხაზური ინტელიგენციის თვალსაჩინო წარმომადგენლები დიმიტრი გულია, ანდრია ჭოჭუა და სხვ. 1947 წელს კომისიის შემადგენლობა განახლდა, თავმჯდომარე კვლავ მუშნი ხაშბა იყო, ხოლო წევრები – ხუხუტი ბღაჟბა, დიმიტრი გულია, ანდრია ჭოჭუა, ბაგრატ ჯანაშია და სხვები. კომისიის მუშაობის საფუძველზე დასახლებული პუნქტების სახელწოდებათა ცვლილებები განხორციელდა. ეს ცვლილებები შეეხო XIX საუკუნეში შექმნილ უცხოურ დასახელებებს, რომლებიც ქართული და აფხაზური ტოპონიმებით შეიცვალა.[1]

ვითარება შეიცვალა 1953 წლიდან, როდესაც საქართველოსა და ქართველების დასჯის მოტივით სსრ კავშირის ცენტრალური ხელისუფლება აფხაზური ნაციონალისტური ძალების მხარდაჭერის

---

[1] საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 10-15; **Пачулия В. П. Советы Абхазской АССР в период Великой Отечественной Войны (1941-1945 г.г.).** Сухуми, 1990, გვ. 15; **Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов.** *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухуми, 1992, გვ. 500-501.

კურსს დაადგა. ამ დროიდან აფხაზეთში მასობრივად დაიწყო ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების აფხაზური, რუსული და სომხური სახელწოდებებით შეცვლა და მხარის ქართული ისტორიულ-კულტურული იდენტობის წაშლა.

ამდენად, აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა გარკვეულწილად ასახავს იმ რთულ ვითარებას, რაც საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებასა და კრემლის მიერ მხარდაჭერილ აფხაზურ სეპარატისტულ ძალებს შორის არსებობდა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნაშრომში წარმოდგენილ დოკუმენტებში, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის მთავარ საფუძვლად, ეკონომიკური ფაქტორია მითითებული, რაც ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის, როგორც ეკონომიკური ფაქტორის როლს უსვამს ხაზს, თუმცა, უაღრესად მნიშვნელოვანი იყო პოლიტიკური ფაქტორი.

საბჭოთა პერიოდის აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ მოწყობასთან დაკავშირებით ძირითადი წყაროებია სსრ კავშირის, საქართველოს სსრ და აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარები, სტატისტიკური ცნობარები, სხვადასხვა სახის აღწერის მასალები.[2] ფრიად მნიშვნელოვანია აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის 1926, 1935, 1937 და 1978 წლების კონსტიტუციები.[3] ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფისა და გეოგრაფიული სახელწოდებების ცვლილებების შესახებ დოკუმენტების (საქართველოს სსრ ცაკისა და აფხაზეთის ასსრ ცაკის დადგენილებები, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს და აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს მიერ მიღებული კანონები, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოსა და აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებები და დადგენილებები) ერთი ნაწილი გამოქვეყნებულია საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებებში, საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებებში, აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებებში, გაზეთებში: „კომუნისტი", „საბჭოთა აფხაზეთი", «Трудовая Абхазия», «Советская Абхазия» და სხვ.[4] მათი ნაწილი გამოქვეყნებულია დოკუმენტების

---

[2] Административно-территориальный состав СССР на 1 июля 1925 г. и 1 июля 1926 г., М., 1926; Административно-территориальное деление Союза ССР, М., 1931; Административно-территориальное деление Союза ССР, М., 1932; Административно-территориальное деление Союза ССР на 15 июля 1934 года, М., 1934; СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года, М., 1965; საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, ნაწ. I. სათემო ჯამები. სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველო. ტფილისი, 1923; ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატიული დაყოფა. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის გამოცემა. ტფილისი, 1925; Территория и Население С.С.Р. Абхазии, в кн. Статистический Справочник. Центральное Статистическое Управление ССР Абхазии. 1927 г. Сухум, 1928; საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა. ს.ს ცაკ-ის საორგანიზაციო განყოფილების გამოცემა. ქ. ტფილისი, 1930; საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1949 წლის 1 სექტემბრისათვის, თბ., 1949; Абхазская АССР. Административно-Территориальное Деление, 1951. Информационно-статистический отдел Президиума Верховного Совета Абхазской АССР. Сухуми, 1951; აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საინფორმაციო-სტატისტიკური განყოფილება. სუხუმი, 1953; საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1961 წლის 1 ივლისისათვის, თბ., 1961; საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისათვის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საბჭოების მუშაობის საკითხების განყოფილება, თბ., 1966; აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1969 წლის 1 იანვრისათვის. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. სოხუმი, 1969; აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, სოხუმი, 1975; საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საბჭოების მუშაობის საკითხების განყოფილება, თბ., 1977; საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, თბ., 1987.

[3] აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1926; აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1935, წიგნ.: აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თ. დიასამიძე*, თბ., 2004; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1937, წიგნ.: აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თ. დიასამიძე*, თბ., 2004; Конституция (основной закон) Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики, Сухуми, 1937; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი). მიღებულია აფხაზეთის ასსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მეცხრე სესიის მიერ 1978 წლის 6 ივნისს, სოხუმი, 1979.

[4] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2; 1950 წ. №18; 1951 წ. №2; 1952 წ. №1, №2, №3, №5, №7; 1953 წ. №3, №7; 1954 წ. № 4; 1957, №2; 1958, №4; 1959 წ. №3; 1960 წ. №5, №11; 1963 წ. №1; 1964 წ. №36; 1967 წ. №6; საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ. №4; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2; Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1938, №2; 1939, №1, №4, №7; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №227, 1938 წ. 3 ოქტომბერი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", 1944 წ. 4 ივნისი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №216, 1953 წ. 1 ნოემბერი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №54, 1975 წ. 18 მარტი; გაზ. „საბჭოთა

კრებულებში.[5] დოკუმენტების ნაწილი, რომელიც ჯერ კიდევ არ არის გამოქვეყნებული, მოძიებულია საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალურ არქივში და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივში (ყოფილი პარტიული ორგანოების არქივი).[6]

საბჭოთა აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ მოწყობასთან და დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების ცვლილებებთან დაკავშირებული დოკუმენტები, ასეთი მოცულობით, ქართულ (და აფხაზურ) ისტორიოგრაფიაში აქამდე არ გამოქვეყნებულა.[7] მასალის წარმოდგენის კუთხით, საკითხთან დაკავშირებული დოკუმენტები ქრონოლოგიური პრინციპით არის დალაგებული, რაც საშუალებას იძლევა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და მასთან დაკავშირებული საკითხები, მათ შორის გეოგრაფიულ სახელწოდებათა ცვლილებები, დინამიკაში დავინახოთ და სხვადასხვა პერიოდში განხორციელებული ტერიტორიული თუ გეოგრაფიული სახელწოდებების ცვლილებების კავშირი არსებულ პოლიტიკურ ვითარებასთან უფრო ცხადი გახდეს.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, 1921-1930 წლებში, საქართველოში ძირითად ადმინისტრაციულ ერთეულს მაზრა წარმოადგენდა. აფხაზეთში ხუთი მაზრა იყო: გაგრის, გუდაუთის, გუმისთის (შემდეგში – სოხუმის), კოდორის (შემდეგში — ოჩემჩირის), სამურზაყანოს (შემდეგში – გალის). 1930 წლიდან საქართველოში მაზრებად დაყოფა რაიონებად დაყოფით შეიცვალა. აფხაზეთის მაზრები, როგორც ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები, გაუქმდა და რაიონები შეიქმნა. 50-იანი წლებიდან, საქართველოში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულებია რაიონი, ქალაქი, დაბა და სოფელი.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შესახებ ძირითადი დოკუმენტებია საქართველოს სსრ და აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარები. ცნობარებში მოცემულია სხვადასხვა ტიპის მონაცემები, საიდანაც წინამდებარე ნაშრომში, მისი მიზნებიდან გამომდინარე, წარმოდგენილია მხოლოდ ის მასალა, რაც რეგიონის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფას შეეხება: ადმინისტრაციულ ერთეულთა (საქალაქო საბჭო, სადაბო საბჭო, სასოფლო საბჭო) და დასახლებული პუნქტების (ქალაქი, დაბა, სოფელი) რაოდენობის, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებებისა და დასახლებული პუნქტების სახელწოდებათა ცვლილებების შესახებ.

წარმოდგენილი დოკუმენტები საბჭოთა პერიოდში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლის საკითხებს საინტერესო კუთხით წარმოაჩენს. დამკვიდრებული თვალსაზრისით, 1929 წელს გუმისთის მაზრას სახელი გადაერქვა და სოხუმის მაზრა ეწოდა.[8] როგორც ირკვევა, აფხაზეთის ცაკ-ის დადგენილებით, 1924 წლის ოქტომბერში გუმისთის მაზრას სოხუმის მაზრა ეწოდა, მის ადმინისტრაციულ ცენტრად ქალაქი სოხუმი დარჩა.[9] თუმცა, 1925 წლის ს.ს.ს.რ. (საქართველოს სსრ, – ავტ.) ადმინისტრაციული დაყოფის ცნობარის თანახმად, სოხუმი „გუმისტინის

აფხაზეთი", №128, 1975 წ. 28 ივნისი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წელი, 13 იანვარი; გაზ. „კომუნისტი", №42, 1943 წ. 20 თებერვალი; გაზ. „კომუნისტი", №85, 1973 წ. 11 აპრილი; გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა", №48, 1919 წ. 1 მარტი; газ. «Трудовая Абхазия», 1924 г., 23 октября; газ. «Советская Абхазия», №86, 1942 г. 11 апреля.

[5] Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства РСФСР, I отдел, №12, М., 1929; Революционные комитеты Грузии в борьбе за установление и упрочение Советской Власти (Март 1921г. – Январь 1922 г.). Сборник документов и материалов. *Составитель И. Ахаая*, Сухуми, 1963; Советы Абхазии (1922-1937 гг.), Сборник документов и материалов, Сухуми, 1976; Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992; **Гамхария Дж., Гогия Б. Абхазия – историческая область Грузии, Тб., 1997;** აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თ. დიასამიძე*, თბ., 2004; რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი. აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თ. დიასამიძე*, თბ., 2005.

[6] საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 14, საქმე 403; საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22; საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894; ფ. 600, აღწ. 2, საქმე 5; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 86; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 99; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 428; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1273; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1274; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1279; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1675; ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676.

[7] ტოპონიმების გადმოცემისას დოკუმენტებში ხშირად გვხვდება შეცდომები, განსაკუთრებით 20-30-იანი წლების დოკუმენტებში. მიუხედავად ამისა, ავთენტურობის დაცვის მიზნით, წინამდებარე ნიგნში გეოგრაფიული სახელნოდებები მოტანილია ისე, როგორც ეს დოკუმენტშია.

[8] ჯ. მგელაძე, შ. ლაშხია, სოხუმის რაიონი, – ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 9, თბ., 1985, გვ. 504.

[9] Постановление Президиума Центрального Исполнительного Комитета ССР Абхазии, 20-го октября 1924 года, газ. «Трудовая Абхазия», №238, 1924 г. 23 октября.

მაზრის" ადმინისტრაციული ცენტრია.[10] აფხაზეთის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიტის 1926 წლის ანგარიშში კლაე სოხუმის მაზრა იხსენიება.[11] აფხაზეთის ცენტრალური სტატისტიკური სამმართველოს მიერ გამოცემულ 1927 წლის სტატისტიკურ ცნობარში, რომელიც 1926 წლის ვითარებას ასახავს, ასევე სოხუმის მაზრა იხსენიება.[12]

როგორც ჩანს, 1924 წლის ოქტომბერში გუმისთის მაზრას სოხუმის მაზრა ეწოდა, თუმცა ეს ფაქტი ვერ დაფიქსირდა საქართველოს სსრ 1925 წლის ადმინისტრაციული დაყოფის ცნობარში, რომელიც უფრო ადრე მომზადდა გამოსაცემად, ვიდრე ეს ცვლილება განხორციელდებოდა. ამას ადასტურებს 1926 და 1927 წლების მასალები, სადაც დაფიქსირებულია სოხუმის მაზრის არსებობა.

ნაშრომში, შესაბამისი კომენტარებით წარმოდგენილია საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1977 წლის ცნობარში მოცემული გადარქმეული დასახლებული პუნქტების თანდართული ცხრილი, რომელიც მრავალ უზუსტობას შეიცავს.[13] ჩვენ, შევეცადეთ, ეს უზუსტობები კომენტარებში სათანადოდ აგვესახა; საცნობარო და სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებული არასწორი ინფორმაციაც უნდა გასწორდეს.

აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობა საბჭოთა პერიოდში საგანგებო შესწავლის საგანი არ ყოფილა, თუმცა, ცალკეული მკვლევრები, საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის საკითხების შესწავლისას, ბუნებრივია, ნაწილობრივ აფხაზეთსაც ეხებოდნენ. მათ შორის, აღსანიშნავია *იური კაჭარავას, გრიგოლ ზარდალიშვილის, ვაჟა ეზუგბაიას* ნაშრომები.[14] მათში განხილულია საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ძირითადი ეტაპები. ჩვენთვის საინტერესო პერიოდში აფხაზეთის საზღვრების ფორმირების, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფისა და გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლის საკითხები განხილულია *ბაჯგურ სალარიას, ვალერი კვარჭიას, ვიანორ ფაჩულიას, ოთარ მიქიაშვილის, კობა ხარაძის, დაზმირ ჯოჯუას, პაატა ცხადაიასა და ბეჟან ხორავას* და სხვათა ნაშრომებში, ასახულია განმაზოგადებელ ნაშრომებში.[15]

საბჭოთა პერიოდის აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შესწავლა აფხაზეთთან დაკავშირებული კვლევების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილია. წარმოდგენილი კვლევა და მასალები კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ აუცილებელია ნარსულის გაკვეთილების გათვალისწინება ქვეყნის შემდგომი განვითარებისათვის, ასევე ისეთი პრობლემური საკითხის გადაჭრისათვის, როგორიცაა აფხაზეთის კონფლიქტი და მასთან დაკავშირებული პოლიტიკური გარემოებანი.

---

[10] ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატული დაყოფა. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის გამოცემა. ტფილისი, 1925, გვ. 128.

[11] Доклад НКВД в ЦИК Абхазии о сокращении числа сельских Советов, 11 ноября 1926 г., в кн. Советы Абхазии (1922-1937 гг.), Сборник документов и материалов, Сухуми, 1976. გვ. 142-143.

[12] Территория и население С.С.Р. Абхазии. Статистический Справочник, 1927 г. Центральное Статистическое Управление ССР Абхазии. Сухуми, 1928. გვ. 5.

[13] გადარქმეული დასახლებული პუნქტები, ნიგნ.: საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისთვის, თბ., 1977, გვ. 335.

[14] ი. კაჭარავა, საბჭოთა სახელმწიფო ხელისუფლების განვითარებისა და განმტკიცების ისტორიისათვის საქართველოში (1926-1929 წწ.), – „მაცნე", საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების ორგანო, 1967, №5, გვ. 79; გრ. ზარდალიშვილი, საქართველოს სსრ ეკონომიკური დარაიონება, თბ., 1970; ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება 1921-1932 წწ., თბ., 1973.

[15] История Абхазской АССР (1917-1937), *ответ. редактор Г. А. Дзидзария*, Сухуми, 1983; Сагария Б. Е. Из истории восстановления государственных границ Абхазии, *Известия Абхазского института языка, литературы и истории им. Д. Гулиа*, XIII, Тб., 1985; Кварчия В. Е. Ойконимы Абхазии в письменных источниках, Сухуми, 1985; Пачулия В. П. Советы Абхазкой АССР в период Великой Отечественной Войны (1941-1945 г.г.), Сухуми, 1990; ო. მიქიაშვილი, აფხაზეთის ტოპონიმიის ისტორიიდან. 1943-1952, 1953-1967 წწ., – „ქართველური მემკვიდრეობა", ტ. IV, ქუთაისი, 2000; დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საბჭოთა სოციალიზმის ეპოქაში. 1938-1990 წწ., ნიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი უძველესი დროიდან დღემდე, თბ., 2007; თ. ბერაძე, ზ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, კრებ.: ზურაბ პაპასქირი – 60. ეამთაალმნერლობა ჭეშმარიტის მეტყველება არს, თბ., 2010-2013; თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ზ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, 1. აფხაზეთი, თბ., 2013; პ. ცხადაია, ზ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, თბ., 2018; კ. ხარაძე, ტოპონიმიკური შტუდიები, თბ., 2018.

აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნეში და XX საუკუნის დასაწყისში

აფხაზეთის დღევანდელ საზღვრებში ჩამოყალიბებასა და საბჭოთა პერიოდის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფას საფუძველი XIX საუკუნეში ჩაეყარა.

1864 წლის ივლისში რუსეთის ხელისუფლებამ აფხაზეთის სამთავრო გააუქმა და აქ უშუალო რუსული მმართველობა შემოიღო ე. წ. სამხედრო-სახალხო მმართველობის სახით, რომელსაც სათავეში აფხაზეთის ჯარების სარდალი ედგა.[16] აფხაზეთის სამთავროს გაუქმებისა და რუსული მმართველობის შემოღებით ამ მხარეში კოლონიური პოლიტიკური რეჟიმი მკვიდრდება.[17]

1866 წლის 11 აგვისტოს იმპერატორმა ალექსანდრე II-მ (1855-1881 წწ.) სოხუმის სამხედრო განყოფილების მართვის დებულება დაამტკიცა. დებულების თანახმად, საკუთრივ აფხაზეთის (სოხუმის ოკრუგი), ნებელდისა და სამურზაყანოს (ოქუმის ოკრუგი) გაერთიანებით სოხუმის სამხედრო განყოფილება შეიქმნა, რომელსაც სათავეში აფხაზეთის ჯარების სარდალი ედგა. მას სამხედრო გუბერნატორის უფლება მიენიჭა, თუმცა ნომინალურად ქუთაისის გენერალ-გუბერნატორს ექვემდებარებოდა.[18] ამრიგად, რუსეთის ხელისუფლებამ სამურზაყანო, რომელიც 1840 წელს სამეგრელოს სამთავროს ჩამოაშორა, და მდ. კოდორის შუა და ზემო წელი (წებელდა), აფხაზეთს შეუერთა.

სოხუმის სამხედრო განყოფილება (აფხაზეთი) ბიჭვინთის, დრანდის, ნებელდის, ოქუმის ოკრუგებად დაიყო. ცალკე ადმინისტრაციული ერთეულის სახით შევიდა მასში ქ. სოხუმი.[19] სოხუმის სამხედრო განყოფილების საზღვარი სამხრეთ-აღმოსავლეთით მდ. ენგურის ქვემო დინებაზე გადიოდა, ჩრდილოეთით – კავკასიონის მთავარ წყალგამყოფ ქედს გასდევდა, ჩრდილო-დასავლეთით მდ. ბაღრიფსთა (ხოლოდნაია რეჩკა) გამოყოფდა შავი ზღვის ოკრუგისაგან, რომელიც 1866 წელს მდინარეებს ბაღრიფსთასა და ტუაფსეს შორის ახლად დაპყრობილ შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროზე შეიქმნა.[20]

1867 წელს აფხაზთა მუჰაჯირობის გამო დაცარიელებული მიწა-წყლის დასახლებისა და სოხუმის სამხედრო განყოფილების მმართველობის შემდგომი ცენტრალიზაციის მიზნით, დღის წესრიგში აფხაზეთში ახალი ადმინისტრაციული რეფორმის გატარება დადგა. 1867 წელს კავკასიის მთიელთა მმართველობამ სოხუმის სამხედრო განყოფილების მმართველობის დებულება დაამტკიცა. სოხუმის სამხედრო განყოფილება სასოფლო საზოგადოებებად დაიყო, რომლებიც, თავის მხრივ, ცალკეული სოფლებისაგან შედგებოდა.[21]

1868 წელს აფხაზეთის ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა განხორციელდა. იმპერატორის მიერ 27 მაისს დამტკიცებული დებულების თანახმად სოხუმის განყოფილების ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები გამსხვილდა. შეიქმნა ორი ოკრუგი – ბიჭვინთის და ოჩემჩირის. ბიჭვინთის ოკრუგი გუდაუთისა (მდ. ბაღრიფსთასა და მდ. გუმისთას შორის) და გუმისთის (მდ. გუმისთასა და მდ. კოდორს შორის) უბნებისაგან შედგებოდა. ოჩემჩირის ოკრუგში კოდორისა (მდ. კოდორსა და მდ. ღალიძგას შორის) და სამურზაყანოს (მდ. ღალიძგასა და მდ. ენგურს შორის) უბნები შედიოდა. კოდორის შუა და ზემო წელში, რომელიც კოლონიზაციისათვის იყო განსაზღვრული, „ნებელდის დასახლებათა მზრუნველობა" შეიქმნა.[22] 1867-1871 წლებში სოხუმის სამხედრო განყოფილების უფროსის, გენერალ-მაიორ ვასილი გეიმანის ცნობით, 1871 წელს მისდამი რწმუნებულ მხარეში იყო 1 ქალაქი – სოხუმი, სადაც განთავსებული იყო მხარის მმართველობის ცენტრი, 5 დაბა – ბიჭვინთა, გაგრა, გუდაუთი, ოჩემჩირე, ოქუმი, 75 სოფელი და 12 ახალშენი.[23]

---

[16] **Дзидзария Г. А. Присоединение Абхазии к России, - Труды, 1, Сухуми, 1988, გვ. 67;** ბ. ხორავა, აფხაზთა 1867 წლის მუჰაჯირობა, თბ., 2014, გვ. 80-81.

[17] **Анчабадзе З. В., Дзидзария Г. А., Куправа А. Э. История Абхазии, Сухуми, 1986, გვ. 87.**

[18] **Дзидзария Г. А. Присоединение Абхазии к России,** გვ. 63-70; ბ. ხორავა, აფხაზთა 1867 წლის მუჰაჯირობა, გვ. 82.

[19] ბ. ხორავა, აფხაზეთი 1810-1880 წლებში, წიგნ. ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი უძველესი დროიდან დღემდე, თბ., 2007, გვ. 258-260.

[20] თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, თბ., 2013, გვ. 20.

[21] ზ. ცინცაძე, აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში, ჟურნ. „აფხაზეთის მოამბე", 2002, №6-7, გვ. 24.

[22] **Эсадзе С. С. Историческая записка об управлении Кавказом, т 1, Тифлис, 1907, გვ. 279;** თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 20.

[23] **Документы по истории Абхазии XIX – начало XX века, Тб., 2018, გვ. 144.**

1880 წელს სოხუმის განყოფილება კავკასიის არმიის მთავარსარდლის უწყებიდან კავკასიის სამხედრო-სახალხო მმართველობის უწყებაში გადავიდა. სოხუმის სამხედრო განყოფილების უფროსი რეალურად სამხედრო გუბერნატორის უფლებებით იყო აღჭურვილი.[24] 1883 წლის 12 ივნისის კანონით სოხუმის სამხედრო განყოფილება, კავკასიაში სამხედრო მმართველობის ლიკვიდაციასთან დაკავშირებით, სამოქალაქო უწყებაში გადავიდა და სოხუმის ოკრუგად გარდაიქმნა. იგი ქუთაისის გუბერნიის შემადგენლობაში შეიყვანეს. სოხუმის ოკრუგი გუმისთის (ცენტრი ქ. სოხუმი), გუდაუთის (დ. გუდაუთი), კოდორის (დ. ოჩემჩირი), სამურზაყანოს (დ. ოქუმი) უბნებად დაიყო.[25] იმავდროულად ოკრუგის შიდა ადმინისტრაციული საზღვრებიც შეიცვალა. სამურზაყანოს კუთვნილი სოფელი ილორი, მდ. ღალიძგის მარცხენა ნაპირზე, კოდორის უბანს შეუერთეს და საზღვარი კოდორისა და სამურზაყანოს უბნებს შორის მდ. ღალიძგიდან მდ. ოხურეიზე გადაიტანეს.[26]

რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში საქართველო 1846 წლიდან თბილისისა და ქუთაისის გუბერნიების სახით შედიოდა. გუბერნიებში მაზრები შედიოდა, მაზრები უბნებად იყოფოდა, ეს უკანასკნელი კი სოფლებისაგან შედგებოდა. 1868 წლის 1 იანვრიდან თბილისისა და ქუთაისის გუბერნიებში შემოიღეს ახალი, რუსული ადმინისტრაციული დაყოფა. სოფლები გააერთიანეს უწერილეს ერთეულში, რომელსაც სასოფლო საზოგადოება ეწოდებოდა. მასში რამდენიმე მეზობელი სოფელი შეიყვანეს. 1885 წელს მოხდა საქართველოში სასოფლო საზოგადოებების ანუ თემების გამსხვილება მეზობელი თემების შეერთებით. თემს სათავეში არჩეული მამასახლისი ედგა.[27] სოხუმის ოკრუგის უბნებიც სასოფლო საზოგადოებებისაგან შედგებოდა.

1886 წელს შედგა ამიერკავკასიის მხარის მოსახლეობის საოჯახო სიები, რომელშიც მხარის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის მიხედვით შემდეგი მონაცემები შევიდა: კომლების რიცხვი, მოსახლეობის რაოდენობა, ეროვნული შემადგენლობა, აღმსარებლობა, წოდებრიობა, განათლება და სხვ.

საოჯახო სიების მიხედვით სოხუმის ოკრუგი შედგებოდა გუმისთის (ცენტრი ქ. სოხუმი), გუდაუთის (დ. გუდაუთი), კოდორის (დ. ოჩემჩირი), სამურზაყანოს (დ. ოქუმი) უბნებისაგან. უბნები შემდეგი თემებისაგან შედგებოდა: **გუმისთის უბანი** – აკაფის, ალექსანდროვსკოეს, ანდრეევსკოეს, ბაბუშერის, ბესლეთის, ვლადიმიროვკის, გეორგიევსკოეს, გნადენბერგის, გულრიფშის, გუმისთის, დმიტრიევსკოეს, დრანდის, ეკატერინენსკოეს, კელასურის, კონსტანტინოვსკოეს, ლინდაუს, მარინსკოეს, მერხეულის, მიხაილოვსკოეს, ნაიდორფის, ნიკოლაევო-ანასტასიევსკის, ოლგინსკოეს, პაველოვსკოეს, პოლტავსკოეს, ფშაფის, ჩერნიგოვსკოეს, ესტონსკოეს, ეშირის; **გუდაუთის უბანი** – ანუხვის, აცის, აჭანდარის, ბაკლანკის, ბარმიშის, ბლაბურხეის, ჯირხვის, დურიფშის, ზვანდრიფშის, კალდახვარის, ლიძავის, მუგუძირხვის, მწარის, ოთხარის, ფსირცხის; **კოდორის უბანი** – აძიუბჟის, ბესლახუბის, გუფის, ჯგერდის, ილორის, კვიტაულის, მოქვის, ფოქვეშის, ტამიშის, ჭილოვის; **სამურზაყანოს უბანი** – ბარღების, ბედიის, გალის, გუდავის, მუხურის, ნაბაკევის, ოქუმის, საბერიოს, ჭუბურისხინჯის.[28]

აფხაზეთის სამთავროს გაუქმებისა და აფხაზთა 1867 და 1877 წლების მუჰაჯირობის შემდეგ მეფის მთავრობამ საკოლონიზაციოდ ვრცელი ტერიტორია მიიღო. რუსეთის ხელისუფლებას სურდა კვლავ დაესახლებინა ბუნებით უხვად დაჯილდოებული, მაგრამ გაუკაცრიელებული მხარე. ამ პერიოდში ხელისუფლების საფიქრალს წარმოადგენდა არამარტო აფხაზეთის, არამედ შავი ზღვის მთელი ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროს სანდო მოსახლეობით კოლონიზაცია. მუჰაჯირობის შედეგად დაცარიელებული მიწები სახაზინო მიწების ფონდში შევიდა, რომელსაც კავკასიის მთიელთა მმართველობა განაგებდა. 70-იანი წლებიდან აფხაზეთში მიმდინარეობდა ე.წ. „საკურორტო კოლონიზაცია" – მიწის ნაკვეთები სოხუმსა და მის შემოგარენში შეღავათიანი პირობებით ეძლეოდათ რუს ჩინოვნიკებსა და ოფიცრებს; იმავდროულად, აფხაზეთში სამონასტრო კოლონიზაციაც წარიმართა. ბიჭვინთისა და ახა-

---

[24] **ზ. ცინცაძე, აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში, გვ. 24-25.**

[25] **Маевский В. Кутаисская губерния. Военно-статистическое описание, Тифлис, 1896, приложение №2, გვ. 66; Дзидзария Г. А. Присоединение Абхазии к России, Труды, I, Сухуми, 1988, გვ. 68-70; თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 21.**

[26] **Маевский В. Кутаисская губерния. Военно-статистическое описание, Тифлис, 1896, приложение №27, გვ. 43; ამბერი (ამბროსი ხელაია), ილორის ბედი, გაზ. „საქართველო", №25, 1918 წ. 31 იანვარი.**

[27] **შ. ვანიშეილი, ამიერკავკასია რუსეთის მმართველობის სისტემაში 1864-1917 წწ., თბ., 1989, გვ. 83, 93-94.**

[28] **Свод статистических данных о населении Закавказского края, извлеченных из семейных списков 1886 г., Тифлис, 1893.**

ლი ათონის რუსულ მონასტრებს სარგებლობაში დიდი რაოდენობით მიწა და ტყის მასივი გადაეცა.[29]

ქუთაისის გუბერნიის შემადგენლობაში შეყვანის შემდეგ, სოხუმის ოკრუგში სამოქალაქო მმართველობის საქმე მნიშვნელოვნად განვითარდა, გაუმჯობესდა მხარის ეკონომიკური მდგომარეობა და აფხაზეთი დასავლეთ საქართველოს შიდა რეგიონებს მჭიდროდ დაუკავშირდა. აფხაზეთში ქართული ელემენტის აღორძინებამ ხელისუფლება შეაშფოთა, ამიტომ ამ მხარეში ქართული გავლენის მოსპობისა და რუსული ელემენტის გაძლიერების მიზნით 1899 წელს სოხუმის ოკრუგის ქუთაისის გუბერნიისაგან ჩამოშორებისა და შავი ზღვის გუბერნიისათვის* გადაცემის საკითხი დადგა.[30] ეს პროცესი იმჟამად ჩაცხრა, მაგრამ რუსეთის ხელისუფლება აფხაზეთის საქართველოსაგან ჩამოსაცილებლად ყველა ზომას მიმართავდა.

XIX საუკუნის მიწურულიდან რუსეთის ხელისუფლება აფხაზთა შორის ანტიქართულ განწყობას განათლების საფარველით ნერგავდა. დაუნდობელი ბრძოლა გამოეცხადა ქართველ-აფხაზთა კულტურულ-ისტორიულ ერთობასა და ამ ერთობის საფუძველს ქართულ ენას. ამ მიზანს ემსახურებოდა აფხაზეთის ეკლესიებში ღვთისმსახურების ქართულ ენაზე აკრძალვა და საეკლესიო-სლავურზე გადაყვანა. ასე ცდილობდა ცარიზმი ქართველებისაგან აფხაზთა ჩამოცილებისა და „რუსული აფხაზეთის" შექმნის იდეის განხორციელებას.[31] ასეთი პოლიტიკის მიუხედავად, იმჟამად რუსეთის ხელისუფლებამ აფხაზების ქართველებთან დაპირისპირება ვერ მოახერხა.

1901 წელს სოხუმის ეპისკოპოსმა რუსეთის უწმიდესი სინოდის წინაშე მისდამი რწმუნებული ეპარქიის საქართველოს საეგზარქოსოსაგან გამოყოფისა და სტავროპოლის ეპარქიასთან მიერთების საკითხი დასვა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს წამოწყება ვერ განხორციელდა, იგი 1917 წლამდე მუდმივად იდგა.

რუსეთის მთავრობა აფხაზეთის მცოცავ ანექსიას მიმართავდა. იმპერატორ ნიკოლოზ II-ის (1894-1917 წწ.) 1901 წლის 9 ივლისის ბრძანებულებით, მის ახლო ნათესავს, პრინც ალექსანდრე ოლდენბურგს, გაგრის კლიმატური სადგურის (კურორტის) აშენება დაევალა. იმავე წლის ოქტომბერში შესაბამისი სამუშაოები დაიწყო, რომელიც მალევე დასრულდა. 1903 წლის 9 იანვარს გაგრის კლიმატური სადგური გაიხსნა.[32] 1904 წლის 25 დეკემბერს იმპერატორმა დაამტკიცა მინისტრთა კომიტეტის დებულება გაგრის კლიმატური სადგურის, მისი მიმდებარე ტერიტორიით, სოხუმის ოკრუგიდან ჩამოშორებისა და შავი ზღვის გუბერნიის სოჭის ოკრუგისათვის გადაცემის შესახებ.[33] ამის შედეგად, სოხუმის ოკრუგის საზღვარმა მდ. ბზიფზე გადმოინაცვლა.

იმპერატორის 1903 წლის 17 მარტის ბრძანებულებით, ქუთაისის გუბერნიიდან გამოიყო სოხუმის ოკრუგი, რომელიც უშუალოდ კავკასიის მთავარმართებელს დაექვემდებარა.[34] ამდენად, მეფის მთავრობამ აფხაზეთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულად საქართველოს ჩამოაშორა, სოხუმის ოკრუგი სამთავარმართებლოში ცალკე ადმინისტრაციულ ერთეულად შევიდა. სულ მალე, იმპერატორის 1905 წლის 26 თებერვლის ბრძანებულებით, კავკასიაში მეფისნაცვლობა აღდგა.[35] სოხუმის ოკრუგი უშუალოდ მეფისნაცვალს დაექვემდებარა. ასეთი ვითარება 1917 წლამდე შენარჩუნდა.

---

[29] ბ. ხორავა, აფხაზეთი 1810-1880 წლებში, გვ. 258-260.

* 1896 წლის 23 მაისს შავი ზღვის ოკრუგი ყუბანის ოლქიდან გამოყვეს და მის ბაზაზე შავი ზღვის გუბერნია შექმნეს. ის მოიცავდა შავი ზღვის სანაპირო ტერიტორიას წამასის ყურიდან სოხუმის ოკრუგამდე. მისი ადმინისტრაციული ცენტრი ქ. ნოვოროსიისკი იყო.

[30] ზ. ცინცაძე, აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში, გვ. 25-26.

[31] ბ. ხორავა, აფხაზთა 1867 წლის მუჰაჯირობა, გვ. 105-106.

[32] გაგრა (აფხაზეთი), გაზ. „ივერია", №150, 1903 წ. 11 ივლისი; Открытие Гагринской климатической станции, Кавказский календарь на 1905 г., Тифлис, 1904, გვ. 31; ა. დიაჩკოვ-ტარასოვი, გაგრა და მისი შემოგარენი. *რუსულიდან თარგმნეს, შესავალი და კომენტარები დაურთეს ზურაბ პაპასქირმა და ბეჟან ხორავამ*, თბ., 2003, გვ. 150.

[33] Высочайше утвержденное положение Комитета министров о присоединении Гагринской климатической станции с прилегающим к ней районом, к Черноморской губернии, Кавказский календарь на 1906 г., Тифлис, 1906, გვ. 219-220; თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 21.

[34] Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье, т. 23, 1903. СПБ., 1905, გვ. 156; ზ. ცინცაძე, აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში, გვ. 31.

[35] Именной Высочайший Указ Правительствующему Сенату, 26 февраля 1905 г. О возстановлении должности Наместника Кавказского, - Кавказский календарь на 1906 год, Тифлис, 1906, გვ. 205; შ. ჟანიშვილი, ამიერკავკასია რუსეთის მმართველობის სისტემაში 1864-1917 წწ., გვ. 113. მეფისნაცვლის ინსტიტუტი კავკასიაში იმპერატორ ალექსანდრე III-ის (1881-1894 წწ.) 1881 წლის 22 ნოემბრის ბრძანებულებით გაუქმდა, რითაც მხარემ ადმინისტრაციული თვითმმართველობა დაკარგა. კავკასიის მხარის ადმინისტრაციის მმართველად მთავარმართებელი დაინიშნა, რომელიც უფლებამოსილებით მეფისნაცვალს დიდად ჩამორჩებოდა (შ. ჟანიშვილი, იქვე, გვ. 54).

სოხუმის ოკრუგი გუდაუთის, გუმისთის, კოდორის, სამურზაყანოს უბნებად იყოფოდა, რომლებიც, თავის მხრივ, სასოფლო საზოგადოებებისაგან შედგებოდა.[36]

სოხუმის ეპარქიის საქართველოს საეგზარქოსოსაგან გამოყოფის საკითხი 1916 წლის დასაწყისში კიდევ ერთხელ დადგა. განიხილებოდა სოხუმის ოკრუგის შავი ზღვის გუბერნიასთან მიერთების საკითხიც. გაზეთი „საქართველო" მაშინ წერდა: „აფხაზები ძალიან შეშფოთებული არიან, რომ არ განხორციელდეს გავრცელებული ხმები შესახებ იმისა, რომ განზრახულია აფხაზეთის ეპარქია გამოჰყონ საქართველოს საეგზარხოსოდანაო. აგრეთვე აფხაზებს ისიც აწუხებს, რომ განზრახულია სოხუმის ოლქი ჩამოშორდეს ქუთაისის გუბერნიას, რათა შავი ზღვის გუბერნიას შეუერთონო".[37] მაშინ, 1916 წლის აპრილში, თბილისში ჩამოვიდა აფხაზთა დეპუტაცია, რომელიც მეფისნაცვალს, დიდ მთავარს ნიკოლოზ რომანოვს (1915-1917 წწ.) და საქართველოს ეგზარქოსს, მიტროპოლიტ პლატონს (1915-1917 წწ.) შეხვდა. დეპუტაციაში შედიოდნენ აფხაზური თავადაზნაურობის ბრწყინვალე წარმომადგენლები: ალექსანდრე შარეაშიძე, გიორგი კონსტანტინეს ძე შარვაშიძე, მელიტონ ემუხვარი, დიმიტრი მარშანია, ასტამურ ინალ-იფა, პეტრე ანჩაბაძე, დიმიტრი მარღანია, ნოჩო მარღანია, აგრეთვე გლეხები: მიხეილ ეზუხბაია და ანტონ ჩუკბარი. დეპუტაციამ აფხაზი ხალხის სახელით მეფისნაცვალს და ეგზარქოსს წარუდგინა მოთხოვნები, რომლებიც ითვალისწინებდა მთავრობის მხრიდან აფხაზეთისათვის მეტი ყურადღების გამოჩენას, სოხუმის ოლქი არ მიეერთებინათ შავი ზღვის გუბერნიისათვის, სოხუმის ეპარქია საქართველოს საეგზარქოსოსაგან არ გამოეყოთ; აფხაზეთის სამრევლო სკოლებში ქართული ენის სწავლება სავალდებულო ყოფილიყო.[38] „იმ შემთხვევაში, – ნათქვამია დეპუტაციის მოთხოვნებში, – თუ შეუძლებელი იქნება სოხუმის ოლქის ცალკე გუბერნიად გარდაქმნა და აუცილებელი გახდება მისი მიწერა რომელიმე გუბერნიასთან, ამ შემთხვევაში სოხუმის ოლქი უნდა გაერთიანდეს ქუთაისის გუბერნიასთან. სოხუმის ეპარქია იმის გამო, რომ თავისი წარსულით და დღევანდელობით სისხლხორცეულად არის დაკავშირებული ქართულ ეკლესიასთან, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იქნას მას ჩამოშორებული".[39]

იმავე ხანებში გაზეთ „საქართველოში" გამოქვეყნდა დეპუტაციის ორი წევრის მელიტონ ემუხვარისა და პეტრე ანჩაბაძის წერილი, სადაც ნათქვამია: „ჩვენ გვინდა ისეთი ადმინისტრაციული და თუ შესაძლებელია, საერობო მმართველობაც, რომელიც განსაკუთრებულად იზრუნებს სოხუმის ოლქის მცხოვრებთათვის. ჩვენ ძლიერ კარგად ვიცით, რომ ჩვენი თვით-არსებობის წინააღმდეგ ბევრნაირი ხიფათია, მაგრამ ჩვენ ყოველივე საშუალებით ვიბრძვით არსებობისათვის. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ჩვენთან ისტორიულად და გარემოებით შეკავშირებული მოძმენი ქართველები ყოველნაირად ხელს შეგვიწყობენ შევინახოთ ჩვენი ეროვნული თავისებურობა. ჩვენ ძლიერ კარგად გვესმის, რომ ერთობა ქართველობასთან გვიხსნის მრავალნაირ განსაცდელისაგან და ამიტომაც ყოველ საქმეში ჩვენ ერთად ვართ და ვიქნებით ქართველ მოღვაწეებთან".[40]

აფხაზური საზოგადოების მოთხოვნას დადებითი შედეგები მოჰყვა. სოხუმის ოკრუგი არ შეუერთეს შავი ზღვის გუბერნიას და სოხუმის ეპარქიაც საქართველოს საეგზარქოსოს შემადგენლობაში დატოვეს.

1917 წლის თებერვალში რუსეთში ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუცია მოხდა. მონარქია დაემხო და ხელისუფლების სათავეში დროებითი მთავრობა მოვიდა, რომელმაც 9 მარტს სამხრეთ კავკასიის მართვა-გამგეობისათვის „ამიერკავკასიის საგანგებო კომიტეტი" (Особый Закавказский Комитет, ОЗАКОМ) შექმნა.[41] ამ დროისათვის საქართველოს ტერიტორიაზე ძველი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა რჩებოდა: თბილისის გუბერნია 9 მაზრით და ქუთაისის გუბერნია 7 მაზრით, ბათუმის ოლქი, სოხუმისა და ზაქათალის ოკრუგები.[42]

---

[36] Кавказский календарь на 1905 г., Тифлис, 1904, გვ. 250.

[37] აფხაზების დეპუტაცია, გაზ. „საქართველო", №94, 1916 წ. 28 აპრილი.

XIX-XX სს. „ოკრუგი" ქართულ ენაზე „ოლქის" სახელით გადმოჰქონდათ და სამეცნიერო ლიტერატურაშიც მეტნილად ასე დამკვიდრდა, თუმცა „ოკრუგი" და „ოლქი" იდენტური ცნებები არ არის.

[38] აფხაზების დეპუტაცია, გაზ. „საქართველო", №94, 1916 წ. 28 აპრილი; აფხაზთა დეპუტაცია ექსარხოსთან, გაზ. „საქართველო", №100, 1916 წ. 5 მაისი; ჟურნ. „თეატრი და ცხოვრება", 1916 წ. №23; გაზ. „ჩვენი მეგობარი", №47, 1916 წ. 29 აპრილი; ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, თბ., 1991, გვ. 30.

[39] აფხაზების დეპუტაცია, ჟურნ. „თეატრი და ცხოვრება", 1916 წ. №23. გვ. 4.

[40] მ. ემუხვარი, პ. ანჩაბაძე, მცირედი განმარტება, გაზ. „საქართველო", №99, 1916 წ. 4 მაისი.

[41] ა.კ. სურგულაძე, პ. სურგულაძე, საქართველოს ისტორია, თბ., 1991, გვ. 177; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), თბ., 2001, გვ. 36.

[42] თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 108.

1917 წელს სოხუმის ოკრუგის ფართობი 8273 კვ. კმ შეადგენდა, სამამასახლისოების რაოდენობა 86 იყო.[43]

10 მარტს სოხუმში ოზაკომს დაქვემდებარებული ხელისუფლების ადგილობრივი საოლქო ორგანო, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების კომიტეტი შეიქმნა სოხუმის ქალაქის თავის თავად ალექსანდრე გრიგოლის ძე შარვაშიძის თავმჯდომარეობით.[44]

1917 წლის 30 ოქტომბერს ამიერკავკასიის განსაკუთრებულმა კომიტეტმა ქართველი პოლიტიკური მოღვაწის, წარმოშობით სამურზაყანოს მკვიდრის, სოციალ-დემოკრატ აკაკი ჩხენკელის (1874–1959 წწ.) თავმჯდომარეობით, რუსეთის დროებითი მთავრობის წინაშე სოხუმის ოლქის ძველი საზღვრის აღდგენის აუცილებლობის საკითხი აღძრა. როგორც ამიერკავკასიის საგანგებო კომიტეტის სხდომაზე აღინიშნა, შუამდგომლობას მხარს უჭერდა ძველი გაგრის, ახალი გაგრის და ალაპაძის მოსახლეობა.[45] საგანგებო კომიტეტის სხდომაზე მიღებულ დადგენილებაში ნათქვამია: „ამიერკავკასიის საგანგებო კომიტეტი აუცილებლად აღიარებს, ამჟამადვე, დროებით ღონისძიებების სახით აღდგეს სოხუმის ოლქის ძველი საზღვრები და დროებითი მთავრობის წინაშე ამავდროულად აღიძრას შესაბამისი შუამდგომლობა".[46]

ამ შუამდგომლობის დაკმაყოფილება რუსეთის დროებით მთავრობას აღარ დასცალდა. 1917 წლის ოქტომბრის შეიარაღებული გადატრიალების შედეგად რუსეთის დროებითი მთავრობა დაემხო და ხელისუფლების სათავეში ბოლშევიკები მოვიდნენ. რუსეთის დროებითი მთავრობის დამხობასთან ერთად უფლებამოსილება დაკარგა მის მიერ დანიშნულმა ამიერკავკასიის საგანგებო კომიტეტმა. ასეთ ვითარებაში, ქართველი სოციალ-დემოკრატების ინიციატივით, ამიერკავკასიის პოლიტიკურმა ძალებმა 1917 წლის 15 (28) ნოემბერს თბილისში სამხარეო ხელისუფლების ორგანო ამიერკავკასიის კომისარიატი (მთავრობა) შექმნეს, რომელსაც სათავეში ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე, სოციალ-დემოკრატი ევგენი გეგეჭკორი (1881-1954 წწ.) ჩაუდგა.[47] ამ პერიოდში სამხრეთ კავკასიაში ეროვნულ-პოლიტიკური ორგანიზაციები – ეროვნული საბჭოები ჩამოყალიბდა. 1917 წლის 7-8 ნოემბერს აფხაზეთის გლეხთა I ყრილობაზე აფხაზთა სახალხო საბჭო შეიქმნა. ყრილობაზე მიღებული დეკლარაციის თანახმად, აფხაზთა სახალხო საბჭო აფხაზი ხალხის (და არა აფხაზეთის, – ავტ.) ეროვნულ-პოლიტიკურ ორგანიზაციას წარმოადგენდა, რომელიც აფხაზი ხალხის ინტერესებს იცავდა.[48] 1917 წლის 22 ნოემბერს საქართველოს პირველმა ეროვნულმა ყრილობამ საქართველოს ეროვნული საბჭო აირჩია.[49] აფხაზეთში აფხაზთა სახალხო საბჭოს გარდა ქართველთა, ბერძენთა, სომეხთა, ესტონელთა სახალხო საბჭოები შეიქმნა. საქართველოს ეროვნულ საბჭოს ურთიერთობა მხოლოდ აფხაზთა სახალხო საბჭოსთან ჰქონდა.

ამიერკავკასიის კომისარიატმა 1917 წლის 7 დეკემბრის დადგენილებით დააკმაყოფილა ამიერკავკასიის საგანგებო კომიტეტის შუამდგომლობა რუსეთის დროებითი მთავრობისადმი. ამ დადგენილებით გაუქმდა იმპერატორ ნიკოლოზ II-ის (1894-1917 წწ.) მიერ დამტკიცებული მინისტრთა კომიტეტის 1904 წლის 25 ოქტომბრის დებულება სოხუმის ოლქიდან გაგრის კლიმატური სადგურის რაიონის გამოყოფისა და შავი ზღვის გუბერნიის სოჭის ოკრუგთან ადმინისტრაციულად მიერთების შესახებ. ამიერკავკასიის კომისარიატმა დაადგინა აღდგენილიყო სოხუმის ოლქის ისტორიული საზღვარი მის შემადგენლობაში გაგრისა და ბზიფის რაიონების შეყვანის გზით.[50]

---

[43] საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, ს.ს ცაკ-ის საორგანიზაციო განყოფილების გამოცემა. ქ. ტფილისი, 1930, გვ. 202.

[44] ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი უძველესი დროიდან დღემდე, გვ. 285.

[45] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თ. დიასამიძე*, თბ., 2004, გვ. 7.

[46] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 8.

[47] **Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии, Тифлис, 1919, репринтное издание, Тбилиси, 1990,** გვ. 7; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 76.

[48] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 8-9; ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, გვ. 37-38.

[49] ნ. ჭანტურია, ეროვნული საბჭო და მისი ბრძოლა საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენისა და განმტკიცებისათვის, თბ., 2006, გვ. 36.

[50] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 13; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921), გვ. 77-80.

ამდენად, მდინარეებს – ბზიფსა და მზიმთას შორის ტერიტორია შავი ზღვის გუბერნიას ჩამოერთვა და გაგრის რაიონის სახელწოდებით სოხუმის ოკრუგის (ოლქის) შემადგენლობაში შევიდა. სოხუმის ოკრუგის ჩრდილო-დასავლეთი საზღვარი მდ. მზიმთა გახდა.[51]

1918 წლის 9 თებერვალს თბილისში საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრებსა და აფხაზთა სახალხო საბჭოს დელეგაციას შორის შეხვედრა გაიმართა, რომელზეც საქართველო-აფხაზეთის მომავალი ურთიერთობების საკითხები განიხილეს. იმავე დღეს გაფორმდა შეთანხმება „საქართველოსა და აფხაზეთს შორის ურთიერთობის შესახებ", სადაც ნათქვამია: 1. „აღდგეს ერთიანი განუყოფელი აფხაზეთი საზღვრებში მდინარე ენგურიდან მდინარე მზიმთამდე, რომლის შემადგენლობაშიც შევა საკუთრივ აფხაზეთი და სამურზაყანო – ამჟამინდელი სოხუმის ოლქი; 2. ერთიანი აფხაზეთის მომავალი პოლიტიკური მოწყობის ფორმა უნდა შემუშავდეს ეროვნული თვითგამორკვევის პრინციპის საფუძველზე დემოკრატიულ საწყისებზე არჩეული აფხაზეთის დამფუძნებელი კრების მიერ; 3. იმ შემთხვევაში, თუკი აფხაზეთი და საქართველო მოისურვებენ სხვა ეროვნებებთან ან სახელმწიფოებთან დაამყარონ სახელშეკრულებო ურთიერთობა, მაშინ ერთმანეთის წინაშე იღებენ ვალდებულებას წინასწარ მოილაპარაკონ ამასთან დაკავშირებით".[52]

ამრიგად, რუსეთის იმპერიის დანგრევის შემდეგ, 1918 წლის 9 თებერვლის შეთანხმებით საფუძველი ჩაეყარა საქართველოს შემადგენლობაში ავტონომიური აფხაზეთის არსებობას, თუმცა საბოლოო გადაწყვეტილება დემოკრატიული წესით არჩეულ დამფუძნებელ კრებას უნდა მიეღო. აღსანიშნავია, რომ ეს შეთანხმება სახელმწიფოებრივი აქტი არ იყო, რადგან მას ეროვნულ-პოლიტიკური ორგანიზაციები აწერდნენ ხელს.

1918 წლის 10 თებერვალს თბილისში ამიერკავკასიის სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენლობითი და საკანონმდებლო ორგანო სეიმი (პარლამენტი) შეიქმნა. იგი შედგებოდა სრულიად რუსეთის დამფუძნებელი კრების ამიერკავკასიიდან არჩეული წევრებისა და ამიერკავკასიის პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლებისაგან. ამიერკავკასიის სეიმის თავმჯდომარე ქართველი სოციალ-დემოკრატი ნიკოლოზ (კარლო) ჩხეიძე (1864-1926 წწ.) გახდა. ორი თვის შემდეგ, 9 (22) აპრილს, სეიმმა ამიერკავკასიის დამოუკიდებლობის დეკლარაცია მიიღო.[53] შეიქმნა „დამოუკიდებელი ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკა" და ბოლშევიკურ რუსეთს ამიერკავკასია ჩამოშორდა. ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე ქართველი სოციალ-დემოკრატი აკაკი ჩხენკელი გახდა.[54]

1918 წლის 26 მაისს ამიერკავკასიის ფედერაციული რესპუბლიკა შინაგანი წინააღმდეგობების გამო დაიშალა. იმავე დღეს, საქართველოს ეროვნულმა საბჭომ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა გამოაცხადა. 117 წლის განმავლობაში რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში ყოფნის შემდეგ საქართველოს სახელმწიფოებრიობა აღდგა. შეიქმნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომლის შემადგენლობაშიც სოხუმის ოლქი (აფხაზეთი) ავტონომიის უფლებით შევიდა. სოხუმის ოლქი გუდაუთის, გუმისთის, კოდორის, სამურზაყანოს უბნებისაგან შედგებოდა.

2 ივნისს აფხაზთა სახალხო საბჭომ გამოაცხადა, რომ ძალაუფლებას მთელი აფხაზეთის ფარგლებში ხელში იღებდა. იმავდროულად, მან საქართველოს ეროვნულ საბჭოს თხოვნით მიმართა, აფხაზეთში ხელისუფლების ორგანიზების საქმეში მისთვის დახმარება გაეწია.[55] საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობასთან მოსალაპარაკებლად თბილისში აფხაზთა სახალხო საბჭოს დელეგაცია გაიგზავნა. 1918 წლის 11 ივნისს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობასა და აფხაზთა სახალხო საბჭოს შორის ხელშეკრულება გაფორმდა. ამ ხელშეკრულებით, აფხაზთა სახალხო საბჭო აფხაზეთის საქართველოს შემადგენლობაში ყოფნას ადასტურებდა; აფხაზეთს სრული შინაგანი ავტონომია ენიჭებოდა; ხელშეკრულება საქართველოს მთავრობის მხრიდან აფ-

---

[51] თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, კრებ.: ზურაბ პაპასქირი – 60, „ჟამთააღმწერლობა ჭეშმარიტის მეტყუელება არს", თბ., 2010-2013, გვ. 339-340.

[52] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 14-15; ნ. ჭანტურია, ეროვნული საბჭო..., გვ. 133-134.

[53] **Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии**, გვ. 200-222; ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 288.

[54] ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 87-92.

[55] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 16-17; ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 288-289.

ხაზთა სახალხო საბჭოსთვის სამხედრო-ეკონომიკურ დახმარებასაც ითვალისწინებდა.[56]

1918 წლის 11 ივნისის ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ სულ მალე, აფხაზეთში ვითარება გართულდა. 16 ივნისს გააქტიურდნენ გაგრაში გამაგრებული ბოლშევიკები, რომელთა დასახმარებლად სამხრეთ რუსეთის ქალაქებიდან – სოჭი, ტუაფსე, მაიკოპი და სხვ. შეიარაღებული რაზმები მოვიდნენ. მათ საქართველოს ეროვნული გვარდიის მეწინავე რაზმი ამოხოცეს, გუდაუთი დაიკავეს და სოხუმზე შეტევისთვის ემზადებოდნენ. ასეთ ვითარებაში, აფხაზთა სახალხო საბჭომ საქართველოს ხელისუფლებას დახმარების თხოვნით მიმართა.[57]

საქართველოს ჯარის ნაწილები, რომელსაც აფხაზთა სახალხო საბჭოს მიერ შეკრებილი აფხაზთა ცხენოსანი ლაშქარიც შეუერთდა, შეტევაზე გადავიდნენ და 20 ივნისს ახალი ათონი, 22 ივნისს გუდაუთი, 28 ივნისს გაგრა დაიკავეს. ამდენად, მათ ბოლშევიკთა შეიარაღებული ნაწილები აფხაზეთიდან განდევნეს და შავი ზღვის გუბერნიის ყოფილ საზღვარზე, სოფ. პილენკოვოსთან, მდ. მეპადირზე გამაგრდნენ.[58]

ასეთ ვითარებაში, 1918 წლის 24 ივნისს, აფხაზთა სახალხო საბჭომ მიიღო დადგენილება „სოჭისა და ტუაფსეს ოლქების დაკავების აუცილებლობის შესახებ", რასაც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობაც დაეთანხმა. აფხაზთა სახალხო საბჭომ და საქართველოს მთავრობამ აფხაზეთში მოქმედი ჯარების სარდალს, გენერალ-მაიორ გიორგი მაზნიაშვილს დაავალა, სამხრეთ რუსეთში ანარქიის შეწყვეტამდე, საქართველოს ჩრდილო-დასავლეთი საზღვრის უსაფრთხოების დაცვის მიზნით და ეკონომიკური მოსაზრებებით (ყუბანის მთავრობისგან პურისა და ნავთობის ხელსაყრელ ფასებში შეძენის მიზნით), შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთი სანაპირო ქ. ტუაფსეს ჩათვლით დაეკავებინა.[59]

რუსეთში ბოლშევიკების ხელისუფლებაში მოსვლის (1917 წლის ოქტომბერი) შემდეგ ოსმალეთმა აქტიური მოქმედება დაიწყო ამიერკავკასიის დასაპყრობად, რომელსაც რუსეთის ჯარი ტოვებდა. ოსმალეთის ემისრები აფხაზთა ზედაფენას ძველი პრივილეგიების აღდგენას აღუთქვამდნენ, აქეზებდნენ მათ აფხაზეთი საქართველოსაგან გამოეყოთ და ეს მხარე ოსმალეთის გავლენის სფეროში მოექციათ. აფხაზური საზოგადოების ერთმა ნაწილმა, რომელსაც პროთურქული ორიენტაცია ჰქონდა, ოსმალეთს მფარველობის თხოვნით მიმართა და ბოლშევიკების გამოსვლის ჩახშობას თურქთა დახმარებით ცდილობდა. ოსმალეთმა გადაწყვიტა ჯარი გამოეგზავნა სოხუმის ასაღებად და სათანადო მზადებას შეუდგა.

იმ დროს, როდესაც საქართველოს ჯარის ნაწილები შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროზე იბრძოდნენ, პროთურქულად განწყობილ აფხაზთა მონვეევით ოსმალთა დესანტი, რომელიც ძირითადად აფხაზ მუჰაჯირთა შთამომავლებისაგან შედგებოდა, 27 ივნისს მდ. კოდორის შესართავში გადმოსხდა. საქართველოს ჯარის ნაწილები მდ. კოდორის მარჯვენა ნაპირზე გამაგრდნენ და სოხუმის მისასვლელი ჩაკეტეს. დროულად მიღებული ღონისძიებების გამო, ოსმალებმა სოხუმის დაკავება ვერ შეძლეს. აგვისტოში საქართველოს ჯარის ნაწილებმა თურქთა დესანტი აიძულეს აფხაზეთი დაეტოვებინა.[60]

1918 წლის გაზაფხულ-ზაფხულში აფხაზეთში ბოლშევიკებისა და თურქოფილების ერთდროული გამოსვლები ერთმანეთთან იყო დაკავშირებული. ორივე ძალა აფხაზეთის საქართველოსაგან ჩამოცილებასა და დასაკუთრებას ისახავდა მიზნად.[61]

---

[56] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 17-18, 19-20; **თ. ბერაძე, ბ. ხორავა**, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 341-342.

[57] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 17-18, 19-20; **გ. მაზნიაშვილი**, მოგონებანი. 1917-1925, ბათუმი, 1990, გვ. 59-60; **ჯ. გამახარია**, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 291.

[58] **გ. მაზნიაშვილი**, მოგონებანი, გვ. 63-64; **Ментешашвили А. М. Исторические предпосылки современного сепаратизма в Грузии**, გვ. 25; **ჯ. გამახარია**, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 291.

[59] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 20-21; **გ. მაზნიაშვილი**, მოგონებანი, გვ. 64, 73; **Гамахария Дж., Гогия Б. Абхазия – историческая область Грузии**, Тб., 1997. გვ. 752-753, 759.

[60] **გ. მაზნიაშვილი**, მოგონებანი, გვ. 69-72; **მ. გაბედავა**, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აფხაზეთში 1917-1921 წლებში, გვ. 22-24; **ჯ. გამახარია**, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 291-292; **ზ. ნურნუმია**, აფხაზეთი რუსეთ-ოსმალეთის ურთიერთობებში (XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში), თბ., 2012, გვ. 202-206.

[61] **ზ. ნურნუმია**, აფხაზეთი რუსეთ-ოსმალეთის ურთიერთობებში, გვ. 209; **ა. ჩაჩხიანი**, რუსეთ-საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთობები და საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთის რეგიონსა და შავიზღვისპირეთში (1918-1920 წლები), თბ., 2014, გვ. 128-142.

გაგრის დაკავების შემდეგ საქართველოს ჯარის ნაწილები იმავე 28 ივნისს პილენკოვოში შევიდნენ, ხოლო მდ. ფსოუსა და მდ. მზიმთის გადალახვის შემდეგ, 29 ივნისს – ადლერი, 5 ივლისს – ხოსთა, ხოლო 6 ივლისს სოჭი დაიკავეს. საქართველოს ჯარის ნაწილები წარმატებით განაგრძობდნენ შეტევას შავიზღვისპირეთში. 26 ივლისს, 12 საათიანი გააფთრებული ბრძოლის შემდეგ, ისინი ტუაფსეში შევიდნენ. საქართველოს მთავრობამ გადაწყვიტა უშუალო კავშირი დაემყარებინა ყუბანის მთავრობასთან. ამ მიზნით საქართველოს ჯარის ნაწილებმა ტუაფსეს შემდეგ შავიზღვისპირას არხიპო-ოსიპოვკა და კავკასიონის ქედის ჩრდილოეთით მნიშვნელოვანი სატრანსპორტო კვანძი ხადიჟენსკი და ბელორეჩენსკი დაიკავეს.[62] ამდენად, საქართველოს ჯარის ნაწილებმა შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროდან ბოლშევიკთა შეიარაღებული რაზმები განდევნა.[63]

მალე, შავიზღვისპირეთში შეტევაზე ნითელი არმიის ნაწილები გადმოვიდნენ. მოხალისეთა არმიის მიერ დამარცხებული ნითელი არმიის ნაწილები ტამანიდან ნოვოროსიისკისაკენ გაემართნენ. მათ გადაწყვეტილი ჰქონდათ ტუაფსედან ჩრდილოეთ კავკასიაში გადასულიყვნენ და ჩრდილოეთ კავკასიის ნითელ არმიას შეერთებოდნენ. 26-29 აგვისტოს ნითელი არმიის ნაწილებმა ნოვოროსიისკი, გელენჯიკი, ფშადა, არხიპო-ოსიპოვკა, ნოვო-მიხაილოვსკოე აიღეს. საქართველოს ჯარის მცირერიცხოვანმა რაზმებმა არხიპო-ოსიპოვკადან უკან დაიხიეს. 1 სექტემბერს მათ ტუაფსე დატოვეს და ლაზარევსკოეში გამაგრდნენ. ორი დღის შემდეგ, როდესაც ნითელი არმიის ნაწილებმა ტუაფსე დატოვეს და ქედს გაღმა არმავირის გზას დაადგნენ, საქართველოს ჯარის ნაწილებმა ტუაფსე ხელახლა დაიკავეს. იმავდროულად, მას ჩრდილოეთიდან გენერალ ანტონ დენიკინის (1872-1947 წწ.) მოხალისეთა არმია უახლოვდებოდა. მოხალისეთა არმიასთან შეტაკების თავიდან აცილების მიზნით საქართველოს ჯარის ნაწილებმა უკან დაიხიეს და ტუაფსესა და სოჭის ოლქების საზღვარზე, მდ. შახეზე გამაგრდნენ. 6 სექტემბერს ტუაფსე მოხალისეთა არმიამ დაიკავა.[64]

18 სექტემბერს სოჭში გაიმართა სოჭის ოლქის სოციალისტური პარტიების გაერთიანებული საბჭოს სხდომა. მიღებულ რეზოლუციაში ნათქვამია, რომ საქართველო რუსეთის იმპერიის ყოფილ ტერიტორიაზე ერთადერთი სახელმწიფოა, სადაც დაცულია დემოკრატიის პრინციპები და რადგან სოჭის ოლქს დენიკინის სამხედრო დიქტატურა ემუქრება, საბჭო გამოთქვამს სურვილს საქართველოს მთავრობამ სპეციალური დეკრეტით დაუყოვნებლივ გააფორმოს სოჭის ოლქის დროებით მიერთება რესპუბლიკასთან. მსგავსი რეზოლუცია 18 სექტემბერს ესერების პარტიის სოჭის ორგანიზაციამაც მიიღო. სოჭის მოსახლეობის საერთო კრებამ, რომელიც სოციალისტური პარტიების გაერთიანებული საბჭოს, მუშათა დეპუტატების საბჭოს, მუშათა კავშირის, ქალაქის სათათბიროს წევრთა ინიციატივით 20 სექტემბერს გაიმართა, სოჭის ოლქის საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან დროებით მიერთების შესახებ რეზოლუცია მიიღო.[65]

1918 წლის 25-26 სექტემბერს ქ. ეკატერინოდარში მოხალისეთა არმიის, ყუბანის მთავრობის და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ნარმომადგენლებს შორის შეხვედრა გაიმართა. სამხრეთ რუსეთში ანტიბოლშევიკური მოძრაობის ხელმძღვანელებმა, მეფის არმიის გენერლებმა მიხეილ ალექსეევმა და ანტონ დენიკინმა, სოჭისა და გაგრის ოლქებზე, როგორც რუსულ მიწაზე, პრეტენზია განაცხადეს. ისინი „მთლიანი და განუყოფელი რუსეთის" შექმნისათვის იბრძოდნენ, რომლის შემადგენლობაში აფხაზეთის უშუალოდ შეყვანაც სურდათ. მათ აფხაზთა ერთი ნაწილიც მხარს უჭერდა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საგარეო საქმეთა მინისტრმა ევგენი გეგეჭკორმა ტუაფსეს ოლქის დათმობის შესახებ განცხადება გააკეთა, თუმცა სოჭის ოლქის დროებით, რუსეთში ანარქიის აღკვეთამდე შენარჩუნების სურვილი გამოთქვა. რაც შეეხება გაგრის

---

[62] გ. მაზნიაშვილი, მოგონებანი, გვ. 65, 73, 75; Ментешашвили А. М. Исторические предпосылки современного сепаратизма в Грузии, გვ. 25; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 125; ა. ჩაჩხიანი, რუსეთ-საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთობები და საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთის რეგიონსა და შავიზღვისპირეთში (1918-1920 წლები), გვ. 128, 143-155.

[63] თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 343.

[64] Ковтюх Е. «Железный поток» в военном изложении, издание второе, *под ред. и с предисловием Вл. Великова*, М. 1931, გვ. 53-65; Деникин А. И. Очерки русской смуты. Белое движение и борьба Добровольческой армии. Май - Октябрь 1918, გვ. 399; გ. მაზნიაშვილი, მოგონებანი, გვ. 77-78; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 343-344.

[65] Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии, გვ. 388-390; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 344.

ოლქს, ის აფხაზეთის ნაწილად, ხოლო აფხაზეთს საქართველოს განუყოფელ ნაწილად მიიჩნევდა.[66] მოლაპარაკებები ჩიხში შევიდა და შეწყდა.

იმ დროს, როდესაც საქართველოს მთავრობა შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროზე შექმნილი ვითარებით იყო დაკავებული, 7 დეკემბერს, საქართველოს სომხეთის რესპუბლიკის ჯარის ნაწილები ვერაგულად თავს დაესხნენ. საქართველო-სომხეთის ომის დაწყებამ სოჭის ოლქის სომხური მოსახლეობა საქართველოს წინააღმდეგ განაწყო. ამის შესაბამისად, მოხალისეთა არმიის აგენტების საქმიანობა გაძლიერდა. ფაქტობრივად, ანტონ დენიკინის მოხალისეთა არმია, სოჭისა და მისი შემოგარენის სომხური მოსახლეობა და სომხეთის მთავრობა შეთანხმებულად მოქმედებდნენ. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ ჩრდილო-აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთიდან ჯარის ნაწილების გამოყვანა დაიწყო.[67]

გენერალ-ლეიტენანტი ანტონ დენიკინი, რომელიც 1919 წლის იანვრიდან სამხრეთ რუსეთის შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალი იყო, კატეგორიულად მოითხოვდა ქართველებს სოჭისა და გაგრის ოლქები მდ. ბზიფამდე დაეცალათ.[68] 1919 წლის თებერვალში ანტონ დენიკინმა საქართველოს ფაქტობრივად ომი გამოუცხადა. 2 თებერვალს (ძველი სტილით 20 იანვარს) მან საგანგებო ბრძანება გამოსცა, რომლითაც მის დაქვემდებარებაში მყოფ სახმელეთო და საზღვაო ძალებს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ შეტევაზე გადასვლა უბრძანა. ასე დაიწყო ომი საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და სამხრეთ რუსეთის შეიარაღებულ ძალებს შორის, რომელიც ერთ წელზე მეტხანს გაგრძელდა. 6 თებერვალს (ძვ. სტ. 24 იანვარს), დილის 4 საათზე, სამხრეთ რუსეთის შეიარაღებული ძალების ერთ-ერთი შენაერთი მოხალისეთა არმია შეტევაზე გადმოვიდა, დაამარცხა ქართული ჯარის ნაწილები და ლოო და სოჭი დაიკავა. შემდეგ მოხალისეთა არმიამ შეტევა განაგრძო, გაგრა დაიკავა და 10 თებერვალს სოჭის ოლქის (ოკრუგის) ძველ საზღვარზე, მდ. ბზიფის მარჯვენა ნაპირზე გამაგრდა.[69] ამით ანტონ დენიკინმა შავი ზღვის გუბერნიასა და სოხუმის ოლქს შორის ძველი საზღვარი აღადგინა. ასე რომ, სოჭის ოლქი 1918 წლის ივლისიდან 1919 წლის თებერვლამდე საქართველოს შემადგენლობაში შედიოდა.[70]

1919 წლის 13 თებერვალს მთელ აფხაზეთში აფხაზეთის სახალხო საბჭოს დემოკრატიული არჩევნები ჩატარდა. არჩეულ იქნა აფხაზეთის სახალხო საბჭო – აფხაზეთის ავტონომიის ფარგლებში საკანონმდებლო ორგანო.[71] უმაღლეს აღმასრულებელ ხელისუფლებას აფხაზეთის კომისარიატი (მთავრობა) წარმოადგენდა. 1919 წლის 20 მარტს აფხაზეთის სახალხო საბჭომ მიიღო „აქტი ავტონომიის შესახებ", რომლის ძალითაც აფხაზეთი ადგილობრივ საქმეებში ავტონომიური მმართველობის უფლებით, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში შევიდა.[72] ამ აქტით, ოფიციალურად აღდგა რუსეთის ხელისუფლების მიერ 1864 წელს გაუქმებული სახელი „აფხაზეთი". სოხუმის ოლქს აფხაზეთი ეწოდა, უბნებს – მაზრები. ამას წინ უსწრებდა საქართველოს პარლამენტის 1919 წლის 30 იანვრის კანონის მიღება, რომლითაც საქართველოს რესპუბლიკის გუბერნიებად დაყოფა გაუქმდა. იმავდროულად, შენარჩუნდა მაზრებად დაყოფის ძველი სისტემა.[73]

აფხაზეთის სახალხო საბჭოს პირველსავე სხდომაზე დაისვა საკითხი მოხალისეთა არმიის ნა-

---

[66] Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии, გვ. 391-414; გ. მაზნიაშვილი, მოგონებანი, გვ. 79-113; მ. გაბედავა, საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აფხაზეთში 1917-1921 წლებში, გვ. 26.

[67] გ. მაზნიაშვილი, მოგონებანი, გვ. 119; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 131-132; Мирзулин Г. Р. Армяно-грузинские взаимоотношения в 1918-1920 годах. Тб., 2007, გვ. 145; ა. ჩაჩხიანი, რუსეთ-საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთობები და საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთის რეგიონსა და შავიზღვისპირეთში (1918-1920 წლები), გვ. 226-231; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 344.

[68] Деникин А. И. Очерки русской смуты. Вооруженные силы юга России. Заключительный период борьбы. Январь 1919 – март 1920. Минск, 2002, გვ. 271.

[69] Деникин А. И. Очерки русской смуты. Октябрь 1918 – январь 1919. Минск, 2002, გვ. 283; გ. მაზნიაშვილი, მოგონებანი, გვ. 137; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 286; ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 298; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 345.

[70] თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 345.

[71] ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 298-299.

[72] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 36; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 127-128.

[73] გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა", №48, 1919 წ. 1 მარტი.

ნილებისაგან გაგრის უბნის „ისტორიულ საზღვრამდე, მდ. მზიმთამდე" დაუყოვნებლივ გათავისუფლების შესახებ.[74] 1919 წლის 12 აპრილს საქართველოს ჯარის ნაწილებმა მდ. ბზიფი გადალახეს, მოხალისეთა არმიის მეწინავე ქვედანაყოფები გაანადგურეს და გაგრის ოლქი მდ. მზიმთამდე მთლიანად დაიკავეს, მაგრამ დაკავებული ტერიტორიის შენარჩუნება ვერ შეძლეს. საქართველოს ჯარის ნაწილებმა პროდენიკინურად განწყობილი დიდი ბრიტანეთის სამხედრო მისიის მოთხოვნით უკან დაიხიეს და მდ. მეჰადირის მარცხენა ნაპირზე გამაგრდნენ. ბრიტანეთის სამხედრო მისიის ზენოლით ბზიფსა და მეჰადირს შორის ტერიტორია ნეიტრალურ ზონად გამოცხადდა დიდი ბრიტანეთის სამხედრო მისიის ადმინისტრაციის მმართველობით. ამის შემდეგ, მდ. მეჰადირი წელიწადზე მეტხანს საქართველოს უკიდურეს ჩრდილო-დასავლეთ საზღვარს წარმოადგენდა.[75]

1919 წლის 26 მაისი, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების წლისთავი, ისევე როგორც მთელ საქართველოში, აფხაზეთში დიდი ზეიმით აღინიშნა. ამის თაობაზე გაზ. „სახალხო საქმე" წერდა: „დიდებულად იდღესასწაულა ქ. სოხუმმა საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების წლის თავი.

დილიდანვე ამოძრავდა ქალაქი და სადღესასწაულოდ მორთულმა ხალხმა გასწია თავისუფლების მოედნისაკენ. პროცესიებს წინ მიუძღოდა მომღერალთა გუნდი ეროვნულ ტანისამოსში გამოწყობილი და ამხ. ძუკუ ლოლუას ლოტბარობით...

მოედანზე აუარებელ ხალხს მოეყარა თავი და მეორე პოლკიც ლამაზად ჩამწკრივებულიყო აღლუმის მოლოდინში. პარაკლისის შემდეგ მშვენიერი სიტყვით მიმართა ჯარს მეორე რაზმის უფროსმა პოლკ. თუხარელმა. შემდეგ მთავრობის წარმომადგენელმა ის. რამიშვილმა ჩამოუარა ჯარს და ყველა ორგანიზაციებს და ყველას სიტყვით მიმართა. აქედან მთელი ეს პროცესია დაიძრა სანაპირო ქუჩისაკენ, სადაც საუცხოოდ მოერთოთ სტუდენტებს საზეიმო თაღი დროშებით და ყვავილების ხლართულით. აქვე იყო გამოფენილი სურათები საქართველოს გენიის გამომხატველის შოთა რუსთაველის, ილიას, აკაკის, არჩილ ჯორჯაძის და ზდანოვიჩის, ნ. ჟორდანიასი, ნ. ჩხეიძის და ი. ნერეთლის. დაიჭექა თუ არა ზარბაზნებმა, აფრიალდა ეროვნული დროშა. იქვე გამართულ ტრიბუნაზე გამოჩნდა ისევ რამიშვილი, გახსნა მიტინგი და მიესალმა მთავრობის სახელით ხალხს. შემდეგ ილაპარაკა ბერულავამ, სამ. დადიანმა. ბერძნულად ილაპარაკა ბერძნების წარმომადგენელმა. ამის შემდეგ დაიწყო სეირნობა და საგანგებოდ მოწყობილ სეფაში გაიმართა საერთო მეჯლისი. ამხ. ს. დადიანმა მოკლე სიტყვაში მოიხსენია არჩილ ჯორჯაძე, დეკანოზიშვილი, გ. ლასხიშვილი, რომელთა ოცნებას შეადგენდა საქართველოს თავისუფლება. „გაუმარჯოს არ. ჯორჯაძეს და მის იდეალებსო" დაათავა მან და ხალხმაც დასძახა: „გაუმარჯოს, გაუმარჯოსო". ღამით თეატრში გაიმართა სახალხო წარმოდგენა. აქაც მრავალი საგულისხმო სიტყვები წარმოითქვა და განსაკუთრებით სასიამოვნო იყო, რომ მთელი ოფიცრობა რაზმის უფროს პოლკ. თუხარელთან ერთად ფიცს სდებდა, რომ სიცოცხლეს შესწირავს საქართველოს თავისუფლებას".[76]

1920 წლის მარტი-აპრილში ჩრდილო-აღმოსავლეთ შავიზღვისპირეთში მოხალისეთა არმია საბოლოოდ საბჭოთა რუსეთის წითელმა არმიამ შეცვალა. ასეთ ვითარებაში, 1920 წლის 7 მაისს, მოსკოვში საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას შორის ხელშეკრულება დაიდო. ხელშეკრულების თანახმად, რუსეთსა და საქართველოს შორის საზღვრად შავიზღვისპირეთში მდ. ფსოუ გამოცხადდა. ამ ხელშეკრულებით საბჭოთა რუსეთმა აფხაზეთი საქართველოს შემადგენლობაში ცნო.[77]

7 მაისის ხელშეკრულების მიუხედავად რუსეთსა და საქართველოს შორის საზღვარი ისევ მდ. მეჰადირზე გადიოდა. აფხაზეთის სახალხო საბჭოს მიერ 1920 წლის 16 ოქტომბერს მიღებული „ავტონომიური აფხაზეთის კონსტიტუციის პროექტის" I მუხლში აღნიშნულია აფხაზეთის საზღვრები:

---

[74] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 36; ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 127-128.

[75] თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 346.

[76] გაზ. „სახალხო საქმე", №543, 1919 წ. 7 ივნისი.

[77] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 51-52; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 347.

ჩრდილო-დასავლეთით – მდ. მეჰადირი, სამხრეთ-აღმოსავლეთით – მდ. ენგური.[78] ასეთივე საზღვრებია დაფიქსირებული „აფხაზეთის ავტონომიური მმართველობის დებულებაში", რომელიც საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ 1920 წლის 31 დეკემბერს მიიღო.[79]

რუსეთ-საქართველოს 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულების თანახმად, იმავე წლის დეკემბერში, საქართველოს ჯარის ნაწილები მდ. ფსოუს მარცხენა ნაპირზე განლაგდნენ. ამის თაობაზე, რუსეთის სრულუფლებიანმა წარმომადგენელმა საქართველოში აარონ შეინმანმა თავის მთავრობას აცნობა. მისი ინფორმაციით, მდ. ფსოუსთან მოხდა საქართველოს ჯარის გადაჯგუფება და მათ ფსოუს რაიონში ნეიტრალური ზონა დაიკავეს.[80] ამის შედეგად, საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასა და რუსეთის სფს რესპუბლიკას შორის საზღვარი მდ. ფსოუზე გავიდა. საქართველოს შემადგენლობაში შემოვიდა პილენკოვოს თემი, რომელიც გაგრის მაზრას შეუერთდა. 1920 წლის მიწურულს აფხაზეთი გაგრის, გუდაუთის, გუმისთის, კოდორის, გალის მაზრებისაგან შედგებოდა.[81]

1921 წლის 21 თებერვალს საქართველოს დამფუძნებელმა კრებამ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია მიიღო. კონსტიტუციის თანახმად „საქართველოს რესპუბლიკის განუყოფელ ნაწილს – აფხაზეთს (სოხუმის ოლქი) ადგილობრივ საქმეებში ავტონომიური მმართველობა მიენიჭა".[82] თუმცა მოვლენები სხვაგვარად განვითარდა.

1921 წლის თებერვალში რუსეთის ჯარის ნაწილები საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის წინააღმდეგ რამდენიმე მხრიდან შეტევაზე გადმოვიდნენ. 19 თებერვალს რუსეთის IX წითელი არმიის ნაწილებმა მდინარე ფსოუ გადმოლახეს და საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას ჩრდილო-დასავლეთიდან შემოუტიეს.[83] თებერვალ-მარტში საქართველო საბჭოთა რუსეთმა დაიპყრო. შეიქმნა საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკა.[84]

---

[78] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 56.

[79] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 61.

[80] საქართველოს ეროვნული არქივის ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 1864, ანაწ. 1, საქმე 59, ფურც. 70; თ. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 347.

[81] თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 109.

1919 წელს შემუშავდა საქართველოს ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის პროექტი, რომელიც სამაზრო სისტემის ნაცვლად საოლქო სისტემის შემოღებას ითვალისწინებდა. პროექტის თანახმად, აღმოსავლეთ საქართველოში უნდა შექმნილიყო 7 ოლქი, ცალკე ადმინისტრაციულ ერთეულად რჩებოდა ქ. ტფილისი; დასავლეთ საქართველოში – 9 ოლქი (8 მაზრის ნაცვლად), მათ შორის, სოხუმის ოლქი, რომელიც მთელ აფხაზეთს (8 605 კვ. კმ) მოიცავდა. განმარტებით ბარათში აღნიშნულია, რომ „სოხუმის ოლქი, რაც აფხაზეთის კომისარიატი არსებობს, გაყოფილია ოთხ მაზრად: სამურზაყანოს, კოდორის, სოხუმის, გუდაუთის". ასეთი „მინიატურული" მაზრების არსებობას გამართლება არა აქვს არც ეკონომიკური და არც სხვა მოსაზრებით (ტერიტორია, მოსახლეობის რაოდენობა). სოხუმის ოლქის ტერიტორია, გაგრის რაიონის ჩათვლით, სხვა ოლქებზე დიდი გამოდიოდა, მაგრამ მცირე იყო ოლქის მოსახლეობა (1917 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით – 177 839 სული), კოდორის ხეობის შუა ნელი და ბზიფის ხეობა დაუსახლებელი იყო („უშენი ადგილებია"). ოლქის ცენტრი უნდა ყოფილიყო ქ. სოხუმი, თავისი გეოგრაფიული მდებარეობისა და ეკონომიკური მიზიდულობის გამო (პროექტი საქართველოს ტერიტორიის დანაწილებისა ახალ საადმინისტრაციო ერთეულებად (ოლქებად), ტფილისი, 1920, გვ. 10, 40-41). საბოლოოდ, ეს პროექტი პროექტად დარჩა.

[82] საქართველოს კონსტიტუცია. მიღებული საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ 1921 წლის 21 თებერვალს, წიგნ. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული. 1918-1921, თბ., 1990, გვ. 476.

[83] **История Абхазской АССР (1917-1937)**, *ответ. редактор Г. А. Дзидзария*, Сухуми, 1983, გვ. 71.

[84] ა. ბენდიანიშვილი, საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), გვ. 325-326.

აფხაზეთი 1921-1991 წლებში.
ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა

საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში სახელმწიფო ხელისუფლების დროებითი უმაღლესი ორგანო რევოლუციური კომიტეტი (რევკომი) გახდა. 4 მარტს წითელი არმიის ნაწილებმა სოხუმი დაიკავეს. აფხაზეთის დროებითმა რევკომმა ქართველი ბოლშევიკის ისაკ ჟვანიას მეთაურობით აფხაზეთში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარება გამოაცხადა.[85] 6 მარტს შეიქმნა აფხაზეთის რევკომი ეფრემ ეშბას (თავმჯდომარე), ნესტორ ლაკობას (თავმჯდომარის მოადგილე) და ნიკოლოზ აქირთავას შემადგენლობით. იმავე სხდომაზე აფხაზეთის პარტიული ბიურო შეიქმნა.[86]

საქართველოს რევკომმა მმართველობის ასეთივე ორგანოები ადგილებზეც შექმნა, 8 მარტს გამოაცხადა ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების, სამაზრო რევკომების შექმნის შესახებ. ამრიგად, შენარჩუნდა ადმინისტრაციული დაყოფის ძველი, სამაზრო ერთეული, ე. ი. სამაზრო რევკომების სისტემა დაწესდა.[87] 21 აპრილის დეკრეტით საქართველოს რევკომმა თავის თავს ქვეყნის უმაღლესი საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და მაკონტროლებელი ფუნქცია მიანიჭა: „რევოლუციონური კომიტეტი არის საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის უზენაესი საკანონმდებლო, განმკარგულებელი და კონტროლის ორგანო".[88]

რუსეთის წითელი არმიის ნაწილების აფხაზეთში შემოჭრის შემდეგ, სოჭის საოლქო ხელისუფლებამ და რუსეთის სოციალისტური ფედერაციული საბჭოთა რესპუბლიკის სამხრეთ-აღმოსავლეთის სამხარეო აღმასკომმა პილენკოვოს თემის სოჭის ოლქთან მიერთება გამოაცხადა და იქ რუსული ადმინისტრაცია შექმნა. ამის შედეგად, საბჭოთა რუსეთსა და საქართველოს, შესაბამისად, აფხაზეთს შორის, საზღვარი სოხუმის ოლქისა და შავი ზღვის გუბერნიის გამყოფ მდ. ბაღრიფსთაზე (ხოლოდნაია რეჩკა) გავიდა. პილენკოვოს თემი რსფსრ შავი ზღვის ოკრუგის სოჭის რაიონს გადაეცა.[89]

აფხაზეთის რევკომი იყო უმაღლესი საკანონმდებლო და განმკარგულებელი ორგანო აფხაზეთის ფარგლებში. აფხაზეთის რევკომი თბილისთან ურთიერთობის გარკვევის, სახელმწიფო ხელისუფლების ცენტრალური აპარატისა და ადგილობრივი მმართველობის ორგანიზებას დაუყოვნებლივ შეუდგა.[90] 1921 წლის 26 მარტს აფხაზეთის რევკომმა საბჭოთა რუსეთის მთავრობის მეთაურს ვლადიმერ ლენინს და ეროვნებათა სახალხო კომისარს იოსებ სტალინს წერილი გაუგზავნა, რომელშიც დასმული იყო საკითხები საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკად აფხაზეთის გამოცხადებისა და რუსეთის ფედერაციაში მისი შეყვანის აუცილებლობის შესახებ. წერილში ნათქვამია: აფხაზეთი უნდა გამოცხადდეს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკად; საბჭოთა აფხაზეთი უშუალოდ უნდა შედიოდეს რუსეთის ფედერაციაში.[91]

28 მარტს ქ. ბათუმში რუსეთის კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკთა) ცენტრალური კომიტეტის კავკასიის ბიუროს და საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბოლშევიკთა) ცენტრალური კომიტეტის, აჭარისა და აფხაზეთის ბოლშევიკთა თათბირი გაიმართა. ბათუმის თათბირმა განიხილა საკითხი „აფხაზეთში საბჭოთა ხელისუფლების სტრუქტურისა და კომპარტიის შესახებ" და აფხაზეთის საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკად გამოცხადება დაადგინა. ამასთანავე, საკითხი აფხაზეთის სს რესპუბლიკისა და საქართველოს სს რესპუბლიკის ურთიერთობის ფორმების შესახებ ამ ორი რესპუბლიკის მმართველი უმაღლესი ორგანოების – საბჭოების ყრილობების მოწვევამდე ღიად დატოვა.[92]

ბათუმის თათბირმა საერთაშორისო სამართლის უხეში დარღვევით საქართველოს ტერიტო-

---

[85] **ნ. დარსანია,** ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, თბ., 2008, გვ. 24.

[86] **ნ. დარსანია,** ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, გვ. 27.

[87] **Революционные комитеты Грузии в борьбе за установление и упрочение Советской Власти (Март 1921г. – Январь 1922 г.). Сборник документов и материалов.** *Состовитель И. Ахалая,* Сухуми, 1963; ე. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 ნნ.), თბ., 1973, გვ. 27.

[88] საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978), თბ., 1983, გვ. 48.

[89] **История Абхазской АССР (1917-1937),** გვ. 376; **Сагария Б. Е. Из истории восстановления государственных границ Абхазии, -** *Абхазский институт языка, литературы и истории им Д. И. Гулиа. Известия,* XIII, Тбилиси, 1985, გვ. 17; **თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა,** საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 25, 109.

[90] **Куправа А. Э. Из истории советского строительства в Абхазии,** - *Труды Абхазского института языка, литературы и истории им. Д. И. Гулиа,* т . XXX, Сухуми, 1959, გვ. 35.

[91] **Сагария Б. Е. Национально-государственное строительство в Абхазии (1921-1931 гг.),** Сухуми, 1970, გვ. 25-26.

[92] **ჯ. გამახარია,** აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 310.

რიული მთლიანობა დაარღვია. რუსეთის კპ (ბ) კავკასიის ბიუროს უფლება არ ჰქონდა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის საკითხი გადაეწყვიტა. ამასთანავე, იმდროინდელი საბჭოთა სახელმწიფოებრივი მშენებლობის პრაქტიკა არ ითვალისწინებდა რესპუბლიკის სტატუსის მინიჭებას, თუ ტერიტორიული ერთეულის მოსახლეობა მილიონზე მეტი არ იქნებოდა. აფხაზეთის მოსახლეობა მაშინ დაახლოებით 200 ათასი იყო, აფხაზები კი მოსახლეობის მხოლოდ 17%-ს შეადგენდნენ, მაგრამ კავბიუროს ბათუმის თათბირის გადაწყვეტილებით აფხაზი ბოლშევიკების მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. აფხაზეთში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისათვის ბრძოლის ერთ-ერთი მეთაური და შემდეგში საბჭოთა აფხაზეთის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, აფხაზეთის რევკომის თავმჯდომარე, ეფრემ ეშბა (1893-1939 წწ.) აღნიშნავდა: „ჩვენც კი, რომლებიც იქიდან, ჩრდილოეთიდან მოვიწევდით, ვფიქრობდით, რომ აფხაზეთი, როგორც საბჭოთა საქართველოს შემადგენელი ნაწილი იარსებებდა, მაგრამ, როდესაც აქ ჩამოვედით და გავერკვიეთ თუ როგორ ატმოსფეროში აღმოვჩნდით, იძულებული ვიყავით აფხაზეთის დამოუკიდებლობის ასეთი ფორმა მიგვეღო".[93] მოგვიანებით, ნესტორ ლაკობაც აღნიშნავდა, რომ „ეს დამოუკიდებლობა მათ სჭირდებოდათ როგორც აბრა".[94]

აფხაზეთის დამოუკიდებლობის გამოცხადება რეალურად საქართველოზე ზემოქმედებით იყო ნაკარნახევი. საბჭოთა რუსეთის სამხედრო ატაშე საქართველოში პაველ სიტინი 1921 წლის აპრილში მოსკოვში გაგზავნილ მოხსენებით ბარათში აღნიშნავდა, რომ „ქართული შოვინიზმის ტერიტორიულად და მატერიალურად დასუსტებისათვის აუცილებელ გასატარებელ ზომას წარმოადგენდა აფხაზეთის საქართველოსაგან გამოყოფა და რუსეთთან შეერთება". იგი ასევე მოითხოვდა განსაკუთრებული ყურადღება მიექციათ აფხაზეთის მოსაზღვრე სამეგრელოსათვის და ისიც რუსეთის სფს რესპუბლიკისთვის შეეერთებინათ.[95]

1921 წლის 21 მაისს საქართველოს რევკომმა მიიღო დეკლარაცია „აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის შესახებ", რომლითაც აღიარა აფხაზეთის დამოუკიდებელი სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის შექმნა და ამ ფაქტს მიესალმა. აფხაზეთის დამოუკიდებელ სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკად გამოცხადებამ აფხაზეთში დიდი ვნებათაღელვა გამოიწვია. 1921 წლის 20 ივნისს აფხაზეთის რევკომის თავმჯდომარე ეფრემ ეშბა (1921 წ. მარტი – 1922 წ. თებერვალი) გალში ჩავიდა და მოსახლეობას საგანგებო სამაზრო ყრილობაზე შეხვდა. ეფრემ ეშბას განცხადებამ, რომ ბოლშევიკური პარტიისათვის არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა აფხაზეთი რუსეთზე იქნებოდა მინერილი თუ საბჭოთა საქართველოზე, ხალხი არ დააკმაყოფილა. ყრილობაზე საქართველოსთან კავშირისაკენ მისწრაფება აშკარად გამოიკვეთა. მოსახლეობამ აფხაზეთის რევკომის თავმჯდომარეს ასევე მოსთხოვა, რომ განათლება მაზრაში ქართულ ენაზე ყოფილიყო.[96]

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს რევკომმა აღიარა აფხაზეთის სსრ, იქვე გამოთქვა იმედი, რომ საკითხი საქართველოს სსრ და აფხაზეთის სსრ ურთიერთობის შესახებ საბოლოოდ ორივე რესპუბლიკის მუშათა და გლეხთა საბჭოების პირველ ყრილობაზე გადაწყდებოდა.[97]

რეალურად, აფხაზეთის სსრ დამოუკიდებელი არ ყოფილა. ეს აღიარებაც ფორმალურ ხასიათს ატარებდა. საბჭოთა საქართველოს სახელმწიფო სტრუქტურები აფხაზეთის რევკომს უგზავნიდნენ თავიანთ განკარგულებებს ქართულ ენაზე, „ცნობად და სახელმძღვანელოდ", „სისწორით შესასრულებლად".[98] არც რუსეთის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის კავკასიის ბიურო განიხილავდა აფხაზეთს დამოუკიდებელ რესპუბლიკად. ამ ორგანოს პლენარულ სხდომებს აფხაზეთის, მთიელთა რესპუბლიკისა და დაღესტნის, როგორც ავტონომიების წარმომადგენლები, მხოლოდ სათათბირო ხმის უფლებით ესწრებოდნენ. არ არსებობს რკპ (ბ) ცკ-ის, რუსეთის სახალხო კომისართა საბჭოს (მთავრობის) უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს – მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხთა საბჭოების ყრილობის, ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის, საბჭოების ყრილობებს შორის უმაღლესი საკანონმდებლო

---

[93] **Сагария Б. Е.** Образование и укрепление советской национальной государственности в Абхазии. 1921-1938., Сухуми, 1981, გვ. 44.

[94] **Лакоба Н. А.** Из речи на IV съезде компартии Грузии, в кн. Лакоба Н. А., Статьи и речи, Сухуми, 1987, გვ. 176.

[95] **Гамахария Дж., Гогия Б.** Абхазия – историческая область Грузии, გვ. 471-472.

[96] გაზ. „სოციალისტ-ფედერალისტი", 1921 წ. 20 ივლისი; **Гамахарии Дж., Гогия Б.** Абхазия – историческая область Грузии, გვ. 474-475.

[97] ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, გვ. 117.

[98] ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, გვ. 118.

ორგანოს, თუნდაც ერთი დოკუმენტი, სადაც აფხაზეთი „დამოუკიდებელ" რესპუბლიკად ან საერთოდ მოიხსენიება. აფხაზეთის დამოუკიდებლობა საქართველოზე ზემოქმედების მიზნით იყო მოგონილი.[99]

აფხაზი ბოლშევიკების ერთი ნაწილი კვლავინდებურად იცავდა აზრს აფხაზეთის დამოუკიდებელი რესპუბლიკის შენარჩუნების ან საბჭოთა რუსეთთან ავტონომიურ საწყისებზე ფედერირების შესახებ. რუსეთის კპ (ბ) ცკ-ის კავბიურომ 1921 წლის 16 ნოემბერს ხელახლა განიხილა საქართველოსა და აფხაზეთის სს რესპუბლიკებს შორის ურთიერთობის საკითხი. მიღებულ დადგენილებაში ნათქვამია: „1. დამოუკიდებელი აფხაზეთის არსებობა ეკონომიკური და პოლიტიკური თვალსაზრისით მიზანშეუწონლად ჩაითვალოს; 2. მიეცეს წინადადება ამხ. ე. ეშბას წარმოადგინოს თავისი საბოლოო დასკვნა აფხაზეთის შესვლის შესახებ ან საქართველოს ფედერაციის შემადგენლობაში ხელშეკრულების საფუძველზე, ან რსფსრ-ში ავტონომიური ოლქის სახით".[100]

ამრიგად, დადგენილებაში განსაზღვრული იყო აფხაზეთის სტატუსი საბჭოთა კრიტერიუმებით – ავტონომიური ოლქი. აფხაზეთის რევკომის თავმჯდომარემ, ეფრემ ეშბამ, სხვა აფხაზ კომუნისტებთან ერთად, რუსეთის სფს რესპუბლიკაში ოლქის სტატუსით შესვლას საქართველოს სს რესპუბლიკის შემადგენლობაში შესვლა არჩია.

1921 წლის 16 დეკემბერს თბილისში ხელი მოეწერა „საქართველოს სსრ და აფხაზეთის სსრ შორის სამოკავშირო ხელშეკრულებას". ამ დროიდან აფხაზეთის სსრ საქართველოს სსრ შემადგენლობაში „სახელშეკრულებო რესპუბლიკის" სტატუსით შევიდა.[101] სახელშეკრულებო სანყისებზე საქართველოსთან ფედერირების შემდეგ, აფხაზეთმა თუმცა შეინარჩუნა სახელწოდება – სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკა, ის განიხილებოდა როგორც ავტონომიური რესპუბლიკა.

იმ ფაქტს, რომ აფხაზეთის სსრ საქართველოს შემადგენლობაში შედიოდა, აფხაზი მკვლევრები სადავოდ ხდიან, თუმცა ამას თუნდაც რამდენიმე დოკუმენტი ადასტურებს, მათ შორის, 1922 წლის იანვარში საქართველოს სსრ და აფხაზეთის სსრ შორის დადებული სამხედრო ხელშეკრულება.[102] ეს დოკუმენტი პირველად ქვეყნდება:

ВОЕННОЕ СОГЛАШЕНИЕ

между Правительствами С.С.Р. ГРУЗИИ и С.С.Р. АБХАЗИИ по военным вопросам.

На основании пункта 3-го Союзного договора между С.С.Р. Грузией и С.С.Р. Абхазией, состоявшегося 16-го декабря 1921 г. в г. Тифлисе, Правительства С.С.Р. Грузии с одной стороны и Правительства С.С.Р. Абхазии с другой, исходя из общности интересов названных Республик, требующих объединения всех сил и средств для взаимной вооруженной поддержки, решили заключить настоящее военное соглашение, для чего назначили своими уполномоченными:

Правительство С.С.Р. Грузии – Петра АГНИАШВИЛИ, Заместителя Наркомвоенмора С.С.Р. Грузии и Правительство С.С.Р. Абхазии – Ивана НЕРОНОВА, Замнаркомвоен С.С.Р. Абхазии.

Означенные уполномоченные по взаимном предъявлении своих полномочий, признанных составленными в надлежащем форме, согласились о нижеследующем:

1.Центральным органом военно-административного управления С.С.Р. Республик Грузии и Абхазии является Народный Военно-морской Комиссариат С.С.Р. Грузии.

2.Нарвоенкомрат Абхазии объединяет и направляет деятельность уездных военных комиссариатов Абхазии в отношении: а) производства учета населения, рабочих животных и материальных средств; б) производства призыва военнообязанных на действительную военную службу; в) производства мобилизации и составления мобилизационных планов; г) допризивной и спортивной подготовки местного населения.

---

[99] ჯ. გამახარია, აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, გვ. 311-313.
[100] ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, გვ. 125.
[101] Гамахария Дж., Гогия Б. Абхазия – историческая область Грузии, გვ. 483-484; ჯ. გამახარია, ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, გვ. 125..
[102] საქართველოს ეროვნული არქივის ახალი და უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 600, ანან. 2, საქმე 5, ფურც. 67.

617

ТОЕ ВОЕННОЕ СОГЛАШЕНИЕ

между Правительствами С.С.Р.Грузии и С.С.Р.Абхазии по военным вопросам.

На основании пункта 3-го Союзного договора между С.С.Р. Грузией и С.С.Р.Абхазией, состоявшегося 16-го декабря 1921 г. в г.Тифлисе, Правительств С.С.Р.Грузии с одной стороны и Правительства С.С.Р.Абхазии с другой, исходя из общности интересов названных Республик, требующих об'единения всех сил и средств для взаимной вооруженной поддержки, решили выключить настоящее военное соглашение, для чего назначили своими уполномоченными:

Правительство С.С.Р.Грузии - Петра АРШИБАШВИЛИ, Заместителя Народного Комиссара С.С.Р.Грузии; Правительство С.С.Р.АБХАЗИИ - Ивана ПЕТРОВА, Заместителя Народного Комиссара С.С.Р.Абхазии.

Означенные по установленной по взаимном представлении своих полномочий, признанных обоюдно правильными в надлежащей форме, согласились о нижеследующем:

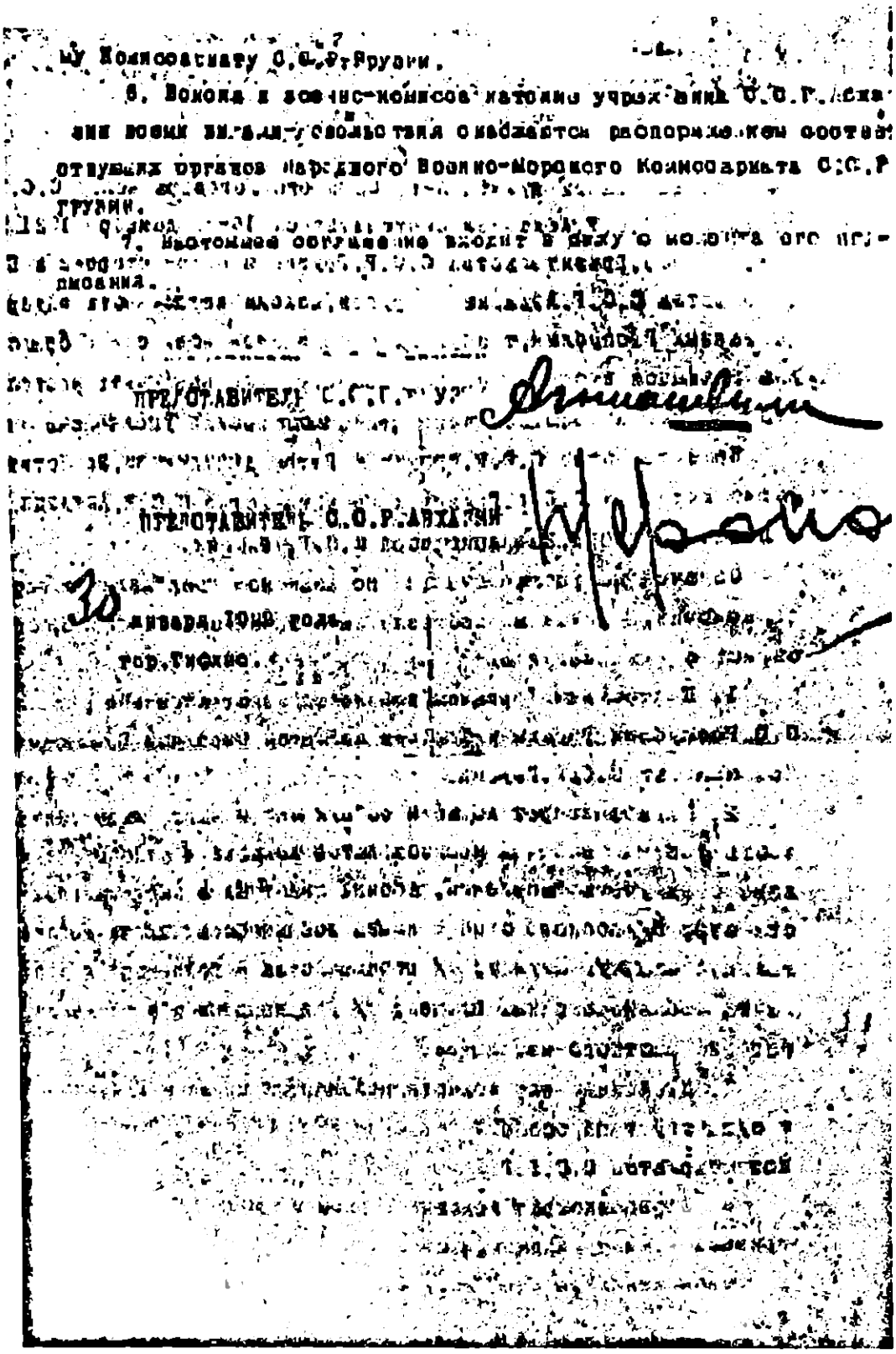
1. Центральным органом военно-административного управления С.С.Республики Грузии и Абхазии является Народный Военно-Морской Комиссариат С.С.Р.Грузии.

2. Наркомвоенкомат Абхазии об'единяет и направляет деятельность уездных военных комиссариатов Абхазии в отношении: а/производства учета населения, рабочих животных и материальных средств; б/ производства приема военнообязанных на действительную военную службу; в/ производства мобилизации и составления мобилизационных планов; г/ допризывной и спортивной подготовки местного населения.

3. Наркомвоенкомат Абхазии состоит при Губвоенкомате и существует по особому, утвержденному Народным Военно-Морским Комиссариатом С.С.Р.Грузии, штату.

4. Наркомвоенкомат Абхазии в работе своей руководствуется приказами, инструкциями, постановлениями и прочими распоряжениями, и указаниями по Народному Военно-Морскому Комиссариату С.С.Р. Грузии.

5. Наркомвоенкомат С.С.Р.Абхазии назначается по взаимному соглашению Народного Военно-Морского Комиссариата С.С.Р.Грузии и Реввоенсовета С.С.Р.Абхазии, приказом по Народному Военно-Мор

...у Комиссариату С.С.Р.Грузии.

6. Волокита в военно-комиссариатских учреждениях С.С.Р. ...ния новых заявлений о льготах и рассрочках распоряжением соответствующих органов Народного Военно-Морского Комиссариата С.С.Р. Грузии.

7. Настоящее постановление входит в силу с момента его опубликования.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ С.С.Г.Р.У. Ломашвили

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ С.О.Р.АРХИВНЫЙ

30 января 1940 года, г. Тифлис.

3. Нарвоенкомрат Абхазии облекается правами Губвоенкомрата и существует по особому, утвержденному Народным Военно-Морским Комиссариатом С.С.Р. Грузии, штату.

4. Нарвоенкомрат Абхазии в работе своей руководствуется приказами, инструкциями, наставлениями и прочими распоряжениями и узаконениями по Народному Военно-Морскому Комиссариату С.С.Р. Грузии.

5. Нарвоенком С.С.Р. Абхазии назначается по взаимному соглашению Народного Военно-Морского Комиссариата С.С.Р. Грузии и Ревкомом С.С.Р. Абхазии, приказом по Народному Военно-Морскому Комиссариату С.С.Р. Грузии.

6. Войска и военно-комиссариатские учреждения С.С.Р. Абхазии всеми видами довольствия снабжаются распоряжением соответствующих органов Народного Военно-Морского Комиссариата С.С.Р. Грузии.

7. Настоящее соглашение входит в силу с момента его подписания.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ С.С.Р. Грузии П. Агниашвили

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ С.С.Р. Абхазии И. Неронов

30 января 1922 года.
гор. Тифлис

ამდენად, დოკუმენტის თანახმად, საქართველოს სსრ და აფხაზეთის სსრ სამხედრო-ადმინისტრაციული მმართველობის მთავარი ორგანო საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო კომისარიატი იყო; აფხაზეთის ასსრ სამხედრო კომისარიატი იძენდა საგუბერნიო სამხედრო კომისარიატის უფლებებს და არსებობდა საგანგებო, საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო სახალხო კომისარიატის მიერ დამტკიცებული შტატით; აფხაზეთის ასსრ სამხედრო კომისარიატი თავის მუშაობაში საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო კომისარიატის ბრძანებულებებით, ინსტრუქციებით, დარიგებებით და სხვა განკარგულებებით ხელმძღვანელობდა; აფხაზეთის სსრ სამხედრო კომისარი ინიშნებოდა საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო კომისარიატისა და აფხაზეთის სსრ რევკომის ურთიერთშეთანხმებით, საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო კომისარიატის ბრძანებულებით; აფხაზეთის სსრ ჯარებისა და სამხედრო კომისარიატის დაწესებულებების ყველა სახის საშუალებით უზრუნველყოფა საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო კომისარიატის შესაბამისი ორგანოების დადგენილებით ხდებოდა.

დოკუმენტს ხელს აწერდნენ: პეტრე აღნიაშვილი, საქართველოს სსრ სამხედრო-საზღვაო ძალების სახკომის მოადგილე, და ივან ნერონოვი, აფხაზეთის სსრ სამხედრო ძალების სახკომის მოადგილე.

აღსანიშნავია, რომ აფხაზეთის პარტიული ორგანიზაცია, რომელიც რუსეთის კომპარტიის ნაწილს წარმოადგენდა (Оргбюро РКП в Абхазии), 1922 წლის იანვარში შეერწყა საქართველოს კომპარტიას და საქართველოს კპ (ბ) აფხაზეთის ორგანიზაცია შეიქმნა;[103] აფხაზეთის სსრ მთავრობის შტატებს საქართველოს სახალხო კომისართა საბჭო ამტკიცებდა.[104]

საბჭოთა ხელისუფლებამ საქართველოში მემკვიდრეობით მიიღო ადმინისტრაციული დაყოფის ორსაფეხურიანი სისტემა: თემი – მაზრა.[105] საქართველოს რევკომმა 1921 წლის 15 აპრილს გამოსცა დროებითი დებულება მაზრისა, ქალაქისა და თემის რევოლუციური კომიტეტის ორგანიზების შესახებ.[106] აფხაზეთის რევკომი აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობისა და ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების ჩამოყალიბებას რუსეთის სფსრ მაგალითზე ცდილობდა. ამ მიზნით შემუშავდა „მოკლე ინსტრუქცია აფხაზეთის სათემო და სასოფლო რევკომების ორგა-

[103] Мерквиладзе В. Н. Создание и укрепление советской государственности в Грузии (1921-1936). Тб., 1969, გვ. 149.

[104] ასე, მაგალითად: 1924 წლის 30 აპრილს საქართველოს სსრ სახალხო კომისართა საბჭომ განიხილა შემდეგი საკითხები: „აფხაზეთის სსრ შტატების დამტკიცების შესახებ; აფხაზეთის განათლების სახალხო კომისარიატის 1923 წლის დავალიანების დასაფარავად საჭირო თანხების გაღების შესახებ" და სხვა (საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 600, ანან. 1, საქმე 315, ფურც. 6).

[105] საქართველოს ს.ს. რესპუბლიკის ახალი დარაიონება, წიგნ.: საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატულ-ტერიტორიალური დაყოფა, ს.ს ცაკ-ის საორგანიზაციო განყოფილების გამოცემა. ქ. ტფილისი, 1930, გვ. I.

[106] საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978), გვ. 36-44.

ნიზების შესახებ". ადგილებზე სამაზრო, სათემო და სასოფლო რევკომები შეიქმნა. სამაზრო რევკომები უშუალოდ აფხაზეთის რევკომს ექვემდებარებოდა.[107]

1921 წელს აფხაზეთის სსრ ფართობი 8254 კვ. კმ შეადგენდა. საბჭოთა აფხაზეთის შემადგენლობაში გაგრის, გუდაუთის, გუმისთის, კოდორის, სამურზაყანოს მაზრები შედიოდა; თემრევკომების რაოდენობა 80 იყო. გაგრის მაზრაში შეიქმნა 5 სასოფლო თემი, გუდაუთის მაზრაში – 22 სასოფლო თემი, გუმისთის მაზრაში – 8 სასოფლო თემი, კოდორის მაზრაში – 20 სასოფლო თემი, სამურზაყანოს მაზრაში – 25 სასოფლო თემი.[108]

1921 წლის დეკემბერი – 1922 წლის თებერვალში საქართველოში საბჭოების არჩევის შემდეგ, 1922 წლის 25 თებერვალს საქართველოს საბჭოების I ყრილობა გაიხსნა. 2 მარტს საბჭოების I ყრილობამ საქართველოს სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის კონსტიტუცია დაამტკიცა. კონსტიტუციის თანახმად, უმაღლესი სახელმწიფო ხელისუფლება სრულიად საქართველოს საბჭოების ყრილობას ეკუთვნოდა. ყრილობიდან ყრილობამდე პერიოდში უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანოს ფუნქციას ასრულებდა ყრილობის მიერ არჩეული საქართველოს სსრ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი (ცაკი), რომელიც ანგარიშვალდებული იყო საქართველოს საბჭოების ყრილობის წინაშე.[109] ცაკი* აყალიბებდა საქართველოს სსრ მთავრობას – სახალხო კომისართა საბჭოს.

ამრიგად, 1922 წლის თებერვალში რევკომების ნაცვლად შეიქმნა სახელმწიფო ხელისუფლების ერთიანი სისტემა ცენტრში და ადგილებზე – მუშათა, გლეხთა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოები.

1922 წლის 12-17 თებერვალს, აფხაზეთის საბჭოების I ყრილობამ აფხაზეთის ცაკი აირჩია. აფხაზეთის რევკომმა უფლებამოსილება აფხაზეთის ცაკს გადააბარა. 18 თებერვალს, აფხაზეთის ცაკის პირველ სხდომაზე, არჩეულ იქნა ცაკის პრეზიდიუმი და შეიქმნა მთავრობა – სახალხო კომისართა საბჭო. ცაკის პრეზიდიუმის თავმჯდომარე ეფრემ ეშბა, ხოლო სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე – ნესტორ ლაკობა გახდა.[110]

1922 წლის 12 მარტს საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის სს რესპუბლიკებს შორის დაიდო სამოკავშირეო ხელშეკრულება ამიერკავკასიის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების ფედერაციული კავშირის შექმნის შესახებ. იმავე წლის 13 დეკემბერს, ამიერკავკასიის სამი საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის – აზერბაიჯანის, საქართველოს, სომხეთის, – გაერთიანებით ამიერკავკასიის საბჭოთა ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკა შეიქმნა.[111] აფხაზეთის სახელშეკრულებო რესპუბლიკა, როგორც საქართველოს სსრ ნაწილი შევიდა ამიერკავკასიის სფსრ შემადგენლობაში. იმავე წლის 30 დეკემბერს რუსეთის სფსრ, უკრაინის სსრ, ბელორუსიის სსრ და ამიერკავკასიის სფსრ გაერთიანებით – საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკების კავშირი შეიქმნა. ნიშანდობლივია, რომ სსრ კავშირის 1924 წლის კონსტიტუციაში აფხაზეთი საქართველოს სსრ შემადგენლობაში ავტონომიურ რესპუბლიკად მოიხსენიება.[112]

---

[107] **ნ. დარსანია**, ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, გვ. 63.

[108] **Куправа А. Э.** Из истории советского строительства в Абхазии, – *Труды Абхазского института языка, литературы и истории им. Д. И. Гулиа*, т . XXX, Сухуми, 1959, გვ. 35-36; **Ахалая И. Д.** Гумистинский Ревком, – *სოხუმის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები*, ტ. 14, სოხუმი, 1961, გვ. 16; **ნ. დარსანია**, ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, გვ. 64-70.

[109] საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978), გვ. 76.

*ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი (ცაკი) – საქართველოს სსრ 1937 წლის კონსტიტუციის მიღებამდე სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო. იგი ასრულებდა საკანონმდებლო, განმკარგულებელ, აღმასრულებელ და საკონტროლო ფუნქციებს. მას ირჩევდნენ საბჭოების ყრილობაზე და ყრილობებს შორის პერიოდში მოქმედებდა. იგი აძლევდა საერთო მიმართულებას მთავრობისა და საბჭოთა ხელისუფლების ყველა ორგანოს საქმიანობას, მეთვალყურეობას უწევდა კონსტიტუციის დაცვას, ქმნიდა მთავრობას, გამოსცემდა დეკრეტებს.

[110] **Куправа А. Э.** Из истории советского строительства в Абхазии, გვ. 62; **ნ. დარსანია**, ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, გვ. 70.

[111] **Меркviладзе В. Н.** Создание и укрепление советской государственности в Грузии (1921-1936), გვ. 327-329.

[112] **ჯ. გამახარია**, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., ნიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, გვ. 315.

«Совет Национальностей образуется из представителей союзных и автономных Советских социалистических республик – по 5 представителей от каждой и из представителей автономных областей РСФСР – по одному представителю от каждой. Состав Совета Национальностей в целом утверждается съездом Советов Союза Советских Социалистических Республик.

Примечание. Автономные Республики – Аджария и Абхазия – и автономные области – Юго-Осетия, Нагорный Карабах и Нахичеванская – посылают в Совет Национальностей по одному представителю» (Основной Закон (Конституция) Союза Советских Социалистических Республик. Принят второй сессией ЦИК СССР первого созыва 6 июля 1923 года и в

1922 წლის დასაწყისში აფხაზეთის ცაკის პრეზიდიუმმა, საფიქრებელია, საბჭოთა რუსეთისა და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის 1920 წლის 7 მაისის ხელშეკრულებაზე დაყრდნობით, აფხაზეთთან პილენკოვოს რაიონის შეერთების საკითხი დააყენა. 27 აპრილს აფხაზეთის ცაკის პრეზიდიუმმა განიხილა საკითხი პილენკოვოს რაიონის აფხაზეთთან შეერთების შესახებ და რუსეთის სფსრ ცაკის პრეზიდიუმს მიმართა თხოვნით, აფხაზეთსა და რუსეთს შორის ადმინისტრაციულ საზღვრად „მდინარე ფსოუს ცნობის შესახებ".[113] აფხაზეთის ცაკმა და სახკომსაბჭომ რსფსრ ცაკის პრეზიდიუმს აღნიშნულ საკითხზე 3 ივლისს კვლავ მიმართა. წერილში ნათქვამია: „თავს ნებას ვაძლევთ შევახსენოთ პრეზიდიუმი ჩვენი თხოვნით, ამ რაიონის განსაკუთრებული მდგომარეობის გამო. რომ არაფერი ვთქვათ ისტორიულ მხარეზე ამ რაიონის შესახებ, რომელიც ყოველთვის შედიოდა აფხაზეთის შემადგენლობაში, თვით მენშევიკების დროსაც კი, თავს მოვალედ ვთვლით აღვნიშნოთ: ეკონომიკურად და ტერიტორიულად პილენკოვოს რაიონი მჭიდროდაა დაკავშირებული აფხაზეთთან. გაგრისა და პილენკოვოს რაიონები ეკონომიკურად და კულტურულად შეადგენენ ერთ მთლიანობას და მათი ხელოვნურად გაყოფა ორივე რაიონის მოსახლეობის კეთილდღეობას გამოუსწორებელ დარტყმას აყენებს".[114] აფხაზეთის ცაკმა და სახკომსაბჭომ ასეთივე შინაარსის წერილით მიმართა ამიერკავკასიის სფსრ ცაკსაც, რომელმაც თავის მხრივ, 1923 წლის 24 აპრილისა და 27 სექტემბრის დადგენილებებით პილენკოვოს თემის აფხაზეთთან მიერთების აუცილებლობა დაადასტურა.[115]

1923 წლის ივლისში აფხაზეთის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარემ ნესტორ ლაკობამ მოხსენებითი ბარათი გაუგზავნა სსრ კავშირის ცაკს, სადაც აღნიშნავდა, რომ გაგრის ნორმალური განვითარება მისი ბუნებრივი ეკონომიკური ბაზის – პილენკოვოს რაიონის გარეშე, შეუძლებელი იყო. ნ. ლაკობა წერდა, რომ პილენკოვოს რაიონი, რომელიც მდებარეობს გაგრასა და ადლერს შორის, და რომლის მოსახლეობა 15 ათასია, მეტწილად სომხებით და ბერძნებითაა დასახლებული. ისინი ენევიან თამბაქოსა და სიმინდის მოყვანას. ეს რაიონი ეკონომიკურად წინათ დაკავშირებული იყო გაგრასთან და ახლაც იქითკენ აქვს მიდრეკილება. პილენკოვოს რაიონის გაგრისაგან ხელოვნურად ჩამოშორებას ორივე რაიონისათვის გამოუსწორებელი ეკონომიკური ზიანი აქვს. პილენკოვოს მოსახლეობას თავისი მეურნეობის პროდუქტები უახლოესი გაგრის ნავსადგურის მეშვეობით გააქვს, თვით გაგრა, ფაქტობრივად, პილენკოვოს პროდუქტებით არსებობს. აფხაზეთში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისას მოხდა გაგრის რაიონის, რომელიც ადრე ადმინისტრაციულ-სამეურნეო ერთეულს წარმოადგენდა, გადანაწილება. მისი ნაწილი, პილენკოვოს რაიონი, სოჭის რაიონის შემადგენლობაში გადავიდა, ხოლო მეორე ნაწილი – გაგრის რაიონის შემადგენლობაში დარჩა. ეს მდგომარეობა, როცა სერიოზულად დგას გაგრის აღდგენის საკითხი, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ჩაითვალოს მიზანშეწონილად. აუცილებელია პილენკოვო გაგრას შეუერთდეს. ეს ნაკარნახევია არა „აფხაზური ნაციონალიზმით" (თუკი შესაძლებელია ასეთ ნაციონალიზმზე საერთოდ საუბარი), არამედ ეკონომიკური მიზანშეწონილობით და ადმინისტრაციული მართვის მოხერხებულობით. ამ ორი რაიონის ყოფის ერთობა და მეურნეობის ერთგვაროვნობა ნათლად მეტყველებს მათი გაერთიანების აუცილებლობაზე. ამ მხრივ პილენკოვოს რაიონის მოსახლეობამ არაერთხელ გამოთქვა სურვილი თავიანთ შეკრებაზე, რომელზეც გამოჰქონდათ დადგენილება გაგრასთან გაერთიანების შესახებ.[116]

1924 წლის 31 ოქტომბერს სსრ კავშირის ცაკმა მიიღო დადგენილება პილენკოვოს თემის აფხაზეთისთვის გადაცემის შესახებ.[117] ამ გადაწყვეტილების წინააღმდეგ რუსეთის სფსრ ცაკი და შავი ზღვის გუბერნიის ხელმძღვანელობა გამოვიდა.[118] 1925 წლის 25 აპრილს სსრ კავშირის ცაკმა მიიღო დადგენილება 1924 წლის 31 ოქტომბრის გადაწყვეტილების ცხოვრებაში გატარების შესახებ.[119] მიუხედავად ამისა, რუსეთის სფსრ ცაკმა საკითხის შესწავლა მოითხოვა.[120]

окончательной редакции II съездом Советов СССР 31 января 1924 года, в кн. История Советской Конституции. Сборник документов. 1917-1957. М., 1957, с. 227-229).

[113] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, *Известия АБИЯЛИ*, XIII, Тб., 1985, გვ. 17-18.

[114] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 17.

[115] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 17-18.

[116] **Лакоба Н. А.** О состоянии и мерах восстоновления курорта Гагры, в кн. Лакоба Н. А. Статьи и речи, გვ. 83-84.

[117] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 18.

[118] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 18.

[119] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 18-19.

[120] **Сагария Б. Е.** Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 19.

საქართველოს სსრ 1923 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის თანახმად, აფხაზეთის სსრ ფართობი 8254 კვ. კმ შეადგენდა.[121] აფხაზეთში იყო 5 მაზრა 70 თემით და 350 სოფლით: გაგრის მაზრაში შედიოდა 4 თემი 7 სოფლით, გუდაუთის მაზრაში – 17 თემი 109 სოფლით, გუმისთის მაზრაში – 18 თემი 108 სოფლით, კოდორის მაზრაში – 12 თემი 44 სოფლით, სამურზაყანოს მაზრაში – 17 თემი 82 სოფლით.[122]

1923-1924 წლებში ახალი სასოფლო საბჭოები შეიქმნა. გაგრის მაზრაში: აფხაზ-კალდახვარის; გუდაუთის მაზრაში: ანუხვისა და ბლაბურხვა-ბარმიშის ს/საბჭოების გაყოფის შედეგად – ანუხვა სომხური, ანუხვა აფხაზური, ბარმიშის, ბლაბურხეის, აგრეთვე – პეტრეპავლოვსკის, ბაკლანოვკის, ბომბორის; გუმისთის მაზრაში: აჟარის, ლათის; კოდორის მაზრაში: ჯალის, კინდღის, ოხურის, ლაბრის; სამურზაყანოს მაზრაში: გალის, გინძე-ეწერის, დიხაზურგის, ლეკუხონის, სანარდოს, ღუმურიშის.

1924 წელს აფხაზეთში 5 ადმინისტრაციული ერთეული შედიოდა 87 სასოფლო საბჭოთი: გაგრის მაზრა (ცენტრი გაგრა), 5 სასოფლო საბჭო; გუდაუთის მაზრა (ცენტრი გუდაუთი), 21 სასოფლო საბჭო; გუმისთის მაზრა (ცენტრი სოხუმი), 20 სასოფლო საბჭო; კოდორის მაზრა (ცენტრი ოჩემჩირე), 18 სასოფლო საბჭო; სამურზაყანოს მაზრა (ცენტრი გალი), 23 სასოფლო საბჭო.[123] 1924 წლის ოქტომბერში, აფხაზეთის ცაკის დადგენილებით, გუმისთის მაზრას სოხუმის მაზრა ეწოდა. მის ადმინისტრაციულ ცენტრად ქალაქი სოხუმი რჩებოდა.[124]

1925 წლის 1 აპრილს აფხაზეთის საბჭოების III ყრილობამ (26 მარტი – 1 აპრილი) ყოველგვარი განხილვის გარეშე დაამტკიცა კონსტიტუცია, რომელიც, ფაქტობრივად, საქართველოს სსრ 1922 წლის კონსტიტუციას იმეორებდა. ამის გამო ის საქართველოს სსრ, ამიერკავკასიის სფსრ, სსრ კავშირის კონსტიტუციებს და საქართველოსთან დადებულ ხელშეკრულებას ეწინააღმდეგებოდა. კონსტიტუციის თანახმად აფხაზეთი სუვერენულ რესპუბლიკად ცხადდებოდა; მასში დეკლარირებული იყო ამიერკავკასიის ფედერაციიდან და სსრ კავშირიდან თავისუფალი გასვლის უფლება; სახელმწიფო ენად რუსული იყო აღიარებული.[125]

1925 წლის აფხაზეთის კონსტიტუცია არ გამოქვეყნებულა, შესაბამისად, ძალაში არ შესულა. უფრო მეტიც, საბჭოების III ყრილობის ბიულეტენში, რომელიც ცაკმა გამოსცა, ის აღიარებულია პროექტად, რომელიც დამუშავებას საჭიროებდა და საქართველოს სსრ და ამიერკავკასიის სფსრ კონსტიტუციებთან შესაბამისობაში უნდა მოყვანილიყო.[126]

აფხაზეთის კონსტიტუციის საკითხი 1925 წლის ივლისში განიხილა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალურმა კომიტეტმა, ხოლო სექტემბერში – რუსეთის კომპარტიის ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტმა. საქართველოს კომპარტიის აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის ბიურომ 11 სექტემბერს ცაკს და სახკომსაბჭოს დაავალა აფხაზეთის კონსტიტუციის იმ მუხლების გადასინჯვა, რომლებიც საქართველოსთან ურთიერთობას შეეხებოდა, აგრეთვე კონსტიტუციის ახალი პროექტის მომზადება. საკონსტიტუციო კომისიამ ნ. ლაკობას ხელმძღვანელობით აფხაზეთის კონსტიტუციაში შესატანი ცვლილებების პროექტი მოამზადა. ცვლილებები შეეხებოდა „სუვერენიტეტისა" და სახელმწიფო ენის საკითხებს.[127] ეს ცვლილებები აფხაზეთის სსრ 1926 წლის კონსტიტუციაში აისახა. იმხანად, სრულიად საქართველოს ცაკის III სესიაზე 1926 წლის 13 ივნისს სოხუმში, ნ. ლაკობა აღნიშნავდა: „აფხაზეთის მშრომელთა მასებისათვის საკითხი ერთხელ და სამუდამოდ ასე დგას – აფხაზეთის ბედი საქართველოსთან ერთიანია".[128]

1926 წლის 27 ოქტომბერს აფხაზეთის ცაკის III სესიამ მიიღო აფხაზეთის სსრ პირველი კონსტიტუცია, რომელიც 1927 წლის 7 მარტს აფხაზეთის საბჭოების IV ყრილობამ უცვლელად დაამტკიცა.[129] კონსტიტუციის თანახმად აფხაზეთის სსრ ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოს წარმოადგენდა საბჭოების ყრილობა, ყრილობებს შორის პერიოდში – აფხაზეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი. აფ-

---

[121] საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, ქ. ტფილისი, 1930, გვ. 205.
[122] საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, ნაწ. I. სათემო ჯამები, ტფ. 1925, გვ. 82-95.
[123] ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატული დაყოფა. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის გამოცემა. ტფილისი, 1925, გვ. 127-128.
[124] газ. «Трудовая Абхазия», 1924 г., 23 октября.
[125] აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის კონსტიტუცია. 1925 წ., ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 90-96; ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 315.
[126] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 316.
[127] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 317.
[128] «Для трудящихся масс Абхазии вопрос раз и навсегда стоит так – судьба Абхазии с Грузией едина», – Лакоба Н. А. Из доклада о деятельности правительства Абхазии на III сессии всегрузинского ЦИК в г. Сухуме, 13 июня 1926 г., в кн. Лакоба Н. А. Статьи и речи, გვ. 211.
[129] История Абхазской АССР (1917-1937), გვ. 199-200.

ხაზეთის ხელისუფლების დამოუკიდებლობა იზღუდებოდა არა მხოლოდ ამიერკავკასიისა და სსრ კავშირის კონსტიტუციებით, არამედ საქართველოსთან სახელშეკრულებო ურთიერთობითაც. კონსტიტუციაში მთლიანად შევიდა სპეციალური თავი „აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სამოკავშირო ურთიერთობების შესახებ საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკასთან", რომელიც საქართველოს სსრ კონსტიტუციის შესაბამისი თავის ყველა მუხლს იმეორებდა. ნათლად იყო განმარტებული, რომ აფხაზეთის სსრ შედის განსაკუთრებული ხელშეკრულების ძალით საქართველოს სს რესპუბლიკაში და მისი მეშვეობით, ამიერკავკასიის სფს რესპუბლიკაში; სახელმწიფო ენებად ცხადდებოდა აფხაზური, ქართული და რუსული.[130] იმავე მუხლში, სადაც სახელმწიფო ენები იყო განსაზღვრული, შენიშვნებში ნათქვამია: „1. აფხაზეთის სოციალ. საბჭ. რესპუბლიკაში ყველა მკვიდრს მინიჭებული აქვს უფლება თავისუფალი განვითარებისა და მშობლიური ენის ხმარებისა, როგორც საკუთარი ეროვნულ კულტურულსა, აგრეთვე სახელმწიფო დაწესებულებებში; 2. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურ ერთეულის ენა (მაზრების, უბნების, სოფლების), ირკვევა აფხაზეთის სოციალ. საბჭ. რესპუბლიკის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახალხო კომისართა საბჭოს მიერ".[131]

1925 წლის 1 იელისისათვის, სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარის თანახმად, საქართველოს სსრ ფართობი 69 008 კვ. კმ-ს, ხოლო აფხაზეთის სახელშეკრულებო რესპუბლიკის ფართობი 8 254 კვ. კმ-ს შეადგენდა, სასოფლო საბჭოების რიცხვი აფხაზეთში 1925 წელს 94 იყო.[132] მოგვიანებით, კიდევ სამი ს/საბჭო შეიქმნა და მათი რაოდენობა 97 გახდა. 1925 წლის ნოემბერში სამურზაყანოს მაზრას გალის მაზრა ეწოდა.[133] 1926 წელს დაბა გუდაუთმა და დაბა ოჩემჩირემ ქალაქის სტატუსი მიიღეს.[134]

1925-1926 წლებში გალის მაზრაში გაიყო ბედიის ს/საბჭო და შეიქმნა პირველი ბედიის, მეორე ბედიის, აგუ-ბედიის ს/საბჭოები; გინძე-ეწერის ს/საბჭო შეუერთდა გუდავის ს/საბჭოს, ეს უკანასკნელი გაიყო და შეიქმნა პირველი გუდავის და მეორე გუდავის ს/საბჭოები; ბარღების ს/საბჭო გაიყო და შეიქმნა ზემო ბარღებისა და ქვემო ბარღების ს/საბჭოები; შეიქმნა აგრეთვე ჩხორთოლის რეკის, ხუმუშქურის (გალის მაზრა), გუფის (კოდორის მაზრა) და ფსხუს (სოხუმის მაზრა) ს/საბჭოები.

იმავე ხანებში, საბჭოთა აპარატის მოსახლეობასთან დაახლოებისა და სამაზრო აღმასკომებსა და სასოფლო საბჭოებს შორის შუალედური ორგანოს შექმნის მიზნით, მაზრებში, სათემო აღმასკომების ნაცვლად, გამოიყო რაიონები – სასოფლო საბჭოები, რომელთაგან თითოეული რამდენიმე სოფელს აერთიანებდა.[135] 1926 წელს რაიონები შეიქმნა: გუმისთის მაზრაში – დრანდის რაიონი; გუდაუთის მაზრაში – ფსირცხის რაიონი; კოდორის მაზრაში – აძიუბჟის რაიონი; გალის მაზრაში – აჩიგვარის რაიონი.[136] თუმცა სარაიონო სისტემა მალევე გაუქმდა და ძირითადი ადმინისტრაციული ერთეული კვლავ თემი გახდა.[137]

1926 წლის პირველ ნახევარში აფხაზეთის სს რესპუბლიკაში იყო 5 მაზრა – გაგრის, გალის, გუდაუთის, კოდორის, სუხუმის; სასოფლო საბჭოების რაოდენობა 93 იყო.

გაგრის მაზრაში: ალახაძის, ხოლოდნორეჩენსკის, ახალი გაგრის, კოლხიდის, კალარის (5 ს/საბჭო); *გუდაუთის მაზრაში:* ააცის, აჭანდარის, აბგარხუკის, ანუხვა-სომხურის, ანუხვა-აფხაზურის, ბლაბურხვის, ბარმიშის, ბომბორის, ბაკლანოვკის, ჯირხვის, დურიფშის, ზვანდრიფშის, ლიძავის, ლიხნის, მწარის, მუგუძირხვის, კავაძლუქის, კალდახვარის, ოთხარის, პეტროპავლოვსკის, ფსირცხის (21 ს/საბჭო); *სოხუმის მაზრაში:* ეშერის, გუმისთის, მიხაილოვსკის, ბეშკარდაშის, ანდრეევსკის, კონსტანტინოვსკის, ეკატერინინსკის, ვოლოდარსკის, ნიკოლაევო-ანასტასიევსკის, წებელდის, ლათის, აზანთის, ოლგინ-

---

[130] აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1926, გვ. 3-27; აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 107-109; История Абхазской АССР (1917-1937), გვ. 199-200; ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 316-317.

[131] აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1926, გვ. 12.

[132] Административно-территориальный состав СССР на 1 июля 1925 г. и 1 июля 1926 г., М., 1926, с. 46; Советы Абхазии (1922-1937 гг.), გვ. 130; საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, გვ. 207; Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939 г. №7, გვ. 7.

[133] Абхазская областная организация Компартии Грузии в цифрах (1921-1980 г.г.). Сборник статистических материалов, Сухуми, 1980, გვ. 321.

[134] СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года. М. 1965, გვ. 413.

[135] გრ. ზარდალიშვილი, საქართველოს სსრ ეკონომიური დარაიონება, თბ., 1970, გვ. 50-51.

[136] Советы Абхазии (1922-1937 гг.), Сборник документов и материалов, Сухуми, 1976, გვ. 130.

[137] გრ. ზარდალიშვილი, საქართველოს სსრ ეკონომიური დარაიონება, გვ. 51.

სკის, მერხეულის, გულრიფშის, დრანდის, ბაბუშერის, ვლადიმირსკის, ატარის, ფსხუს (სულ 20); *კოდორის მაზრაში:* ილორის, ოხურეის, ბესლახუბის, ფოქვეშის, გუფის, ტყვარჩელის, მოქვის, ჭილოვის, კოჩარის, თხინის, ჯალის, ტამიშის, ლაბრის, კვიტოულის, ჯგერდის, ათარა-სომხურის, აძუბჟის, ათარა-აფხაზურის, კინდღის (19 ს/საბჭო); *გალის მაზრაში:* საბერიოს, ლეკუხონის, დიხაზურგის, რეჩხო-ცხირის, ღუმურიშის, გალის, ოქუმის, ჩხორთოლის, აგუ-ბედიის, პირველი ბედიის, მეორე ბედიის, რეკის, მუხურის, აჩიგვარის, პირველი გუდავის, მეორე გუდავის, რეფო-შეშელეთის, პირველი გალის, ცხირო-გალის, ჭუბურისხინჯის, თაგელონის, სიდა-ნაბაკევის, ნაბაკევის, ზემო ბარღების, ქვემო ბარღების, ოტობაიის, გაგიდა-ნაჭკადუს, ხუმუშქურის (28 ს/საბჭო).[138]

1926 წლის მეორე ნახევარში აფხაზეთში კიდევ 4 ს/საბჭო შეიქმნა და მათი რიცხვი 97-მდე გაიზარდა.

საბჭოთა ხელისუფლების ერთ-ერთი მთავარი საზრუნავი, მთელი სსრ კავშირის მასშტაბით, დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების შეცვლა იყო. ჩვეულებრივ, შეცვლას ექვემდებარებოდა რუსეთის სამეფო სახლის წევრთა, მეფის რუსეთის დიდმოხელეებისა და სარდლების, მემამულეების, რელიგიურ რწმენასთან დაკავშირებული სახელები. ისინი იცვლებოდა იდეოლოგიზებული სახელებით, – რევოლუციონერების, ბოლშევიკი სამხედრო პირებისა და ფუნქციონერების სახელებითა და გვარსახელებით, კომუნისტურ იდეოლოგიასთან დაკავშირებული ცნებების აღმნიშვნელი სახელებით. სსრ კავშირში შემავალ ყველა რესპუბლიკაში მასობრივად ცვლიდნენ ტოპონიმებს. ბუნებრივია, ამ პროცესს აფხაზეთი ვერ ასცდებოდა.[139]

აფხაზი მკვლევრის ვ. კვარჭიას ცნობით, საბჭოთა ხელისუფლების პირველ წლებში, დასახლებული პუნქტებისა და გეოგრაფიული ობიექტების სახელწოდებების დაზუსტების მიზნით, აფხაზეთში მასალების შეგროვება დაიწყო.[140] იმ სახელებიდან, რომლებიც შეცვლას ექვემდებარებოდა, 1921-1924 წლებში, აფხაზეთში არცერთი შეცვლილი არ იყო. 1925-1931 წლებშიც, ძირითადად, დარჩა ძველი გეოგრაფიული სახელწოდებები, მხოლოდ რამდენიმე დასახლებული პუნქტის სახელი შეიცვალა. იმავე ვ. კვარჭიას ცნობით, 1925 წელს ახალ ათონს (ნოვი აფონ) ფსირცხა ეწოდა.[141] აფხაზეთის ნაციონალისტურად განწყობილი ნომენკლატურა ცდილობდა ტოპონიმები აფხაზური სახელწოდებებით შეეცვალა, ამიტომაც უწოდეს ახალ ათონს (ნოვი აფონ) ფსირცხა, სახელწოდება, რომელიც მხოლოდ XIX საუკუნიდან დასტურდება საისტორიო წყაროებში, მაგრამ არ აღადგინეს მისი ისტორიული სახელი ანაკოფია, აფხაზთა საერისთაოს პოლიტიკური ცენტრის სახელი.

20-იან წლებში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის საკითხები შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატების უწყებაში შედიოდა. 1926 წლის 11 ნოემბერს აფხაზეთის შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატმა აფხაზეთის ცაკს სასოფლო საბჭოების შემცირების წინადადებით მიმართა. წარმოდგენილი წინადადების თანახმად: 1. გაგრის მაზრის სასოფლო საბჭოების რაოდენობა უცვლელი რჩებოდა მათი მცირე რაოდენობის (5 სასოფლო საბჭო) გამო; 2. გუდაუთის სამაზრო აღმასრულებელმა კომიტეტმა შესაძლებლად ჩათვალა შეემცირებინა ორი სასოფლო საბჭო: ბლაბურხვის ს/საბჭო ერთიანდებოდა ბარმიშის ს/საბჭოსთან; ანუხვა-აფხაზურის ს/საბჭო ერთიანდებოდა ანუხვა-სომხურის ს/საბჭოსთან სახელწოდებით ანუხვის ს/საბჭო; 3. სოხუმის სამაზრო-საქალაქო აღმასრულებელმა კომიტეტმა შესაძლებლად ჩათვალა შეემცირებინა სამი სასოფლო საბჭო: ა) ბეშკარდაშის, ანდრეევსკის და მიხაილოვკის ს/საბჭოები ერთიანდებოდა ერთ – მიხაილოვკის ს/საბჭოში; ბ) ეკატერინენსკის და კონსტანტინოვსკის ს/საბჭოები ერთიანდებოდა ერთ – ეკატერინენსკის ს/საბჭოში; 4) კოდორის სამაზრო აღმასრულებელმა კომიტეტმა შესაძლებლად ჩათვალა შეემცირებინა ორი ს/საბჭო: ა) კინდღის და ტამიშის ს/საბჭოები ერთიანდებოდა ერთ – ტამიშის ს/საბჭოში; ბ) ოხურეის თემის ნაწილი აფხაზური მოსახლეობით უერთდებოდა ფოქვეშის ს/საბჭოს, მეორე ნაწილი – მეგრული მოსახლეობით, – ილორის ს/საბჭოს. ამდენად, უქმდებოდა ოხურეის ს/საბჭო; 5) გალის სამაზრო აღმასრულებელმა კომიტეტმა შესაძლებლად ჩათვალა შეემცირებინა ხუთი ს/საბჭო: ა) პირ-

---

[138] **Статистический Справочник 1927 г. Центральное Статистическое Управление ССР Абхазии. г. Сухум. 1928, გვ. 5-11** (სტატისტიკური ცნობარი 1926 წლის ვითარებას ასახავს); შდრ.: **Советы Абхазии (1922-1937 гг.)**, გვ. 165-172, 174, 177.

[139] თ. გეგანცელაძე, ტოპონიმთა მასობრივი ცვლის მცდელობანი აფხაზეთში 1921-1937 წლებში, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, XIII. ჰუმანიტარულ და სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებათა სერია, თბ., 2015, გვ. 21-30.

[140] **Кварчия В. Е. Ойконимы Абхазии в письменных источниках**, Сухуми, 1985, გვ. 7-8.

[141] **Кварчия В. Е. Ойконимы Абхазии в письменных источниках**, გვ. 25.

ველი გუდავის და მეორე გუდავის ს/საბჭოები ერთიანდებოდა ერთ – გუდავის ს/საბჭოში; ბ) წარჩესა და მუხურის ს/საბჭოები ერთიანდებოდა ერთ – მუხურის ს/საბჭოში; გ) აგუ-ბედიის, რეჩხის სასოფლო და გალის სადაბო საბჭოები უქმდებოდა მათი მეზობელ ს/საბჭოებთან შეერთებით.

სულ, აფხაზეთში 97 ს/საბჭო იყო, 10 ს/საბჭოს შემცირების შედეგად 87 ს/საბჭო რჩებოდა.

მოხსენებით ბარათში ნათქვამია, რომ პროექტის მომზადების პროცესში კინდღის, გუდავის, მეორე გუდავის, აგუ-ბედიის ს/საბჭოებიდან შემოვიდა საჩივრები ს/საბჭოების შემცირებისა და სხვა ს/საბჭოებთან გაერთიანების წინააღმდეგ, მაგრამ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატმა გაითვალისწინა ეს საჩივრები და ისინი მიზანშეუწონლად მიიჩნია. შინსახკომმა გაიზიარა სამაზრო აღმასკომების გადაწყვეტილება ს/საბჭოების შემცირების თაობაზე და აფხაზეთის ცაკს სთხოვა სასოფლო საბჭოების გამსხვილება ჩამოთვლილი წესით დაემტკიცებინა.[142]

აღნიშნული ცვლილებები აფხაზეთის ცაკმა დაამტკიცა.

1928 წლის სექტემბრისთვის აფხაზეთში 19 ს/საბჭო შემცირდა. შესაბამისად, 68 ს/საბჭო დარჩა: გაგრის მაზრაში – 5 ს/საბჭო, გუდაუთის მაზრაში – 16 ს/საბჭო, სოხუმის მაზრაში – 14 ს/საბჭო, კოდორის მაზრაში – 13 ს/საბჭო, გალის მაზრაში – 15 ს/საბჭო.[143]

20-იან წლებში აფხაზეთის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარემ ნესტორ ლაკობამ აფხაზეთში შექმნა ნაციონალისტურ-სეპარატისტული რეჟიმი, რომლის მიზანი აფხაზეთის საქართველოსაგან მოწყვეტა იყო. ამ მიზნით შეიქმნა სიმონ ბასარიას, სიმონ აშხანავას, კონსტანტინე კუდრიაეცევის ნაშრომები აფხაზეთის ისტორიაში, რომელთა მიზანი შესაბამისი ისტორიული ფონის შექმნა იყო.[144] აფხაზეთის ნაციონალისტურად განწყობილ ხელისუფლებას და მის ლიდერს, ნესტორ ლაკობას, განსაკუთრებით აწუხებდათ ის საკითხი, რომ რესპუბლიკაში აფხაზური მოსახლეობის რაოდენობა შედარებით მცირე იყო. 1926 წლის მოსახლეობის საკავშირო აღწერის მონაცემებით, აფხაზეთის მოსახლეობამ 201 016 შეადგინა. აღწერის თანახმად, რესპუბლიკაში 67 494 ქართველი და 55 918 აფხაზი ცხოვრობდა. შედარებით მცირე იყო რუსების (12 533), ბერძნების (14 045), სომხების (25 677) რაოდენობა.[145] ამასთანავე, აღწერის მიხედვით, 8 920 აფხაზი მშობლიურ ენად ქართულს აღიარებდა.[146] 1927 წლის 7 მარტს აფხაზეთის საბჭოების IV ყრილობაზე გამოსვლისას სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ნ. ლაკობა აღნიშნავდა: „უკანასკნელი აღწერის (საკავშირო) წინასწარი მონაცემებით აფხაზეთის მოსახლეობა ორიოდ სქესის თითქმის 200 ათას სულს შეადგენს. 200 ათასიდან აფხაზები, დიდი ძალდატანებით, დაახლოებით 57-60 ათასია ... რატომ დიდი ძალდატანებით? იმიტომ, რომ რამდენიმე ათასი ადამიანი თავს აფხაზურ ეროვნებას აკუთვნებს, მაგრამ მათი ენა არის არა აფხაზური, არამედ მეგრული. მეგრელები, იგივე ქართველები, აფხაზეთში ყოველ შემთხვევაში, არანაკლებ 65-70 ათასი იქნება.[147]

საბჭოთა ხელისუფლების პირველ წლებში, აფხაზეთის მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში აფხაზების ხვედრითი წილის გაზრდის მიზნით, უხეში ადმინისტრაციული ზემოქმედებით, ქართველებს აიძულებდნენ აფხაზებად ჩაწერილიყვნენ.[148] ამას ხელს ის გარემოებაც უწყობდა, რომ პასპორტები არ არსებობდა და სამოქალაქო აქტების ჩაწერა სასოფლო საბჭოებში ხდებოდა. ეს პროცესი განსაკუთრებით აქტიური კოდორისა და გალის მაზრის სოფლებში იყო. იმავდროულად, ნ. ლაკობა ცდილობდა თემებში მოსახლეობის ეთნიკური შემადგენლობა, ამა თუ იმ სოფლის ერთი ს/საბჭოდან გამოყოფითა და სხვა ს/საბჭოსათვის ან სხვა მაზრისათვის მიკუთვნებით, მეტნაკლებად დაებალანსებინა. იმის გამო, რომ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულების – მაზრების, უბნების, სოფლების, – ენას აფხაზეთის ცაკი და სახკომსაბჭო განსაზღვრავდა, ნაციონალისტურ-სეპარატისტულ ხელისუფლებას მანიპულირების საშუალება ჰქონდა.

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებები – სასოფლო საბჭოების დაარსება-გაუქმება, საზღვრების შეცვლა ან მათი სახელწოდების შეცვლა, აფხაზეთში ხშირად საქართველოს სსრ ცაკის

---

[142] Советы Абхазии (1922-1937 гг.), გვ. 142-143.
[143] Советы Абхазии (1922-1937 гг.), გვ. 186.
[144] ზ. პაპასქირი, ნარკვევები თანამედროვე აფხაზეთის ისტორიული წარსულიდან, ნაკვ. II, თბ., 2007, გვ. 110-111.
[145] Население Закавказья. Всесоюзная перепись населения 1926 г. Краткие итоги, Тифлис, 1928, გვ. 16.
[146] ა. თოთაძე, აფხაზეთის მოსახლეობა. ისტორია და თანამედროვეობა, თბ., 1995, გვ. 88.
[147] Лакоба Н. А. Из доклада о деятельности правительства Абхазии на IV съезде Советов Абхазии 7 марта 1927 г., в кн. Лакоба Н. А. Статьи и речи, გვ. 213.
[148] ბ. ხორავა, ეთნიკური და დემოგრაფიული პროცესები აფხაზეთში, კრებ.: ელდარ მამისთვალიშვილი – 75, თბ., 2015, გვ. 635.

პრეზიდიუმის სანქციის გარეშე ხდებოდა. ასეთი პოლიტიკის შედეგად, აფხაზეთში სასოფლო საბჭოების რაოდენობა ისევ გაიზარდა.

XX საუკუნის 20-იანი წლების ბოლოს საბჭოთა აფხაზეთი დღევანდელ საზღვრებში ჩამოყალიბდა. საკითხის შესწავლის შემდეგ, 1928 წლის 31 დეკემბერს, სსრ კავშირის ცაკმა მიიღო დადგენილება პილენკოვოს თემის აფხაზეთისათვის გადაცემისა და ამ გადაწყვეტილების განსახორციელებლად პარიტეტული კომისიის შექმნის შესახებ. პარიტეტული კომისიის სხდომა, რომელმაც განიხილა პილენკოვოს თემის აფხაზეთისათვის გადაცემის საკითხები, 1929 წლის 28 მარტს სოხუმში გაიმართა. კომისიამ მიიღო დადგენილება: სსრ კავშირის ცაკის 1928 წლის 31 დეკემბრის დადგენილების თანახმად, რსფსრ ჩრდილოკავკასიის მხარის შავიზღვისპირეთის ოკრუგის სოჭის რაიონის ოთხი სასოფლო საბჭოს – პილენკოვოს, მიქელრიფშის, ხრისტოფოროვოს და სალმეს ტერიტორიების ამიერკავკასიის სფს რესპუბლიკისათვის გადაცემისა და ახალ საზღვრად მდ. ფსოუს ცნობის შესახებ.[149]

ამ დადგენილების შესაბამისად, 1929 წლის 1 აპრილს ტერიტორია მდ. ბაღრიფსთასა (Багрепста) და მდ. ფსოუს შორის აფხაზეთს გადაეცა, სასოფლო საბჭოები გაგრის მაზრაში შევიდა. გაგრის მაზრაში შეიცვალა აგრეთვე მდ. ფსოუს ზემო წელში სოფ. აიბგას ერთი ნაწილი, რომელიც მდინარის მარცხენა ნაპირზე მდებარეობდა. სოფლის მეორე ნაწილი მდინარის მარჯვენა ნაპირზე სოჭის მაზრის და, შესაბამისად, რსფსრ შემადგენლობაში დარჩა. ამ დროიდან, რუსეთ-საქართველოს საზღვარი მდ. ფსოუს მარცხენა ნაპირზე გავიდა.[150]

1929 წლის დასაწყისში აფხაზეთის ფართობი 8254 კვ. კმ შეადგენდა, თემსაბჭოების რაოდენობა 90 იყო.[151] იმავე წლის 15 დეკემბრისთვის ს/საბჭოების რიცხვი უკვე 93 იყო. აქედან, ეთნიკური შემადგენლობის მიხედვით, 35 აფხაზური, 27 ქართული, 13 ეროვნული უმცირესობების: 8 სომხური (*მიქელრიფში, ხრისტოფოროვო, ალახაძი, ანუხვა-არმიანსკაია, კავაქლუქი, მწარა, ათარა-არმიანსკაია, ლაბრა*), 3 ბერძნული (*ბეშკარდაში, მიხაილოვსკოე, ანდრეევსკოე*), 2 ესტონური (*სალმე, ეკატერინენსკი*). დანარჩენი ს/საბჭოები შერეული იყო.[152] 1930 წლის 1 მარტისთვის უკვე აფხაზეთის ასსრ ფართობი 8584 კვ. კმ შეადგენდა. აფხაზეთში იყო: 4 ქალაქი (გაგრი, გუდაუთი, ოჩემჩირე, სოხუმი), 1 დაბა (გალი), 5 მაზრა (გაგრის, გალის, გუდაუთის, კოდორის, სოხუმის), 96 სასოფლო საბჭო, 527 სოფელი.[153] ეთნიკური შემადგენლობის მიხედვით, სასოფლო საბჭოებიდან 23 მხოლოდ აფხაზებით იყო დასახლებული, 20 – ქართველებით, 11 – ქართველებით და აფხაზებით, 7 – აფხაზებით და ქართველებით, 6 – სომხებით, 3 – სომხებით და ქართველებით, 2 – ქართველებით და სომხებით, 2 – რუსებით.[154] დანარჩენი დასახლებული იყო ბერძნებით, ესტონელებით და სხვ.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, 1921 წლიდან, საქართველოში ძირითად ადმინისტრაციულ ერთეულს მაზრა წარმოადგენდა. 20-იანი წლების მინურულს დღის წესრიგში ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის აუცილებლობა დადგა. ხელისუფლებამ ჩათვალა, რომ ძველი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა – მაზრა, თემი, – თავისი ფორმითა და შინაარსით დროის მოთხოვნებს არ შეესაბამებოდა. სოფლის მეურნეობის გარდაქმნა, საკოლმეურნეო მშენებლობა, ახალ ამოცანებს აყენებდა. საჭირო იყო პარტიულ-საბჭოთა და სამეურნეო-კოოპერაციული აპარატის მიახლოება სოფელთან, რათა დროულად გადაჭრილიყო სოფლის მეურნეობის, მისი გარდაქმნის მტკივნეული საკითხები. ამ მიზნით, საჭიროდ ჩაითვალა რაიონის, როგორც ადმინისტრაციულ-ეკონომიკური ერთეულის, შექმნა.[155] 1929 წლის მარტში საქართველოს კპ ცკ მიიღო დადგენილება „საქართველოს დარაიონების შესახებ".[156]

---

[149] Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства РСФСР, I отдел, №12, М., 1929, გვ. 155; Сагария Б. Е. Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 18-19.

[150] Сагария Б. Е. Из истории восстановления государственных границ Абхазии, გვ. 19; ო. ბერაძე, ბ. ხორავა, როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, გვ. 352.

[151] საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, გვ. 214.

[152] Советы Абхазии (1922-1937 гг.), გვ. 222.

[153] საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, გვ. 151-169, 210-211.

[154] საქართველოს ს.ს. რესპუბლიკის ახალი დარაიონება, ნიგნ.: საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, გვ. V.

[155] ი. კაჭარავა, საბჭოთა სახელმწიფო ხელისუფლების განვითარებისა და განმტკიცების ისტორიისათვის საქართველოში (1926-1929 წწ.), საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია. საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების ორგანო, „მაცნე", 1967, №5, გვ. 81; გრ. ზარდალიშვილი, საქართველოს სსრ ეკონომიური დარაიონება, გვ. 51-52.

[156] ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), გვ. 81. ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შემოღებასთან დაკავშირებით, სამი

23 აგვისტოს საქართველოს სსრ ცაკის პრეზიდიუმისა და სახკომსაბჭოს ერთობლივმა სხდომამ განიხილა საკითხი „საქართველოს სსრ დარაიონების შესახებ". სხდომამ დაამტკიცა დადგენილების პროექტი „საქართველოს სსრ ადმინისტრატიულ-ეკონომიური დაყოფისა და ახალი ერთეულების დაარსების წესის შესახებ". ამასთანავე, შესაძლებლად ჩაითვალა, რომ „აფხაზეთში 1929/1930 წლისათვის შენარჩუნებულ იქნეს არსებული ადმინისტრატიულ-ტერიტორიული დაყოფა".[157]

საქართველოს სსრ 1929 წლის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფით დაწესდა სამსაფეხურიანი სისტემა – ოლქი-რაიონი-სასოფლო საბჭო. აფხაზეთში დარაიონებისაგან თავი შეიკავეს, რამდენადაც იქ მაზრები ფაქტობრივად რაიონებს წარმოადგენდა.[158] ამდენად, აფხაზეთში კვლავ დარჩა ძველი დაყოფა – გაგრის, გუდაუთის, გალის, კოდორისა და სოხუმის მაზრებად.[159]

მალე, აღმოჩნდა, რომ ოლქი ზედმეტი რგოლი იყო, ამიტომ ხელისუფლებამ მიიღო გადაწყვეტილება ოლქებისა და მაზრების გაუქმებისა და მმართველობის ძირეული ორგანოების ორსაფეხურიანი სისტემის, რაიონი—სასოფლო საბჭო, შემოღების შესახებ.[160] საქართველოს სსრ ცაკმა და სახკომსაბჭომ 1930 წლის 30 ივლისს მიიღეს დადგენილება ოლქებისა და მაზრების გაუქმებისა და ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის ორსაფეხურიანი სისტემის: სასოფლო საბჭოს მიერ გაერთიანებული ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეული და რაიონი, შემოღების შესახებ.[161]

ამრიგად, 1930 წლიდან საქართველოში მაზრებად დაყოფა რაიონებად დაყოფით შეიცვალა. აფხაზეთის ცაკის პრეზიდიუმმა და ეკონომიკურმა საბჭომ* 28 აგვისტოს მიიღეს დადგენილება აფხაზეთის მაზრების, როგორც ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ერთეულების, გაუქმებისა და გაგრის, გუდაუთის, სოხუმის, კოდორის, გალის რაიონების შექმნის შესახებ; ქ. სოხუმი დამოუკიდებელ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულად გამოიყო. სამაზრო აღმასკომების ლიკვიდაცია ხდებოდა 1 ოქტომბრიდან და მათი ფუნქცია რაიონის აღმასკომებს გადაეცემოდა. ყველა ეს ცვლილება საქართველოს სსრ ცაკის პრეზიდიუმმა 1935 წლის 16 აგვისტოს დადგენილებით დაამტკიცა.[162]

1930 წლის აპრილში აფხაზეთის ცაკის III სესია გაიმართა. სესიამ მიიღო გადაწყვეტილება გაეუქმებინა სახალხო კომისართა საბჭო და მისი ფუნქციები ცაკის პრეზიდიუმისთვის გადაეცა.[163] იმავდრო-

---

პროექტი მომზადდა. აქედან ორი, ხელისუფლებისა იყო, ხოლო მესამე – ცნობილ მეცნიერსა და საზოგადო მოღვაწეს პავლე ინგოროყვას (1893-1983 წწ.) ეკუთვნოდა (პ. ინგოროყვა, საქართველოს რაიონები. *ნაშრომი გამოსაცემად მოამზადა და შესავალი წერილი დაურთო ისტორიის დოქტორმა ლევან ჯიქიამ*, თბ., 2019). პ. ინგოროყვამ, როგორც მას სჩვეოდა, სკრუპულოზურად შეისწავლა ევროპის ქვეყნებსა და საბჭოთა რესპუბლიკებში არსებული ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის პრინციპები, მაგრამ ჩათვალა, რომ მათი პირდაპირ გადმოღება არასწორი იქნებოდა. მან აქცენტი საქართველოს რაიონებისა და თემების სპეციფიკაზე გააკეთა. მისი პროექტი სამ მთავარ პრინციპს ემყარებოდა: ეკონომიკა, ადმინისტრაციული დაყოფის სიმარტივე და აპარატის შენახვის ეკონომიურობა. მისი აზრით, რაიონებად დაყოფას ხელი არ უნდა შეეშალა ქვეყნის სამეურნეო-ეკონომიკური განვითარებისთვის და ზედმეტი ბიუროკრატიული რგოლები თავიდან აეცილებინა, რაც, თავის მხრივ, რაიონების დაკავშირებას რესპუბლიკის ცენტრთან, გააადვილებდა. საბოლოოდ, ხელისუფლებამ პ. ინგოროყვას პროექტი არ მიიღო, თუმცა შესწორებებით მიღებულ პროექტთან ყველაზე ახლოს მისი პროექტი იდგა (ლ. ჯიქია, პავლე ინგოროყვა საქართველოს ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მოწყობის შესახებ, წიგნ.: პ. ინგოროყვა, საქართველოს რაიონები, გვ. 3-8).

[157] საქართველოს ს.ს. რესპუბლიკის ახალი დარაიონება, წიგნ.: საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა, გვ. XIX.

[158] ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), გვ. 150-152.

[159] ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), გვ. 155).

[160] ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), გვ. 157.

[161] საქართველოს სსრ კანონთა, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა და მთავრობის დადგენილებათა ქრონოლოგიური კრებული. 1921-1940 წ.წ., ტ. 1, გვ. 178-179; ვ. ეზუგბაია, საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), გვ. 160.

*ეკონომიკური საბჭო (Экономический совет, ЭКОСО), ეკონომიკური პოლიტიკის ხელმძღვანელობის, სამეურნეო და ფინანსური ღონისძიებების გაერთიანების მიზნით შეიქმნა აფხაზეთის სახკომსაბჭოსთან. მისი მიზანი იყო აფხაზეთის სახალხო მეურნეობის საერთო სამეურნეო გეგმის შედგენა, ამ გეგმის შესრულებაზე კონტროლი, ეკონომიკური სახალხო კომისარიატებისა და რესპუბლიკური მნიშვნელობის სხვა სამმართველოების მუშაობის შეთანხმება და წარმართვა. მის შემადგენლობაში შედიოდნენ თავმჯდომარისა და მისი მოადგილის სახით – სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე და მისი მოადგილე, წევრები: მინათმოქმედებისა და შრომის სახალხო კომისრები, სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს თავმჯდომარე; საქართველოს სსრ მუშგლეხინის ინსპექციის სახალხო კომისარიატისა და საქართველოს სსრ ვაჭრობის სახალხო კომისარიატის წარმომადგენლები აფხაზეთში; ცენტრალური სტატისტიკური სამმართველოს მმართველი, სახელმწიფო საგეგმო კომიტეტის თავმჯდომარე; აფხაზეთის სახელმწიფო სავაჭრო ამხანაგობის და აფხაზეთის მომხმარებელთა კოოპერატივების კავშირის წარმომადგენლები (Советы Абхазии, გვ. 107).

[162] საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 12.

[163] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 321.

ულად, 17 აპრილს აფხაზეთის ცაკის III სესიამ განიხილა აფხაზეთსა და საქართველოს შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის გადასინჯვის საკითხი. აფხაზეთის მთავრობის მიერ სესიისთვის მომზადებულ ცნობაში ნათქვამია: „იმასთან დაკავშირებით, რომ 1921 წლის 16 დეკემბრის ხელშეკრულებამ დაკარგა რეალური მნიშვნელობა და, შესაბამისად, იგი შეიძლება განვიხილოთ მხოლოდ როგორც შეთანხმება აფხაზეთის სსრ და საქართველოს სსრ გაერთიანების შესახებ, ხოლო ამ რესპუბლიკების ნამდვილი ურთიერთობები ზუსტადაა განსაზღვრული მათ კონსტიტუციებში, – აუცილებელია ვალიაროთ, რომ აფხაზეთის სსრ სახელწოდებას „სახელშეკრულებო რესპუბლიკა" რეალური შინაარსი არ გააჩნია".[164] ხელშეკრულება წინააღმდეგობაში მოდიოდა ასევე საქართველოსა და აფხაზეთის კონსტიტუციებთან, ამიტომ დაკარგა მან რეალური შინაარსი. სესიამ კონსტიტუციიდან ამოიღო სახელწოდება „სახელშეკრულებო რესპუბლიკა" და იგი „ავტონომიური რესპუბლიკით" შეცვალა.[165]

1931 წლის 11 თებერვალს აფხაზეთის საბჭოების VI ყრილობამ დაამტკიცა ცაკისა და სახკომსაბჭოს შერწყმა. ამდენად, 1931 წლის თებერვალში აფხაზეთის ცაკი და სახკომსაბჭო გაერთიანდა ერთ ორგანოდ – ცაკი. მასთან არსებობდა შესაბამისი სახალხო კომისარიატები. საბჭოების VI ყრილობამ დაამტკიცა აფხაზეთის სახელწოდების შეცვლა.[166] 1931 წლის 19 თებერვალს საქართველოს საბჭოების VI ყრილობამ დაადასტურა აფხაზეთის საბჭოების VI ყრილობის გადაწყვეტილება აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსით შესვლის შესახებ საქართველოს სსრ შემადგენლობაში, ხოლო 1921 წლის 16 დეკემბრის ხელშეკრულება ძალადაკარგულად გამოაცხადა.

სრულიად საქართველოს საბჭოების 1931 წლის 19 თებერვლის დადგენილებაში „აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში ავტონომიური რესპუბლიკის სახით შესვლის შესახებ", ნათქვამია:

1. საქართველოს სსრ-ის ძირითადი კანონის (კონსტიტუციის) მე-9 მუხლის თანახმად აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკა შევიდეს საქართველოს სოციალისტურ საბჭოთა რესპუბლიკაში ავტონომიური რესპუბლიკის სახით და მასზე გავრცელებულ იქნეს აღნიშნული ძირითადი კანონის IV თავის მოქმედება.

2. საქართველოს სსრ-სა და აფხაზეთის სსრ-ას შორის ქალაქ ტფილისში 1921 წლის დეკემბრის 16-ს დადებული ხელშეკრულება ძალადაკარგულად ჩაითვალოს.[167]

ამდენად, აფხაზეთის სახელწოდება მის რეალურ სტატუსთან შესაბამისობაში მოვიდა. ეს ცვლილება განხორციელდა სახელმწიფოებრივი მოწყობის იმ პოლიტიკის კონტექსტში, რომელსაც 30-იან წლებში საბჭოთა ხელისუფლება ატარებდა. კერძოდ, მიმდინარეობდა ხელისუფლების ცენტრალიზაციის, სსრ კავშირის უნიტარიზაციის, მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკების კონსტიტუციების უნიფიცირების პროცესი, რომელიც აფხაზეთისთვის გამონაკლისს ვერ დაუშვებდა.[168]

იმავე ხანებში, აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში მნიშვნელოვანი ცვლილება მოხდა, სოხუმის რაიონი გაუქმდა. სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარის თანახმად 1931 წლის 1 იანვრისათვის აფხაზეთის ასსრ ფართობი 8 615 კვ. კმ შეადგენდა. რესპუბლიკაში იყო 3 ქალაქი (სოხუმი, გუდაუთი, ოჩემჩირე), 4 რაიონი – გაგრის (ადმ. ცენტრი დ. გაგრა), გალის (ადმ. ცენტრი სოფ. გალი), გუდაუთის (ადმ. ცენტრი ქ. გუდაუთი), კოდორის (ადმ. ცენტრი ქ. ოჩემჩირე), 96 სასოფლო საბჭო, მათ შორის – გაგრის რაიონში – 9 ს/საბჭო, გალის რაიონში – 25 ს/საბჭო, გუდაუთის რაიონში – 22 ს/საბჭო, კოდორის რაიონში – 20 ს/საბჭო.[169]

სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარის თანახმად, 1931 წლის 1 ნოემბრიდან 1932 წლის 1 ივლისისათვის მომხდარი ცვლილებების გათვალისწინებით, აფხაზეთის ასსრ ფართობი 8,6 კვ. კმ შეადგენდა. რესპუბლიკა შედგებოდა 4 რაიონისაგან და 96 სასოფლო საბჭოსაგან.[170] 1932 წელს დაბა გალმა, ხოლო 1933 წელს დაბა გაგრამ რაიონული დაქვემდებარების ქა-

---

[164] **Тоидзе Л. К вопросу о политическом статусе Абхазии. Страницы истории. 1921-1931 гг., Тб., 1986, გვ. 27;** ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 ᲑᲑ., გვ. 321.

[165] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 ᲑᲑ., გვ. 321.

[166] **Гамахария Дж., Гогия Б. Абхазия – историческая область Грузии, გვ. 125, 503-504.**

[167] საქართველოს სსრ კანონთა, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა და მთავრობის დადგენილებათა ქრონოლოგიური კრებული. 1921-1940 წ.წ., ტ. 1, თბ., 1959, გვ. 178-179.

[168] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 ᲑᲑ., გვ. 322.

[169] **Административно-территориальное деление Союза ССР , М., 1931, გვ. 240-241.**

[170] **Административно-территориальное деление Союза ССР , М., 1932, გვ. 122-123.**

ლაქის სტატუსი მიიღეს.[171] აფხაზეთის ასსრ ცაკის 1933 წლის 4 აპრილის დადგენილებით, კოდორის რაიონს სახელი გადაერქვა და ოჩემჩირის რაიონი ეწოდა.[172]

მალე, სოხუმის რაიონი აღადგინეს. სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1934 წლის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასსრ ფართობი 8 665 კვ. კმ შეადგენდა. რესპუბლიკა შედგებოდა 5 რაიონისაგან – გაგრის (ადმ. ცენტრი ქ. გაგრი), გალის (ადმ. ცენტრი ქ. გალი), გუდაუთის (ადმ. ცენტრი ქ. გუდაუთა), ოჩემჩირის (ადმ. ცენტრი ქ. ოჩემჩირე), სოხუმის (ადმ. ცენტრი ქ. სოხუმი), 105 სასოფლო საბჭოსაგან, მათ შორის: გაგრის რაიონში – 11 ს/საბჭო, გალის რაიონში – 24 ს/საბჭო, გუდაუთის რაიონში – 22 ს/საბჭო, ოჩემჩირის რაიონში – 28 ს/საბჭო, სოხუმის რაიონში – 20 ს/საბჭო; 547 დასახლებული პუნქტისაგან.[173]

აფხაზეთში მომხდარი პოლიტიკური ცვლილებები: აფხაზეთის სტატუსის შეცვლა, ცაკისა და სახკომსაბჭოს შერწყმა, ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში მომხდარი ცვლილებები, აფხაზეთის ასსრ ახალ კონსტიტუციაში აისახა, რომელიც აფხაზეთის საბჭოების VII ყრილობამ 1935 წლის 7 იანვარს დაამტკიცა.[174] ახალმა კონსტიტუციამ განსაზღვრა ავტონომიური რესპუბლიკის სამართლებრივი მდგომარეობა. თუ აფხაზეთის 1926 წლის კონსტიტუცია ფორმალურად მაინც მიჯნავდა უფლებამოსილებას თბილისსა და სოხუმს შორის, ახალმა კონსტიტუციამ დააფიქსირა სრული ცენტრალიზაცია – ავტონომიური რესპუბლიკის ყველა სახალხო კომისარიატი საქართველოს შესაბამის უწყებას დაექვემდებარა.[175]

აფხაზი მკვლევრის ვ. კვარჭიას ცნობით, 1935 წელს აფხაზეთის ცაკმა დასახლებული პუნქტებისა და გეოგრაფიული სახელწოდებების დაზუსტების მიზნით სპეციალური კომისია შექმნა. კომისიამ შეძლო გაესწორებინა მრავალი სახელწოდება, რომელიც ადრე მცდარად ინერებოდა.[176] თუმცა, უფრო მეტი ინფორმაცია კომისიის მუშაობის, მის მიერ დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების გასწორების შესახებ, ვ. კვარჭიას ნაშრომიდან არ ჩანს.

საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმმა 1935 წლის 16 აგვისტოს მიიღო საგანგებო დადგენილება „აფხაზეთის ასსრ-ის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიალური დაყოფის შესახებ". მასში ნათქვამია, რომ საქართველოს სსრ ცაკის 1930 წლის დადგენილების თანახმად აფხაზეთში ყოველი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული გადაჯგუფების მოხდენა, სასოფლო საბჭოების დაარსება-გაუქმება, საზღვრების შეცვლა ან მათი სახელწოდების შეცვლა ცხოვრებაში უნდა ტარდებოდეს საქართველოს სსრ ცაკის დამტკიცების შემდეგ. აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში საქართველოს ცაკის პრეზიდიუმის სანქციის გარეშე მრავალი ასეთი ცვლილება მოხდა. აფხაზეთის ასსრ ხელმძღვანელი ორგანოები სათანადო ყურადღებით არ ეპყრობიან აღნიშნულ საკითხებს, რისი შედეგიც არის ის, რომ მთელი რიგი სასოფლო საბჭოების დადგენილებანი ამა თუ იმ ორგანოებში გაუფორმებლად ტარდება, რაც აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში არევ-დარევას და სერიოზულ გაუგებრობებს იწვევს.

აფხაზეთის ასსრ ცაკს წინადადება მიეცა, რომ საქართველოს ცაკის სანქციის გარეშე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებები ან რომელიმე დასახლებული პუნქტის სახელწოდების შეცვლა შემდეგში არ განეხორციელებინა. იმავდროულად, საქართველოს ცაკმა დაამტკიცა აფხაზეთის ცაკის დადგენილება აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებების შეტანის შესახებ. ამ დადგენილების თანახმად:

გაგრის რაიონის პილენკოვის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: მაპადარი ზემო, მაპადარი ქვემო, ოთლუქი, ვოსემსოტი, ეედოკიმოვკა და როგოჟინო და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ქვემო მაპადირში; პილენკოვის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: ხოშუფსე, კოვა-

---

[171] СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года, М., 1965, გვ. 413; ვ. ჯაოშვილი, თ. ბერაძე, გალი, ქსე, ტ. 2, გვ. 639. სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1965 წლის ცნობარის თანახმად, დაბა გალმა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის სტატუსი 1932 წელს მიიღო, ხოლო გაგრამ – 1933 წელს, შდრ.: შ. ლაშხია, თ. ბერაძე, ლ. რჩეულიშვილი, გ. უშვერიძე, გაგრა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 2, თბ., 1977, გვ. 612.

[172] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 12; История Абхазской АССР (1917-1937), გვ. 249.

[173] Административно-территориальное деление Союза ССР на 15 июля 1934 года, М., 1934, გვ. 250-251.

[174] აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), 1935 წ., ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 134-141.

[175] ჯ. გამახარია, აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., გვ. 322.

[176] Кварчия В. Е. Ойконимы Абхазии в письменных источниках, გვ. 8; Кварчия В. Е. Адсны атопонимика, Алаа, 2002, გვ. 14.

ლევსკოე შუა და ცერკოვნი-კოვალევსკოე და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ხოშუფსეში.

გუდაუთის რაიონის ჯირხვის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: კონაპა, ათვახუ, ელირთა და შკვანა და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრი სოფელ ათვახუში, ხვაფის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით; აბგარხუკის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: ცეშაა-რჭაბლა, ითმკუაჩ-იგუარა, არიუთა, აბგაუერა, აჩკანა და თასრაყუა-ყაფში და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ აჩკანაში – ყულანურხვის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

სოხუმის რაიონის ბაბიშრას სასოფლო საბჭო გაუქმდა და მასში შემავალი სოფლები: ბაბიშრა, უარჩე და ფშაფი ქვედა გაერთიანდა ამავე რაიონის დრანდის სასოფლო საბჭოში; ანდრეევსკის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: ცხარა-შუბარა და ფშართ-ლუქი და დაარსდა ცალკე სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ცხარა-შუბარაში; ეშერის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: ამჟაერა, ფშალთლუქი და ლაკობა და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ამჟაერაში – ეშერა სომხების სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

ოჩემჩირის რაიონში: გუფის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: არასაძიხი, ზურაბი და გუფ-აგუ და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ არასაძიხში; ათარა-აფხაზების სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: არაკიჩი 1, არაკიჩი 2 და არაკიჩი 3 და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ არაკიჩ 1-ში; გუფის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები აკუასკე და ზაგანი და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ აკუასკეში; ჭილოუს სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: წყარ-ხუმული და მრამბა და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ბრამბაში, ოტაპის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით; ჯღერდის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები აბაატ-ახუ, ღვადა, ჯირგული და ახუნა და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ღვადაში; მოქვის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: არადუ და მერკულა და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ მერკულაში.

გალის რაიონში: გაგიდის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: ნაჭკადუ, ნაკარ-ღალი და ფიჩორი და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ფიჩორში; წარჩეს სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები: საბულეისკირიო და საშარანგიო და დაარსდა ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ საშარანგიოში – მუხურის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

გალის რაიონს გამოეყო და ოჩემჩირის რაიონს შეუერთდა სასოფლო საბჭოები: 1. *აგუ-ბედიის* – სოფლებით: პატრა-ხუწა, მიშველი, ახეცარა, ამხანაგობა, აგუ-ბედია, ქვალონი და აჯარა, 2. *რეკის* – სოფლებით: საჩინო, რეკა-ქვემო, რეკა-ზემო და ჯგერიანი და 3. *ჩხორთოლის* – სოფლებით: ჩხორთოლი ზემო, არადუქვა და ჩხორთოლი ქვემო.

იმავდროულად, საქართველოს სსრ ცაკის პრეზიდიუმმა უარყო შემდეგი დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების შეცვლა: ამჟაერას – III ინტერნაციონალად, ფშართლუკის – კარლ-მარქსად, ზემო ჭილოუს – რევოლუსიონეტად, ქვემო სერთის – კომინტერნად.

აფხაზეთის ცაკს წინადადება მიეცა განეხილა და საქართველოს ცაკისთვის დასამტკიცებლად წარმოედგინა საკითხი იმ დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების შეცვლის შესახებ, რომელნიც წარმომდგარნი არიან თავად-აზნაურების, კაპიტალისტების და ფეოდალების გვარებიდან, როგორც მაგალითად: პილენკოვო, ბარანოვო, შაფრანოვო, ერმოლოვსკოე, ხრისტოფოროვო, ევდოკიმოვკა, როგოჟინო, კოვალევსკოე, ცერკოვნო-კოვალევსკოე, შურინოვო, ტროიცკოე, ზვანდრიფში და სხვ. საქართველოს ცაკის დადგენილებაში ნათქვამი იყო, რომ აღნიშნული სახელწოდებების შეცვლა ძირითადად ადგილობრივ არსებული გეოგრაფიული სახელწოდებებით უნდა მომხდარიყო.[177]

ამრიგად, საქართველოს ხელისუფლება გეოგრაფიული სახელწოდებების ხელაღებით შეცვლის წინააღმდეგი იყო და მოითხოვდა სახელწოდებების შეცვლა ადგილობრივი გეოგრაფიული სახელებით მომხდარიყო. ამასთანავე, როგორც ჩანს, საქართველოს ხელისუფლება ვერ ჩაწვდა ან ყურადღება არ მიაქცია აფხაზეთის ხელისუფლების გადაწყვეტილებას *აგუბედიის, რეკისა* და *ჩხორთოლის* ს/საბჭოების გალის რაიონიდან გამოყოფისა და ოჩემჩირის რაიონთან შეერთების შესახებ. სწორედ ამ სოფლების მოსახლეობა იყო, ნ. ლაკობას თქმით, თავს აფხაზად რომ აღიარებდა, მაგრამ აფხაზური ენა არ იცოდა. *აგუბედიის, რეკისა* და *ჩხორთოლის* ს/საბჭოების ოჩემჩირის რაიონთან

[177] საქართველოს ეროვნული არქივი, უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, №1, საქმე 2894, ფურც. 11.

შეერთება გალის რაიონის ქართული მოსახლეობის მეტნაკლებად შემცირებასა და ამ სოფლების მოსახლეობის სრულად გააფხაზებას ისახავდა მიზნად.[178]

იმავე ხანებში რუსულ ენაზე დაზუსტდა აფხაზეთის ასსრ დედაქალაქისა და სხვა ქალაქების სახელწოდებები. სსრ კავშირის ცაკის 1936 წლის 17 აგვისტოს დადგენილებით „დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების სწორი დაწერილობის შესახებ", აფხაზეთის ასსრ დედაქალაქის სახელწოდების ტრანსკრიფცია შეიცვალა. ქალაქს ნაცვლად Сухум ფორმისა, ოფიციალურად Сухуми ეწოდა; ასევე შეიცვალა სახელწოდებები: Ткварчелы – Ткварчели, Очамчиры – Очемчири.[179] დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების დაზუსტება არა მარტო აფხაზეთის ასს რესპუბლიკას, არამედ სსრ კავშირის სხვა მოკავშირე და ავტონომიურ რესპუბლიკებსაც შეეხო. სწორედ მაშინ შეიცვალა სახელწოდებები: Батум – Батуми, Тифлис – Тбилиси, Эриван – Ереван და სხვ.[180]

1936 წლის 5 დეკემბერს საკავშირო საბჭოების VIII ყრილობამ სსრ კავშირის ახალი კონსტიტუცია მიიღო. ახალი კონსტიტუციის თანახმად ამიერკავკასიის სფსრ გაუქმდა და მასში შემავალი საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის რესპუბლიკები სსრ კავშირის შემადგენლობაში უშუალოდ შევიდნენ.[181] 1937 წლის 13 თებერვალს საქართველოს სსრ საბჭოების VIII ყრილობამ საქართველოს სსრ ახალი კონსტიტუცია დაამტკიცა.[182]

1937 წლის 2 აგვისტოს აფხაზეთის ასსრ საბჭოების საგანგებო VIII ყრილობამ აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი) მიიღო.[183] ახალმა კონსტიტუციამ საკანონმდებლო წესით განამტკიცა აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფოებრივ-საკანონმდებლო მდგომარეობის ფორმა საქართველოს სსრ შემადგენლობაში. კონსტიტუციის მე-13 მუხლში ნათქვამია, რომ აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედის საქართველოს სსრ შემადგენლობაში ავტონომიური რესპუბლიკის უფლებით.[184]

კონსტიტუციის თანახმად აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო იყო აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭო – აფხაზეთის ასსრ ერთადერთი კანონმდებელი ორგანო. იგი უფლებამოსილი იყო გადაეწყვიტა ყველა საკითხი, რომელიც საქართველოს სსრ და აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუციებით ავტონომიური რესპუბლიკის გამგებლობას განეკუთვნებოდა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭო ირჩევდა უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს შემდეგი შემადგენლობით: პრეზიდიუმის თავმჯდომარეს, მის მოადგილეს, პრეზიდიუმის მდივანს და პრეზიდიუმის 8 წევრს. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ანგარიშვალდებული იყო უმაღლესი საბჭოს წინაშე და უმაღლესი საბჭოს სესიებს შორის პერიოდში ახორციელებდა აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოს ფუნქციებს. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭო ქმნიდა აფხაზეთის ასსრ მთავრობას – სახალხო კომისართა საბჭოს.[185]

1937 წლის კონსტიტუციის თანახმად აფხაზეთის ასსრ „შესდგება გაგრის, გალის, გუდაუთის, სოხუმის, ოჩემჩირის რაიონებისაგან და ქალაქ სოხუმისაგან, რომელიც უშუალოდ ექვემდებარება აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოებს".[186] კონსტიტუციაში აღნიშნული

---

[178] ნესტორ ლაკობას (1893-1936 წწ.) გარდაცვალებისა და ხალხის მტრად შერაცხვის შემდეგ, აფხაზეთის ასსრ განათლების სახალხო კომისარი 1937-1938 წწ. მიხეილ დელბა აღნიშნავდა, რომ „ნ. ლაკობამ მწვავე აუცილებლობის მოტივით გალის რაიონის რამდენიმე მეგრულ-აფხაზური სასოფლო საბჭო 1931 წელს ოჩემჩირის რაიონს მიუერთა. ოჩემჩირის რაიონს მიერთებულ სოფლებში, ნ. ლაკობას ერთ-ერთი ყველაზე სანდო პირი, აფხაზეთის განათლების სახკომი ბაგრატ ზანთარია მეგრულ ბავშვებს, რომლებმაც სრულებით არ იცოდნენ აფხაზური ენა, აიძულებდა აფხაზურ ენაზე გაეარათ სწავლება, მშობლიურ ენაზე, ქართულზე, განათლების მიღების უფლება მათ ჩამოართვა" (М. Делба, Беспощадно бороться с врагами народа, газ. «Советская Абхазия», 1937 г. 15 августа).

[179] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, გვ. 488.

[180] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов, გვ. 489.

[181] **Меркviладзе В. Н.** Создание и укрепление советской государственности в Грузии (1921-1936 гг.), გვ. 435.

[182] საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978), გვ. 128.

[183] **История** Абхазской АССР (1917-1937), გვ. 367.

[184] **Конституция (основной закон) Абхазской автономной Советской социалистической республики**, Сухуми, 1937, გვ. 8; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), სოხუმი, 1937, ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 151.

[185] **Конституция (основной закон) Абхазской автономной Советской социалистической республики**, Сухуми, 1937, გვ. 8-12; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), სოხუმი, 1937, ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 153.

[186] **Конституция (основной закон) Абхазской автономной Советской социалистической республики**, Сухуми, 1937, გვ. 8; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), სოხუმი, 1937, ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 151.

იყო ასევე, რომ აფხაზეთის ასსრ ტერიტორია არ შეიძლებოდა შეცვლილიყო აფხაზეთის ასსრ თანხმობის გარეშე.[187] აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის გამგებლობაში შედიოდა ავტონომიური რესპუბლიკის რაიონული დაყოფის, რაიონების საზღვრების დაწესების და საქართველოს სსრ უმაღლეს საბჭოში დასამტკიცებლად წარდგენა.[188]

ახალი კონსტიტუციის შესაბამისად, 1938 წლის ივნისში არჩეულ იქნა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭო. ივლისში, აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პირველ სესიაზე, არჩეულ იქნა უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი და აფხაზეთის ასსრ სახალხო კომისართა საბჭო.[189] ამრიგად, ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი უმაღლესმა საბჭომ შეცვალა.

1938 წლიდან აფხაზეთში საკოლმეურნეო მშენებლობასთან დაკავშირებით, დასავლეთ საქართველოს მცირემინიანი რაიონებიდან კოლმეურნეთა ჩასახლება მიმდინარეობდა, თუმცა მას არ პქონია ინფილტრაციის ხასიათი. ქართველების ჩასახლება გამოუყენებელ მიწის მასივებზე ხდებოდა. 1939-1941 წლებში აფხაზეთის თავისუფალ მიწებზე 10 ახალი კოლმეურნეობა შეიქმნა: ოჩემჩირის რაიონში 4, გუდაუთის რაიონში – 3, გაგრის რაიონში – 3. იმავდროულად, ავტონომიურ რესპუბლიკაში მიმდინარეობდა რუსების, უკრაინელების, სომხების და სხვათა შემოდინების პროცესი. ეს ფაქტი გამოწვეული იყო ობიექტური რეალობით: ინდუსტრიალიზაციის კურსის გატარება და სამრეწველო საწარმოების შექმნა; საკურორტო, კომუნალური, სატრანსპორტო მშენებლობა; მხარის ბუნებრივი სიმდიდრეების ათვისება, პირველ რიგში, ტყვარჩელის ქვანახშირის საბადოების ექსპლოატაციაში შესვლა, მხარის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება ავტონომიური რესპუბლიკის გარედან მუშახელსა და კვალიფიციურ საინჟინრო-ტექნიკურ კადრებს მოითხოვდა. ამის გამო აფხაზთა ხვედრითი წილი რესპუბლიკის მოსახლეობაში მნიშვნელოვნად შემცირდა.[190] ამ ფაქტთან იყო დაკავშირებული აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში ზოგიერთი ახალი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს შექმნა.

1938 წელს აფხაზეთში რიგი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილება განხორციელდა:

1938 წლის სექტემბერში ლიძავის სასოფლო საბჭო გამოეყო გუდაუთის რაიონს და გაგრის რაიონს გადაეცა, რაიონული ცენტრიდან მისი დაშორებისა და გაგრის რაიონისაკენ მისი ეკონომიკური მისწრაფების მოტივით.[191] იმავე წლის ნოემბერში გუდაუთის რაიონის ფსირცხის ს/საბჭოს გამოეყო კურორტი ფსირცხა, რომელიც დაბად (ქალაქის ტიპის დასახლებად) გარდაიქმნა.[192] იმავე ნოემბერში ოჩემჩირის რაიონის ტყვარჩელის სადაბო საბჭოს გამოეყო სოფელი აკარმარა და დაბად გარდაიქმნა.[193] გაგრის რაიონის პილენკოვოსა და სალმეს ს/საბჭოებიდან გამოიყო ქალაქის ტიპის დასახლება პილენკოვო.[194] იმავე ნოემბერში სოხუმის რაიონის წებელდის ს/საბჭოს სოფელ თოფჩიანოეკას კომინტერნოესკოე ეწოდა.[195]

---

[187] **Конституция (основной закон) Абхазской автономной Советской социалистической республики**, Сухуми, 1937, გვ. 8; აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), სოხუმი, 1937, ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 151.

[188] **Конституция (основной закон) Абхазской автономной Советской социалистической республики**, Сухуми, 1937, გვ. 8; აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1937, ნიგნ.: აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 151.

[189] **История Абхазской АССР (1917-1937)**, გვ. 370-371.

[190] **მ. ნათმელაძე**, დემოგრაფიული პროცესები საქართველოში XX საუკუნის 40-იან წლებში, თბ., 2002, გვ. 69-71; **ბ. ხორავა**, ეთნიკური პროცესები აფხაზეთში (უძველესი დროიდან დღემდე), კრებ. საქართველოში არსებული კონფლიქტები და მშვიდობის პერსპექტივები, თბ., 2009, გვ. 34; **ბ. ხორავა**, ეთნიკური და დემოგრაფიული პროცესები აფხაზეთში, გვ. 636; შდრ.: **Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов**, Сухум, 1992.

დასავლეთ საქართველოს მცირემინიანი რაიონებიდან აფხაზეთში კოლმეურნეთა ორგანიზებულ ჩასახლებას აფხაზური სეპარატისტული მოძრაობის იდეოლოგები საქართველოს კომუნისტური ხელისუფლების მხრიდან აფხაზეთის გაქართველების მიზანმიმართულ აქციად აცხადებენ. ეს იყო ეკონომიკური აუცილებლობით გამოწვეული ღონისძიება, რომელიც უმაღლესი სახელმწიფო ხელისუფლების დონეზე მიღებული გადაწყვეტილების რეალიზაციის მიზნით განხორციელდა, ქვეყნის შიგნით ჭარბი მოსახლეობის ქვეყნის მეორე კუთხეში ჩასახლება. მოსახლეობის მსგავსი ჩასახლებები სსრ კავშირის არსებობის დროს ან სხვა დროსაც, ეკონომიკური, ეკოლოგიური თუ სხვა მიზეზებით ჩვეულებრივი ამბავია. იმავდროულად აფხაზეთში მიმდინარეობდა რუსების, სომხების ჩასახლება და, ნიშანდობლივია, რომ მათი რაოდენობა აფხაზეთში 1886 წლიდან 1989 წლამდე 70-ჯერ გაიზარდა (**ზ. პაპასქირი**, ნარკვევები თანამედროვე აფხაზეთის ისტორიული წარსულიდან, ნაკვ. II, გვ. 148-151).

[191] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 3; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", № 227, 1938 წ. 3 ოქტომბერი.

[192] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 4

[193] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 5

[194] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 7-8.

[195] **Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР**, 1938, №2, გვ. 5.

В Ы П И С К А

из протокола № 11 об"единенного заседания президиума ЦИК"а и Экосо ССР Абхазии от 28/УП-1930 года.

§ 1. СЛУШАЛИ: О районировании ССР Абхазии (докл. т.Лакоба Н.)

ПОСТАНОВИЛИ: 1. Упразднить уезды ССР Абхазии, как территориально-административные единицы и образовать районы, а именно:

1. Гагрипский
2. Гудаутский
3. Сухумский
4. Кодорский
5. Гальский - всего 5 районов.

2. Город Сухум выделить в самостоятельную административно-территориальную единицу; остальные города: Гудауты, и Очемчиры, а также Новые Гагры и Гали, как населенные пункты городского типа, включаются в состав соответствующих районов в качестве низовых единиц.

3. Существующие уездные центры и исполкомы ликвидировать не позднее 1-го октября с передачей их функций районным исполкомам.

4. В соответствии с решением Зак.Комиссии при Президиуме Зак.ЦИК"а (З.В. № 221 от 18/УП-1930 г.), учитывая экономическую мощность районов, географическое их положение и нацсостав населения - отнести все районы к первой категории.

5. В целях удешевления аппарата и приближения органов власти к населению - обслуживание сельского населения Сухумского района передать соответствующим республиканским органам Управления, одновременно передав ведомствам соответствующие кредиты и штаты.

6. Поручить Орготделу, совместно с Уп.НКТруда, РКИ и Госпланом проработать типовые штаты и оклады для РИК"ов и Сух.Горсовета, а также оклады и штатные единицы, передаваемые республиканским ведомствам для обслуживания Сухумского района.

7. Намеченную реорганизацию Сух.уездно-городского Исполкома провести таким образом, чтобы добиться сокращения существующих штатных единиц не менее чем на 30%.

8. Поручить редакции газеты "Советская Абхазия" широко провести через печать популяризацию вопроса реорганизации.

п.п. Председатель - Лакоба
Секретарь - Мелянницкий

Верно: юрисконсульт Пада

З/МН.

apsnis a. s. s. r. centr nagsare komitet susujel, anxajel, ar-qapiel rdeputatja sovetkun

აფხაზეთის ა. ს. ს. რ. ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი მუშათა, გლეხთა და წითელარმიელთა დეპუტატების საბჭოების

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ СОВЕТОВ РАБОЧИХ, КРЕСТЬЯНСК. И КРАСНОАРМЕЙСКИХ ДЕПУТАТОВ АССР АБХАЗИИ

Исх. № [illegible] 193 г.

ak. aqua, frunze ixis zrau salica № 54.
ქ. სოხუმი, ფრუნზეს ქ. № 54. Сухум, ул. Фрунзе № 54.

В ЦИК ССР ГРУЗИИ.-

28-го августа 1930 г. Президиум ЦИК и Экосо ССР Абхазии упразднил уезды Абхазии, как территориально- административные единицы и образовал следующие районы:

1) Гагринский .....
2) Гудаутский.....
3) Сухумский.....
4) Кодорский.....
5) Гальский.....

Гор. Сухум был выделен в самостоятельную административно-территориальную единицу.

4-го апреля 1933 г. ЦИК АССР Абхазии Кодорский район переименовал в Очемчирский район.

Все вышеуказанные изменения были утверждены постановлением Президиума ЦИК ССР Грузии от 16/VII-1935 г. (пр.№ 8 п.7) об административно-территориальном делении АССР Абхазии.

В настоящее время по сообщению УНКВД АССР по Абхазии - НКВД СССР не отпускает ассигнований на содержание Сухумского районного отделения НКВД и районной милиции на том основании, что НКВД СССР не имеет официального подтверждения от ЦИК Союза ССР о существовании Сухумского района, как самостоятельной административно-территориальной единицы.

В виду такого положения, ЦИК АССР Абхазии просит ЦИК ССР Грузии поставить перед ЦИК СССР вопрос о включении Сухумского района в список районов АССР Абхазии, как самостоятельной административно-территориальной единицы.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЦИК АССР АБХАЗИИ (Н.Лакоба)

1939 წელს აფხაზეთში ისევ განხორციელდა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებები, შეიქმნა ან გაუქმდა სასოფლო საბჭოები.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა თებერვალში განიხილა საკითხი სოხუმის რაიონში ამტყელის, ბაღმარანის, სვობოდის, ფშაფის, ვარჩე-ბაბუშერის, წითელი-ბესლეთის და მაჭარის ს/საბჭოების შექმნის, სოხუმის რაიონში ცხარო-შუბარის ს/საბჭოს გაუქმების, გალის რაიონის რეჩხო-ცხირის სასოფლო საბჭოს ორ ნაწილად გაყოფის, და ოჩემჩირის რაიონში ნაას ს/საბჭოს შექმნის შესახებ.

წებელდის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: ამტყელი, გეორგიევსკოე, ჩინ, ჩალ, ბალ, ამზარა, კრასნიცკოე, დიდი კრაევიჩი, ზახაროვკა, პლანტა, ბუდუკი, დანძუთი და შეიქმნა *ამტყელის ს/საბჭო* სოფლების: ამტყელი, გეორგიევსკოე, ჩინ, ჩალ, ბალ, ამზარა, კრასნიცკოე, დიდი კრაევიჩი, ზახაროვკა, პლანტა, ბუდუკი, და დანძუტის შემადგენლობით, ცენტრით სოფელ ზახაროვკაში;

მერხეულის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები ბაღმარანი და ახალი ჩერნიგოვკა, ეკატერინენსკის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ალექსანდროვკა, ოლგინსკოეს ს/საბჭოს – სოფელი პოლტავო-ალექსანდროვკა და მათგან შეიქმნას *ბაღმარანის ს/საბჭო* შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: ბაღმარანი, ახალი ჩერნიგოვკა, ალექსანდროვკა, პოლტავო-ალექსანდროვკა, ცენტრით სოფელ ბაღმარანში.

გუმისთის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: სვობოდა, ზემო იაშთხვა, ქვემო იაშთხვა, წითელი იაშთხვა, ცუგუროვკა და შეიქმნას *სვობოდის ს/საბჭო* შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: თავისუფლება, ზემო იაშთხვა, ქვემო იაშთხვა, წითელი იაშთხვა, ცუგუროვკა, ცენტრით სოფელ *სვობოდაში*;

დრანდის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: ზემო ფშაფი, ქვემო ფშაფი, გულრიფშის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: პირველი ბაგაფოშტა, ფშაფი და შეიქმნას *ფშაფის ს/საბჭო* შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: ზემო ფშაფი, ქვემო ფშაფი, პირველი ბაგაფოშტა, ფშაფი, ცენტრით სოფელ ქვემო ფშაფში.

დრანდის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: ბაბუშერი, ვარჩე, კორასკი (უნდა იყოს ყორასი, - ავტ.), და შეიქმნას ვარჩე-ბაბუშერის ს/საბჭო შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: ბაბუშერი, ვარჩე, კორასკი, ცენტრით სოფელ ბაბუშერაში.

სოხუმის რაიონში შეიქმნას წითელი-ბესლეთის და მაჭარის სასოფლო საბჭოები და განხორციელდეს ვოლოდაროვსკის სასოფლო საბჭოს დაწვრილერთეულება. ეკატერინენსკის ს/საბჭოს გამოეყოს სოფლები: ზემო ლინდა და თავისუფალი გვარდა; გულრიფშის ს/საბჭოს, სოფლები – მაჭარკა და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორია; მერხეულის ს/საბჭოს – ქვემო მერხეული; ვოლოდაროვსკის ს/საბჭო დაწვრილერთეულდეს და შეიქმნას ს/საბჭოები: 1. წითელი ბესლეთის, შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: წითელი ბესლეთი, ქვემო ბირცხა, ზემო ბირცხა და ბესლეთი ცენტრით სოფელ წითელ ბესლეთში; 2. მაჭარის ს/საბჭო, შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: კილასური, ქვემო მერხეული, მაჭარკა, და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორია, ცენტრით სოფელ მაჭარკაში; 3. ვოლოდაროვსკის ს/საბჭო, დაწვრილერთეულების და მასთან სოფლების თავისუფალი გვარდასა და ზემო ლინდას შეერთების შემდეგ, განისაზღვროს შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: გნადენბერგი, ნაიდორფი, ალექსეევკა, ვოლოდაროვკა, თავისუფალი გვარდა, ზემო ლინდა, ცენტრით სოფელ გნადენბერგში (უნინდელი სახელწოდების შენარჩუნებით).

სოხუმის რაიონის ცხარა-შუბარის ს/საბჭო გაუქმდეს. სოფლები, რომლებიც შედიოდა ს/საბჭოში ანდრეევსკის და ზემო ეშერის ს/საბჭოებს შეუერთდეს. სოფელი ჩალთლუქი შეუერთდეს ზემო ეშერის ს/საბჭოს; სოფლები – კესტენელუქი, შუბარა, არქა-მახალე, ხეტინა და ცხარა – ანდრეევსკის ს/საბჭოს.

გალის რაიონის რეჩხო-ცხირის ს/საბჭო გაიყოს ორ ნაწილად: რეჩხის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ რეჩხში და ცხირის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ცხირში. რეჩხის ს/საბჭოს ტერიტორია განისაზღვრა შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: რეჩხი, ხოლეს ზემო ნაწილი, კოლმეურნეობა „წითელი არმიის" მიწების ფარგლებში; ცხირის ს/საბჭოს ტერიტორია განისაზღვროს შემდეგი სოფლების შემადგენლობით: ფართოლალი, ნამარკელი, ნკელკარი, და ხოლეს ქვემო ნაწილი „კომინტერნის" სახელობის კოლმეურნეობისა და „კომუნიზმის" სახელობის კოლმეურნეობის მიწებით.

ოჩემჩირის რაიონული აღმასკომის შუამდგომლობა ნაას ს/საბჭოს შექმნის შესახებ უარყოფილ იქნას იმ მოტივით, რომ ნაას ს/საბჭოს შექმნა 2 სოფლის შემადგენლობით, 71 გლეხური კომლით, ათარა-აფხაზურისა და ათარა-სომხურის ს/საბჭოების დაწვრილერთეულების გზით, მიზანშეწონილი არ არის, რის გამოც შუამდგომლობა უარყოფილია.[196]

---

[196] Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. გვ. 495.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიიღო დადგენილება სოხუმის რაიონში ამტყელის, სვობოდის, ვარჩე-ბაბუშერის, წითელი-ბესლეთის და მაჭარის ს/საბჭოების შექმნის შესახებ და მათი დამტკიცება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს სთხოვა.[197]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1939 წლის სექტემბერში დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება სოხუმის რაიონში ზახაროვკის (და არა ამტყელის, - ავტ.), სვობოდის, ბაბუშერის (და არა ვარჩე-ბაბუშერის, - ავტ.), წითელი ბესლეთის და მაჭარის ს/საბჭოების შექმნის შესახებ.[198]

წებელდის ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები ამტყელი, გეორგიევსკოე, ჩინი, კრასნიცკოე, დიდი კრაევიჩი, ჩალი, ზახაროვკა, პლანტა, ბუდუკი, ბალი, დანძუთი, ამზარა და მათგან შეიქმნა ზახაროვკის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ზახაროვკაში;

გუმისტის ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები სვობოდა, ზემო იაშტუხი, ქვემო იაშტუხი, წითელი იაშტუხი, ცუგუროვკა და მათგან შეიქმნა სვობოდის სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ სვობოდაში;

დრანდის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები ბაბუშერა, ვარჩე, კორასკი და მათგან შეიქმნა ბაბუშერის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ბაბუშერაში;

ეკატერინეს ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები ზემო-ლიხდა, თავისუფალი გვარდა და ისინი მიეკუთვნა ვოლოდარსკის ს/საბჭოს, ვოლოდარსკის სასოფლო საბჭოს – სოფლები ქვედა-ბირცხა, ზედა-ბირცხა, წითელი ბესლეთი, ბესლეთი და კელასური, გულრიპშის სასოფლო საბჭოს – სოფელი მაჭარა და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორია, მერხეულის ს/საბჭოს – სოფელი ქვემო-მერხეული და შეიქმნა შემდეგი ს/საბჭოები: ა) წითელი ბესლეთისა – სოფლების წითელი ბესლეთის, ქვემო ბირცხის, ზემო ბირცხისა და ბესლეთის შემადგენლობით ცენტრით სოფელ წითელ ბესლეთში; ბ) მაჭარისა – სოფლების კელასურის, ქვემო-მერხეულის, მაჭარისა და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორიის შემადგენლობით ცენტრით სოფელ მაჭარაში.[199]

ახალი ს/საბჭოების შექმნა დაკავშირებული იყო მხარის ეკონომიკურ განვითარებასთან, ინდუსტრიალიზაციასა და დასავლეთ საქართველოს მცირემინიანი რაიონებიდან კოლმეურნეობების გადმოსახლებასთან. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1939 წლის 13 სექტემბრის დადგენილებით, ოჩემჩირის რაიონის კინდღის ს/საბჭო ორ ნანილად გაიყო. იმის გამო, რომ კინდღის ს/საბჭოს ტერიტორიაზე არსებული გადმოსახლებული ბერიას სახელობის კოლმეურნეობა მნიშვნელოვნად იყო დაშორებული ადმინისტრაციული ცენტრიდან, რაც აფერხებდა კინდღის ს/საბჭოს მხრიდან კოლმეურნეობის მოსახლეობის ნორმალურ მომსახურებას, კინდღის ს/საბჭოდან გამოიყო კინდღის გადმოსახლებული კოლმეურნეობა და მის ტერიტორიაზე შეიქმნა ახალი ს/საბჭო, ახალი კინდღის სახელწოდებით.[200] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის აღნიშნული დადგენილება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა იმავე წლის 20 სექტემბერს დაამტკიცა.[201]

უფრო ადრე, 1939 წლის აგვისტოში, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1939 წლის 9 თებერვლის დადგენილება სოხუმის რაიონში ცხარა-შუბარის ს/საბჭოს გაუქმებისა და მასში შემავალი სოფლების: კესტანელუქ, შუბარა, არქა-მახალე, ხეტინა და ცხარა – ანდრეევსკოეს ს/საბჭოზე, ხოლო სოფელ ჩალთლუქის – ზემო-ეშერის ს/საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ.[202]

იმავე 1939 წლის ივლისში აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიიღო დადგენილება ოჩემჩირის რაიონის ჩხორთოლის ს/საბჭოს გალის რაიონისათვის გადაცემის შესახებ. ასეთი გადაწყვეტილების საფუძველი მისი რაიონული ცენტრიდან დაშორება და ეკონომიკურად გალის რაიონთან მეტი მიზიდულობა გახდა. ამის შესაბამისად, იცვლებოდა გალისა და ოჩემჩირის რაიონების ადმინისტრაციული საზღვრები. საკითხი დასამტკიცებლად გადაეცა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს.[203]

---

[197] Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №1, გვ. 3-5;

[198] რაც შეეხება ბაღმარანის ს/საბჭოს, ის 1943 წელს, ხოლო ფშაფის ს/საბჭო – 1975 წელს შეიქმნა.

[199] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 13-14.

[200] Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №4 (6), გვ. 9; Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов, გვ. 496.

[201] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 14.

[202] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 6.

[203] Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №4 (6), გვ. 9; Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов, გვ. 495.

1939 წელს აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში 115 სასოფლო საბჭო იყო.[204]

1940 წლის თებერვალში მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება სოხუმისა და ოჩემჩირის რაიონების დაწვრილერთეულების შესახებ, მათგან მერხეულის რაიონის (სოფლებით: მერხეულის, მაჭარის, ეკატერინინსკოეს, ოლგინსკოეს, ნებელდის, აზანთის, ზახაროვკის, აჟარის, და ლათის, რაიონულ ცენტრად სოფ. მერხეული); დრანდის რაიონის (სოფლებით: დრანდის, გულრიფშის, ბაბუშერის, ვლადიმიროვსკის, ანასტასიევსკის, ცენტრით სოფელ მერხეულში – სოხუმის რაიონიდან და აძიუბჟის, არაგიჩის, ათარა-აფხაზურის, ათარა-სომხურის, ახალი კინდღის და კინდღის ს/საბჭოების, ცენტრით სოფელ დრანდაში – ოჩემჩირის რაიონიდან გამოყოფის შესახებ), რაიონების ყოველდღიური ოპერატიული ხელმძღვანელობის გაუმჯობესების მიზნით.

სოხუმის რაიონიდან მერხეულისა და დრანდის რაიონების გამოყოფის შემდეგ, მის შემადგენლობაში დარჩა: ეშერა-აფხაზურის, ზემო ეშერის, მიხაილოვსკის, ანდრეევსკის, ფსხუს, ბეშკარდაშის, კონსტანტინოვსკის, ვოლოდაროვსკის, გუმისთის, თავისუფლების და წითელი ბესლეთის ს/საბჭოები, მასვე შეუერთდა ფსირცხის ს/საბჭო და ფსირცხის სადაბო საბჭო გუდაუთის რაიონიდან.[205]

დრანდისა და მერხეულის რაიონების გამოყოფამ ვერ გაამართლა, ამიტომ ისინი სასოფლო საბჭოების სახით ისევ სოხუმისა და ოჩემჩირის რაიონებს შეუერთეს.

1940 წლის 1 მაისისათვის აფხაზეთის ასსრ შედგებოდა 5 რაიონისაგან: გაგრის (ცენტრი ქ. გაგრა), გალის (ცენტრი ქ. გალი), გუდაუთის (ცენტრი ქ. გუდაუთა), ოჩემჩირის (ცენტრი ქ. ოჩემჩირე), სოხუმის (ცენტრი ქ. სოხუმი), და ერთი რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქისგან (ქ. სოხუმი).

1940 წლის 14 დეკემბერს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმთან შეიქმნა „დასახლებული პუნქტების სახელწოდებათა ტრანსკრიფციის კომისია". კომისიის წევრები იყვნენ: მ. ლ. ხაშბა (თავმჯდომარე), ა. კ. ბერია, გ. ი. ბერულავა, ნ. ე. გერია, დ. ი. გულია, ს. ნ. კოსტინა (მდივანი), ნ. ა. ლაბაშია, ა. მ. ჭოჭუა, ა. ლ. ხურცილავა.[206] კომისიის წარდგინებათა საფუძველზე 40-იან წლებში

---

[204] Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939 г. №7, გვ. 7.

[205] საქართველოს სსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 14, საქმე 403, ფურც. 203-204.

[206] **Пачулиа В. П. Советы Абхазской АССР в период Великой отечественной войны** (1941-1945 гг.). გვ. 15.

ხაშბა მუშნი ლავრენტის ძე (1903-1992 წწ.), აფხაზი მწერალი, ჟურნალისტი და მთარგმნელი. დაამთავრა მოსკოვის ჟურნალისტიკის ინსტიტუტი (1927 წ.), იყო აფხაზეთის მხარეთმცოდნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის დირექტორი (1932-1933 წწ.), გაზ. „აფსნი ყაფშის" პასუხისმგებელი რედაქტორი (1932-1944 წწ.), აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი (1938 წ. 23 ნოემბერი – 1957 წ. 18 იანვარი), ლიტერატურული და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალის „ალაშარას" (1955-1956 წწ.) და საბავშვო ჟურნალ „ამცაბზის" (1957-1975 წწ.) რედაქტორი.

ბერია ალექსანდრე კვათანის ძე, აფხაზეთის ასსრ პირველი მოწვევის უმაღლესი საბჭოს ნეერი, უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრი, საკანონმდებლო წინადადებების კომისიის თავმჯდომარე.

ბერულავა გიორგი ივანეს ძე (1905-1976 წწ.), ქართველი სამეურნეო მუშაკი და ფუნქციონერი. 30-იან წლებში იყო აფხაზეთის მინათმოქმედების სახალხო კომისარიატის უფროსი აგრონომი, თამბაქოს სამმართველოს უფროსი; აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის სოფლის მეურნეობის განყოფილების გამგე (1940 წ.); მინათმოქმედების სახკომი (1940-1946 წწ.); სოფლის მეურნეობის მინისტრი (1947-1950 წწ.); აფხაზეთის ასსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე (1954-1973 წწ.).

გერია ნიკოლოზ ერასტის ძე (1909-1985 წწ.), აფხაზი პედაგოგი, განათლების ორგანიზატორი. დაამთავრა ლენინგრადის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (1937 წ.). 1937 წლიდან მუშაობდა აფხაზეთის დ. გულიას სახელობის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში, შემდეგ იყო ქ. სოხუმის აფხაზური მე-10 საშუალო სკოლის დირექტორი, აფხაზეთის ასსრ განათლების სახალხო კომისრის მოადგილე (1940-1945 წწ.), განათლების მინისტრი (1954-1962 წწ.). რუსულიდან აფხაზურ ენაზე თარგმნიდა პოლიტიკურ ლიტერატურას. იყო რესპუბლიკური სატერმინოლოგო კომიტეტის წევრი და ბევრი გააკეთა აფხაზური ენის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ლექსიკის (სამეცნიერო ტერმინების) შექმნისათვის. შეადგინა რიგი სახელმძღვანელოები აფხაზური სკოლებისათვის.

გულია დიმიტრი იოსების ძე (1874-1960 წწ.), აფხაზი საზოგადო მოღვაწე, მწერალი, აფხაზური მხატერული ლიტერატურის ფუძემდებელი, ფოლკლორისტი, ეთნოლოგი, ისტორიკოსი და ჟურნალისტი. სწავლობდა გორის საოსტატო სემინარიაში. ერთხანს მასწავლებლობდა. მას ეკუთვნის გამოკვლევები აფხაზეთის ისტორიის, ხალხური ზეპირსიტყვიერების, ეთნოგრაფიისა და ენის საკითხებზე. შეადგინა ქრესტომათიები და სახელმძღვანელოები აფხაზური სკოლებისათვის. 50-იან წლებში იყო აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრი.

ლაბაშია ნიკანდრო ათონოგენის ძე, 1939-1940 წწ. იყო აფხაზეთის ასსრ საგზაო სამმართველოს უფროსი.

ჭოჭუა ანდრია მაქსიმეს ძე (1879-1965 წწ.), აფხაზი საზოგადო მოღვაწე, განმანათლებელი და განათლების ორგანიზატორი. 1901 წელს თბილისში დაამთავრა მებაღეობის სკოლა მებაღე-დეკორატორისა და მეღვინის სპეციალობით, 1905 წელს – თბილისის სამასწავლებლო ინსტიტუტი. 1905 წლიდან მუშაობდა მასწავლებლად. იგი კ. უშინსკისა და ი. გოგებაშვილის პედაგოგიურ პრინციპებზე შედგენილი აფხაზური ენის სასკოლო სახელმძღვანელოების ავტორია. აფხაზეთის განათლების სახალხო კომისარი (1925-1931 წწ.); აფხაზური ენისა და ლიტერატურის აკადემიის ხელმძღვანელი (1925-1927 წწ.); სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის დირექტორი (1932-1934 წწ.); 1938 წლიდან იყო აფხაზური ენის სატერმინოლოგო კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე; საქართველოს სსრ დამსახურებული მასწავლებელი (1939). აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე (1948-1958 წწ.) და საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე (1953-1958 წწ.).

განხორციელდა დასახლებული პუნქტების სახელწოდებათა ცვლილებები, რაც ძირითადად რუსულ, თურქულ, სომხურ და გერმანულ სახელწოდებებს შეეხო.[207]

სსრ კავშირ-გერმანიის 1941-1945 წწ. ომის დროს აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში რამდენიმე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილება განხორციელდა: შეიცვალა ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს შემადგენლობა, შეიქმნა ახალი სასოფლო საბჭოები; ამასთანავე, შეიცვალა გეოგრაფიული სახელწოდებები.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1942 წლის 9 აპრილის ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება *ტყვარჩელისა* და *აკარმარის* მუშათა დასახლებების ოჩემჩირის რაიონის შემადგენლობიდან გამოყოფისა და რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქის, *ტყვარჩელის*, შექმნის შესახებ.[208]

კოლმეურნეობის გადმოსახლებასთან იყო დაკავშირებული გუდაუთის რაიონში ახალი ს/საბჭოს შექმნა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1942 წლის 26 მაისის ბრძანებულებით, გუდაუთის რაიონის ლიხნის ს/საბჭოს გამოეყო დასახლებული პუნქტი აშიცრა (ტერიტორია, რომელიც ეკავა ორჯონიკიძის სახელობის კოლმეურნეობას), იმავე რაიონის ზვანდრიფშის ს/საბჭოს – დასახლებული პუნქტი აფშდინი და დასახლებული პუნქტების ალაპაშხუ, არაშახუსა და ბაადარხუას ერთი ნაწილი (ტერიტორია, რომელიც ეკავა გადმოსახლებულ სტალინის სახელობისა და ჩარკვიანის სახელობის კოლმეურნეობებს). ისინი გააერთიანეს ერთ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულში და შექმნეს ახალი ს/საბჭო ცენტრით დასახლებულ პუნქტში აშიცრა, რომელსაც ახალ-სოფლის ს/საბჭო ეწოდა.[209]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 19 თებერვლის ბრძანებულებით დამტკიცდა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება სოხუმის რაიონის ორ რაიონად – სოხუმის, ცენტრით ქალაქ სოხუმში და გულრიფშის, ცენტრით სოფელ გულრიფშში, გაყოფის შესახებ. ამის შესაბამისად, სუხუმის რაიონს გამოეყო და ახლად დაარსებულ გულრიფშის რაიონს მიეკუთვნა შემდეგი ს/საბჭოები: აზანთის, აჟარის, ანასტასიევკის, ბაბუშერის, გულრიფშის, დრანდის, ვლადიმიროვკის, ზახაროვკის, ლათის, მაჭარის, მერხეულის, ოლგინსკოესა და წებელდისა; სუხუმის რაიონის შემადგენლობაში დარჩა შემდეგი ს/საბჭოები: ანდრეევკის, ბეშკარდაშის, გუმისთის, ეკატერინოვკის, ეშერის, ვოლოდაროვკის, ზემო-ეშერის, კონსტანტინოვკის, მიხაილოვკის, სვობოდის, ფსხუს და წითელი ბესლეთის.[210] ამდენად, აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში უკვე 6 რაიონი იყო: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, სოხუმის, ოჩემჩირის.

სოხუმის რაიონის სოხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფის გამო მათ შორის საზღვრის დაზუსტების საკითხი დადგა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 6 მარტის დადგენილებით, გულრიფშის რაიონის მერხეულის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ბაღმარანი, სოხუმის რაიონის ეკატერინოვკის ს/საბჭოს – სოფელი ალექსანდროვკა, გულრიფშის რაიონის ოლგინსკოეს ს/საბჭოს – სოფელი პოლტავო-ალექსანდროვკა და შეიქმნა ახალი ს/საბჭო გულრიფშის რაიონის შემადგენლობაში, რომელსაც ბაღმარანის ს/საბჭო ეწოდა; სოხუმის რაიონის ვოლოდაროვსკის ს/საბჭოდან გამოიყო სოფლები თავისუფალი გვარდა და ზემო ლინდა და სოხუმის რაიონის ეკატერინოვკის სასოფლო საბჭოს მიეკუთვნა; გულრიფშის რაიონის მაჭარის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელ კელასურის ნაწილი მდ. კელასურის მარჯვენა ნაპირზე და სოხუმის რაიონის ვოლოდაროვსკის ს/საბჭოს შეუერთდა.[211]

იმავე ხანებში რიგ სოფლებს და სასოფლო საბჭოებს სახელები შეეცვალა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 9 აპრილის დადგენილებით: ვოლოდაროვსკის ს/საბჭოს სოფელ გნადენბერგს ძიკუტა ეწოდა, ნაიდორფს – ახალსოფელი, ვოლოდაროვკის ს/საბჭოს – ახალსოფლის

---

[207] დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საბჭოთა სოციალიზმის ეპოქაში. 1938-1990 წწ., ნიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან, აფხაზეთი, გვ. 329.

[208] газ. «Советская Абхазия», №86, 1942 г. 11 апреля.

[209] Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов, გვ. 497; Пачулия В. П. Советы Абхазской АССР в период Великой отечественной войны (1941-1945 гг.), გვ. 15.

[210] საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 33; გაზ. „კომუნისტი", №42, 1943 წ. 20 თებერვალი.

[211] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 67.

ს/საბჭო.[212] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 17 ივნისის დადგენილებით: გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს განთიადი ეწოდა, პილენკოვოს ს/საბჭოს – განთიადის ს/საბჭო.[213]

პილენკოვო დასახლებულ პუნქტს XIX საუკუნის 70-იან წლებში შეერქვა გენერალ-მაიორ დიმიტრი პილენკოს, 1867-1876 წწ. შავი ზღვის ოკრუგის პირველი უფროსის, პატივსაცემად. 40-იან წლებში განიხილებოდა სახელწოდების რამდენიმე ვარიანტი, მათ შორის აფხაზური სახელწოდებაც. საბოლოოდ, არჩევანი „განთიადზე" შეჩერდა იმ მოტივით, რომ ესაა ლამაზი, კეთილხმოვანი სახელწოდება, კარგად ტრანსკრიბირდება სხვა ენებზე, აქვს მკაფიო ხმოვანება და და ადვილი დასამახსოვრებელია.[214]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1943 წლის 11 სექტემბრის ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის სოფლებისა და სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ: სოფელ ანასტასიევკას ეწოდა განახლება და ანასტასიევსკის ს/საბჭოს – განახლების ს/საბჭო; სოფელ ვლადიმიროვკას – კოდორი და ვლადიმიროვკის ს/საბჭოს – კოდორის ს/საბჭო; სოფელ ოლგინსკოეს – ოქტომბერი და ოლგინსკოეს ს/საბჭოს – ოქტომბრის სასოფლო საბჭო.[215]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1943 წლის 29 დეკემბრის ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება, რომლის თანახმადაც გუდაუთის რაიონის სოფელ აშიცრას ეწოდა სოფელი ახალ-სოფელი და შეიქმნა ახალი ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ახალ-სოფელში, ახალ-სოფლის ს/საბჭოს სახელწოდებით.[216]

1943 წლის დეკემბერში სოხუმის რაიონის სოფელ ბეშკარდაშს ეწოდა მთისუბანი და ბეშკარდაშის ს/საბჭოს – მთისუბნის ს/საბჭო; სოფელ ეკატერინოვკას – კელასური და ეკატერინოვკის ს/საბჭოს – კელასურის ს/საბჭო; სოფელ მიხაილოვკას – შრომა და მიხაილოვკის ს/საბჭოს – შრომის ს/საბჭო.[217]

1944 წლის იანვარში გაგრის რაიონის სოფელ ხრისტოფოროვოს ეწოდა ბაღნარი და ხრისტოფოროვოს ს/საბჭოს – ბაღნარის ს/საბჭო; სოხუმის რაიონის სოფელ კონსტანტინოვკას – ოდიში და კონსტანტინოვკის ს/საბჭოს – ოდიშის ს/საბჭო, იმავე რაიონის სოფელ ანდრეევკას – ახალშენი და ანდრეევკის ს/საბჭოს – ახალშენის ს/საბჭო; გულრიფშის რაიონის სოფელ ზახაროვკას – ხევი და ზახაროვკის ს/საბჭოს – ხევის ს/საბჭო.[218]

1944 წლის ივნისში გაგრის რაიონის სალმეს ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ერმოლოვსკს, 1941-1945 წწ. ომის გმირის გენერალ-პოლკოვნიკ კონსტანტინე ლესელიძის პატივსაცემად, ლესელიძე ეწოდა, ხოლო სალმეს ს/საბჭოს – ლესელიძის ს/საბჭო.[219] ამ შემთხვევაში მხედველობაში იქნა მიღებული ის გარემოება, რომ გენერალი კონსტანტინე ლესელიძე (1903-1944 წწ.) ომის დროს კავკასიის მისადგომებს იცავდა, მისი შენაერთის სარეზერვო ნაწილები აფხაზეთში იყო განლაგებული. გენერალმა ლესელიძემ თავი გამოიჩინა კავკასიონის ქედის ქლუხორისა და მარუხის უღელტეხილებზე გამართული ბრძოლებისას და სრულიად ახალგაზრდა, 1944 წლის 21 თებერვალს, გარდაიცვალა.[220]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პირველი მოწვევის მერვე სესიამ 1945 წლის 1 აგვისტოს მიიღო კანონი, რომლის თანახმადაც საქართველოს სსრ 1937 წლის კონსტიტუციაში (ძირითად კანონში) შესაბამისი ცვლილება შეიდა. კონსტიტუციის მე-20 მუხლი ასეთი სახით ჩამოყალიბდა: „აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შესდგება გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩემჩირის, სოხუმის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონის შემადგენლობაში არ შედიან.[221]

1945 წლის ნოემბერში ოჩემჩირის რაიონის აძუბჟას ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები: ახალდაბა,

---

[212] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 154

[213] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 4.

[214] გ. ფიფია, აფხაზეთის ტოპონიმიკის საკითხისათვის, გაზ. „სახალხო განათლება", №17, 1990 წ. 26 აპრილი.

[215] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30. ფურც. 159.

[216] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30. ფურც. 268.

[217] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 273; **Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов**, გვ. 499.

[218] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 298.

[219] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", 1944 წ. 4 ივნისი; **Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов**, გვ. 500.

[220] გ. ფიფია, აფხაზეთის ტოპონიმიკის საკითხისათვის, გაზ. „სახალხო განათლება", №17, 1990 წ. 26 აპრილი.

[221] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 99, ფურც. 20-22.

აგარაკი, წყურგილი, ბალანი და მათგან შეიქმნა: ახალდაბის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ახალდაბაში; აგარაკის ს/საბჭო სოფლებით: აგარაკი, წყურგილი და ბალანი ცენტრით სოფელ აგარაკში; სოფელს, რომლის ტერიტორიაზეც არსებობდა ოჩემჩირის რაიონის ტამიშის ს/საბჭოში შემავალი მოლოტოვის სახელობის კოლმეურნეობა, მიეკუთვნა სახელი ცაგერა; ოჩემჩირის რაიონის ტამიშის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ცაგერა და ტუნგოს საბჭოთა მეურნეობის ტერიტორია და მათგან შეიქმნა ცაგერას ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ცაგერაში.[222]

დასავლეთ საქართველოს მცირემინიანი რაიონებიდან სასოფლო-სამეურნეო ჩასახლების პროცესი სსრ კავშირ-გერმანიის ომის დროს შეწყდა. ომის დამთავრების შემდეგ, საქართველოს სსრ მთავრობის 1945 წლის 12 ივნისის დადგენილებით აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში ეს პროცესი განახლდა.[223] ამ პროცესთან იყო დაკავშირებული 1945 წელს ცაგერას ს/საბჭოს შექმნა.

1947 წლის მარტში, აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმთან არსებული დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების ტრანსკრიფციის კომისიის ახალი შემადგენლობა. კომისიაში შევიდნენ: მუშნი ხაშბა (თავმჯდომარე), კომისიის წევრები: ნიკანდრო ბასილაია, ხუხუტ ბღაჟბა, ნიკოლოზ ვეკუა, დიმიტრი გულია, ბაგრატ ჯანაშია, სერგო სიგუა, ვერა ხარაზია, ანდრია ჭოჭუა.[224]

---

[222] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 86, ფურც. 22.

[223] მ. ნათმელაძე, დემოგრაფიული პროცესები საქართველოში XX საუკუნის 40-იან წლებში, გვ. 44.

[224] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. გვ. 500-501.

ბასილაია ნიკანდრო ერასტის ძე (1906-1986 წწ.), ქართველი ენათმეცნიერი, პედაგოგი და საზოგადო მოღვაწე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 1932-1966 წლებში იყო სოხუმის პედაგოგიური ინსტიტუტის ქართული ენისა და ლიტერატურის კათედრის გამგე, 1967-1969 წწ. – ამავე ინსტიტუტის ქართული ენის კათედრის გამგე; სოხუმის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის დირექტორის მოადგილე სასწავლო-სამეცნიერო დარგში (1940-1947 წწ.). ავტორია ასზე მეტი სამეცნიერო ნაშრომის, მათ შორის ქართული ენის სასკოლო სახელმძღვანელოების.

ბღაჟბა ხუხუტ სოლომონის ძე (1914-2000 წწ.), აფხაზი ენათმეცნიერი, კრიტიკოსი, საზოგადო მოღვაწე. დაამთავრა მოსკოვის პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტი (1937 წ.). ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი (1969 წ.). იკვლევდა აფხაზურ ენას, ფოლკლორს, მხატვრულ ლიტერატურას. 1933 წლიდან სისტემატურად იბეჭდებოდა მისი გამოკვლევები აფხაზური ლიტერატურისა და ფოლკლორის საკითხებზე. სხვადასხვა დროს იყო აფხაზეთის მწერალთა კავშირის პასუხისმგებელი მდივანი, აფხაზეთის მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე (1945-1948 წწ.), საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის დ. გულიას სახელობის აფხაზური ენის, ლიტერატურისა და ისტორიის ინსტიტუტის ფოლკლორის განყოფილების გამგე, შემდეგ – დირექტორი (1953-1966 წწ.).

ვეკუა ნიკოლოზ გიორგის ძე (1881-1967 წწ.), ქართველი პედაგოგი, საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი, პედაგოგიკის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი. სკოლის დამთავრების შემდეგ, 1900 წელს დაამთავრა ერთწლიანი სამასწავლებლო კურსები და მასწავლებლის ნოდება მიიღო. 1900-1905 წწ. ზუგდიდის მაზრის სოფლებში, ხოლო 1905 წლიდან – აფხაზეთის სოფლებში მუშაობდა მასწავლებლად. 1921 წლიდან მონაწილეობდა ახალი სკოლის ჩამოყალიბებაში. სხვადასხვა დროს იყო სკოლის დირექტორი ქ. სოხუმში, განათლების სახალხო კომისარიატის ინსპექტორი. როგორც გამოცდილი პედაგოგი, მონაწილეობდა ახალი პროგრამებისა და მეთოდური სახელმძღვანელოების შექმნაში. 1937 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. 1940 წლიდან მუშაობდა სოხუმის სახელმწიფო პედინსტიტუტში. ავტორია სახელმძღვანელოებისა რუსულ ენასა და გეოგრაფიაში ეროვნული სკოლებისათვის.

ჯანაშია ბაგრატ პეტრეს ძე (1901-1978 წწ.), ქართველი ენათმეცნიერი, ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი (1955 წ.). დაამთავრა სოხუმის მთიელთა სკოლა, ხოლო შემდეგ – სოხუმის სამასწავლებლო სემინარია (1920 წ.), თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პედაგოგიური ფაკულტეტი (1930 წ.). მუშაობდა აფხაზეთის სხვადასხვა სკოლაში მასწავლებლად, სოხუმის სახელმწიფო პედინსტიტუტში აფხაზური ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. 1937 წლიდან საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის დ. გულიას სახელობის აფხაზური ენის, ლიტერატურისა და ისტორიის ინსტიტუტში. მისი კვლევის ძირითადი სფერო იყო აფხაზური ენის ლექსიკოლოგია და ლექსიკოგრაფია. ავტორია „აფხაზურ-ქართული ლესიკონის" (თბილისი, 1954 წ.), ერთ-ერთი ავტორია „რუსულ-აფხაზური ლექსიკონის" (სოხუმი, 1964 წ.); მონაწილეობდა აფხაზური სკოლებისთვის სახელმძღვანელოებისა და სასწავლო პროგრამების შედგენაში; მასვე ეკუთვნის გამოკვლევა მევენახეობა-მეღვინეობის აფხაზური ლექსიკის შესახებ.

სიგუა სერგო ნოეს ძე (დ. 1901 წ.), ქართველი პედაგოგი, პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი (1962 წ.), პროფესორი. პედაგოგიური საქმიანობა 1920 წლიდან დაიწყო დაწყებითი სკოლის მასწავლებლად. 1934 წ. დაამთავრა თბილისის პედაგოგიური ინსტიტუტის პედაგოგიური ფაკულტეტი. მუშაობდა თბილისის სკოლებში მასწავლებლად, იყო სკოლის დირექტორი, სახალხო განათლების განყოფილების გამგე; სახალხო განათლების სახალხო კომისარიატის ბავშვთა სახლების სამმართველოს უფროსი; თსუ დაუსრებელი განყოფილების დირექტორი. 1936 წლიდან თბილისის პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის თანამშრომელია. 1944 წლიდან იყო აფხაზეთის ასსრ განათლების სახალხო კომისარი (1946 წლიდან მინისტრი). იმავდროულად, 1947 წლიდან, აფხაზეთის ასსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე. 1959 წლიდან პედაგოგიკის კათედრის გამგეა თბილისის ა.ს. პუშკინის სახელობის პედაგოგურ ინსტიტუტში. იკვლევდა საქართველოში განათლებისა და ქართული პედაგოგიკის ისტორიის საკითხებს.

ხარაზია ვერა ნიკოლოზის ასული (1896-1967 წწ.), აფხაზი პედაგოგი, აფხაზეთისა და საქართველოს დამსახურებული მასწავლებელი, სასკოლო საქმის ორგანიზატორი. დაამთავრა ბოდბის (სიღნაღის მაზრა) ქალთა საეკლესიო-სამრევლო სკოლა, სამწლიანი პედაგოგიური კურსები. 1915 წლიდან მუშაობდა გუდაუთის უბნის სოფლების – ლიხნის, ააცის, ჯირხვის, ზვანდრიფშის სკოლებში მასწავლებლად. 1925-1931 წწ. იყო გუდაუთის ცხრაწლიანი სკოლის მასწავლებელი, 1931 წლიდან სოხუმის აფხაზური საშუალო სკოლის მასწავლებელი. თავი გამოიჩინა როგორც ნოვა-

1948 წელს აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში სახელები შეეცვალა რიგ სოფლებსა და სასოფლო საბჭოებს, განხორციელდა სახელწოდებების ტრანსკრიფციული ცვლილებები. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1948 წლის 7 აგვისტოს ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება ზოგიერთი ქალაქის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ. ბრძანებულების თანახმად, უნდა დაიწეროს *ოჩამჩირე – ოჩემჩირე*-ს ნაცვლად, *გუდაუთა – გუდაუთი*-ს ნაცვლად, რუსულ ენაზე *Гагра – Гагры*-ს ნაცვლად.[225]

სექტემბერში სახელები შეეცვალა რიგ სოფლებსა და სასოფლო საბჭოებს:

ოჩამჩირის რაიონში: 1. სომხური ათარას ს/საბჭოს სოფელ ასარ-რიმვას ეწოდა მეორე ათარა, ხოლო სომხური ათარას ს/საბჭოს – მეორე ათარას ს/საბჭო, ცენტრით მეორე ათარაში; აფხაზური ათარას ს/საბჭოს სოფელ ნაბჟოუს – ათარა, ხოლო აფხაზური ათარას ს/საბჭოს – ათარას ს/საბჭო; მეორე ათარას ს/საბჭოს სოფელ სომხურ ნაას – ნაა; მეორე ათარას ს/საბჭოს სოფელ კირქლუქს – ოტორონჯია.

გულრიფშის რაიონში: აზანთის ს/საბჭოს სოფელ სულის – კირნათი; აზანთის ს/საბჭოს სოფელ ქვემო ფუნდუკლუკს – ქვემო თხილოვანი; აზანთის ს/საბჭოს სოფელ ზემო ფუნდუკლუკს – ზემო თხილოვანი; კოდორის ს/საბჭოს სოფელ ესტონკას – ბაღნაშენი; ხევის ს/საბჭოს სოფელ ასლანგიარს – მთიანი; ხევის ს/საბჭოს სოფელ კრასნიცკოეს – ცაცხვნარი; ხევის ს/საბჭოს სოფელ დიდ კრაევიჩს – შუამთა; ხევის ს/საბჭოს სოფელ დანძუთს – კაკლიანი; ლათის ს/საბჭოს სოფელ ჩემბერგს – კადარი; ლათის ს/საბჭოს სოფელ ხიზარუხას – ნეძონა; ლათის ს/საბჭოს სოფელ ზემო ბებუთოვკას – ზენობანი; ლათის ს/საბჭოს სოფელ ქვემო ბებუთოვკას – ქვენობანი; განახლების ს/საბჭოს სოფელ ნიკოლაევკას – ჭალა; განახლების ს/საბჭოს სოფელ სომხურ ნაას – ნაა; ოქტომბრის ს/საბჭოს სოფელ ქართულ პოლტავას – მარანი; ოქტომბრის ს/საბჭოს სოფელ პოლტავო-კელასურს – კელასური; წებელდის ს/საბჭოს სოფელ ქვემო ლემსას – ქვემო წყარო; წებელდის ს/საბჭოს სოფელ ზამაისკოეს – მაისი; წებელდის ს/საბჭოს სოფელ პატარა კრაევიჩს – წიფლოვანი; წებელდის ს/საბჭოს სოფელ ბოღაზს – ველი; წებელდის ს/საბჭოს სოფელ კავაქლუქს – ოჭანდარე;

სოხუმის რაიონში: წითელ ბესლეთის ს/საბჭოს – ბესლეთის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ აბუაყვაში; ახალშენის ს/საბჭოს სოფელ დერეკეის – მთისკალთა; ახალშენის ს//საბჭოს სოფელ რეპერს – სათავე; ახალშენის ს/საბჭოს სოფელ კესტანელუქს – ოჭუბურე; მთისუბნის ს/საბჭოს სოფელ ჩევიზლუქს – ტბეთი; მთისუბნის ს/საბჭოს სოფელ აბაზადაღს – ქვაღონი; მთისუბნის ს/საბჭოს სოფელ სემენდლის – წყურგილი; კელასურის ს/საბჭოს სოფელ მარინსკოეს – ლეკუხონა; შრომის ს/საბჭოს სოფელ ხაბიუკს – ზეგანი; შრომის ს/საბჭოს სოფელ პიპერანტოს – ჩეგოლა; თავისუფლების ს/საბჭოს სოფელ ცუგუროვკას – გორანა; შრომის ს/საბჭოს სოფელ ასტეროვკას – ამზარა.

გუდაუთის რაიონში: კავაქლუქის ს/საბჭოს სოფელ კავაქლუქს – აგარაკი; ხოლო კავაქლუქის ს/საბჭოს – აგარაკის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ აგარაკში; სომხური ანუხვას ს/საბჭოს – მეორე ანუხვას ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ მეორე ანუხვაში; დაბა ფსირცხას – დაბა ახალი ათონი, ხოლო ფსირცხის სადაბო საბჭოს – ახალი ათონის სადაბო საბჭო; აბღარხუქის ს/საბჭოს სოფელ ლადარიაა-რჩაბლას – აბღარხუქი; მეორე ანუხვას ს/საბჭოს სოფელ ჩობანლუქს – საჯოგე; მეორე ანუხვას ს/საბჭოს სოფელ მესამე ქარხანას – გოგირდწყალი; მეორე ანუხვას ს/საბჭოს სოფელ კალმუთს – ბამბუკოვანი.

გაგრის რაიონში: კალდახვრის ს/საბჭოს სოფელ აბგაბორთას – ბზიფი, ხოლო კალდახვრის ს/საბჭოს – ბზიფის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ბზიფში; მიხელრიფშის ს/საბჭოს სოფელ ყაზარმას – სალხინო, ხოლო მიხელრიფშის ს/საბჭოს – სალხინოს ს/საბჭო; მეჰადირის ს/საბჭოს სოფელ მეჰადირს – ნაკადული, ხოლო მეჰადირის ს/საბჭოს – ნაკადულის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ნაკადულში; სალხინოს ს/საბჭოს სოფელ ტროიცკოეს – ჩანჩქერი; სალხინოს ს/საბჭოს სოფელ შურინოვკას – ცოდნისკარი; სალხინოს ს/საბჭოს სოფელ დემერჩენცს – ფსოუსხევი; ნაკადულის ს/საბჭოს სოფელ როგოტინოს – ვაშლოვანი; ნაკადულის ს/საბჭოს სოფელ ევდოკიმოვკას – ზეგანი; ნაკადულის ს/საბ-

---

ტორმა პედაგოგმა, რომელიც სრულყოფილად ფლობდა სწავლებისა და მოსწავლეთა აღზრდის მეთოდიკას. მან მოამზადა დაწყებითი სკოლების ასობით მასწავლებელი. 1941-1943 წწ. იყო სკოლების თანამშრომელთა პროფკავშირების საოლქო კომიტეტის თავმჯდომარე, 1946 წლიდან – აფხაზეთის ასსრ განათლების მინისტრის მოადგილე.

[225] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 8.

ჭოს სოფელ ვოსემსოტსკოეს – მუხნარი; ნაკადულის ს/საბჭოს სოფელ ოთლუქს – კლდიანი; განთიადის ს/საბჭოს სოფელ ბარონოვოს – ნალკოტი; განთიადის ს/საბჭოს სოფელ ერმოლოვკას – ხეივანი; ბაღნარის ს/საბჭოს სოფელ ზემო კოვალევსკოეს – ველი; ბაღნარის ს/საბჭოს სოფელ მანაქლუქს – კლდეკარი; ხაშუფსის ს/საბჭოს სოფელ კოვალევსკოეს – ვაკე; კოლხიდის ს/საბჭოს სოფელ ოტრადნოეს – სიხარული; კოლხიდის ს/საბჭოს სოფელ სომხურ-ხეობას – ზემო-ხევი; ახალგაგრის ს/საბჭოს სოფელ ხუტორს – დაბა; ბზიფის ს/საბჭოს სოფელ სომხურ-ხეობას – სოფელი იფნარი;

იმავე ბრძანებულების მეორე პუნქტით, გაერთიანდა, როგორც უკვე გაერთიანებული, შემდეგი სოფლები:

გალის რაიონში: ცხირის ს/საბჭოსთან სოფლები მეორე ქვემო-ცხირი და პირველი ქვემო-ცხირი და ეწოდა სოფელი ცხირი.

გულრიფშის რაიონში: აზანთის ს/საბჭოს სოფლები იაიკინლუქი და ივთერლუქი და ეწოდა სოფელი გორიანი; გულრიფშის ს/საბჭოს სოფლები ივანოვო-ალექსეევკა, ორდუ, კუჩუკსტამბული და ნახალოვკა და ეწოდა ფარნაუთი; ხევის ს/საბჭოს სოფლები ჩინ, ჩალ და ბალი და ეწოდა სოფელი ჯამპალი; განახლების ს/საბჭოს სოფლები ვიდებარი, ალანოვკა და ტეხი და ეწოდა სოფელი ტეხი; წებელდის ს/საბჭოს სოფლები ბაზარ-ხაჩტური, მეგრელოვკა და ეწოდა სოფელი წებელდა; ნებელდის ს/საბჭოს სოფლები ზემო ლემსა და შუა ლემსა და ეწოდა სოფელი ზემო წყარო; წებელდის ს/საბჭოს სოფლები კომინტერნოვსკოე და ქესიანოვკა და ეწოდა სოფელი მზისეული.

სოხუმის რაიონში: ახალშენის ს/საბჭოს სოფლები არქა-მახალე, ცხარა, შუბარა და ხეტინა და ეწოდა სოფელი იმერწყალი.

გუდაუთის რაიონში: დურიფშის ს/საბჭოს სოფლები ქვემო აბგარა და ზემო აბგარა და ეწოდა სოფელი აბგარა; დურიფშის ს/საბჭოს სოფლები ქვემო ტვანაა-რხუ და ზემო ტვანაა-რხუ და ეწოდა სოფელი ტვანა; მწარის ს/საბჭოს სოფლები ართინუსთა, კოჩკანიანოვკა, პაპასცესკიული და ხაჩტური და ეწოდა სოფელი შუამთა; მწარის ს/საბჭოს სოფლები სანაპცაცკიული და ატნაპცაცკიული და ეწოდოს სოფელი ქვემო-მწარა; ფსირცხის ს/საბჭოს სოფლები ცენტრალნოე, კომსომოლსკოე და კრასნოე და ეწოდა სოფელი ფსირცხა; ფსირცხის ს/საბჭოს სოფლები მინგრელსკოე და გრეჩესკოე და ეწოდა სოფელი ციტრუსოვანი; ფსირცხის ს/საბჭოს სოფლები ოქტიაბრსკოე და სოვეტსკოე და ეწოდა სოფელი ოქტომბერი.

გაგრის რაიონში: სალხინოს ს/საბჭოს სოფლები დერეკეი და ღაშინთაქი და ეწოდა სოფელი წაბლიანი.[226]

ამრიგად, 1948 წელს აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის 63 დასახლებული პუნქტის სახელწოდებაში ნაწილობრივი ან სრული ცვლილება მოხდა. 1943-1948 წლებში აფხაზეთში მასიურად შეიცვალა უცხოური – რუსული, სომხური, გერმანული, თურქული, ბერძნული გეოგრაფიული სახელწოდებები, ძირითადად ქართული ან აფხაზური ტოპონიმებით. ის ტოპონიმები, რომლებიც შეიცვალა, არ იყო ძველი გეოგრაფიული სახელწოდებები და XIX საუკუნის მეორე ნახევარსა და XX საუკუნის დასაწყისში აფხაზეთის კოლონიზაციისა და ეთნოდემოგრაფიული ინფილტრაციის შედეგს წარმოადგენდა.[227]

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1949 წლის ცნობარის თანახმად, აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 6 ადმინისტრაციული რაიონი: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 1 დაბა, 118 სასოფლო საბჭო, 543 სოფელი: გაგრის (12 ს/საბჭო, 52 სოფელი), გალის (25 ს/საბჭო, 94 სოფელი), გუდაუთის (1 დაბა, 23 ს/საბჭო, 114 სოფელი), გულრიფშის (14 ს/საბჭო, 101 სოფელი), ოჩამჩირის (32 ს/საბჭო, 118 სოფელი), სოხუმის (12 ს/საბჭო, 64 სოფელი).[228]

50-იან წლებში აფხაზეთში კვლავ მნიშვნელოვანი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებები მოხდა: შეიქმნა, გაუქმდა რაიონები, ქალაქის ტიპის დასახლებები; შეიცვალა ზოგიერთი ს/საბჭოს ცენტრი, გამოიყო სოფლები ერთი ს/საბჭოდან და შეუერთდა სხვა ს/საბჭოს; შეიცვალა დასახლებული პუნქტების სახელწოდებები.

---

[226] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 10-15; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2 (14-15), გვ. 30-34.

[227] დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საბჭოთა სოციალიზმის ეპოქაში. 1938-1990 წწ., გვ. 330.

[228] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1949 წლის 1 სექტემბრისათვის. თბ., 1949, გვ. 120-134.

1950 წლის ივნისში *გაგრის რაიონის* ცივწყაროს ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი იმერხევი და იმავე რაიონის ხაშუფსის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *გულრიფშის რაიონის* წებელდის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ყადა და იმავე რაიონის ხევის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *გულრიფშის რაიონის* გულრიფშის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ზემო გულრიფში და იმავე რაიონის მაჭარის ს/საბჭოს სოფელ ზემო გულრიფშს შეუერთდა; *ოჩამჩირის რაიონის* ილორის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი დოდღანი და იმავე რაიონის ბესლახუბის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *ოჩამჩირის რაიონის* ათარის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ნაა და იმავე რაიონის მეორე ათარის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *ოჩამჩირის რაიონის* აგარაკის ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები წყურგილი და ბალანი და იმავე რაიონის ახალდაბის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *ოჩამჩირის რაიონის* არაკიჩის ს/საბჭო გაუქმდა, ხოლო სოფელი არაკიჩი იმავე რაიონის აგარაკის ს/საბჭოს მიეკუთვნა.[229]

იმავე წლის აგვისტოში აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიიღო გადაწყვეტილება აფხაზეთის ასსრ ტერიტორიაზე ამიერკავკასიის რკინიგზის ზოგიერთი გაჩერებისა და დასახლებული პუნქტის სახელწოდების შეცვლის შესახებ. სახელწოდება შეეცვალა შემდეგ დასახლებულ პუნქტებს:

გაგრის რაიონში: ცივწყაროს ს/საბჭოს, მისი ცენტრის სახელის შესაბამისად, ეწოდა თხემის ს/საბჭო; ახალი გაგრის ს/საბჭოს სოფელ ალპურს – ახალი გაგრა; ლძაანის ს/საბჭოს სოფელ რაფიწას – ლძაანი, კოლხიდის ს/საბჭოს სოფელ საქართველოს ხეობას – კოლხიდა;

გუდაუთის რაიონში: ააცის ს/საბჭოს სოფელ ბაკლანოვკას – ააცი, აჭანდარის ს/საბჭოს სოფელ მიდარას – აჭანდარა, ბლაბურხვის ს/საბჭოს სოფ. აგვავერას – ბლაბურხვა, ჯირხვის ს/საბჭოს სოფ. ხუდარაას – ჯირხვა, დურიფშის ს/საბჭოს სოფელ თარკილაარჰაბლას – დურიფში, ზვანდრიფშის ს/საბჭოს სოფელ არაშახუს – ზვანდრიფში, ზემო-ანუხვის ს/საბჭოს სოფელ აგწას – ზემო-ანუხვა, კალდახვარის ს/საბჭოს სოფელ ჯაფხუნს – კალდახვარა, მწარის ს/საბჭოს სოფელ შუამთას – მწარა, ოთხარის ს/საბჭოს სოფელ ძაღრიფშს – ოთხარა, ხოფის ს/საბჭოს სოფელ ათვახუს – ხოფი, ლიხნის ს/საბჭოს სოფელ ბამბორას – ლიხნი.

სოხუმის რაიონში: ზემო-ეშერის ს/საბჭოს სოფელ ფიშთას – ზემო-ეშერა.

ოჩამჩირის რაიონში: გუფის ს/საბჭოს სოფელ ეშქითს – გუფი, კოჩარის ს/საბჭოს სოფელ ქეთევანს – კოჩარა, ოტაფის ს/საბჭოს სოფელ წყარხმულს – ოტაფი, პირველი ბედიის ს/საბჭოს სოფელ მეორე კოპიტს – პირველი ბედია, პირველი ბედიის ს/საბჭოს სოფელ პირველ კოპიტს – კოპიტი, ფოქვეშის ს/საბჭოს სოფელ აგუაას – ფოქვეში, ტყვარჩელის ს/საბჭოს სოფელ აბგიგდარას – ტყვარჩელი, თხინის ს/საბჭოს სოფელ აგუუაას – თხინა, ჭლოუს ს/საბჭოს სოფელ ლაგანიაა-რხუს – ჭლოუ, არასაძიხის ს/საბჭოს სოფელ გუფ-აგუს – არასაძიხი, არასაძიხის ს/საბჭოს სოფ. არასაძიხს – პირველი არასაძიხი, აგარაკის ს/საბჭოს სოფელ არაკიჩს – ზემო აგარაკი.

გალის რაიონში: დიხაზურგის ს/საბჭოს სოფელ დიდ ნიფურს – დიხაზურგა, მეორე ბედიის ს/საბჭოს სოფელ სანარდოს – მეორე ბედია, მუხურის ს/საბჭოს სოფელ საშარანგიოს – მუხური, ნაბაკეევის ს/საბჭოს სოფელ გაბარს – ნაბაკეევი, პირველი გალის ს/საბჭოს სოფელ სამქვარს – პირველი გალი, საბერიოს ს/საბჭოს სოფელ დაურჩქელას – საბერიო, სიდის ს/საბჭოს სოფელ ჭანდარს – სიდა, თაგილონის ს/საბჭოს სოფელ შუაუბანს – თაგილონი, ჭუბურხინჯის ს/საბჭოს სოფელ ნალამუს – ჭუბურხინჯი, ჩხორთოლის ს/საბჭოს სოფელ არადუქეას – ჩხორთოლი.[230] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა თხოვნით მიმართა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს ამ ბრძანებულების დამტკიცების თაობაზე.

1951 წლის აპრილში საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება, რომლის თანახმადაც, *გუდაუთის რაიონის* ბაკლანოვკის ს/საბჭო გაუქმდა, ხოლო სოფელი ბაკლანოვკა ბაკლანოვის სახელწოდებით ამავე რაიონის ააცის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *ოჩამჩირის რაიონის* ტამიშის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ცხენისწყალი და ამავე რაიონის ცაგერის ს/საბჭოს მიეკუთვნა; *ოჩამჩირის რაიონის* აძუბჟის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ოჯიბინე და გულრიფშის რაიონის ბაბუშარის ს/საბჭოს მიეკუთვნა.[231]

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1951 წლის ცნობარის თანახმად,

---

[229] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1950 წ. №18.

[230] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов, გვ. 505-508.

[231] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1951 წ. №2, გვ. 17-18.

აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 6 ადმინისტრაციული რაიონი: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 1 დაბა, 117 სასოფლო საბჭო, 533 სოფელი: გაგრის (12 ს/საბჭო, 55 სოფელი), გალის (25 ს/საბჭო, 96 სოფელი), გუდაუთის (1 დაბა, 23 ს/საბჭო, 111 სოფელი), გულრიფშის (14 ს/საბჭო, 101 სოფელი), ოჩამჩირის (31 ს/საბჭო, 115 სოფელი), სოხუმის (12 ს/საბჭო, 61 სოფელი).[232]

სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1951 წლის 5 ნოემბრის ბრძანებულებით საქართველოში თბილისისა და ქუთაისის ოლქები შეიქმნა. თბილისის ოლქში შევიდა აღმოსავლეთ საქართველოს 30 ადმინისტრაციული რაიონი, ქუთაისის ოლქში – დასავლეთ საქართველოს 29 ადმინისტრაციული რაიონი. ავტონომიური ერთეულები – აფხაზეთის ასსრ, აჭარის ასსრ და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, – ცალკე ადმინისტრაციულ ერთეულებად დარჩა. ოლქებად დაყოფამ ვერ გაამართლა და მალევე, 1953 წლის მაისში, გაუქმდა.[233]

1952 წლის თებერვალში საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება, რომლის თანახმადაც *ოჩამჩირის რაიონის* მერკულის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი არადუ და მოქვის ს/საბჭოს სოფელ არადუს შეუერთდა; მერკულის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ჯუყმური და ამავე რაიონის მოქვის ს/საბჭოს მიეკუთვნა.[234] იმავე წლის აპრილში ზუგდიდის რაიონის კოკის ს/საბჭოს გამოეყო დასახლებული პუნქტი ხურჩა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის ს/საბჭოს მიეკუთვნა.[235] მაისში გალის რაიონის ნაბაკევის ს/საბჭოს სოფელ მარჩხაფონს განახლება ეწოდა; გალის რაიონის ნაბაკევის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი განახლება, ხოლო გაგიდის ს/საბჭოს – სოფელი ოკვინორე და მათგან შეიქმნა განახლების ს/საბჭო ცენტრით სოფელ განახლებაში.[236] იმავე მაისში, *გაგრის რაიონის* ლესელიძის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი კულტუბანი და ამავე რაიონის განთიადის ს/საბჭოს მიეკუთვნა.[237]

ივლისში, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 19 ივლისის წარდგინება რიგი სასოფლო საბჭოებისა და სოფლების სახელწოდებების შეცვლის თაობაზე.

გაგრის რაიონში: ახალგაგრის ს/საბჭოს ეწოდა დაბის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ დაბაში; ცივნყაროს ს/საბჭოს – კაკლიანის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ კაკლიანში; ლძაანის ს/საბჭოს სოფელ აჯრას – სოფელი ლძაანი; ლძაანის ს/საბჭოს ცენტრი გადატანილ იქნა სოფელ რაფინიდან სოფელ ლძაანში.

გუდაუთის რაიონში: ააცის ს/საბჭოს სოფელ ბაკლანოეს – ააცი; ააცის ს/საბჭოს ცენტრი გადატანილ იქნა სოფელ ბინთხიდან სოფელ ააცში; აჭანდარის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ მიდარას – აჭანდარა; ბლაბურხვის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ აგვაეერას – ბლაბურხვა; ჯირხვის ს/საბჭოს სოფელ ჯირხვა–ახუწას – ახუწა; ჯირხვის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ხუდაარას – ჯირხვა; დურიფშის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ თარკილაარპაბლას – დურიფში; ზვანდრიფშის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ არაშახუს – ზვანდრიფში; ზემო ანუხვის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ აგნას – ანუხვა, ხოლო ზემო ანუხვის ს/საბჭოს – ანუხვის ს/საბჭო; კალდახვარის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ჯაფხუნს – კალდახვარა; ოთხარის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ძაღრიაშს – ოთხარა; ხოფის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ათვახუს – ხოფი; ლიხნის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ბამბორას – ლიხნი.

სოხუმის რაიონში: ზემო ეშერის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ფიშთას – სოფელი ზემო ეშერა.

ოჩამჩირის რაიონში: ტყვარჩელის ს/საბჭოს სოფელ ატიშადუს – ვარდისუბანი, ხოლო ტყვარჩელის ს/საბჭოს – ვარდისუბნის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ვარდისუბანში; არასაძიხის ს/საბჭოს სოფელ გუფ-აგუს – აჭანდარა, ხოლო არასაძიხის ს/საბჭოს – აჭანდარის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ აჭანდარაში; აგარაკის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ არაკიჩს – დიდი აგარაკი, ხოლო სოფელ აგარაკს – პატარა აგარაკი; პირველი ბედიის ს/საბჭოს სოფელ მეორე კოპიტს –ზემო ბედია, ხოლო პირველი ბედიის ს/საბჭოს – ზემო ბედიის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ზემო ბედიაში; ზემო ბედიის ს/საბჭოს სოფელ პირველ კოპიტს – კოპიტი; გუფის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ეშქითს – გუფი; კო-

---

[232] Абхазская АССР. Административно-Территориальное Деление 1951 г., Сухуми, 1951, გვ. 3-20.
[233] გრ. ზარდალიშვილი, საქართველოს სსრ ეკონომიური დარაიონება, გვ. 55.
[234] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №1, გვ. 4.
[235] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №2, გვ. 21.
[236] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №2, გვ. 2.
[237] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №3, გვ. 7.

ჩარის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ქეთევანს – სოფელი კოჩარა; ოტაფის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ წყარხმულს – ოტაფი; ფოქვეშის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ აგუუაას – ფოქვეში; თხინის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ აგუუაას – თხინა;ჭლოუს ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ლაგანიაა-რხუს – ჭლოუ.

გალის რაიონში: მეორე ბედიის ს/საბჭოს სოფელ სანარდოს – სოფელი ბედია, ხოლო მეორე ბედიის ს/საბჭოს – ბედიის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ბედიაში; პირველი გალის ს/საბჭოს სოფელ სამქვარს – ნარინჯოვანი, ხოლო პირველი გალის ს/საბჭოს ნარინჯოვანის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ნარინჯოვანში; ცხირი-გალის ს/საბჭოს სოფელ ცხირს – მზიური, ხოლო ცხირი-გალის ს/საბჭოს – მზიურის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ მზიურში; დიხაზურგის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ დიდ წიფურს – დიხაზურგა; მუხურის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ საშარანგიოს – მუხური; ნაბაკევის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ გაბარს – ნაბაკევი; საბერიოს ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ დაურჩკელას – საბერიო; ჭუბურხინჯის ს/საბჭოს ცენტრს სოფელ ნალამუს – ჭუბურხინჯი.

იმავე ბრძანებულების თანახმად, გაერთიანდა *გალის რაიონში:* სიდის ს/საბჭოს სოფლები ჭანდარი, ტობა და სათანჯო და ეწოდა სოფელი სიდა; თაგილონის ს/საბჭოს სოფლები: შუაუბანი და ქვემოუბანი და ეწოდა სოფელი თაგილონი; თაგილონის ს/საბჭოს სოფლები: ზემოუბანი და ეწერისუბანი და ეწოდა სოფელი სალხინო; ჩხორთოლის ს/საბჭოს სოფლები: არადუქვა, ზემო ჩხორთოლი და ქვემო ჩხორთოლი და ეწოდა სოფელი ჩხორთოლი.[238]

ამდენად, 1943-1952 წლებში დასახლებული პუნქტების უცხოური – რუსული, თურქული, სომხური, – სახელები ქართული და აფხაზური სახელებით შეიცვალა. იმავე დროს რამდენიმე აფხაზური ტოპონიმიც შეიცვალა ქართული სახელით: სოფელ მეპადირს ეწოდა ნაკადული (გაგრის რაიონი); დ. ფსირცხას – ახალი ათონი, სოფელ აშიცრას – ახალსოფელი (გუდაუთის რაიონი); სოფელ ატიშადუს –ეარდისუბანი, სოფელი არაკიჩს – დიდი აგარაკი, სოფელ აგუუაას – ფოქვეში (ოჩამჩირის რაიონი), და ქართული სახელი – აფხაზურით: სოფელ ჟირწყარს ეწოდა აძირბჟარა (სოხუმის რაიონი), სოფელ ქეთევანს – კოჩარა (ოჩამჩირის რაიონი).

1952 წლის დეკემბერში გუდაუთის რაიონს გამოეყო დაბა ახალი ათონი, ააცის, აბღარხუქის, აჭანდარის, ანუხვის, ყულანურხვის, მეორე ანუხვის, მწარის, ფსირცხის, სანაპიროს ს/საბჭოები, და მათგან შეიქმნა ახალი ათონის რაიონი, ცენტრით დაბა ახალ ათონში.[239]

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1953 წლის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 7 ადმინისტრაციული რაიონი: ახალი ათონის, გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 1 დაბა, 117 ს/საბჭო, 531 სოფელი. ახალი ათონის რაიონში – 9 ს/საბჭო, 53 სოფელი; გაგრის რაიონში – 12 ს/საბჭო, 55 სოფელი; გალის რაიონში – 26 ს/საბჭო, 90 სოფელი; გუდაუთის რაიონში – 13 ს/საბჭო, 57 სოფელი; გულრიფშის რაიონში – 14 ს/საბჭო, 102 სოფელი; ოჩამჩირის რაიონში – 31 ს/საბჭო, 113 სოფელი; სოხუმის რაიონში – 12 ს/საბჭო, 61 სოფელი.[240]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს საბჭოს პრეზიდიუმმა 1953 წლის 28 აპრილის ბრძანებულებით გააუქმა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 19 აპრილის ბრძანებულება „ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ“ და დასახლებული პუნქტი ხურჩა კვლავ ზუგდიდის რაიონის კოკის ს/საბჭოს შეუერთდა.[241]

1953 წელს სტალინის გარდაცვალებისა და ლ. ბერიას ლიკვიდაციის შემდეგ სსრ კავშირში სრულიად ახალი პოლიტიკური ვითარება შეიქმნა. ხელისუფლების სათავეში ნიკიტა ხრუშჩოვის მოსვლის შემდეგ აფხაზეთში ფართო ანტიქართული კამპანია გაიშალა, რაშიც დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ქართველი და აფხაზი ხალხების ისტორიის გაყალბებას, ქართველები დამნაშავედ ცხადდებოდნენ ყველა იმ უბედურებაში, რაც აფხაზებს კომუნისტური ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში თავს დაატყდათ. ამასთანავე, ქართველების ორგანიზებული ჩასახლება აფხაზეთში 1938-1953 წლებში, ხელმძღვანელ პარტიულ, საბჭოთა და სამეურნეო თანამდებობებზე უპირატესად ქართველების დანიშნურება, აფხა-

---

[238] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №5, გვ. 2-4.
[239] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №7, გვ. 7.
[240] აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, სუხუმი, 1953, გვ. 3-21.
[241] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №3, გვ. 6.

ზურ სკოლებში ქართულ ენაზე სწავლების შემოღება, რაც აფხაზური სკოლების დახურვად აღიქმებოდა, და სხვა ფაქტების გამო, რაც კომუნისტური პარტიისა და საბჭოთა სახელმწიფოს „ეროვნული პოლიტიკის" შემადგენელი ნაწილი იყო, აფხაზური ინტელიგენციის ნარჩომადგენლები შიშით უყურებდნენ აფხაზური ეროვნული კულტურის, ლიტერატურის, ხელოვნების განვითარების პერსპექტივას, უკმაყოფილებას გამოთქვამდნენ და წარმოებულ პოლიტიკას აფხაზთა გაქართველების პოლიტიკად მიიჩნევდნენ. ტოტალიტარული განუკითხაობით დატანჯულ, პოლიტიკური პროცესების კულისებში ჩაუხედაე, გაუთვითცნობიერებელ აფხაზებს ადვილად ჩაუნერგეს, რომ მათი ყველა უბედურების მიზეზი ქართველები იყვნენ. კრემლის მხრიდან აქტიურად დაინყო საქართველოსაგან აფხაზეთის გამოყოფისა და რუსეთის სფს რესპუბლიკასთან შეერთების იდეის წახალისება.[242] იმავდროულად, აფხაზეთში ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების მასობრივი შეცვლა დაინყო.

1953 წლის სექტემბერში აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიიღო დადგენილება ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს სახელწოდების შეცვლის შესახებ ადრე მიღებული დადგენილების გაუქმების თაობაზე:

ოჩამჩირის რაიონში: სოფელ გუფ-აგუს – აჭანდარად, ხოლო არასაძიხის ს/საბჭოსი – აჭანდარის ს/საბჭოდ. სოფელ აჭანდარას ეწოდა გუფ-აგუ, აჭანდარის ს/საბჭოს – არასაძიხის ს/საბჭო, ცენტრით სოფ. გუფ-აგუში; სოფ. ატიშადუს – სოფ. ვარდისუბნად, ხოლო ტყვარჩელის ს/საბჭოს – ვარდისუბნის ს/საბჭოდ. სოფელ ატიშადუს ეწოდა ტყვარჩელი, ხოლო ვარდისუბნის ს/საბჭოს – ტყვარჩელის ს/საბჭო, ცენტრით სოფ. ტყვარჩელში; სოფელ არაკიჩის – დიდ აგარაკად, სოფელ აგარაკის – პატარა აგარაკად, ხოლო არაკიჩის ს/საბჭოსი – აგარაკის ს/საბჭოდ. დიდ აგარაკს ეწოდა არაკიჩი, პატარა აგარაკს – აგარაკი, ხოლო აგარაკის ს/საბჭოს – არაკიჩის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ არაკიჩში.

გალის რაიონში: სოფელ ცხირისა – მზიურად, ხოლო ცხირო-გალის ს/საბჭოსი მზიურის ს/საბჭოდ. სოფელ მზიურს ეწოდა ცხირი, ხოლო მზიურის სასოფლო საბჭოს – ცხირის ს/საბჭო ცენტრით სოფელ ცხირში; სოფელ სამქვარისა სოფელ ნარინჯოვანად, ხოლო პირველი გალის ს/საბჭოსი – ნარინჯოვანის ს/საბჭოდ. სოფელ ნარინჯოვანს ეწოდა სამქვარი, ხოლო ნარინჯოვანის ს/საბჭოს – პირველი გალის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ სამქვარში.[243]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1953 წლის 17 ოქტომბრის დადგენილებით „აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ", საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 ივლისის ბრძანებულებაში შევიდა ნაწილობრივი ცელილება და ქვემოთ ჩამოთვლილ სოფლებს და სასოფლო საბჭოებს ეწოდათ:

ოჩამჩირის რაიონში: სოფელ აჭანდარას – გუფ-აგუ, აჭანდარის ს/საბჭოს – არასაძახის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ გუფ-აგუში; სოფელ დიდ აგარაკს – არაკიჩი, სოფელ პატარა აგარაკს – აგარაკი, აგარაკის ს/საბჭოს – არაკიჩის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ არაკიჩში.[244]

ამრიგად, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება მხოლოდ ნაწილობრივ დაამტკიცა.

1953 წლის სექტემბერში გაუქმდა ახალი ათონის რაიონი და მისი ტერიტორია გუდაუთის რაი-

---

[242] სკკპ ცენტრალური კომიტეტის პრეზიდიუმმა 1956 წლის 10 იელისს მიიღო დადგენილება „საქართველოს კპ ცკ-ის მუშაობაში შეცდომებისა და ნაკლოვანებების შესახებ", რომელშიც ქართველები აფხაზების, ოსებისა და სომხების ეროვნული კულტურის ლიკვიდაციასა და მათი ასიმილაციის მცდელობაში დაადანაშაულა. საქართველოს კპ ცკ-ის პლენუმმა 6-8 აგვისტოს და აფხაზეთის პარტიული აქტივის კრებამ 16 აგვისტოს, ფაქტობრივად, აღიარა ნაყენებული ბრალდება, თითქოს აფხაზეთსა და სამხრეთ ოსეთში ხელოვნურად მიმდინარეობდა შუღლის გაჩაღება ქართველებსა და აფხაზებს, სომხებს, ოსებს შორის, მიზანმიმართულად მიმდინარეობდა ადგილობრივი აფხაზური, სომხური და ოსური მოსახლეობის ეროვნული კულტურის ლიკვიდაცია (ზ. პაპასქირი, ნარკვევები თანამედროვე აფხაზეთის ისტორიული წარსულიდან, ნაკვ. II, გვ. 155-156). ამ გარემოებამ გავლენა მოახდინა აფხაზეთის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ვითარებაზე. აფხაზურმა სეპარატისტულმა ძალებმა შექმნილი ანტიქართული ფონით ისარგებლეს, მათ თავისუფალი მოქმედების საშუალება მიეცათ. 1954 წლიდან მოყოლებული აფხაზური საზოგადოებრიობის ნარჩომადგენლების წერილებში სსრ კავშირის პარტიული და საბჭოთა ხელმძღვანელებისადმი და აფხაზთა საპროტესტო გამოსვლებში (1957, 1967, 1977-1978 წლებში) მუდმივად იდგა საქართველოსაგან აფხაზეთის გამოყოფისა და რუსეთის სფს რესპუბლიკასთან შეერთების საკითხი (იხ.: **Абхазия в Советскую эпоху. Абхазские письма. 1947-1989. Сборник документов, т. 1,** *ответственный редактор И. Марыкуба*, Адуа (Сухум), 1994).

[243] **Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов,** გვ. 512-513.

[244] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 21-22.

ონს შეუერთდა.[245] ამის შესაბამისად შეიცვალა ცვლილება საქართველოს სსრ კონსტიტუციის მე-20 მუხლში, რომელიც შემდეგნაირად ჩამოყალიბდა: „აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შესდგება გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონის შემადგენლობაში არ შედიან.[246]

1953 წლის 16 დეკემბერს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარეს მირონ ჩუბინიძეს წერილით მიმართეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარემ ანდრია ჭოჭუამ და აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანმა მუშნი ხაშბამ. წერილში ნათქვამია, რომ საქართველოს კპ აფხაზეთის საოლქო კომიტეტის ყოფილი ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილებით, ბოლო წლებში, განსაკუთრებით 1948-1951 წლებში, განხორციელდა აფხაზეთის ასსრ დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების მასობრივი შეცვლა. შეიცვალა: 1 სადაბო საბჭოს, 24 სასოფლო საბჭოს და 122 დასახლებული პუნქტის სახელწოდება. ამასთან, რიგი სახელწოდების შეცვლა განხორციელდა ადგილობრივი პირობების და საჭიროებების სათანადო შესწავლის გარეშე, რამაც უხეშ დამახინჯებებამდე მიგვიყვანა, შექმნა უხერხულობები და მოსახლეობის სამართლიანი უკმაყოფილება გამოიწვია. ასე, მაგალითად, შეიცვალა უხსოვარი დროიდან არსებული აფხაზური სახელწოდებები (სოფლები: ატიშადუ, ტყვარჩელი, არაკიჩი, დაბა ფსირცხა და სხვ.) და რუსული სახელწოდებები (სოფლები: ვესიოლოვკა, ხოლოდნაია რეჩკა, ორეხოვო და სხვ.). ზოგჯერ დასახლებულ პუნქტებს ისეთ სახელებს არქმევდნენ, რომლებიც ადგილობრივი მოსახლეობის ენაზე შეურაცხმყოფელია. ასე, მაგალითად: გულრიფშის რაიონის ზახაროვკის ს/საბჭოს ეწოდა ხევის ს/საბჭო, ხოლო სოფელ ზახაროვკას – ხევი, რომელშიც 90% მოსახლეობისა სომხები არიან. სიტყვა „ხევი" სომხურ ენაზე ნიშნავს `ცუდს"; გაგრის რაიონის სოფელ ორეხოვოს, რომლის მოსახლეობა მთლიანად სომხურია, „კაკლიანი" ეწოდა. ეს სახელი სომხურად უცენზურო სიტყვაა. აფხაზეთის ასსრ დასახლებული პუნქტების დაშვებული დამახინჯებების აღმოსაფხვრელად აუცილებლად მიგვაჩნია შეიცვალოს ამჟამად არსებული, და აღდგეს შემდეგი დასახლებული პუნქტების უწინდელი სახელწოდებები:

გუდაუთის რაიონში: დაბა ახალი ათონი – დაბა ფსირცხა. ფსირცხა აფხაზური სიტყვაა, ასე იწოდება ეს ტერიტორია ოდითგან. გასული საუკუნის 70-იან წლებში ბერებმა ამ ადგილს უწოდეს ნოვი აფონ. 1938 წელს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა თავისი ბრძანებულებით კურორტ ფსირცხას დაბის (ქალაქის ტიპის დასახლების) სტატუსი მიანიჭა და შექმნა ფსირცხის სადაბო საბჭო (იხ. 1938 წლის 16 ნოემბრის ოქმი №4). თუმცა 1948 წლის 3 სექტემბერს ფსირცხის სადაბო საბჭოს სახელი გადაერქვა და ახალი ათონის სადაბო საბჭო ეწოდა; მეორე ანუხვის ს/საბჭოს სოფელი სალხინო – ვესიოლოვკა. სოფელში ცხოვრობენ რუსები და სომხები. სოფელმა სახელწოდება ვესიოლოვკა ჯერ კიდევ XIX საუკუნეში მიიღო; სოფელი გოგირდწყალი – წკვარა. წკვარა აფხაზური სიტყვაა, ასე იწოდება ახლაც პატარა მდინარე, რომელიც ამ სოფელზე გაედინება. სოფელში სომხები ცხოვრობენ; სოფელი Лихни – Лыхны.

ოჩამჩირის რაიონში: სოფელი ეარდისუბანი – ატიშადუ, ხოლო ეარდისუბნის ს/საბჭო – ტყვარჩელის ს/საბჭო. სასოფლო საბჭოს მოსახლეობა აფხაზები არიან, რომლებმაც უწინდელი სახელწოდებების აღდგენის საკითხი არაერთხელ დასვა.

გაგრის რაიონში: ბზიფის ს/საბჭოს სოფელი ბზისხევი – ბზიფთა. სოფლის ძირითადი მოსახლეობა ქართველები და რამდენიმე კომლი რუსია. სახელწოდება ბზიფთა აფხაზურია და ბზიფის ხეობას ნიშნავს. უძველესი დროიდან ასე ეწოდებოდა ამ ხეობას და ასე იცნობენ მას მთელ გუდაუთისა და გაგრის რაიონებში; კაკლიანის ს/საბჭოს სოფელი ცივწყარო – ხოლოდნაია რეჩკა. სოფელში ძირითადად სომხები და რუსები ცხოვრობენ; კაკლიანის ს/საბჭო – ხოლოდნორეჩინსკის სასოფლო საბჭო. სახელწოდება კაკლიანი სომხურად უცენზურო სიტყვაა, ხოლო ამ სოფლის მოსახლეობის 90 %-ზე მეტს სომხები შეადგენენ; სალხინოს ს/საბჭოს სოფელი ფსოუსხევი – ფსოუ. სოფლის თითქმის მთელი მოსახლეობა სომხები არიან; კოლხიდის ს/საბჭოს სოფელი შადრევანი – ფონტანკა. სოფელ შადრევანში 140-ზე მეტი მე-

---

[245] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 15.

[246] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 5; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №216, 1953 წ. 1 ნოემბერი.

ურნეობაა, ძირითადად რუსების, აგრეთვე ქართველების, აფხაზების და სომხების; დაბის ს/საბჭოს სოფელი სააგურე – კირპიჩნოე, ხოლო სოფელი გაგრის-ხეობა იმავე ს/საბჭოსი – გაგრიფსთა. სოფლებში სააგურე და გაგრის-ხეობა ცხოვრობენ სომხები, ქართველები, რუსები და აფხაზები.

სოხუმის რაიონში: ახალშენის ს/საბჭოს სოფელი ჟირწყალი – აძიბჟარა (აფხაზურად შუამდინარეთი); ახალშენის ს/საბჭოს სოფელი იმერწყალი – შიბაა (აფხაზური სიტყვაა). სოფელ ჟირწყალში ცხოვრობენ მწყემსები და მეფუტკრეები – რუსები და სომხები, ხოლო სოფელ იმერწყალში – რუსებისა და სომხების რამდენიმე მეურნეობაა; გუმისთის ს/საბჭოს სოფელი შუქურა – მაიაკი. ძირითადი მოსახლეობა რუსები არიან; ფსხუს ს/საბჭოს სოფელი ვერცხლიანი – სერებრიანოე. ძირითადი მოსახლეობა რუსები არიან; შრომის ს/საბჭოს სოფელი შრომა – გუმა, ხოლო შრომის ს/საბჭო – გუმის ს/საბჭო. გუმა აფხაზური სახელწოდებაა, მომდინარეობს მდინარე გუმსის სახელწოდებიდან, რომელიც ამ ს/საბჭოს ტერიტორიაზე გაედინება. ამჟამად, ძირითადი მოსახლეობა ქართველებია. აქაური მცხოვრებლები მას დღემდე გუმას უწოდებენ.

გულრიფშის რაიონში: კოდორის ს/საბჭოს სოფელ ბაღნაშენს – ესტონკა. მოსახლეობა ესტონელები და ნაწილობრივ რუსები არიან; ლათის ს/საბჭოს სოფელი ზემო-ლათა – კაპშარა; სოფელი კადარი – მარდადუ. სახელწოდებები კაპშარა და მარდადუ აფხაზურია. პირველი, კოდორის შენაკადის სახელწოდებაა, რომელიც ამ სოფლის ტერიტორიაზე გაედინება, ხოლო მეორე – დიდ აღმართს აღნიშნავს; მაჭარის ს/საბჭოს სოფელი ვარდისუბანი – თხუბუნი. სახელწოდება თხუბუნი იხსენიება ძველ ქართულ წყაროებში. მოსახლეობას რუსები შეადგენენ; ნებელდის ს/საბჭოს სოფელი მაისი, ყოფილი ზამაისკოე – ამტყელი; გაერთიანდეს სოფლები ხევი და ამტყელი ერთ სოფლად და ეწოდოს სოფელი ამტყელი, ხოლო ხევის ს/საბჭოს ეწოდოს ამტყელის ს/საბჭო. სოფლის სახელწოდების შეცვლის აუცილებლობის შესახებ აღნიშნულია ზემოთ.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა ეს ცვლილებები საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს წარუდგინა განსახილველად.[247]

ის, რომ ქართული სახელწოდებები შეიცვალა რუსული და სომხური და არა „ისტორიული აფხაზური" სახელებით, ნათლად წარმოაჩენდა აფხაზეთის ასსრ ხელისუფლების პოლიტიკას, რომელსაც სურდა ქართული სახელწოდებები მიზანმიმართულად შეეცვალა; სრული აბსურდია წერილში მოხსენიებული „უხსოვარი დროიდან არსებული აფხაზური სახელწოდებები" (ატიშადუ, ტყვარჩელი, არაკიჩი, დაბა ფსირცხა და სხვ.). ტყვარჩელი ქართული სახელწოდებაა, ხოლო დანარჩენი ტოპონიმები XIX-XX სს. მიჯნიდან დასტურდება წყაროებში.[248]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1954 წლის 16 ივნისის ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება დასახლებული პუნქტების გადარქმევის შესახებ. *გუდაუთის რაიონის* მეორე ანუხვის ს/საბჭოს სოფელ სალხინოს გადაერქვა სახელი და ეწოდა სოფელი ვესელოვკა; *გაგრის რაიონის* დაბის ს/საბჭოს სოფელ სააგურეს – სოფელი კირპიჩნოე; სოხუმის რაიონის პსხუს ს/საბჭოს სოფელ ვერცხლოვანს – სოფელი სერებრიანოე; *გულრიფშის რაიონის* ხევის ს/საბჭოს სოფლები ხევი და ამტყელი გაერთიანდა ერთ სოფლად და ეწოდა სოფელი ამტყელი, ხოლო ხევის ს/საბჭოს – ამტყელის ს/საბჭო.[249]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1954 წლის 16 ივნისს დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება გალის რაიონის რეფო-შეშელეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ პირველი შეშელეთის გამოყოფისა და მისი ამავე რაიონის მუხურის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ.[250]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1954 წლის 19 ივნისის დადგენილებით აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს გამსხვილების მიზნით გაერთიანდა:

სოხუმის რაიონში: ახალსოფლისა და ბესლეთის ს/საბჭოები – ერთ ბესლეთის ს/საბჭოდ; *გულრიფშის რაიონში:* ბაბუშარისა და დრანდის ს/საბჭოები – ერთ დრანდის ს/საბჭოდ; *გაგრის რაიონში:*

---

[247] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов, გვ. 514-516.

[248] ამის შესახებ, დაწვრილებით, იხ.: პ. ცხადაია, ზ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, თბ., 2016.

[249] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. № 4, გვ. 5-6.

[250] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. №4, გვ. 6.

დაბისა და კოლხიდის ს/საბჭოები – ერთ კოლხიდის ს/საბჭოდ; *გუდაუთის რაიონში:* ბამბორისა და ლიხნის ს/საბჭოები – ერთ ლიხნის ს/საბჭოდ; გაუქმდა მეორე ანუხვის ს/საბჭო და სოფლები აძღაფშა, აჭანავა, გოგირდწყალი მიეკუთვნა პრიმორსკის ს/საბჭოს, ხოლო სოფლები: მეორე ანუხვა, აჩირხა, ბამბაუკოვანი, ბზისხევი, საჯოგე და ვესელოვკა – ანუხვის ს/საბჭოს; *ოჩამჩირის რაიონში:* ჯალის, მერკულისა და მოქვის ს/საბჭოები – ერთ მოქვის ს/საბჭოდ; მოქვის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი არადუ და ჯუმური და შეუერთდა ცაგერას ს/საბჭოს. ცაგერას ს/საბჭოს ეწოდა არადუს ს/საბჭო ცენტრით სოფელ არადუში; ახალდაბისა და აძუბჟის ს/საბჭოები – ერთ ჯგერდის ს/საბჭოდ; ღვადისა და ჯგერდის ს/საბჭოები – ერთ ჯგერდის ს/საბჭოდ; აკვასკისა და გუფის ს/საბჭოები – ერთ გუფის ს/საბჭოდ; ზემო ბედიისა და აგუ-ბედიის ს/საბჭოები – ერთ აგუბედიის ს/საბჭოდ; *გალის რაიონში:* ხუმუშკურისა და ზემო ბარღების ს/საბჭოები – ერთ ზემო ბარღების ს/საბჭოდ; გაგიდისა და განახლების ს/საბჭოები – ერთ განახლების ს/საბჭოდ.[251]

ქვეყანაში შექმნილი კონიუნქტურის გამო საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ბიურომ 1955 წლის 18 იანვრის სხდომაზე განიხილა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა და აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ წარმოდგენილი წინადადებები აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლისა და დასახლებული პუნქტის სახელის გადარქმევის შესახებ და მიიღო საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის ბიუროს მიერ 1955 წლის 14 იანვარს დამტკიცებული სია შეტანილი ცვლილებებით.[252]

1955 წლის 26 მარტს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა დაამტკიცა ბრძანებულებები აფხაზეთის ასსრ დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების გადარქმევის თაობაზე აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 8 სექტემბრის, 1948 წლის 20 აგვისტოს, 1952 წლის 19 ივლისის ბრძანებულებების გაუქმების, აგრეთვე მთელი რიგი დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების სრული ან ტრანსკრიფციული ცვლილებების შესახებ. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა აღნიშნული ბრძანებულებები დასამტკიცებლად საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს წარუდგინა.[253]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1955 წლის 16 აპრილის ბრძანებულებით აფხაზეთის ასსრ მთელი რიგი დასახლებული პუნქტების სახელწოდებები შეიცვალა ან ტრანსკრიფციული ცვლილებები განხორციელდა.

გაგრის რაიონში: ბზიფის ს/საბჭოს სოფელ ბზიფისხევს ეწოდა ბზიბთა; კაკლიანის ს/საბჭოს – ხოლოდნორეჩკის ს/საბჭო; ხოლოდნორეჩკის ს/საბჭოს სოფლებს: კაკლიანს – ორეხოვო, ცივწყაროს – ხოლოდნაია რეჩკა; კოლხიდის ს/საბჭოს სოფლებს: ალპურს – ალპიისკოე, გაგრისხეობას – გაგრაფსთა, საქართველოს ხეობას – გრუზინსკოე უშრელიე, შადრევანს – ფონტანკა, სიხარულს – ოტრადნოე; ლძაანის ს/საბჭოს – ლიძავის ს/საბჭო, ხოლო სოფელ ლძაანს – ლიძავა; სალხინოს ს/საბჭოს სოფელ ფსოუხხევს – დემერჩენცი; სოფელ ლძაანს – ლიძავა; ლიძავის ს/საბჭოს სოფელ ბიჭვინთას – პიცუნდა; *გუდაუთის რაიონში:* დაბა ახალ ათონს – ნოვი აფონი, ხოლო ახალი ათონის სადაბო საბჭოს – ნოვი აფონის სადაბო საბჭო; ანუხვის ს/საბჭოს სოფლებს: ბზისხევს – არმიანსკოე უშრელიე, მეორე ანუხვას – ანუხვა-არმიანსკაია; დურიფშის ს/საბჭოს სოფელ ტვანას – ტვანაარხუ; მწარის ს/საბჭოს სოფლებს: ზემო მწარას – ვერხნაია მწარა, ქვემო მწარას – ნიჟნაია მწარა; *სოხუმის რაიონში:* ახალშენის ს/საბჭოს სოფლებს: ჟირწყალს – აძიბჟარა, იმერწყალს – შუბარა; გუმისთის ს/საბჭოს სოფელ შუქურას – მაიაკი; ზემო ეშერის ს/საბჭოს – ვერხნი ეშერის ს/საბჭო, ხოლო სოფელ ზემო ეშერას – ვერხნაია ეშერა; თავისუფლების ს/საბჭოს სოფლებს: ზემო იაშთხვას – ვერხნაია იაშთხვა, ქვემო იაშთხვას – ნიჟნაია იაშთხვა; *გულრიფშის რაიონში:* ოქტომბრის ს/საბჭოს სოფლებს: სოფელ ზემო-აფიანჩს – ვერხნი-აფიანჩი, ქვემო-აფიანჩს – ნიჟნი-აფიანჩი; კოდორის ს/საბჭოს სოფელ ბაღნაშენს – ესტონკა; *ოჩამჩირის რაიონში:* არაკიჩის ს/საბჭოს სოფელ აგარაკს – სოფელი დაჩა; არასაძიხის ს/საბჭოს სოფელ მეორე არასაძიხს – ეტოროი არასაძიხი; აგუ-ბედიის ს/საბჭოს სოფლებს: ზემო ბედიას – ეტოროი კოპიტი, პირველ კოპიტს – პერვი კოპიტი; ჯგერდის

---

[251] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. №4, გვ. 15-16.
[252] საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22, ფურც. 32-39.
[253] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов, გვ. 519-524.

ს/საბჭოს სოფელ ახუწას – ღვადა-ახუწა; მეორე-ათარის ს/საბჭოს – ათარა-არმიანსკაიას ს/საბჭო, ხოლო სოფელ მეორე ათარას – ათარა არმიანსკაია; ვარდისუბნის ს/საბჭოს – ტყვარჩელის ს/საბჭო, ხოლო სოფელ ვარდისუბანს – ატიშადუ; გაერთიანდა სოფლები ზემო რეკა და ქვემო რეკა და ეწოდა სოფელი რეკა; *გალის რაიონში:* ნარინჯოვანის ს/საბჭოს – პირველი გალის ს/საბჭო, ხოლო სოფელ ნარინჯოვანს – სამქვარი.

იმავდროულად, შეიცვალა დასახლებული პუნქტების ტრანსკრიფცია: ალახაძის ს/საბჭოს სოფელი ალახაძე – ალახაძი; ბზიფის ს/საბჭო – ბზიბის ს/საბჭო, ბზიბის ს/საბჭოს სოფლები: ბზიფი – ბზიბი, არასაძიხი – არასაძიხ; მუგუძირხვის ს/საბჭოს სოფელი მისრა – მიუსერა; ყულანურხვის ს/საბჭოს სოფელი არუთა – არიუთა; გულრიფშის ს/საბჭოს სოფლები: ქვემო-გულრიფში – ქვემო-გულრიფშ, ფარნაუთი – ფარნაუთ, ფშაფი – ფშაფ; აჟარის ს/საბჭოს სოფელი ნაჰარი – ნაჰარ; აზანთის ს/საბჭოს სოფელი გერგემიში – გერგემიშ; ამტყელის ს/საბჭოს სოფლები: ამტყელი – ამტყელ, ჯამპალი – ჯამპალ; გუფის ს/საბჭოს სოფელი გუფი – გუფ, ჯგერდის ს/საბჭოს სოფლები: ჯირგული – ჯირგულ, დღამში – დღამშ; მოქვის ს/საბჭოს სოფელი ჯალი – ჯალ; ოტაფის ს/საბჭოს სოფელი ოტაფი – ოტაფ, ტამიშის ს/საბჭოს სოფელი ნკრიში – ნკრიშ და სხვ.[254]

ამრიგად, 1955 წელს აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში ქართული გეოგრაფიული სახელწოდები რუსული, სომხური და აფხაზური სახელწოდებებით მასობრივად შეიცვალა. ის, რომ კაკლიანს ეწოდა ორეხოვო, ცივწყაროს – ხოლოდნაია რეჩკა, ალპურს – ალპიისკოე, ბზისხევს – არმიანსკოე უშჩელიე, მეორე ანუხვას – ანუხვა-არმიანსკაია, შუქურას – მაიაკი, ბაღნაშენს – ესტონკა, მეორე ათარას – ათარა არმიანსკაია, აგარაკს მისი რუსული თარგმანი – დაჩა, და სხვ. ნათლად მიანიშნებდა, რომ აფხაზეთის ასსრ ხელისუფლებას ისტორიული ტოპონიმების აღდგენა კი არ სურდა, არამედ ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების უცხოური სახელწოდებებით შეცვლას მიზანმიმართულად ცდილობდა. რაც შეეხება ქართული სახელწოდებების ტრანსკრიფციულ ცვლილებებს, ამის მიზანი მათთვის აფხაზური ფორმის მიცემა იყო. ნიშანდობლივია, რომ ისტორიული ქართული სახელი *ბიჭვინთა*, რომელიც საუკუნეების სიღმიდან მოდის, რუსული ფორმით *პიცუნდა* შეიცვალა.

50-იან წლებში ქალაქ სოხუმის ტერიტორია მნიშვნელოვნად გაიზარდა. საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს 1956 წლის 19 აპრილის დადგენილებით სოხუმის რაიონის რუსთაველის სახელობის კოლმეურნეობის მიწებიდან 2,7 ჰექტარი (უკომპენსაციოდ) გამოიყო სოხუმის საქალაქო საბჭოს ქალაქ სოხუმის ტერიტორიის გასაფართოებლად.[255] 1957 წლის 31 იანვარს სოხუმის რაიონის გუმისთის ს/საბჭოდან გამოყვეს სოფელი მაიაკი და ბესლეთის ს/საბჭოდან სოფელ ბესლეთის ტერიტორიის ნაწილი, 61,5 ჰექტარის ტერიტორია, რომელიც ქალაქ სოხუმს შეუერთეს, ტერიტორიულად მათი შეზრდის გამო.[256]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1956 წლის 6 თებერვალს მიიღო დადგენილება „მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომების მიერ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საქმეში დაშვებული დარღვევების შესახებ". საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი აღნიშნავდა, რომ მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომების მიერ ადგილი ჰქონდა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფის საქმეში ზოგიერთ დარღვევას, და ურჩია აფხაზეთისა და აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებს განეხილათ აღნიშნული საკითხი და დაესახათ სათანადო ღონისძიებები ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საქმეში არსებულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად.[257]

ამ დადგენილებას მალე მოჰყვა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება, რომლითაც ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების კუთხით ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ავტონომიური ოლქის უფლებამოსილება გაიზარდა. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1958 წლის 8 აგვისტოს გამოსცა ბრძანებულება „ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებისა და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების

---

[254] საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22, ფურც. 32-39.
[255] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344, ფურც. 14.
[256] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1957, №2, გვ. 8.
[257] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1279, ფურც. 1-4.

საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტისათვის საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ზოგიერთი საკითხის გადასაწყვეტად გადაცემის შესახებ". საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილებით: ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებს და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს გადაეცა საბოლოო გადასაწყვეტად ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შემდეგი საკითხები: დასახლებული პუნქტების ერთი სასოფლო, სადაბო საბჭოს შემადგენლობიდან მეორეში გადაცემა, აგრეთვე რაიონების ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული საზღვრების შეცვლა, ცალკეული დასახლებული პუნქტების, სასოფლო და სადაბო საბჭოების ტერიტორიების სხვა რაიონების შემადგენლობაში გადაცემასთან დაკავშირებით (ავტონომიური რესპუბლიკის, ოლქის საზღვრებში); სასოფლო, სადაბო საბჭოების შექმნა, გაერთიანება და გაუქმება, მათი ადმინისტრაციული ცენტრების გადატანა, აგრეთვე სასოფლო და სადაბო საბჭოების გადარქმევა მათი ცენტრების გადატანასთან დაკავშირებით; რაიონული დაქვემდებარების ქალაქებისა და დაბების საზღვრების დადგენა და გაფართოება იმ პირობით, რომ ქალაქის (დაბის) საზღვრების გასაფართოებლად მიწის ნაკვეთების გამოყოფა მოხდა დადგენილი წესის მიხედვით.

ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმები და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საკითხზე თავიანთ ბრძანებულებებსა და გადაწყვეტილებებს აგზავნიან საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში. ცვლილებები ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შესახებ გამოქვეყნდეს „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს უწყებებში"; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს მორიგი სესიის განსახილველად შეტანილ იქნეს წინადადება საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონი) მე-14 მუხლში სათანადო ცვლილების შეტანის შესახებ.[258]

1959 წლის აპრილში სოხუმისა და გულრიფშის რაიონები ერთ – სოხუმის რაიონად გააერთიანეს.[259]

60-იან წლებში აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ზოგიერთი ცვლილება მოხდა.

1960 წლის იანვარში სოხუმის რაიონის ოქტომბრის ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები – ზეგანი, ვერხნი-აპიანჩი, ნიჟნი-აპიანჩი და მიეკუთვნა ამავე რაიონის წებელდის სასოფლო საბჭოს.[260] იმავე წლის აგვისტოში ოჩამჩირის რაიონის არადუს ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ცაგერა და მიეკუთვნა ამავე რაიონის ქოჩარის სასოფლო საბჭოს; გუფის ს/საბჭოს ტერიტორიაზე შეიქმნა სოფელი და ეწოდა ახალი აკვასკია, რომელიც ადმინისტრაციულად ოჩამჩირის რაიონის ბესლახუბის ს/საბჭოს დაექვემდებარა.[261]

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1961 წლის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 5 ადმინისტრაციული რაიონი: გაგრის, გალის, გუდაუთის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 6 ქალაქი, მათ შორის 2 რესპუბლიკური (აფხაზეთის ასსრ) დაქვემდებარების (სოხუმი, ტყვარჩელი), 1 დაბა (ახალი ათონი), 104 სასოფლო საბჭო, 521 სოფელი: გაგრის რაიონში – 11 ს/საბჭო, 53 სოფელი, გალის რაიონში – 24 ს/საბჭო, 90 სოფელი, გუდაუთის რაიონში – 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი, ოჩამჩირის რაიონში – 25 ს/საბჭო, 113 სოფელი, სოხუმის რაიონში – 24 ს/საბჭო, 155 სოფელი.[262]

1962 წლის დეკემბერში რაიონული დაქვემდებარების ქალაქები გაგრა და ოჩამჩირე რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიას მიაკუთვნეს, ხოლო გუდაუთის რაიონის ახალი ათონის სადაბო საბჭო ადმინისტრაციულად გაგრის საქალაქო საბჭოს დაუქვემდებარეს.[263]

60-იან წლების დასაწყისში მთელ სსრ კავშირში რაიონების გაერთიანების პროცესი დაიწყო. ამ

---

[258] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1958 წ. №4, გვ. 11-12.
[259] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1959 წ. №3, გვ. 4.
[260] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №5, გვ. 20-21.
[261] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №11, გვ. 13.
[262] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1961 წლის 1 ივლისისათვის, თბ., 1961, გვ. 10, 116-129.
[263] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1, გვ. 7-9.

პროცესის მიღმა აფხაზეთიც არ დარჩა. 1963 წლის იანვარში *გუდაუთისა და გაგრის რაიონები* გააერთიანეს ერთ გუდაუთის რაიონად, ცენტრით ქალაქ გუდაუთაში, სოხუმის რაიონის ეშერისა და ვერხნი ეშერის სასოფლო საბჭოების გუდაუთის რაიონისათვის მიკუთვნებით; *სოხუმისა და ოჩამჩირის რაიონები* გააერთიანეს – ერთ ოჩამჩირის რაიონად, ცენტრით ქალაქ ოჩამჩირეში.[264]

ამრიგად, 1963 წლის დასაწყისში აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო გუდაუთის, ოჩამჩირის, გალის რაიონები.[265] 1963 წლის ოქტომბერში გაგრის საქალაქო საბჭოში შემავალი სოფელი პიცუნდა დაბად გარდაიქმნა.[266] იმავე წლის ნოემბერში შეიქმნა *გულრიფშის რაიონი* ადმინისტრაციული ცენტრით სოფელ გულრიფშში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს 1963 წლის 25 დეკემბრის დადგენილებით დამტკიცდა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1963 წლის 23 ნოემბრის ბრძანებულება „საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნის შესახებ". ამასთან დაკავშირებით საქართველოს სსრ კონსტიტუციის შესაბამის მუხლებში ცვლილებები შევიდა. საქართველოს სსრ კონსტიტუციის მუხლი 20 შემდეგი რედაქციით ჩამოყალიბდა: „აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედგება: გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმის, გაგრის, ოჩამჩირისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონების შემადგენლობაში არ შედიან".[267]

ამდენად, 1964 წელს აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულად ასე იყო დაყოფილი: 4 რაიონი (გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის), 4 რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი (სოხუმი, გაგრა, ოჩამჩირე, ტყვარჩელი), 2 რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი (გალი, გუდაუთა), 2 დაბა (ახალი ათონი, ბიჭვინთა, ორივე გაგრის საქალაქო საბჭოს დაქვემდებარებაში), 104 ს/საბჭო.[268] რაიონების გამსხვილება დროებითი მოვლენა აღმოჩნდა. მალე, 1964 წლის დეკემბერში, *გაგრის რაიონი* აღადგინეს. გუდაუთის რაიონიდან მიქელრიფშის, ლესელიძის, ნაკადულის, განთიადის, ბაღნარის, ხაშუფსის, ხოლოდნაიარეჩკის, კოლხიდის, ალახაძის, ბზიბის, ლიძავის სასოფლო საბჭოების ტერიტორიის, გაგრის საქალაქო საბჭოდან —პიცუნდის სადაბო საბჭოს ტერიტორიის გამოყოფით, შეიქმნა გაგრის რაიონი ცენტრით ქალაქ გაგრაში; რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი გაგრა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიას მიაკუთვნეს და ადმინისტრაციულად გაგრის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს დაუქვემდებარეს. დაბა ახალი ათონი ადმინისტრაციულად გუდაუთის რაიონის შემადგენლობაში შეიყვანეს; რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი ოჩამჩირე რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიას მიაკუთვნეს და ადმინისტრაციულად ოჩამჩირის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს დაუქვემდებარეს.[269]

ამდენად, 1964 წლის ბოლოს აფხაზეთის ასსრ 5 ადმინისტრაციული რაიონისაგან შედგებოდა: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის.[270]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს 1964 წლის 26 დეკემბრის დადგენილებით დამტკიცდა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1964 წლის 23 დეკემბრის ბრძანებულება „საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ". ამასთან დაკავშირებით საქართველოს სსრ კონსტიტუციის მუხლი 20 შემდეგი რედაქციით ჩამოყალიბდა: აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედგება: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონების შემადგენლობაში არ შედიან.[271] 1965 წლის ბოლოს სოხუმის რაიონი შეიქმნა.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1966 წლის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 6 ადმინისტრაციული რაიონი: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 2 დაბა (ახალი ათონი, პიცუნდა), 2 რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი

---

[264] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1, გვ. 9-11.
[265] საქართველოს სსრ ატლასი, თბილისი-მოსკოვი, 1964, გვ. 7.
[266] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, გვ. 14.
[267] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №36, გვ. 1047-1049.
[268] საქართველოს სსრ ატლასი, გვ. 4-6.
[269] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1964 წ. №36, გვ. 941-946.
[270] СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года, М. 1965, გვ. 412.
[271] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1964 წ. №36, გვ. 957-958.

(სოხუმი, ტყვარჩელი), 104 სასოფლო საბჭო, 516 სოფელი. გაგრის რაიონში – 1 დაბა, 11 ს/საბჭო, 48 სოფელი, გალის რაიონში – 24 ს/საბჭო, 90 სოფელი, გუდაუთის რაიონში – 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი, გულრიფშის რაიონში – 14 ს/საბჭო, 94 სოფელი, ოჩამჩირის რაიონში – 25 ს/საბჭო, 113 სოფელი, სოხუმის რაიონში – 10 ს/საბჭო, 61 სოფელი.[272]

1966 წლის ნოემბერში გაგრის საქალაქო საბჭოში შემავალი სოფელი განთიადი დაბად გარდაიქმნა.[273]

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1967 წლის 17 აპრილს გამოსცა ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების შეცვლის შესახებ. გაუქმდა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1948 წლის 20 აგვისტოს ბრძანებულება მეჰადირის ს/საბჭოს სოფელ მეჰადირის ნაკადულად, და მეჰადირის ს/საბჭოს – ნაკადულის ს/საბჭოდ გადარქმევის შესახებ; ლათის ს/საბჭოს სოფელ ხიზარუხას სოფელ ნეძონად გადარქმევის შესახებ.

ასევე, სახელები გადაერქვა და ეწოდა:

გულრიფშის რაიონში: აზანთის ს/საბჭოს სოფელ თხილოვანს – არასარა; *გუდაუთის რაიონში*: ანუხვის ს/საბჭოს სოფელ ბამბუკოვანს – აკალამრა; პრიმორსკის ს/საბჭოს სოფელ გოგირდწყალს – არსაული; მწარის ს/საბჭოს სოფელ შუამთას – ჩირუთა. საკითხი დასამტკიცებლად საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს გადაეცა.[274] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1967 წლის 20 აპრილს დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1967 წლის 17 აპრილის წარდგინება.[275]

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1967 წლის 2 ივნისს განიხილა საკითხი აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების შეცვლის შესახებ: *გაგრის რაიონში:* ქალაქის ტიპის დასახლებას განთიადს ეწოდოს ცანდრიფში, ხოლო განთიადის სადაბო საბჭოს ცანდრიფშის სადაბო საბჭო (არ იქნა მიღებული); *გულრიფშის რაიონში:* მაჭარის ს/საბჭოს სოფელი ვარდისუბანს გადაერქვას სახელი და ეწოდოს თხუბუნი. საკითხი დასამტკიცებლად საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს გადაეცა.[276] იმავე სხდომაზე პრეზიდიუმმა განიხილა საკითხი აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ და დაამტკიცა მთელი რიგი დასახლებული პუნქტების ტრანსკრიფცია ქართულ და რუსულ ენებზე.[277]

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1967 წლის 14 ივნისის ბრძანებულებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება „აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ“ და დადგინდა მათი დაწერილობის ფორმა ქართულ და რუსულ ენებზე.[278]

გაგრის რაიონში: ხოლოდნორეჩინსკის ს/საბჭოს სოფელი გრებეშოკი (Гребешок), ხოლოდნორეჩინსკის ს/საბჭოს სოფელი ჩიგირიფში (Чигириш), ბზიბის ს/საბჭოს სოფელი არასაძიხი (Арасадзых);

გუდაუთის რაიონში: ქალაქის ტიპის დასახლება ახალი ათონი (Новый Афон), აგარაკის ს/საბჭოს სოფელი რიაფში (Риапш), ოთხარის ს/საბჭოს სოფელი ოთხარა (Отхара), ოთხარის ს/საბჭოს სოფელი გარფი (Гарп), დურიფშის ს/საბჭოს სოფელი დურიფში (Дурипш), ლიხნის ს/საბჭოს სოფელი ალგითი (Алгыт), აბღარხუქის ს/საბჭოს სოფელი აბღარხუქი (Абгархук), აჭანდარის ს/საბჭოს სოფელი ძიბზირი (Дзыбзыр), ააცის ს/საბჭოს სოფელი ააცი (Аацы), ხოფის ს/საბჭოს სოფელი ხოფი (Хуап), ხოფის ს/საბჭო (Хуапский сельский Совет), ლიხნის ს/საბჭოს სოფელი აძლაგარხუქი (Адзлагархук);

გულრიფშის რაიონში: გულრიფშის ს/საბჭოს სოფელი ქვემო გულრიფში (Нижний Гульрипш), გულრიფშის ს/საბჭოს სოფელი მეორე ბაღაჟიაშთა (Второй Багажиашта), გულრიფშის ს/საბჭოს სოფელი პირველი ბაღაჟიაშთა (Первый Багажиашта), გულრიფშის ს/საბჭოს სოფელი ფშაფი (Пшап),

---

[272] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისათვის, თბ., 1966, გვ. 111-123.
[273] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, გვ. 14.
[274] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 308-309.
[275] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1675, ფურც. 421.
[276] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 303.
[277] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 304-306.
[278] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 341-343.

გულრიფშის ს/საბჭოს სოფელი ფარნაუთი (Парнаут), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი ბუძგური (Будзгур), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი მარცხენა პტიში (Левый Птыш), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი მარჯვენა პტიში (Правый Птыш), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი მარცხენა გენწვიში (Левый Генцвиш), დრანდის ს/საბჭოს სოფელი ზემო ფშაფი (Верхний Пшап), დრანდის ს/საბჭოს სოფელი ქვემო ფშაფი (Нижний Пшап), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი მარჯვენა გენწვიში (Правый Генцвиш), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი ნახარი (Нахар), ამტყელის ს/საბჭოს სოფელი ამტყელი (Амткел), აჟარის ს/საბჭოს სოფელი საკენი (Сакен), ამტყელის ს/საბჭოს სოფელი ჯამპალი (Джампал), მაჭარის ს/საბჭოს სოფელი ზემო გულრიფში (Верхний Гульрипш) ლათის ს/საბჭოს სოფელი მარდახუჭი (Мардахуч);

ოჩამჩირის რაიონში: ქალაქი ოჩამჩირა (Очамчира), აძუბჟის ს/საბჭოს სოფელი ახივა (Ахыва), აძუბჟის ს/საბჭოს სოფელი ბაღლანი (Баглан), აძუბჟის ს/საბჭოს სოფელი დოპოუქითი (Допоукыт), აძუბჟის ს/საბჭოს საბჭოს სოფელი ბალანი (Балан), ათარა არამიანსკოეს ს/საბჭოს სოფელი ფსკალი (Пскал), ტამიშის ს/საბჭოს სოფელი ანუარხუ (Ануаарху), კინდღის ს/საბჭოს სოფელი ახივაა (Ахыва), ჯგერდის ს/საბჭოს სოფელი გურჩხი (Гурчх), მოქვის ს/საბჭოს სოფელი აჯაჟვი (Аджажв), ტყვარჩელის ს/საბჭოს სოფელი აყვარჩაფანი (Акварчапан), გუფის ს/საბჭოს სოფელი გუფ (Гуп), გუფის ს/საბჭოს სოფელი ჩაწვქითი (Чацвкыт), გუფის ს/საბჭოს სოფელი აკვასკე (Акваскиа), გუფის ს/საბჭოს სოფელი ზაგანი (Заган), ფოქვეშის ს/საბჭოს სოფელი ფოქვეში (Поквеш), ფოქვეშის ს/საბჭოს სოფელი აყვარაში (Аквараш), ოტაფის ს/საბჭოს სოფელი ოტაფი (Отап), არასაძიხის ს/საბჭოს სოფელი არასაძიხი (Арасадзых), არასაძიხის ს/საბჭოს სოფელი მეორე არასაძიხი (Второй Арасадзых), აგუ-ბედიის ს/საბჭოს სოფელი მეორე კოპიტი (Второй Копыт), ოხურეის ს/საბჭოს სოფელი აყვარაში (Аквараш), ბესლახუბის სასოფლო საბჭოს სოფელი დოდლანი (Додлан), არაკიჩის სასოფლო საბჭოს სოფელი არაკიჩი (Аракич), აგუ-ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელი პირველი კოპიტი (Первый Копыт), კვიტოულის სასოფლო საბჭოს სოფელი კუტოლი (Кутол), კუტოლის სასოფლო საბჭო (Кутольский сельсовет), აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი კუდრახუქი (Кудрахук);

სოხუმის რაიონში: გუმისთის სასოფლო საბჭოს სოფელი ლეჩქოფი (Лечкоп), შრომის სასოფლო საბჭოს სოფელი კამანი (Каман).

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1967 წლის 27 ივნისის დადგენილებით დაამტკიცა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ნარდგინება გულრიფშის რაიონის მაჭარის სასოფლო საბჭოს სოფელ ვარდისუბნის სოფელ თხუბუნად გადარქმევის შესახებ.[279]

ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლას აფხაზეთში ერთი მიზანი ჰქონდა: როგორც პროფესორი კობა ხარაძე აღნიშნავს „გეოგრაფიული სახელწოდებები გარკვეულ ტერიტორიაზე მცხოვრები ძირითადი ერისთვის ისტორიული მემკვიდრეობის არსებითი კომპონენტია, მოსახლეობისა და მისი კულტურის წარსულის შემეცნების მნიშვნელოვანი წყაროა, ერის ისტორიის ორგანული ნაწილია. მათში არეკლილია მოსახლეობის თანადროული სურათი და მხარის ისტორიული განვითარება".[280]

მიუხედავად იმისა, რომ ოფიციალურად ბიჭვინთას *პიცუნდა* ეწოდა (1955 წ.), ახალ ათონს – ნოვი აფონ (1955 წ.), ოჩემჩირეს – თავდაპირველად ოჩამჩირე (1948 წ.), ხოლო შემდეგ – ოჩამჩირა (1967 წ.), ქართულად მაინც ბიჭვინთა და ახალი ათონი იხმარებოდა, მოსახლეობაშიც ოჩემჩირე//ოჩამჩირე იყო დამკვიდრებული.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1969 წლის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასსრ ტერიტორია 8,715 კვ. კმ იყო, მოსახლეობა – 477 ათასი. აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 6 ადმინისტრაციული რაიონი: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 3 დაბა (ახალი ათონი, ბიჭვინთა, განთიადი), 2 რესპუბლიკური (აფხაზეთის ასსრ) დაქვემდებარების ქალაქი

---

[279] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 329; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 344.

[280] კ. ხარაძე, ტოპონიმიკური შტუდიები, თბ., 2018, გვ. 276. აფხაზეთში 1943-1952 და 1953-1967 წლებში ტოპონიმების ცვლილებების შესახებ, იხ.: ო. მიქიაშვილი, აფხაზეთის ტოპონიმიის ისტორიიდან. 1943-1952, 1953-1967 წწ. – „ქართველური მემკვიდრეობა", ტ. IV, ქუთაისი, 2000, გვ. 255-258; თ. გვანცელაძე, აფხაზური ენა. სტრუქტურა, ისტორია, ფუნქციონირება, თბ., 2011, გვ. 496-507.

(სოხუმი, ტყვარჩელი), 4 რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი: გაგრა, გალი, გუდაუთა, ოჩამჩირა; 105 სასოფლო საბჭო, 514 სოფელი. გაგრის რაიონში (ცენტრი – ქ. გაგრა), 1 ქალაქი, 2 დაბა, 11 ს/საბჭო, 47 სოფელი; გალის რაიონში (ცენტრი – ქ. გალი), 1 ქალაქი, 24 ს/საბჭო, 90 სოფელი; გუდაუთის რაიონში (ცენტრი – ქ. გუდაუთა), 1 ქალაქი, 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი; გულრიფშის რაიონში (ცენტრი – სოფ. მაჭარა), 14 ს/საბჭო, 94 სოფელი; ოჩამჩირის რაიონში (ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა), 1 ქალაქი, 25 ს/საბჭო, 112 სოფელი; სოხუმის რაიონში (ცენტრი – ქ. სოხუმი), 11 ს/საბჭო, 61 სოფელი.[281]

1973 წლის აპრილში რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი გაგრა რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად გარდაიქმნა. გაუქმდა გაგრის რაიონი და მასში შემავალი სასოფლო და სადაბო საბჭოები ადმინისტრაციულ დაქვემდებარებაში გაგრის საქალაქო საბჭოს გადაეცა.[282]

1975 წლის მარტში გულრიფშის რაიონში ზოგიერთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილება მოხდა: სოფელი აგუძერა და სოფელ მაჭარის ნაწილი შეუერთდა სოფელ ქვემო გულრიფშს, რომელსაც სოფელი გულრიფში ეწოდა. გულრიფშის ს/საბჭოს ცენტრი სოფელ გულრიფშიდან გადატანილი იქნა სოფელ ფშაფში და ს/საბჭოს ცენტრის სახელწოდების შესაბამისად ფშაფის ს/საბჭო ეწოდა; ფშაფის ს/საბჭოს შემადგენლობიდან გამოიყო სოფელი გულრიფში და გარდაიქმნა ქალაქის ტიპის დასახლებად. ამასთან დაკავშირებით დაბა გულრიფშში შეიქმნა მშრომელთა დეპუტატების გულრიფშის სადაბო საბჭო; გულრიფშის რაიონის ცენტრად სოფელ მაჭარის ნაცვლად დადგინდა ქალაქის ტიპის დასახლება გულრიფში.[283]

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1975 წლის ცნობარის თანახმად, აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 5 ადმინისტრაციული რაიონი: გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის; 1 გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი დაქვემდებარებული ტერიტორია; 4 დაბა (ახალი ათონი, ბიჭვინთა, განთიადი, გულრიფში), 2 რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი (სოხუმი, ტყვარჩელი), 105 სასოფლო საბჭო, 512 სოფელი. გაგრის საქალაქო საბჭოში (ცენტრი – ქ. გაგრა, 1 ქალაქი, 2 დაბა, 11 ს/საბჭო, 47 სოფელი), გალის რაიონში (ცენტრი – ქ. გალი, 1 ქალაქი, 24 ს/საბჭო, 90 სოფელი), გუდაუთის რაიონში (ცენტრი – ქ. გუდაუთა, 1 ქალაქი, 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი), გულრიფშის რაიონში (ცენტრი – დ. გულრიფში, 1 დაბა, 14 ს/საბჭო, 92 სოფელი), ოჩამჩირის რაიონში (ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა, 1 ქალაქი, 25 ს/საბჭო, 112 სოფელი), სოხუმის რაიონში (ცენტრი – ქ. სოხუმი, 11 ს/საბჭო, 61 სოფელი).[284]

1977 წლის 1 იანვრისათვის საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარის თანახმად აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 5 ადმინისტრაციული რაიონი: გალის (ცენტრი – ქ. გალი, 1 ქალაქი, 24 ს/საბჭო, 90 სოფელი), გუდაუთის (ცენტრი – ქ. გუდაუთა, 1 ქალაქი, 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი), გულრიფშის რაიონი (ცენტრი – დ. გულრიფში, 1 დაბა, 12 ს/საბჭო, 92 სოფელი), ოჩამჩირის (ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა, 1 ქალაქი, 27 ს/საბჭო, 113 სოფელი), სოხუმის (ცენტრი – ქ. სოხუმი, 11 ს/საბჭო, 61 სოფელი); 1 გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი დაქვემდებარებული ტერიტორია (ცენტრი – ქ. გაგრა, 1 ქალაქი, 2 დაბა, 11 ს/საბჭო, 47 სოფელი), სულ, 105 სასოფლო საბჭო, 513 სოფელი.[285]

1978 წლის 15 აპრილს საქართველოს სსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მერვე სესიამ საქართველოს სსრ კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი) მიიღო.[286] ახალი კონსტიტუციით ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები იყო რაიონი, ქალაქი, დაბა და სოფელი; ცვლილება ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში – ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის საზღვრის შეცვლა, ახალი ერთეულის შექმნა და სხვა, ისევე როგორც ადრე, მოკავშირე და ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის პრეროგატივა იყო.

ახალი კონსტიტუციის თანადხმად საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი:

„განსაზღვრავს საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული წყობილების საკითხთა

---

[281] აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1969 წლის 1 იანვრისათვის, სოხუმი, 1969, გვ. 35-46.
[282] გაზ. „კომუნისტი", №85, 1973 წ. 11 აპრილი.
[283] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №54, 1975 წ. 18 მარტი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №128, 1975 წ. 28 ივნისი.
[284] აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის. სოხუმი, 1975, გვ. 39-50.
[285] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, თბ., 1977, გვ. 13.
[286] საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), მიღებულია საქართველოს სსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მერვე სესიის მიერ 1978 წლის 15 აპრილს, თბ., 1984.

გადაწყვეტის წესს; ადგენს და ცვლის ავტონომიური ოლქის საზღვრებსა და და რაიონულ დაყოფას; ქმნის ქალაქებს რაიონებში და ქალაქების რაიონებს; ადგენს ქალაქების დაქვემდებარებას: სახელს უცვლის რაიონებს, ქალაქებსა და ქალაქების რაიონებს, დაბებსა და სხვა დასახლებულ პუნქტებს;

ამტკიცებს ავტონომიური რესპუბლიკების რაიონულ დაყოფას, ქალაქებისა და ქალაქების რაიონების შექმნას, ქალაქების დაქვემდებარების შეცვლას, რაიონების, ქალაქების, ქალაქების რაიონების სახელის დარქმევასა და გადარქმევას, აგრეთვე სხვა დასახლებული პუნქტების სახელის გადარქმევას".[287]

აფხაზეთის ასსრ მეცხრე მონვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მეცხრე სესიამ 1978 წლის 6 ივნისს აფხაზეთის ასსრ ახალი კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი) მიიღო. კონსტიტუციის თანახმად სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო იყო აფხაზეთის ასსრ ერთპალატიანი უმაღლესი საბჭო. იგი უფლებამოსილი იყო გადაეწყვიტა ყველა საკითხი, რომელიც სსრკ, საქართველოს სსრ და აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუციებით ავტონომიური რესპუბლიკის გამგებლობას განეკუთვნებოდა. უმაღლესი საბჭოს კომპეტენციას მიეკუთვნებოდა ავტონომიური რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს (მთავრობის) – აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი აღმასრულებელი და განმკარგულებელი ორგანოს შექმნა. კონსტიტუციის თანახმად უმაღლესი საბჭო ირჩევდა თავის მუდმივმოქმედ და მის წინაშე ანგარიშვალდებულ ორგანოს – აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს, რომელიც უმაღლესი საბჭოს სესიებს შუა პერიოდში ახორციელებდა აფხაზეთის ასსრ სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლესი ორგანოს ფუნქციებს.[288]

კონსტიტუციის თანახმად, აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი განსაზღვრავდა აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული წყობილების საკითხთა გადაწყვეტის წესს; სახელს აკუთვნებდა ახალ დაბებსა და სხვა დასახლებულ პუნქტებს; შემდგომში საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ დამტკიცების საფუძველზე განსაზღვრავდა აფხაზეთის ასსრ რაიონულ დაყოფას, ქმნიდა ქალაქებს და რაიონებს ქალაქებში, ცვლიდა ქალაქების დაქვემდებარებას, სახელს აკუთვნებდა და სახელს უცვლიდა რაიონებს, ქალაქებს, რაიონებს ქალაქებში, აგრეთვე სხვა დასახლებულ პუნქტებს.[289]

აფხაზეთის ასსრ 1978 წლის კონსტიტუციის თანახმად:

მუხლი 72. „აფხაზეთის ასს რესპუბლიკა განსაზღვრავს თავის რაიონულ დაყოფას და წყვეტს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ წყობილებასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს".

მუხლი 73. „აფხაზეთის ავტონომიურ საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკაში არის რაიონები: გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის და რესპუბლიკური დაქვემდებარების (აფხაზეთის ასსრ) ქალაქები: სოხუმი, გაგრა, ტყვარჩელი".[290]

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში 1977 წლის 1 იანვრიდან 1987 წლის 1 იანვრამდე შემდეგი ცვლილებები განხორციელდა:

1977 წლის დეკემბერში, გალის რაიონში გალის წყალსაცავის მიერ სოფელ ცხირის ორ ნაწილად გაყოფასთან დაკავშირებით, სოფლის ზედა ნაწილს სოფელი ცხირი ეწოდა. რეჩხი-ცხირის ს/საბჭოს გამოეყო სოფელი ზემო ცხირი და მზიურის ს/საბჭოს მიეკუთვნა. რეჩხი-ცხირის ს/საბჭოს გამოეყო სოფლები ცხირი და ფართოღალი და პირველი გალის ს/საბჭოს მიეკუთვნა. რეჩხი-ცხირის ს/საბჭოს ცენტრი გადატანილ იქნა პირველი ცხირიდან სოფელ რეჩხში. რეჩხი-ცხირის ს/საბჭოს რეჩხის სასოფლო საბჭო ეწოდა.[291]

დაზუსტდა სახელწოდებები:

ათარა არმიანსკოე (ოჩამჩირის რაიონი) – ათარა არმიანსკაია; აკვარიკა (გალის რაიონი, რეფო-შეშელეთის ს/ს) – აკვარიკვა; ანუხვა არმიანსკოე (გუდაუთის რაიონი, ანუხვის ს/ს) – ანუხვა-არმი-

---

[287] საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), მიღებულია საქართველოს სსრ მეცხრე მონვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მერვე სესიის მიერ 1978 წლის 15 აპრილს, გვ. 36.

[288] აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), მიღებულია აფხაზეთის ასსრ მეცხრე მონვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მეცხრე სესიის მიერ 1978 წლის 6 ივნისს. სოხუმი, 1979, გვ. 25-29.

[289] აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), გვ. 28-29.

[290] აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), გვ. 21.

[291] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, თბ., 1987, გვ. 248.

ანსკაია; არხვა (ელირთა) (გუდაუთის რაიონი, ხოფის ს/ს) – არხა (ელირთა); აღურიფსთა (სოხუმის რაიონი, ფსხუს ს/ს) – აღურაფსთა; მუგუძირხვა (გუდაუთის რაიონი, მუგუძირხვის ს/ს) – მგუძირხვა.[292]

1987 წლის 1 იანვრისათვის აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში იყო 5 ადმინისტრაციული რაიონი: გალის (ცენტრი – ქ. გალი, 1 ქალაქი, 25 ს/საბჭო, 91 სოფელი), გუდაუთის (ცენტრი – ქ. გუდაუთა, 1 ქალაქი, 1 დაბა, 20 ს/საბჭო, 110 სოფელი), გულრიფშის რაიონი (ცენტრი – დ. გულრიფში, 1 დაბა, 12 ს/საბჭო, 92 სოფელი), ოჩამჩირის (ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა, 1 ქალაქი, 27 ს/საბჭო, 113 სოფელი), სოხუმის (ცენტრი – ქ. სოხუმი, 11 ს/საბჭო, 61 სოფელი), 1 გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი დაქვემდებარებული ტერიტორია (ცენტრი – ქ. გაგრა, 1 ქალაქი, 2 დაბა, 11 ს/საბჭო, 47 სოფელი), 6 ქალაქი – გაგრა, გალი, გუდაუთა, ოჩამჩირე, სოხუმი, ტყვარჩელი და 4 დაბა – ახალი ათონი, ბიჭვინთა, განთიადი, გულრიფში; 106 სასოფლო საბჭო, 514 სოფელი.[293]

1987 წლის ნოემბერში დაბა ახალი ათონი ქალაქად გარდაიქმნა და რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის სტატუსი მიიღო;[294] იმავდროულად, გუდაუთის რაიონის სოფელ მგუძირხვიდან გამოიყო სოფელი მიუსერა, რომელიც ქალაქის ტიპის დასახლებად, დაბად გარდაიქმნა.[295]

1988 წელს სკკპ სრულიად საკავშირო XIX კონფერენციის პრეზიდიუმს აფხაზური ინტელიგენციის ერთმა ნაწილმა წერილით მიმართა. საკმაოდ ვრცელ წერილში თითქოსდა ქართველების მხრიდან აფხაზთა შევიწროებაზე იყო საუბარი. ერთ-ერთი საკითხი, რომელიც აფხაზური ინტელიგენციის ერთ ნაწილს ანუხებდა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლა იყო და აფხაზეთის ისტორიული ტოპონიმიის აღდგენას მოითხოვდა. წერილის დანართში აღნიშნულია, რომ ჯერ კიდევ 1936 წელს ბერიასა და სტალინის ინიციატივით, საზოგადოებრივი აზრის, აფხაზეთის მკვიდრი მოსახლეობის ისტორიისა და კულტურის ინტერესების გათვალისწინების გარეშე შეცვალეს აფხაზეთის მთელი რიგი გეოგრაფიული სახელწოდებები, მათ შორის სუხუმს ეწოდა სოხუმი და ა. შ. ტრანსკრიფციული ცვლილებების გარდა, რომელიც მიზნად ისახავდა ამ გეოგრაფიული სახელწოდებებისათვის ქართული ფორმის მიცემას, მიმდინარეობდა XIX საუკუნის დასასრულისა და XX საუკუნის დასაწყისის მხარის კოლონიზაციის დროინდელი სახელწოდებების შეცვლა მხოლოდ ქართული სახელწოდებებით, და არ იყო დაშვებული აზრი მათი შეცვლისა ისტორიული სახელწოდებებით, იცვლებოდა ჯერ კიდევ შემორჩენილი ძველი სახელწოდებები. აფხაზეთის ასსრ 1951 წლის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის თანახმად, გაგრის რაიონში იყო 57 დასახლებული პუნქტი, რომელთაგან 10 წლის განმავლობაში 43 შეიცვალა, ამასთან არ აღადგინეს არცერთი ძირძველი სახელი. იმის ნაცვლად, რომ ისეთი დასახლებული პუნქტებისათვის, როგორიცაა ერმოლოვკა და პილენკოვო აფხაზეთის ჩრდილო-დასავლეთ კარიბჭესთან, დაებრუნებინათ მათი ცნობილი ძველი სახელები, როგორიცაა ცანდრიფში და გეჩრიფში, მათ განთიადი და ლესელიძე დაარქვეს. უკანასკნელს სახელი დაარქვეს საბჭოთა გენერლის ლესელიძის პატივსაცემად, რომელიც არც დაბადებით და არც საცხოვრისით ან საქმიანობით ამ ადგილთან პირდაპირ დაკავშირებული არ იყო. ამის მიზანი იყო, აფხაზეთში ყველა შემომსვლელს სცოდნოდა, რომ საქართველოში იმყოფებოდა.[296]

---

[292] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, გვ. 252.
[293] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, გვ. 107-118.
[294] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №9, 1988 წელი, 13 იანვარი.
[295] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №9, 1988 წელი, 13 იანვარი.
[296] «Следующим вопросом, который относится к разряду «запретных» и остается нерешенным, является восстановление преднамеренно искаженного облика исторической топонимии Абхазии. Ещё в 1936 г. по инициативе Берия и Сталина, без учета общественного мнения, интересов истории и культуры коренного населения Абхазской АССР Сухум переименовывается в Сухуми, Ткварчелы (абх. Ткварчал) в Ткварчели, Очамчиры (абх. Очамчира) в Очамчири. Вслед за этими изменениями транскрипционного порядка в пользу придачи им грузинской формы, начинается процесс замены новых названий, возникших в связи с колонизацией края в конце XIX и в начале XX веков, исключительно грузинскими. При этом не допускалось и мысли о восстановлении недавно несправедливо отвергнутых исторических имен, более того, меняются и многие уцелевшие исконные наименования. По административно-территориальному делению Абхазской АССР 1951 года, например, в Гагрском районе имелось всего 57 населенных пунктов, из которых в течение 10 лет переименовано 43. Тем самым общее число грузинских названий в этом регионе доведено до 43, при этом не было восстановлено ни одного из сохранившихся в быту, исконных названий. Например вместо того, чтобы вернуть таким населенным пунктам как Ермоловка, Пиленково, находящимся у северо-западных ворот Абхазии, их известные прежние имена Цандрипш и Гечрипш, они переименовываются в Гантиади и Леселидзе. Последний именуется в честь советского генерала Леселидзе,

ისტორიული სახელწოდებების შეცვლა საბჭოთა რეჟიმისათვის დამახასიათებელი მოვლენა იყო მთელი მისი არსებობის მანძილზე. არც ქართველი ხალხის აზრი გაუთვალისწინებიათ, როდესაც ოზურგეთს მახარაძე უწოდეს, მარტვილს – გეგეჭკორი, ხონს – წულუკიძე, ახალსენაკს – ცხაკაია, ზესტაფონს – ჯუღელი, ხარაგაულს – ორჯონიკიძე, ცხინვალს – სტალინირი, ახალგორს – ლენინგორი; ისევე, როგორც აფხაზეთში, საქართველოს სხვა მხარეებშიც მრავლად გაჩნდა ისეთი გეოგრაფიული სახელწოდებები, როგორიცაა შრომა, პირველი მაისი, ახალსოფელი, ოქტომბერი და ა. შ. ასეთი ვითარება იყო არამარტო საქართველოში, არამედ ნებისმიერ საბჭოთა რესპუბლიკაში.

რაც შეეხება ისტორიულ ტოპონიმიას. XVI-XVIII საუკუნეებში აფხაზეთში და აფხაზების (აფსუების) მიერ მიტაცებულ ოდიშის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში მიმდინარე რადიკალურმა ეთნიკურმა ცვლილებებმა, ამ მხარეში ისტორიული ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების აფხაზური სახელწოდებებით შეცვლა გამოიწვია.[297] აფხაზური წერილების ავტორები გაურბიან იმის აღნიშვნას, რომ სოხუმის ძველი ქართული სახელია *ცხომი//ცხუმი*, რომელიც პირველად „ქართლის ცხოვრებაში" VIII საუკუნის 30-იანი წლების ამბებთან დაკავშირებით იხსენიება. მთელი შუა საუკუნეების მანძილზე მას *ცხომი//ცხუმი* ერქვა. რაც შეეხება *სოხუმ//სუხუმ* ფორმას, ის არაბულიდან მომდინარეობს. ასე მოიხსენიებს ცხუმს პირველად არაბი ავტორი ალ-ფარიკი (XII ს.). სახელწოდება „სუხუმ" ქართული „ცხუმის" არაბული შესატყვისია. „სუხუმ"//„სოხუმს" ეძახდნენ მას თურქ-ოსმალებიც, რომლებიც შავიზღვისპირეთში XV საუკუნის II ნახევრიდან გამოჩნდნენ. ცნობილია, რომ არაბულში ო ბგერა არ არის, აღმოსაელურ ენებს (არაბული, თურქული) ც ბგერაც არ გააჩნიათ და მას მუდამ ს ბგერა ენაცვლება; ამასთან ორი თანხმოვნის ერთად გამოთქმა შეუძლებელია და მათ შორის იგივე ხმოვანი ჯდება, რაც სიტყვის მომდევნო ნაწილშია. ასე მივიღეთ ქართული ცხომი//ცხუმიდან სუხუმ//სოხუმი. აფხაზები მას „აყუა"-ს ეძახიან. ეს აფხაზური გეოგრაფიული სახელი პირველად მდ. ყუბანის შუა წელზე იტალიელი კარტოგრაფის ჯაკოპო გასტალდის 1561 წლის რუკაზე გვხვდება. საკუთრივ სოხუმის აღსანიშნავად, დასავლეთ საქართველოს 1737 წლის რუკაზე პირველადაა დაფიქსირებული გეოგრაფიული სახელი „აყუ". იმავე რუკაზე დატანილია „ცხომის ციხე", ხოლო იმავე ხანებში ვახუშტი ბაგრატიონი (1696-1758 წწ.) თავის თხზულებაში ქალაქ ცხომს იხსენიებს. სახელწოდება „სოხუმი" თურქულიდან ქართულში, როგორც ჩანს, XVIII საუკუნის დასაწყისში შემოვიდა. დასავლეთ საქართველოს 1737 წლის რუკაზე „ცხომის ციხის" დასავლეთით დატანილია ციხესიმაგრე ნარნერით: „სოხუმის ციხე. ქართულად აყუ ქვიან". 1737 წლის რუკის „აყუ" აფხაზური „აყვას" ქართული გახმოვანებაა. მთელი XIX საუკუნის მანძილზე თურქები მას „სუხუმ-კალეს" (სოხუმის ციხე) ეძახდნენ. იმავდროულად, ეს სახელწოდება თურქულის გავლენით რუსულ ენაში „სუხუმ" ფორმით, ხოლო ქართულში „სოხუმი"-ს ფორმით დამკვიდრდა.[298] ასე რომ, არც „სოხუმი" და არც „სუხუმი" აფხაზებისთვის მშობლიური სახელი არ არის და მათთვის არანაირი მნიშვნელობა არ უნდა ჰქონოდა რუსულად „სუხუმ" დაიწერებოდა თუ „სუხუმი". გამართლებული იქნებოდა, ქალაქს ისტორიული სახელი ცხუმი დაბრუნებოდა.

რაც შეეხება სახელწოდებებს „გეჩრიფშ" და „ცანდრიფშ", ისინი მხოლოდ XIX საუკუნიდან გვხვდება საისტორიო წყაროებში და ეს სახელებიც ეთნოპოლიტიკური ცვლილებების შედეგადაა დამკვიდრებული.[299] სახელწოდებები *პილენკოვო* და *ერმოლოვსკი* აუცილებლად უნდა შეცვლილიყო. თუ დადასტურდებოდა, რომ ამ ადგილებში იყო *გეჩრიფში* და *ცანდრიფში*, რახან ადრინდელი სახელები არ შემორჩა, ეს სახელები უნდა აღედგინათ. ასევე შესაცვლელი იყო სახელები *კონსტანტინოვკა* და *მიხაილოვკა*, რომლითაც XIX საუკუნის მეორე ნახევარში შეცვალეს *აკაფა* და *გუმა*. მიზანშეწონილი იყო თუნდაც XIX საუკუნის დასაწყისიდან ცნობილი გეოგრაფიული სახელწოდებების *გუმა* და *აკაფა* აღდგენა, და არა სახელწოდებების – *მიხაილოვკა* და *კონსტანტინოვკა*, შეცვლა ახალი

который ни по месту рождения, ни жительства или деятельности, не имел прямого отношения к данной местности. Дело было конечно же не в генерале. Цель преследовалась вполне определённая: всем въезжающим в Абхазию, должно быть ясно, что они уже в пределах Грузии» (см. Абхазия в Советскую эпоху. Абхазские письма. 1947-1989. Сборник документов, т. 1, *ответственный редактор И. Марыкуба*, с. 426-427).

[297] ამის შესახებ, დაწვრილებით იხ.: ბ. ხორავა, ოდიშ-აფხაზეთის ურთიერთობა XV-XVIII სს., გვ. 150-156.

[298] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 72.

[299] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 41, 44-45.

სახელებით – *შრომა* და *ოდიში*. ასევე გაუმართლებელი იყო ისტორიული ტოპონიმების – *ბიჭვინთა, ოჩემჩირე, კოდორი, ღალიძგა, ფშია, კვიტაული, ხოფი* და სხვათა მივიწყება ან მათი ტრანსკრიფციული ცვლილება და მათ ნაცვლად ისეთი სახელების დამკვიდრება, როგორიცაა *პიცუნდა, ოჩამჩირა, ელადიმიროვკა, ბესლახუბა, ათარა, კუტოლ, ხვაფ*; სრულიად აუხსნელია *ნოვი აფონის* გადარქმევა *ფსირცხად* მაშინ, როდესაც არ აღადგინეს ამ ადგილის ძველი სახელწოდება, აფხაზთა საერისთავოს პოლიტიკური ცენტრის სახელი *ანაკოფია*.

ამრიგად, აფხაზეთში ეთნო-პოლიტიკური ვითარების შეცვლასთან ერთად იცვლებოდა გეოგრაფიული სახელწოდებები. XVI-XVII სს. შავი ზღვის ჩრდილო-აღმოსავლეთ სანაპიროდან ქართული მოსახლეობის გამოდევნისა და აფხაზური (აფსუა) მოსახლეობის დამკვიდრების შემდეგ, ჯერ მდ. კელასურამდე, შემდეგ მდ. ღალიძგამდე, აფხაზური გეოგრაფიული სახელწოდებები დამკვიდრდა. XVIII საუკუნეში აფხაზური გეოგრაფიული სახელწოდებები ჩნდება აგრეთვე მდ. ღალიძგასა და მდ. ენგურს შორის ტერიტორიაზე. XIX საუკუნეში აფხაზთა ერთი ნაწილის ოსმალეთის იმპერიაში იძულებით გასახლებისა (მუჰაჯირობა) და მხარის კოლონიზაციის შემდეგ მკვიდრდება რუსული და სხვა უცხოური გეოგრაფიული სახელწოდებები. საქართველოს ძალდატანებითი გასაბჭოების შემდეგ, XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან, ისევე როგორც მთელ ქვეყანაში, აფხაზეთში საბჭოთა იდეოლოგიზებული გეოგრაფიული სახელწოდებები მკვიდრდება. 1992-1993 წწ. აფხაზეთის ომისა და ომისშემდგომ პერიოდში ქართული მოსახლეობის გამოდევნის შემდეგ აფხაზეთის სეპარატისტულმა ხელისუფლებამ ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებები კიდევ ერთხელ შეცვალა, რითაც შეეცადა აფხაზეთში ქართველთა ცხოვრების კვალი საბოლოოდ წაეშალა.[300]

1990 წლის 28 ოქტომბერს საქართველოს სსრ რესპუბლიკაში პირველი მრავალპარტიული არჩევნები ჩატარდა. გაიმარჯვა ეროვნული მოძრაობის ერთმა ფრთამ, ბლოკმა „მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველო", რომელსაც სათავეში ზვიად გამსახურდია ედგა. უზენაესმა საბჭომ პირველ სხდომაზე, 14 ნოემბერს, მიიღო კანონი „საქართველოს სსრ სახელწოდების შეცვლის შესახებ", რომლის თანახმად საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკას საქართველოს რესპუბლიკა ეწოდა.[301] იმავე სხდომაზე უზენაესმა საბჭომ მიიღო კანონი „გარდამავალი პერიოდის შესახებ", რომლის თანახმადაც საქართველოს რესპუბლიკაში გამოცხადდა გარდამავალი პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც უნდა მომზადებულიყო საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის საფუძვლები.[302] საქართველოს რესპუბლიკის 1990 წლის 11 დეკემბრის კანონით საქართველოს რესპუბლიკის მთელ ტერიტორიაზე შეწყდა საბჭოების უფლებამოსილება, ხოლო 1991 წლის 29 იანვარს ადგილობრივი საბჭოების სისტემა საერთოდ გაუქმდა. აფხაზეთის ასსრ უზენაესი საბჭო ვალდებული იყო საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციასთან შესაბამისობაში მოეყვანა აფხაზეთის ასსრ კონსტიტუცია, თუმცა ეს პროცესი ჭიანურდებოდა.

1991 წლის დამდეგს გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი ადმინისტრაციულად დაქვემდებარებული ბზიფის სასოფლო საბჭო სადაბო საბჭოდ და სოფელი ბზიფი დაბა ბზიფად გარდაიქმნა.[303]

1991 წლის 9 აპრილს საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა გამოაცხადა. ამ დროისათვის აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში შედიოდა 5 ადმინისტრაციული რაიონი – გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის, 1 – გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი დაქვემდებარებული ტერიტორია; 7 ქალაქი – ახალი ათონი, გაგრა, გალი, გუდაუთა, ოჩამჩირე, სოხუმი, ტყვარჩელი; 5 დაბა – ბზიფი, ბიჭვინთა, განთიადი, გულრიფში, მიუსერა; 104 სასოფლო საბჭო და 514 სოფელი.

---

[300] ამის შესახებ, დაწვრილებით იხ.: პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, თბ., 2016.
[301] საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1990 წ. №11, გვ. 17.
[302] საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1990 წ. №11, გვ. 17-21.
[303] საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1990 წ. №4, გვ. 49.

1991 წლის შემდეგ

1991 წლის დეკემბერში სსრ კავშირი დაიშალა და მის ნაცვლად დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა (დსთ) შეიქმნა. საქართველოს რესპუბლიკამ დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობაში (დსთ) შესვლაზე უარი განაცხადა, ამიტომ რუსეთმა მის წინააღმდეგ მთელი რიგი ბერკეტები აამოქმედა და ხელისუფლების შეცვლაზეც იზრუნა.

საქართველოში 1991 წლის დეკემბერ – 1992 წლის იანვრის სახელმწიფო გადატრიალებისა და პრეზიდენტ ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების დამხობის შემდეგ აფხაზეთში ვითარება გართულდა. აფხაზური სეპარატისტული ძალები, მოსკოვის მხარდაჭერით, სეცესიის გზას დაადგნენ. 1992 წლის მაისიდან აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ფაქტობრივად ეთნიკური ნიშნით გაითიშა, უკვე ერთობლივი სხდომები არ ტარდებოდა. 1992 წლის 23 ივლისს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს აფხაზურმა ფრაქციამ პროცესუალური ნორმებისა და რეგლამენტის დარღვევით მიიღო დადგენილება აფხაზეთის ტერიტორიაზე 1978 წლის კონსტიტუციის გაუქმებისა და 1925 წლის კონსტიტუციის აღდგენის შესახებ; კანონი აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის სახელწოდების აფხაზეთის რესპუბლიკით შეცვლის შესახებ.[304]

1925 წლის კონსტიტუციის აღდგენის გამოცხადება, ფაქტობრივად, საქართველოსაგან აფხაზეთის გამოყოფის დეკლარირებას ნიშნავდა, მიუხედავად იმისა, რომ ეს კონსტიტუცია ძალაში არ შესულა.[305]

1992 წლის 28-30 ივლისს აფხაზეთის უმაღლესი საბჭოს ქართულმა ფრაქციამ გამართა სესია და 23 ივლისის უკანონო აქტი გააუქმა. იმავდროულად, 28 ივლისს, აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილებით, აფხაზეთის ავტონომიურ საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკას აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა ეწოდა.[306]

რუსეთის ხელისუფლების ნაქეზებით აფხაზი სეპარატისტების მიერ ავტონომიური რესპუბლიკის საქართველოს რესპუბლიკის იურისდიქციიდან გამოყოფის მცდელობას 1992-1993 წწ. აფხაზეთის ომი, რეალურად, რუსეთ-საქართველოს გამოუცხადებელი ომი მოჰყვა. რუსეთის ფედერაციის ფინანსური და სამხედრო მხარდაჭერით აფხაზეთის ომი ფორმალურად აფხაზი სეპარატისტების, ფაქტობრივად კი რუსეთის გამარჯვებით დასრულდა. ეს იყო აფხაზეთში რუსეთის ოკუპაციის დასაწყისი, რაც 1994 წლის გაზაფხულზე ე.წ. სამშვიდობო ძალების აფხაზეთში შეყვანით გამოიხატა. საქართველოს იურისდიქციაში მხოლოდ კოდორის ხეობის ზემო წელი დარჩა.

აფხაზეთში ომის შედეგები ძალზე მძიმე აღმოჩნდა: ოფიციალური მონაცემებით, 10 ათასამდე ქართველი და 5 ათასამდე აფხაზი დაიღუპა; აფხაზმა სეპარატისტებმა ქართველი მოსახლეობის გენოციდი მოაწყვეს; აფხაზეთის 300 ათასამდე მცხოვრები, მათ შორის, 200 ათასამდე ქართველი, 30 ათასამდე აფხაზი და ათასობით სხვა ეროვნების წარმომადგენელი, იძულებული გახდა მშობლიური კერა დაეტოვებინა და დევნილად ქცეულიყო. ქართველთა გენოციდი ომის დამთავრების შემდეგაც გაგრძელდა. ოფიციალური მონაცემებით, სეპარატისტებმა ომის დასრულებიდან დღემდე ეროვნული ნიშნით 5 ათასამდე ქართველი დახოცეს. მრავალ საერთაშორისო დოკუმენტში ქართული მოსახლეობის წინააღმდეგ ჩადენილი ქმედება აფხაზეთში ეთნონმენდად შეფასდა. ეუთო-მ რუსეთის მონაწილეობითა და თანხმობით სამჯერ მიიღო აქტი, რომლითაც ცნო და დაგმო ეთნონმენდის ფაქტი აფხაზეთში: 1994 წლის 6 დეკემბრის ბუდაპეშტის სამიტის კომუნიკე („ეთნიკური წმენდის დაგმობა"), 1996 წლის 3 დეკემბრის ლისაბონის სამიტის დასკვნითი აქტი („გენოციდისა და ეთნიკური წმენდის დაგმობა"), 1999 წლის 17-18 ნოემბრის სტამბოლის სამიტის დეკლარაცია („გენოციდისა და ეთნონმენდის აღიარება-დაგმობა"); გაერო-ს უშიშროების საბჭომ 1996 წლის №1036, №1065, 1997 წლის №1097 და №1124, გენერალურმა ასამბლეამ 2008 წლის 29 მაისის რეზოლუციებით ცნეს ეთნონმენდის ფაქტი აფხაზეთში.[307]

---

[304] რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005), გვ. 128; დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველ წლებში (1990-1992 წწ.), წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, გვ. 350-351.

[305] დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველ წლებში (1990-1992 წწ.), გვ. 352.

[306] газ. «Демократическая Абхазия», 1992 г. 2 августа; დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველ წლებში (1990-1992 წწ.), გვ. 352.

[307] დ. ჯოჯუა, აფხაზეთი 1992-2007 წლებში, წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, გვ. 366-367; თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 29-30.

1992-1993 წლების ომის შემდეგ სეპარატისტულმა ხელისუფლებამ ადრინდელი ადმინისტრაციული დაყოფა ძირითადად შეინარჩუნა. დამატებით, 1994 წელს შეიქმნა ტყვარჩელის რაიონი, რომელიც გალისა და ოჩამჩირის რაიონებიდან გამოყოფილი სოფლებისაგან შედგა. ეს იმისათვის გაკეთდა, რომ გალის რაიონის ქართული მოსახლეობა რამდენიმე ადმინისტრაციულ ერთეულში გადაენაწილებინათ, რაიონის ტერიტორიის შემცირებისა და მოსახლეობის სწრაფი ასიმილირების მიზნით. ტყვარჩელის რაიონში გაერთიანდა ოჩამჩირის რაიონიდან გამოყოფილი ორი სოფელი – აგუბედია და ტყვარჩელი, და გალის რაიონიდან გამოყოფილი 8 სოფელი – ბედია, მუხური, ოქუმი, პირველი გალი, რეჩხი, ღუმურიში, ჩხორთოლი და წარჩე. იმავე მიზანს ემსახურებოდა 1995 წელს გალის რაიონის სოფლების – აჩიგვარის, გუდავის, შეშელეთის, – ოჩამჩირის რაიონისთვის გადაცემა.

დღეისათვის ე. წ. აფხაზეთის რესპუბლიკაში შედის: გაგრის, გუდაუთის, სოხუმის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, ტყვარჩელის, გალის რაიონები. მთელ აფხაზეთში ქართული გეოგრაფიული სახელები აფხაზური სახელწოდებებით მასიურად შეიცვალა ან ტრანსკრიფციული ცვლილებები განხორციელდა, რაც „ისტორიული სამართლიანობის" აღდგენით აიხსნა. სახელწოდებების შეცვლის ახალი კამპანია ჯერ კიდევ 1991 წელს დაიწყო, როდესაც გალის რაიონის სოფლებს სახელები შეუცვალეს: *შეშელეთს* ენოდა *რიაპი, მზიურს – შაშიკვარა, რეჩხს – პატრარხუნა.*

1992 წლის 4 დეკემბერს აფხაზეთის რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს აფხაზურმა ნაწილმა მიიღო დადგენილება სახელწოდება სოხუმის (Сухуми) სუხუმ-ით (Сухум) შეცვლის თაობაზე, ქ. ტყვარჩელს ენოდა ტკუარჩალ.[308] 1992 წლის 4 დეკემბრის დადგენილებით, შეიცვალა სახელწოდებები:

გაგრის რაიონში: დ. განთიადი – ცანდრიფშ, ბაღნარი (ბაღნარის ს/ს) – ხიშხა, ველი (ბაღნარის ს/ს) – ჩიგურხა, კლდეკარი (ბაღნარის ს/ს) – ამგუაშხუნა, მენდელეევო (ბაღნარის ს/ს) – აგხუა, იფნარი (ბზიფის ს/ს) – ასპა, კოლხიდა (კოლხიდის ს/ს) – ფსახარა, ალპური (კოლხიდის ს/ს) – აჩიფსტა, ზემოხევი (კოლხიდის ს/ს) – ცანგუარა, ქართული ხეობა (კოლხიდის ს/ს) – ახუხშარა, ოტრადნოე (კოლხიდის ს/ს) – აძაფშ, ლესელიძე (ლესელიძის ს/ს) – გეჩრიფშ, სალმე (ლესელიძის ს/ს) – ფსოუ, სულეეო (ლესელიძის ს/ს) – ფსოუხვა, ვაშლოვანი (მეხადირის ს/ს) – მფაადრიფსტა, ზეგანი (მეხადირის ს/ს) – ფშაშჩხა, კლდიანი (მეხადირის ს/ს) – აძრიფშ, მუხრანი (მეხადირის ს/ს) – კაცირხა, სალხინო (მიქელრიფშის ს/ს) – ლაკირხა, მიქელრიფში (მიქელრიფშის ს/ს) – მკიალრიფშ, დემერჩენცი (მიქელრიფშის ს/ს) – ხიშხარიფშ, ნაბლიანი (მიქელრიფშის ს/ს) – ბაღრიფშ, ცოდნისკარი (მიქელრიფშის ს/ს) – ფხისტა, ჩანჩქერი (მიქელრიფშის ს/ს) – პიანჩახუ, ვაკე (ხაშუფსის ს/ს) – არასაძახა, იმერხევი (ხაშუფსის ს/ს) – ახურაშქუა, ხეივანი (ხეივანის ს/ს) – ამზარა, კულტუბანი (ხეივანის ს/ს) – ასაბულეი, წალკოტი (ხეივანის ს/ს) – ლაფსთარხა, შაფრანოეო (ხეივანის ს/ს) – ხსირხუ, ორეხოეო (ხოლოდნორეჩკის ს/ს) – არასახუ, გრებეშოკი (ხოლოდნორეჩკის ს/ს) – ანიხანსტა, ხოლოდნაია რეჩკა (ხოლოდნორეჩკის ს/ს) – ბაღრიფსთა.[309]

გუდაუთის რაიონში: აბღარხხუკი – აბღარხიკუ, ანუხეა – ანხუა, ბლაბურხვა – ბლაბირხუა, მიუსერა – მისრა;

სოხუმის რაიონში: კელასური – კიალასურ, ახალსოფელი – ძიგუთა, ბესლეთი – ბასლათა. აფხაზური სახელები დაუბრუნდა სოფლებს შრომას – გუმა და ოდიშს – აკაფა;

გულრიფშის რაიონში: ესტონკა – დოპუაქით, კელასური – აიბუხცა, მერხეული – მარხიაულ, მიასნიკოვკა – დალ;

ოჩამჩირის რაიონში: ბესლახუბა – ბასლახუ, ცხენისწყალი – ჩბირხუა.

1994 წლის 9 სექტემბერს სეპარატისტული აფხაზეთის რესპუბლიკის უმაღლესმა საბჭომ მიიღო დადგენილება „აფხაზეთის რესპუბლიკის ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის ძველი სახელწოდებების აღდგენის შესახებ", რომლის თანახმად, *გალის რაიონში* შეიცვალა მთელი რიგი დასახლებული პუნქტების სახელები. სახელი გადაერქვა: ბულიშხინჯი (აჩიგვარის ს/ს) – აპსხანძიხ, განახლება (განახლების ს/ს) – გაგიდა, რეფო-ეწერი (რეფო-შეშელეთის ს/ს) – რიაპ, კოლონია (სიდის ს/ს) – აჭანდარა; შეიცვალა ტრანსკრიფცია: ქ. გალი – გალ, სოფ. აგვაერა (ოქუმის ს/ს) – აგუაიუარა, აკ-

---

[308] Сборник законодательных актов Республики Абхазия, выпуск 3. Сухум, 1995. с. 94-95; რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, გვ. 144.

[309] რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, გვ. 144-145.

ვარეიქვა (რეფო-შეშელეთის ს/ს) – აკუარეიქუა, აჩიგვარა (აჩიგვარას ს/ს) – აჩგუარა, გუდავა (პირველი, მეორე) – გუდაა, აკვაღა (ჭუბურხინჯის ს/ს) – აკუაგა, ბარღები (ზემო, ქვემო) – ბიარგიაპ, ღუმურიში (ღუმურიშის ს/ს) – ღუმრიშ, ლეკუმხარა (პირველი გალის ს/ს) – ალაკუმპარა, ოქუმი (ოქუმის ს/ს) – უაქუმ, ნარჩე (ნარჩეს ს/ს) – ნარჩა, ნოჯიხევი – ნარდჟხოუ, ჩხორთოლი (ჩხორთოლის ს/ს) – ჩხუართალ, შაშიკვარა (მზიურის ს/ს) – შაშიკუარა.[310]

აფხაზეთის დე ფაქტო ხელისუფლება ნაბიჯ-ნაბიჯ მიდიოდა დამოუკიდებლობისაკენ. 1994 წლის 26 ნოემბერს აფხაზეთის დე-ფაქტო უმაღლესმა საბჭომ მიიღო აფხაზეთის რესპუბლიკის კონსტიტუცია.[311] 1999 წლის 12 ოქტომბერს აფხაზეთი დამოუკიდებელ რესპუბლიკად გამოცხადდა,[312] თუმცა აფხაზეთის დამოუკიდებლობა არცერთმა საერთაშორისო ორგანიზაციამ და სახელმწიფომ არ აღიარა.

2008 წლის 8-12 აგვისტოს რუსეთის ფედერაციამ საქართველოს მიმართ მორიგი აგრესია განახორციელა. აგვისტოს ომის დროს რუსეთის ჯარის ნაწილებმა კოდორის ხეობის ზემო წელი დაიკავეს და ფორმალურად ამ ტერიტორიაზე აფხაზი სეპარატისტების იურისდიქცია გააერცელეს. ამის შედეგად აფხაზეთიდან გამოდევნილ მოსახლეობას კიდევ 2500 დევნილი დაემატა. აგრესიის შემდეგ რუსეთის ფედერაციამ აფხაზეთში დამატებითი ძალები შეიყვანა და მისი სრული ოკუპაცია მოახდინა.[313]

2008 წლის 26 აგვისტოს რუსეთის ფედერაციამ აფხაზეთი და ე. წ. სამხრეთ ოსეთი დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარა, რასაც მსოფლიო საზოგადოება უარყოფითად შეხვდა. ამის საპასუხოდ, იმავე წლის 28 აგვისტოს საქართველოს პარლამენტმა აფხაზეთი და სამხრეთ ოსეთი რუსეთის მიერ ოკუპირებულ ტერიტორიებად გამოაცხადა, ხოლო 23 ოქტომბერს „ოკუპირებული ტერიტორიების შესახებ" საგანგებო კანონი მიიღო. ამ კანონმა დიდი საერთაშორისო გამოხმაურება ჰპოვა: ეუთო-ს საპარლამენტო ასამბლეამ 2012 წლის 8 ივლისს აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონს ოკუპირებული ტერიტორიები უწოდა.[314] გაერო-ს გენერალურმა ასამბლეამ 2012 წლის ივლისში მიიღო რეზოლუცია აფხაზეთიდან და ცხინვალის რეგიონიდან დევნილების მშობლიურ მხარეში დაბრუნების შესახებ. მსგავსი რეზოლუციები გაერო-ში ყოველწლიურად მიიღება და მათი მხარდამჭერთა რიცხვი სულ იზრდება. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ აშშ და ევროპის მრავალი ქვეყანა აფხაზეთს, ისევე როგორც ე. წ. სამხრეთ ოსეთს, რუსეთის მიერ ოკუპირებულ საქართველოს განუყოფელ ნაწილად თვლის.[315]

2013 წლის 23 იანვარს ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია, სადაც აფხაზეთი და ცხინვალის რეგიონი ოკუპირებულ ტერიტორიებად არის მოხსენიებული.[316] 2016 წლის 8 სექტემბერს აშშ კონგრესის წარმომადგენელთა პალატამ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის მხარდამჭერი რეზოლუცია (*H.Res. 600*) მიიღო. რეზოლუცია გმობს საქართველოს ტერიტორიების ოკუპაციას რუსეთის მიერ და მოუწოდებს ოკუპანტ ქვეყანას, დატოვოს სუვერენული ქვეყნის ტერიტორიები. რეზოლუციაში რუსეთის შესახებ ნათქვამია, რომ ის იგნორირებას უწევს სხვა სახელმწიფოების დამოუკიდებელ არჩევანს და რეგიონში გავლენის სფეროების ალდგენისათვის ძალის გამოყენებით იბრძვის. რეზოლუცია მოუწოდებს რუსეთს უკან წაიღოს საქართველოს ტერიტორიების აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებელ ქვეყნებად აღიარების გადაწყვეტილება.[317] 2017 წლის 6 მაისს აშშ პრეზიდენტმა დონალდ ტრამპმა ხელი მოაწერა საკანონმდებლო აქტს (აშშ-ის 2017 წლის კონსოლიდირებული ასიგნებების აქტი, Consolidated Appropriations Act, 2017), სადაც საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიების – აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის შესა-

---

[310] Сборник законодательных актов Республики Абхазия, выпуск 3, Сухум, 1995, გვ. 78; რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, გვ. 190-191.

[311] რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, გვ. 194-197.

[312] რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი, აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული, გვ. 342-343.

[313] თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 30.

[314] http://mfa.gov.ge/News/%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%A8-%E1%83%98%E1%83%A1-%9A.aspx?CatID=5

[315] თ. ბერაძე, ჯ. თოფურია, მ. სანაძე, ბ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 30.

[316] http://saqinform.ge/news/13141/evrosabWos+saparlamento+asambleam+saqarTvelo-ruseTis+shesaxeb+rezolucia+miiRo.html

[317] http://mfa.gov.ge/News/%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%A8-%E1%83%98%E1%83%A1-83%9A.aspx?CatID=5

ხებ ჩანაწერი შევიდა. აქტში აღნიშნულია, რომ აფხაზეთი და ცხინეალის რეგიონი/სამხრეთ ოსეთი არის რუსეთის მიერ ოკუპირებული ტერიტორიები. ვერც ერთი სახელმწიფო, რომელიც აღიარებს აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის/სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობას და მათთან დიპლომატიურ ურთიერთობას დაამყარებს, აშშ-სგან ფინანსურ დახმარებას ვერ მიიღებს. აშშ წინააღმდეგი იქნება ნებისმიერი სახის ფინანსური დახმარებისა ნებისმიერ პროგრამაზე, რომელიც ლახავს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას. ჩანაწერში ნათქვამია: „შეერთებული შტატები ადასტურებს საქართველოს სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის მხარდაჭერას საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ აღიარებულ საზღვრებში და არ ცნობს ოკუპირებული აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობას, რომელიც მოსკოვმა აღიარა".[318]

ფრიად მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ საქართველოსადმი გამოხატული მხარდაჭერა. 2017 წლის 3 მაისს ევროსაბჭომ მიიღო გადაწყვეტილება, რომელშიც ნათქვამია: რუსეთის ფედერაციის ქმედება არის მიზეზი იმისა, რომ საქართველო ვერ ახორციელებს ლეგიტიმურ იურისდიქციას თავისიეე რეგიონებში. აქვე აღნიშნულია, რომ კონფლიქტი არის რუსეთის ფედერაციასა და საქართველოს შორის.[319]

2019 წლის 8 აგვისტოს აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა აგვისტოს ომის 11 წლისთავთან დაკავშირებით სპეციალური განცხადება გაავრცელა, რომელშიც ნათქვამია: „მოვუწოდებთ რუსეთის ფედერაციას, სრულად შეასრულოს ევროკავშირის შუამავლობით 2008 წლის 12 აგვისტოს მიღებული შეთანხმება ცეცხლის შეწყვეტისა და საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან ძალების გაყვანის შესახებ. ასევე მოვუწოდებთ რუსეთს, მიიღოს და შეასრულოს პირობა საქართველოს მიმართ ცეცხლის გამოუყენებლობის შესახებ. ჩვენ მანამდე არ შევწყვეტთ მუშაობას, ვიდრე რუსეთი არ დაასრულებს საქართველოს სუვერენული ტერიტორიის ოკუპაციას. ჩვენ მხარს ვუჭერთ ასობით ათასი იძულებით გადაადგილებული ადამიანისა და დევნილის სახლში უსაფრთხოდ და ღირსეულად დაბრუნების უფლებას. დაბოლოს, ჩვენ ქართველი ხალხის გვერდით ვდგავართ და ველით იმ დღეს, როდესაც ერთად აღვნიშნავთ რუსეთის მიერ საქართველოს ტერიტორიის ოკუპაციის დასრულებას".[320]

ოკუპირებულ აფხაზეთში ისევ გრძელდება გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლის პროცესი, განსაკუთრებით გალის რაიონში. აფხაზეთის დე ფაქტო პარლამენტის 2013 წლის 11 დეკემბრის მიიღო დადგენილება „გალის რაიონის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულთა და მათი სახელწოდებების შესახებ", რომლის თანახმადაც *გალის რაიონში* სახელები შეეცვალა სოფლებს და ეწოდა: პირველ ოტობაიას – ხაშტა, მეორე ოტობაიას – ბგოურა, ფიჩორს – ბჩარა, ჭუბურხინჯს – ხიაცხა, ნაბაკევს – ბათაიგუარა, დიხაზურგას – აბააქით, ოკვინორეს – ციგტვარა, ზემო ბარღებს – ვიადა ბარგიაფ, ქვემო ბარღებს – ლადა ბარღიაფ. როგორც „აფსნიპრესი" იუწყება, სახელწოდებები „ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით" შეიცვალა[321], თუმცა ასეთი ისტორიული წყაროები ბუნებაში არ არსებობს.

[318] http://mfa.gov.ge/News/donald-trampma-khell-moacera-biujetis-kanons,-rome.aspx
[319] http://mfa.gov.ge/News/%E2%80%8Bevropis-sabchos-ministrta-moadgileebis-komitetma.aspx
[320] გაზ. „კვირის პალიტრა", №33, 2019 წ. 12-18 აგვისტო, გვ. 2.
[321] http://www.apsnypress.info/news/deputaty-parlamenta-utverdili-nazvaniya-naselennykh-punktov-v-galskom-rayone/

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ძალაქები და დაბები

1991 წლის მდგომარეობით აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში შედიოდა 7 ქალაქი – ახალი ათონი, გაგრა, გალი, გუდაუთა, ოჩამჩირა, სოხუმი, ტყვარჩელი, და 5 დაბა – ბზიფი, ბიჭვინთა, განთიადი, გულრიფში, მიუსერა.

ძალაქები

ახალი ათონი, საკურორტო ქალაქი შავი ზღვის სანაპიროზე, მდ. ფსირცხას, ძველი „ანაკოფიის მდინარის" შესართავში. VI საუკუნის ბიზანტიელ ავტორთა ცნობით, ამ ადგილას ციხე-ქალაქი ტრაქეა მდებარეობდა. მისი სახელწოდება ძველი ქართული „უღაღის" (გაუვალი, ძნელად სავალი ადგილი) ბერძნულ თარგმანს წარმოადგენს. შუა საუკუნეების ქართულ საისტორიო წყაროებში მას *ანაკოფია* ეწოდება. პირველად იგი „ქართლის ცხოვრებაში" VIII ს. 30-იანი წლების ამბებთან დაკავშირებით იხსენიება. ანაკოფიის ციხე-ქალაქის ნანგრევები დღემდე შემორჩა. XIX საუკუნეში მას აფხაზური სახელი *ფსირცხა* ეწოდება, თუმცა ზოგიერთ რუკაზე კვლავ არის აღნიშნული სახელწოდება *ანაკოფია*. 1875 წელს რუსეთის ხელისუფლებამ აქ ათონის მთაზე მდებარე წმ. პანტელეიმონის რუსული მონასტრის ფილიალი დააარსა და მონასტერს „ნოვი აფონი" ეწოდა. ეს სახელწოდება დასახლებულ პუნქტზეც გავრცელდა.[322] 1921 წლიდან ახალი ათონის თემი გუდაუთის მაზრაში შედიოდა.[323] 1925 წელს ნოვი აფონს *ფსირცხა* ეწოდა.[324] 1938 წლის ნოემბერში გუდაუთის რაიონის ფსირცხის ს/საბჭოს გამოეყო კურორტი ფსირცხა, რომელიც დაბად (ქალაქის ტიპის დასახლებად) გარდაიქმნა.[325] 1948 წლის სექტემბერში დაბა ფსირცხას – *ახალი ათონი* ეწოდა, ხოლო ფსირცხის სადაბო საბჭოს – ახალი ათონის სადაბო საბჭო.[326] სახელწოდება *ახალი ათონი* რუსული „ნოვი აფონის" ქართული თარგმანი იყო. 1952 წლის დეკემბერი – 1953 წლის სექტემბერში დაბა ახალი ათონი *ახალი ათონის რაიონის* ადმინისტრაციული ცენტრია.[327] 1953 წლის სექტემბრიდან ახალი ათონი გუდაუთის რაიონში შემავალი დაბაა.[328] 1955 წლის აპრილში დაბა ახალ ათონს – *ნოვი აფონი*, ხოლო ახალი ათონის სადაბო საბჭოს – ნოვი აფონის სადაბო საბჭო ეწოდა.[329] 1967 წლის ივნისში დადგინდა სახელწოდების დაწერილობის ფორმა ქართულ და რუსულ ენებზე *ახალი ათონი, Новый Афон*.[330] 1987 წლის დეკემბრიდან ახალ ათონი რაიონული დაქვემდებარების ქალაქია.[331]

გაგრა, ქალაქი და რაიონული ცენტრი, კლიმატური კურორტი. მდებარეობს გაგრის ქედის სამხრეთ კალთაზე და გაგრის უბის ვიწრო სანაპირო ზოლში. შუა საუკუნეებში მას „გაგარი" ეწოდებოდა, რაც ძველ ქართულში „ხეობაში ვიწრო გასასვლელს" ნიშნავდა. XIV-XV სს. იტალიურ და კატალონიურ რუკებზე აღნიშნულია *კაკრ, კაკარი, ბაკარი* ფორმით. ძველად აქ, ზღვის პირას, გზა გადიოდა, რომელიც ჩრდილოეთ შავიზღვისპირეთს საქართველოსთან და, საერთოდ, სამხრეთ კავკასიასთან აკავშირებდა. გაგრას ჩრდილო-დასავლეთით მდ. გაგრიფში (აფხ. გაგრის წყალი) საზღვრავს. ამ მდინარის შესართავში გვიანდელ ანტიკურ ხანაში ციხე-სიმაგრე ააგეს, რომელიც შუა საუკუნეებშიც გამოიყენებოდა. 1830 წელს რუსეთის ჯარის ნაწილების მიერ გაგრის დაკავების შემდეგ ციხე-სიმაგრე განაახლეს და მეციხოვნეები ჩააყენეს. ყირიმის ომის (1853-1856 წწ.) დროს, 1854 წელს, რუსმა მეციხოვნეებმა გაგრის ციხე დატოვეს და ააფეთქეს. ომის დასრულების შემდეგ რუსეთის სარდლობამ გაგრის ციხე-სიმაგრე აღად-

---

[322] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 52.
[323] საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, ნან. I. სათემო ჯამები, გვ. 84.
[324] **Кварчия В. Е.** *Ойконимы Абхазии в письменных источниках*, გვ. 25.
[325] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 4
[326] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 10-15; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2 (14-15), გვ. 30-34.
[327] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №7, გვ. 7; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 15.
[328] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 15.
[329] საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22, ფურც. 32-39.
[330] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 341-343.
[331] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წელი, 13 იანვარი.

გინა და მეციხოვნეები ჩააყენა. ციხე-სიმაგრის ტერიტორიაზე დგას V-VI სს. სამეკლესიანი ბაზილიკა, რომელიც 1902 წელს განაახლეს და გადააკეთეს.[332] იმპერატორ ნიკოლოზ II-ის (1894–1917 წწ.) 1901 წლის 9 ივლისის ბრძანებულებით, პრინც ალექსანდრე ოლდენბურგს გაგრის კლიმატური სადგურის (კურორტის) აშენება დაევალა. იმავე წლის ოქტომბერში შესაბამისი სამუშაოები დაიწყო, რომელიც მალევე დასრულდა. 1903 წლის 9 იანვარს გაგრის კლიმატური სადგური გაიხსნა.[333] 1904 წლის 25 დეკემბერს გაგრის კლიმატური სადგური სოხუმის ოკრუგიდან შავი ზღვის გუბერნიის სოჭის ოკრუგს გადაეცა.[334] ამიერკავკასიის კომისარიატის 1917 წლის 7 დეკემბრის დადგენილებით გაგრის რაიონი სოხუმის ოლქის შემადგენლობაში შევიდა.[335] საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს გაგრის მაზრის ადმინისტრაციული ცენტრია.[336] 1921 წლიდან გაგრის მაზრის, ხოლო 1930 წლიდან – გაგრის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრია. 1933 წელს დაბა გაგრამ რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის სტატუსი მიიღო.[337] 1948 წლის აგვისტოში დადგინდა მისი დაწერილობის ფორმა რუსულ ენაზე *Гагра – Гагры-ს* ნაცვლად.[338] 1973 წლის აპრილში რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი გაგრა რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად გარდაიქმნა; გაგრის რაიონი გაუქმდა და გაგრის საქალაქო საბჭო შეიქმნა.[339]

გალი, ქალაქი და რაიონული ცენტრი, მდებარეობს მდ. ერისწყლის მარცხენა მხარეს. შუა საუკუნეებში მას *გოგიელი* ეწოდებოდა. ამ ფორმით ეს სახელი XVII ს. შუა წლების იტალიურ რუკებზე გვხვდება. სოფელი გალი აღნიშნულია სამეგრელოს 1861 წლის რუკაზე. 1886 წელს სამურზაყანოს უბანში შედიოდა *გალის თემი* სოფლებით პირველი გალი და მეორე გალი. 1906 წელს სოფელ ოქუმიდან სოფელ მეორე გალში გადმოიტანეს სამურზაყანოს უბნის ადმინისტრაციული ცენტრი. სახელწოდება „გალი" მომდინარეობს „ღალი"-დან, რაც მეგრულად „ღელეს" ნიშნავს.[340] სოფ. ღალი XX ს. დასაწყისიდან იხსენიება წყაროებში[341], თუმცა ბევრად ადრე არსებობდა. რუსული ენის მეშვეობით, რომელსაც „ღ" ბგერა არა აქვს, სახელწოდება „გალი" დამკვიდრდა. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს სამურზაყანოს მაზრის ადმინისტრაციული ცენტრია.[342] 1921-1925 წწ. სამურზაყანოს მაზრის, 1925-1930 წწ. გალის მაზრის, ხოლო 1930 წლიდან – გაგრის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრია.[343] 1932 წელს დაბა გალმა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის სტატუსი მიიღო.[344]

გუდაუთა, ქალაქი და რაიონული ცენტრი, კლიმატური კურორტი. მდებარეობს შავიზღვისპირა დაბლობზე, მდ. გუდოუს შესართავთან. აღმოცენდა XIX ს. შუა ხანებში სოფელ ლიხნიდან გამოყოფის გზით. ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო სწრაფად გაიზარდა და დაწინაურდა. სახელწოდება, მდინარის სახელისაგან მომდინარეობს, რომლის სანაპიროზეც იგი გაშენდა, -თა ადგილის სუფიქსის დართვით. თავდაპირველად მას და მდინარე გუდოუს გუდაეა ეწოდებოდა. გუდოუ გუდავას აფხაზური ფორმაა. XIX ს. შუა ხანებში პატარა სავაჭრო დაბა იყო ასი მცხოვრებით. 1874 წელს აქ სადაბო

---

[332] პ. ცხადაია, ზ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 39-40.

[333] გაგრა (აფხაზეთი), გაზ. „ივერია", №150, 1903 წ. 11 ივლისი; **Открытие Гагринской климатической станции. Кавказский календарь на 1905 г., Тифлис, 1904, გვ. 31;** ა. დიაჩკოვ-ტარასოვი, გაგრა და მისი შემოგარენი. *რუსულიდან თარგმნეს, შესავალი და კომენტარები დაურთეს ზურაბ პაპასქირმა და ბეჟან ხორავამ*, თბ., 2003, გვ. 150.

[334] **Высочайше утвержденное положение Комитета министров о присоединении Гагринской климатической станции с прилегающим к ней районом, к Черноморской губернии, Кавказский календарь на 1906 г., Тифлис, 1906, გვ. 219-220.**

[335] აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988), გვ. 13.

[336] თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ზ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 109.

[337] СССР. **Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года.** М., 1965, გვ. 413. სსრ კავშირის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის 1965 წლის ცნობარის თანახმად, გაგრამ რაიონული დაქვემდებარების ქალაქის სტატუსი 1933 წელს მიიღო, ხოლო ქსე-ს თანახმად, 1932 წელს (შ. ლაშხია, თ. ბერაძე, ლ. რჩეულიშვილი, გ. უშვერიძე, გაგრა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 2, თბ., 1977, გვ. 612).

[338] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 8.

[339] გაზ. „კომუნისტი", №85, 1973 წ. 11 აპრილი.

[340] პ. ცხადაია, ზ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 135-136.

[341] გაზ. „ივერია", №68, 1902 წ. 29 მარტი.

[342] თ. ბერაძე, კ. თოფურია, მ. სანაძე, ზ. ხორავა, საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, გვ. 109.

[343] პ. ცხადაია, ზ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 135-136.

[344] ჯ. ჯაოშვილი, თ. ბერაძე, გალი, ქსე, ტ. 2, გვ. 639; СССР. **Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года,** М., 1965, გვ. 413.

მმართველობა დაფუძნდა. მისი მნიშვნელობა გაიზარდა XIX ს. 90-იანი წლებიდან, როდესაც გუდაუთაზე გავლით გაიყვანეს გზატკეცილი, რომელმაც სოხუმი ნოვოროსიისკთან დააკავშირა. XX ს. დასაწყისში დანინაურდა და ვაჭრობისა და ხელოსნობის მნიშვნელოვან ცენტრად გადაიქცა.[345] საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს (1918-1921 წწ.) *გუდაუთი* გუდაუთის უბნის, შემდეგ კი გუდაუთის მაზრის ცენტრი იყო. 1921 წლიდან გუდაუთის მაზრის, ხოლო 1930 წლიდან გუდაუთის რაიონის ცენტრია. 1926 წელს ქალაქის სტატუსი მიენიჭა.[346] 1948 წლის აგვისტოში დადგინდა სახელწოდების დაწერილობის ფორმა *გუდაუთა – გუდაუთი*-ს ნაცვლად.[347]

ოჩამჩირა, ქალაქი და რაიონული ცენტრი. მდებარეობს მდ. ღალიძგის შესართავთან, მდინარის მარჯვენა ნაპირზე. XIX ს. 30-იან წლებიდან იხსენიება წყაროებში. სახელწოდება ქართულია. „ოჩემჩირე" მეგრულად „ერცელ ყანას" ნიშნავს. ოჩამჩირის მიდამოებში, მდ. მოქვის შესართავში, ანტიკურ ხანაში ძველი ბერძნული სავაჭრო ფაქტორია *გიენოსი* მდებარეობდა, რომელსაც პირველად ფსევდო სკილაქს კარიანდელი (ძვ. წ. IV ს.) იხსენიებს. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დროს (1918-1921 წწ.) *ოჩემჩირე* კოდორის უბნის, შემდეგ კი კოდორის მაზრის ადმინისტრაციული ცენტრი იყო. 1921 წლიდან კოდორის მაზრის, 1930 წლიდან კოდორის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრია.[348] 1926 წელს დაბა ოჩემჩირემ ქალაქის სტატუსი მიიღო.[349] აფხაზეთის ასსრ ცაკის 1933 წლის 4 აპრილის დადგენილებით, კოდორის რაიონს სახელი გადაერქვა და ოჩემჩირის რაიონი ეწოდა.[350] 1936 წლის აგვისტოში დადგინდა რუსულად დაწერილობის ფორმა *Очамчыры – Очамчири*-ს ნაცვლად.[351] 1948 წლის აგვისტოში დადგინდა სახელწოდების ფორმა *ოჩამჩირე – ოჩემჩირე*-ს ნაცვლად.[352] 1962 წლის დეკემბერში რაიონული დაქვემდებარების ქალაქი *ოჩამჩირე* რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიას მიაკუთვნეს.[353] 1967 წლის ივნისში დადგინდა სახელწოდების ფორმა ქართულ და რუსულ ენებზე *ოჩამჩირა, Очамчира*.[354]

სოხუმი, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის დედაქალაქი, რაიონული ცენტრი. საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი ქალაქი. ძველ ბერძნულ წყაროებში (ფსევდო სკილაქს კარიანდელი, ძვ. წ. IV ს. და სხვ.) მას დიოსკურისი (დიოსკურია) ეწოდება. საფიქრებელია, რომ „დიოსკურია" ძველი ქართული სახელწოდების ბერძნულ გააზრებას წარმოადგენს. „დია" მეგრულად დედას ნიშნავს, ხოლო „სკური" – წყალს. ძვ. წ. I საუკუნეში დიოსკურიას რომის იმპერატორ გაიუს ოქტავიანე ავგუსტუსის (ძვ. წ. 27 – ახ. წ. 14 წწ.) პატივსაცემად, მისი ტიტულის „ავგუსტუსის" (ლათ. დიადი, წმინდა) ბერძნული შესატყვისის „სებასტოსის" მიხედვით, სებასტოპოლისი უწოდეს. I საუკუნეში ეს სახელწოდება ნაკლებად იყო ცნობილი, ამიტომ პლინიუს უფროსი (24-79 წწ.) თავის „ბუნების ისტორიაში" დიოსკურიას და სებასტოპოლისს ცალ-ცალკე იხსენიებს. II საუკუნეში ფლავიუს არიანემ კარგად იცის, რომ სებასტოპოლისი ძველი დიოსკურიაა. V-VI სს. ბიზანტიელი ავტორები მას სებასტოპოლს (სევასტოპოლს) უწოდებდნენ. აქედან მოდის ამ ქალაქის სახელწოდება „სევასტოპოლი"//„სავასტოპოლი", რომელიც XIV-XVI სს. ევროპულ საზღვაო რუკებზე გვხვდება. ქალაქის უძველესი ქართული სახელწოდება ცხომი//ცხუმი იყო, რაც ძველ ქართულში რცხილას (კავკასიური რცხილა – მეგრ. ცხიმური, სვანურად ცხუმ) ნიშნავდა. ქართულ საისტორიო წყაროებში „ცხუმი" პირველად „ქართლის ცხოვრებაში" VIII ს. 30-იანი წლების ამბებთან დაკავშირებით იხსენიება. ეს სახელწოდება დამონმებულია აგრეთვე თამარ მეფის პირველი ისტორიკოსის თხზულებაში „ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი" (XIII ს.). არაბი ავტორი ალ-ფარიკი (XII ს.) პირველად იხსენიებს ქალაქს სახელწოდებით „სუხუმ", რაც ქართული „ცხუმის" არაბული შესატყვისია. ამ ქალაქს

---

[345] ჯ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 51-52.
[346] СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года. გვ. 413.
[347] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 8.
[348] ჯ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 107.
[349] СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года. გვ. 413.
[350] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 12; История Абхазской АССР (1917-1937), გვ. 249.
[351] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, გვ. 488.
[352] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 8.
[353] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1, გვ. 7-9.
[354] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 341-343.

„სუხუმ"//„სოხუმს" ეძახდნენ თურქ-ოსმალებიც, რომლებიც შავიზღვისპირეთში XV ს. II ნახევრიდან გამოჩნდნენ. ცნობილია, რომ აღმოსავლურ ენებს (არაბული, თურქული) „ც" ბგერა არ გააჩნიათ, თანაც ორი თანხმოვნის ერთად გამოთქმაც უჭირთ. ასე მივიღეთ ქართული ცხომი//ცხუმიდან სუხუმ//სოხუმი. ეს სახელწოდება XIX-XX საუკუნეებში ქართულში სოხუმის, ხოლო რუსულში სუხუმის ფორმით დამკვიდრდა. ცხომი როგორც ქალაქი მოხსენიებულია ვახუშტი ბაგრატიონის (1696-1758 წწ.) თხზულებაში. საკუთრივ აფხაზები მას „აყვას" უწოდებენ. ეს აფხაზური გეოგრაფიული სახელი პირველად მდ. ყუბანის შუა წელზე იტალიელი კარტოგრაფის ჯაკოპო გასტალდის 1561 წლის რუკაზე გვხვდება. საკუთრივ სოხუმის მნიშვნელობით, „აყუს" ფორმით ქალაქი 1737 წლის დასაწყისში საქართველოს რუკაზეა დაფიქსირებული, თუმცა იქვე დატანილია აგრეთვე „ცხომის ციხე". „სოხუმი" თურქულიდან ქართულში, როგორც ჩანს XVIII ს. დასაწყისში შემოვიდა. 1737 წლის რუკაზე „ცხომის ციხის" დასაწყისთან დატანილია ციხე-სიმაგრე წარწერით: „სოხუმის ციხე. ქართულად აყუ ქვიან". 1737 წლის რუკის „აყუ" აფხაზური „აყვას" ქართული გახმოვანებაა. „სოხუმი" და „აყუ" სინონიმებად მიაჩნია შუა საუკუნეების ქართველ ისტორიკოსს ნიკო დადიანს (1780-1834 წწ.). თურქულის გავლენით „სუხუმი"//„სუხუმ-კალე" (სოხუმის ციხე) რუსულ ენაში XIX საუკუნიდან დამკვიდრდა. მთელი XIX საუკუნისა და XX საუკუნის 20-იანი წლების დაწყისში რუსულად *სუხუმ-კალე* იწერებოდა. 1810-1864 წწ. აფხაზეთის სამთავროს პოლიტიკური ცენტრი იყო. 1848 წელს ქალაქის სტატუსი მიიღო. 1864-1883 წწ. სოხუმის სამხედრო განყოფილების, ხოლო 1883-1917 წწ. სოხუმის ოკრუგის ადმინისტრაციული ცენტრია. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921 წწ.) დროს სოხუმის ოლქის, ხოლო შემდეგ აფხაზეთის ავტონომიის ადმინისტრაციული ცენტრია; იმავდროულად, გუმისთის უბნის, შემდეგ გუმისთის მაზრის ადმინისტრაციული ცენტრი. 1921-1924 წწ. გუმისთის მაზრის, 1924-1930 წწ. სოხუმის მაზრის, ხოლო 1930 წლიდან სოხუმის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრია.[355] 1936 წლის აგვისტოდან Сухум ფორმის ნაცვლად, ოფიციალურად Сухуми ეწოდა.[356]

ტყვარჩელი, რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი, მდებარეობს მდ. ღალიძგის ზემო წელში. სახელწოდება მომდინარეობს მცენარის ქართული (მეგრული) სახელიდან „ტყვარჩელია", რაც ყოჩივარდას ნიშნავს. ამ ადგილას დასახლება XVII ს. შუა წლების იტალიურ რუკებზე „ტკვაჯას" სახელით გვხვდება, რაც ქართული ტოპონიმის იტალიური გადმოცემაა. სოფელი ტყვარჩელი დატანილია XIX ს. რუკებზე. 1921 წლიდან შედიოდა კოდორის მაზრის, 1930 წლიდან – კოდორის რაიონის (1933 წლიდან ოჩემჩირის რაიონი) შემადგენლობაში.[357] XX ს. 30-იან წლებში ქვანახშირის მადნის ათვისებასთან დაკავშირებით შეიქმნა ქალაქური ტიპის დასახლება, რომლის სახელწოდებად 1936 წლის აგვისტოდან მისი დაწერილობის ფორმა რუსულ ენაზე Ткварчели დადგინდა Ткварчелы-ს ნაცვლად.[358] 1938 წლის ნოემბერში ოჩემჩირის რაიონის ტყვარჩელის სადაბო საბჭოს გამოეყო სოფელი აკარმარა და დაბად გარდაიქმნა.[359] 1942 წლის აპრილში ოჩემჩირის რაიონის შემადგენლობიდან გამოყვეს *ტყვარჩელისა* და *აკარმარის* მუშათა დასახლებები და რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქი *ტყვარჩელი* შეიქმნა.[360]

დაბები

ბზიფი, დაბა აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში. მდებარეობს მდ. ბზიფის ქვემო წელში, მის მარჯვენა ნაპირზე. 1921 წლიდან შედიოდა გაგრის მაზრის, 1930 წლიდან გაგრის რაიონის კალდახვარის თემში სახელწოდებით *აბგაბორთა*. სახელწოდება აბგაბორთა აფხაზურია და „მგლის, მელიის სანახავ ადგილს ნიშნავს".[361] 1948 წლის სექტემბერში კალდახვრის ს/საბჭოს სოფელ აბგაბორ-

---

[355] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 71-72.
[356] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, გვ. 488.
[357] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 127-128.
[358] Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, გვ. 488.
[359] საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 6
[360] газ. «Советская Абхазия», №86, 1942 г. 11 апреля.
[361] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 43.

თას ეწოდა *ბზიფი*, ხოლო კალდახვრის ს/საბჭოს – ბზიფის ს/საბჭო, ცენტრით სოფელ ბზიფში.[362] 1991 წლის დამდეგს გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი ადმინისტრაციულად დაქვემდებარებული ბზიფის ს/საბჭო სადაბო საბჭოდ და სოფელი ბზიფი დაბა ბზიფად გარდაიქმნა.[363]

ბიჭვინთა, საკურორტო დაბა შავი ზღვის სანაპიროზე, მდ. ბზიფის მარცხენა ნაპირზე, ბიჭვინთის კონცხზე. კონცხზე რელიქტური ფიჭვის კორომია. ამ ხე-მცენარის ქართულმა სახელმა დასაბამი მისცა დასახლების სახელწოდებას. ძველმა ბერძნებმა ქართული ბიჭვი//ფიჭვი (ბერძნ. Pitios) პიტიუნტად გადაიღეს. ამ სახელწოდებით ელინისტური ქალაქი ძვ. წ. II საუკუნიდან ჩანს. ძველი ქალაქი ინკითის ტბის ნაპირზე მდებარეობდა, რომელიც იმ დროს შავი ზღვის ყურეს წარმოადგენდა. ძველი ბერძენი გეოგრაფი სტრაბონი (ძვ. წ. 64 – ახ. წ. 24 წწ.), რომელიც ძველი ბერძენი გეოგრაფის არტემიდორე ეფესელის (ძვ. წ. II ს.) ცნობას ემყარებოდა, მას „დიდი პიტიუნტის" სახელით მოიხსენიებს. IV საუკუნიდან დასავლეთ საქართველოში ქრისტიანობის ცენტრს წარმოადგენდა. ბიჭვინთის ეპისკოპოსი სტრატოფილე, როგორც დასავლეთ საქართველოს ეკლესიის მწყემსმთავარი, 325 წელს ქ. ნიკეაში გამართულ I მსოფლიო საეკლესიო კრებაში მონაწილეობდა. ბიჭვინთა შუა საუკუნეებშიც დიდ საეკლესიო ცენტრად დარჩა. აქ დღესაც დგას X-XI სს. ეკლესია, რომელიც XVI საუკუნის მეორე ნახევრამდე აფხაზეთის (დასავლეთ საქართველოს) კათალიკოსის მთავარ რეზიდენციას წარმოადგენდა. „ბიჭვინთა" ფორმა ახ. წ. IV საუკუნეში უკვე არსებობდა, რასაც ადასტურებს ნიკეის საეკლესიო კრების მონაწილეთა სირიულ სიაში „ბუჭჯუნდე" ვარიანტის არსებობა. იგივე ფორმა დასტურდება „ჯიჰან ნუმას" (XVII ს.) თურქულ რუკაზე. იგი დატანილია დასავლეთ საქართველოს 1737 წლის რუკაზე, მას იხსენიებს ვახუშტი ბაგრატიონი (1696-1758 წწ.). XIV-XV სს. იტალიურ საზღვაო რუკებზე ბიჭვინთა „პეცონდას" ფორმით არის დატანილი. აქედან მომდინარეობს მისი რუსული და აფხაზური სახელწოდება „პიცუნდა".[364] საბჭოთა ხელისუფლების წლებში გაგრის რაიონის ლიძავის ს/საბჭოში შედიოდა. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1955 წლის 16 აპრილის ბრძანებულებით ლიძავის ს/საბჭოს სოფელ ბიჭვინთას *პიცუნდა* ეწოდა.[365] 1963 წლის ოქტომბერში სოფელი პიცუნდა დაბად გარდაიქმნა.[366]

განთიადი, საკურორტო დაბა შავი ზღვის სანაპიროზე, მდ. ცანდრიფშის (ხოშუფსე) ნაპირზე. აქ არსებობდა სოფელი *ცანდრიფში*, რომელიც XIX ს. 30-იანი წლებიდან იხსენიება წყაროებში. სახელწოდება ჯიქების „ცანთა თემის საცხოვრისს, ცანების წყალს" ნიშნავს. 1864 წელს ჯიქების ოსმალეთის იმპერიაში გადასახლების შემდეგ, XIX ს. 70-იან წლებში, აქ რუსები, მოლდაველები, სომხები დასახლდნენ და სოფელს *პილენკოვო* ეწოდა, 1867-1876 წწ. შავი ზღვის ოკრუგის უფროსის, გენერალ დ. პილენკოს პატივსაცემად. 1921-1929 წწ. პილენკოვოს თემი სოჭის რაიონში შედიოდა, ხოლო 1929 წელს საქართველოს სსრ გადმოეცა და გაგრის მაზრის (1930 წლიდან გაგრის რაიონი) შემადგენლობაში შევიდა.[367] 1938 წლის ნოემბერში გაგრის რაიონის პილენკოვოსა და სალმეს ს/საბჭოებიდან გამოიყო ქალაქის ტიპის დასახლება პილენკოვო.[368] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 17 ივნისის დადგენილებით გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს განთიადი ეწოდა, პილენკოვოს ს/საბჭოს – განთიადის ს/საბჭო.[369] მაშინ სახელწოდების რამდენიმე ვარიანტი განიხილებოდა, მათ შორის აფხაზურიც, მაგრამ არჩევანი „განთიადზე" შეჩერდა იმ მოტივით, რომ ეს იყო ლამაზი, კეთილხმოვანი სახელწოდება, კარგად ტრანსკრიბირდება სხვა ენებზე, აქვს გამოკვეთილი ღერადობა და ადვილი დასამახსოვრებელია.[370] 1966 წლის ნოემბერში სოფელი განთიადი დაბად გარდაიქმნა.[371] 1992-1993 წწ. კონფლიქტის შემდეგ აღადგინეს სახელწოდება *ცანდრიფში*.

---

[362] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 10-15; საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2 (14-15), გვ. 30-34.
[363] საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1990 წ. №4, გვ. 49.
[364] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 40-41.
[365] საქართველოს შსს არქივი, ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22, ფურც. 32-39.
[366] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, გვ. 14.
[367] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 41.
[368] აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 7-8.
[369] უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 4.
[370] გ. ფიფია, აფხაზეთის ტოპონიმიკის საკითხისათვის, გაზ. „სახალხო განათლება", №17, 1990 წ. 26 აპრილი.
[371] საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, გვ. 14.

გულრიფში, დაბა, გულრიფშის რაიონის ადმინისტრაციული ცენტრი, მდებარეობს მდ. მაჭარის მარცხენა ნაპირზე, მის შესართავთან. წყაროებში XIX საუკუნის 30-იანი წლებიდან იხსენიება. მომდინარეობს სახელიდან „გულიების საცხოვრისი, გულიების წყალი". როგორც ჩანს, აქ გულიას ქართულ გვარს უცხოვრია.[372] ამ ადგილას იყო სოფელი *ქვემო გულრიფში*, რომელსაც 1975 წელს *გულრიფში* ეწოდა და დაბის სტატუსი მიიღო; იმავდროულად, დაბა გულრიფშში შეიქმნა გულრიფშის სადაბო საბჭო და გულრიფშის რაიონის ცენტრად ქალაქის ტიპის დასახლება გულრიფში დადგინდა.[373]

მიუსერა, დაბა გუდაუთის რაიონში, მდებარეობს შავი ზღვის სანაპიროზე. 1921-1949 წწ. *მისრას* სახელწოდებით გუდაუთის რაიონის მგუძირხვის თემში შედიოდა. სახელწოდება ქართულია და სვანურად „თოვლიანს" (მუსერ, მუს – თოვლი, -ერ – წარმომაველობა-ვითარების აღმნიშვნელი სუფიქსი) ნიშნავს. *მიუსერა* გორაკზე მდებარეობს, სადაც დაბლობზე უფრო ხანგრძლივად იდო თოვლი. აქედან მომდინარეობს სახელწოდებაც.[374] 1987 წლის ნოემბერში გუდაუთის რაიონის სოფელ მგუძირხვიდან გამოიყო სოფელი მიუსერა, რომელიც ქალაქის ტიპის დასახლებად, დაბად გარდაიქმნა.[375]

დასკვნა

ამრიგად, აფხაზეთის დღევანდელ საზღვრებში ჩამოყალიბებასა და საბჭოთა პერიოდის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფას საფუძველი XIX საუკუნეში ჩაეყარა. 1864 წლის ივლისში რუსეთის ხელისუფლებამ აფხაზეთის სამთავრო გააუქმა და აქ უშუალო რუსული მმართველობა შემოიღო. შეიქმნა სოხუმის სამხედრო განყოფილება. 1883 წლიდან სოხუმის სამხედრო განყოფილება, კავკასიაში სამხედრო მმართველობის ლიკვიდაციასთან დაკავშირებით, სამოქალაქო უწყებაში გადავიდა და სოხუმის ოკრუგად გარდაიქმნა. სოხუმის ოკრუგი ქუთაისის გუბერნიის შემადგენლობაში შეიყვანეს. იგი გუმისთის (ცენტრი ქ. სოხუმი), გუდაუთის (დ. გუდაუთი), კოდორის (დ. ოჩემჩირე), სამურზაყანოს (დ. ოქუმი) უბნებად იყოფოდა. უბნები სასოფლო საზოგადოებებისაგან, თემებისაგან, შედგებოდა. 1903 წელს ქუთაისის გუბერნიიდან გამოიყო სოხუმის ოკრუგი, რომელიც უშუალოდ კავკასიის მთავარმართებელს, 1905 წლიდან კავკასიის მეფისნაცვალს, დაექვემდებარა. ასეთი ვითარება 1917 წლამდე შენარჩუნდა.

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობა აღდგა. შეიქმნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, რომლის შემადგენლობაშიც სოხუმის ოლქი (აფხაზეთი) ავტონომიის უფლებით შევიდა.

1921 წლის თებერვალ-მარტში საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლება დამყარდა. საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში აფხაზეთი ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსით შედიოდა.

XX საუკუნის პირველ მესამედში (1918 წელს გაგრის, ხოლო 1929 წელს პილენკოვოს რაიონის შემოერთებით) აფხაზეთი ჩამოყალიბდა იმ საზღვრებში, რომელიც მას შემდეგ მთელი საბჭოთა პერიოდის მანძილზე ჰქონდა.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ, 1921-1930 წლებში საქართველოში ძირითადი ადმინისტრაციული ერთეული მაზრა იყო. აფხაზეთში ხუთი მაზრა არსებობდა: გაგრის, გუდაუთის, გუმისთის (1924 წლიდან სოხუმის), კოდორის (1933 წლიდან ოჩემჩირის), სამურზაყანოს (1925 წლიდან გალის). 1930 წლის 1 ოქტომბრიდან საქართველოში მაზრებად დაყოფა რაიონებად დაყოფით შეიცვალა. აფხაზეთის მაზრები, როგორც ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები, გაუქმდა

---

[372] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 67.
[373] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №54, 1975 წ. 18 მარტი; გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №128, 1975 წ. 28 იენისი.
[374] პ. ცხადაია, ბ. ხორავა, აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, გვ. 64.
[375] გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წელი, 13 იანვარი.

და შეიქმნა გაგრის, გუდაუთის, სოხუმის, კოდორის, გალის რაიონები. ასეთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, ზოგიერთი ცვლილების მიუხედავად, მთელი საბჭოთა წყობილების მანძილზე ძალაში დარჩა.

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, ძირითადად, გეოგრაფიულ, ეკონომიკურ, ისტორიულ, კულტურულ, ენობრივ, ეთნიკურ, დემოგრაფიულ ფაქტორებს ემყარება. დოკუმენტებში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის მთავარ საფუძვლად, ეკონომიკური ფაქტორია მითითებული, თუმცა, უაღრესად მნიშვნელოვანი იყო პოლიტიკური ფაქტორი.

აფხაზეთში პოლიტიკური ვითარების შეცვლასთან ერთად იცვლებოდა გეოგრაფიული სახელწოდებები. XIX საუკუნეში მხარის კოლონიზაციის შედეგად აქ რუსული, სომხური, თურქული და სხვა უცხოური გეოგრაფიული სახელწოდებები დამკვიდრდა. საქართველოს ძალდატანებითი გასაბჭოების შემდეგ, XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან, ისევე როგორც მთელ საბჭოთა კავშირში, აფხაზეთში საბჭოთა იდეოლოგიზებული გეოგრაფიული სახელწოდებები მკვიდრდება. იმ დროს სსრ კავშირში შემავალ ყველა რესპუბლიკაში მასობრივად ცვლიდნენ ტოპონიმებს და, ბუნებრივია, ამ პროცესს აფხაზეთიც ვერ ასცდებოდა. აფხაზეთში ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლა ადგილობრივი ხელისუფლების გადაწყვეტილებით ხდებოდა და შემდეგ ნარედგინებოდა საქართველოს ხელისუფლებას (ცაკი, უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი) დასამტკიცებლად.

1943-1952 წლებში აფხაზეთის დასახლებული პუნქტების სახელწოდებების ერთი ნაწილი შეიცვალა. ეს ცვლილებები XIX საუკუნეში შერქმეულ რუსულ, სომხურ და თურქულ დასახელებებს შეეხო, რომლებიც ქართული ან აფხაზური ტოპონიმებით შეიცვალა. უცხოური ტოპონიმები არ იყო ძველი ისტორიულ-გეოგრაფიული სახელწოდებები და აფხაზეთში რუსული კოლონიზაციისა და ეთნოდემოგრაფიული ინფილტრაციის შედეგს წარმოადგენდა. ამდენად, შეიცვალა უცხოური და არა აფხაზური სახელწოდებები.

სსრ კავშირის სათავეში ნ. ხრუშჩოვისა და მისი დაჯგუფების მოსვლის შემდეგ, აფხაზეთში ფართო ანტიქართული კამპანია გაიშალა. გაძლიერდა აფხაზური ნაციონალისტური ძალების მხარდაჭერა, რომლებიც საქართველოდან აფხაზეთის გამოყოფასა და რუსეთის სფსრ კრასნოდარის მხარესთან მიერთების მოთხოვნით გამოდიოდნენ. ასეთ ვითარებაში, 1953-1967 წლებში, ქართული ტოპონიმები აფხაზური, რუსული და სომხური სახელებით მასიურად შეიცვალა, მათ შორის, არა მხოლოდ საბჭოთა პერიოდში დამკვიდრებული, არამედ ისტორიული ქართული სახელწოდებები.

1991 წლის 9 აპრილს საქართველოს დამოუკიდებლობა აღდგა. ამ დროისათვის აფხაზეთის ასს რესპუბლიკაში შედიოდა 5 ადმინისტრაციული რაიონი – გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის, 1 – გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი დაქვემდებარებული ტერიტორია; 7 ქალაქი – ახალი ათონი, გაგრა, გალი, გუდაუთა, ოჩამჩირე, სოხუმი, ტყვარჩელი; 5 დაბა – ბზიფი, ბიჭვინთა, განთიადი, გულრიფში; 105 სასოფლო საბჭო და 514 სოფელი.

1992-1993 წლების ომისა და რუსეთის ფედერაციის მიერ აფხაზეთის ოკუპაციის შემდეგ, ამ მხარეში ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებები მასიურად შეიცვალა.

გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლა ისტორიული ინფორმაციის დაკარგვას, ხოლო ამგვარ სახელთა მასობრივი შეცვლა ხალხის ისტორიულ-კულტურული მეხსიერების მოშლას იწვევს. ნათლად ჩანს, რომ ისტორიული ქართული გეოგრაფიული სახელწოდებების შეცვლით სეპარატისტული ხელისუფლება აფხაზეთში ქართველების კვალის წაშლას ცდილობს.

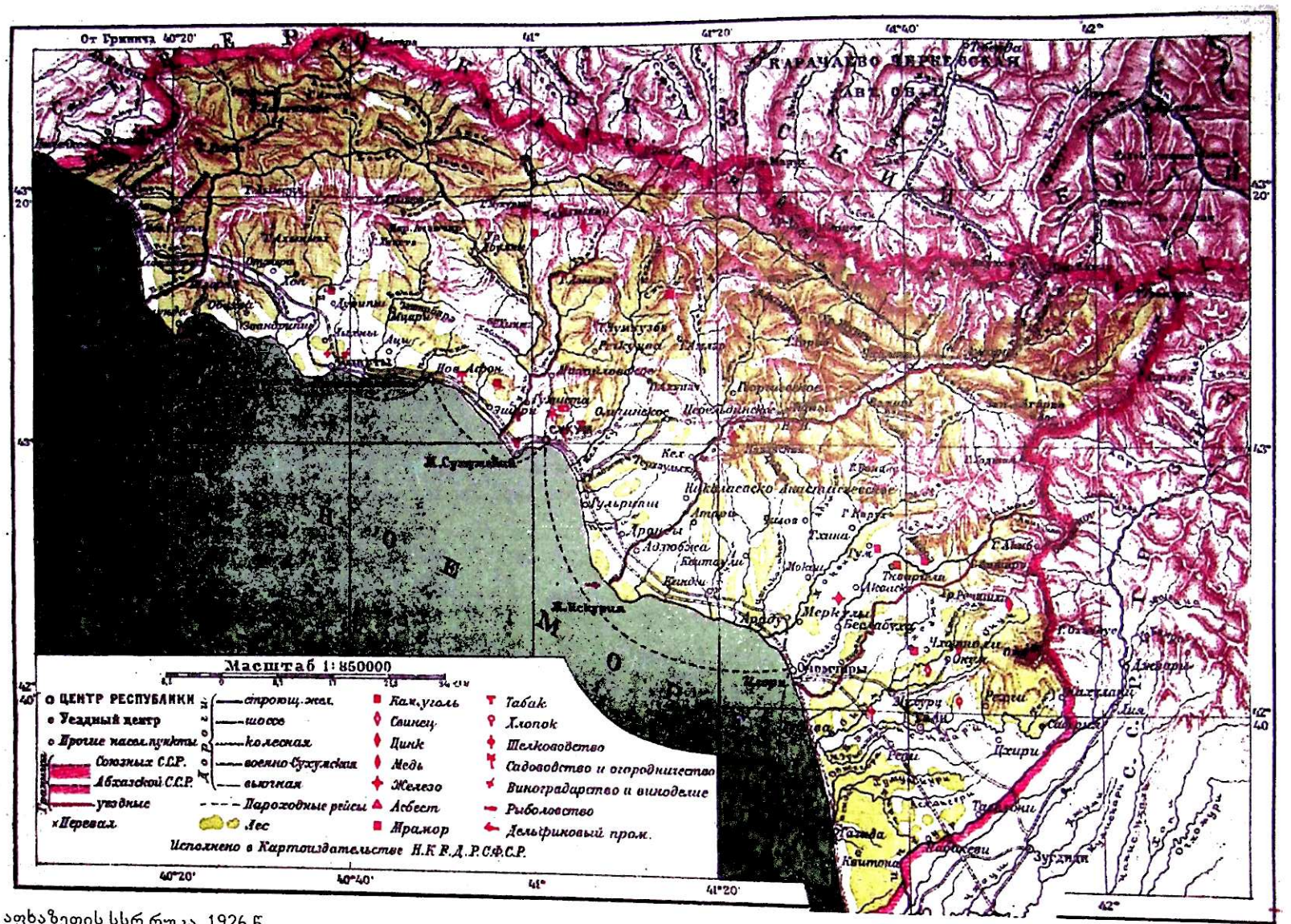
1. აფხაზეთის რუკა, 1870 წ.

2. შავი ზღვის გუბერნიის რუკა, 1913 წ.

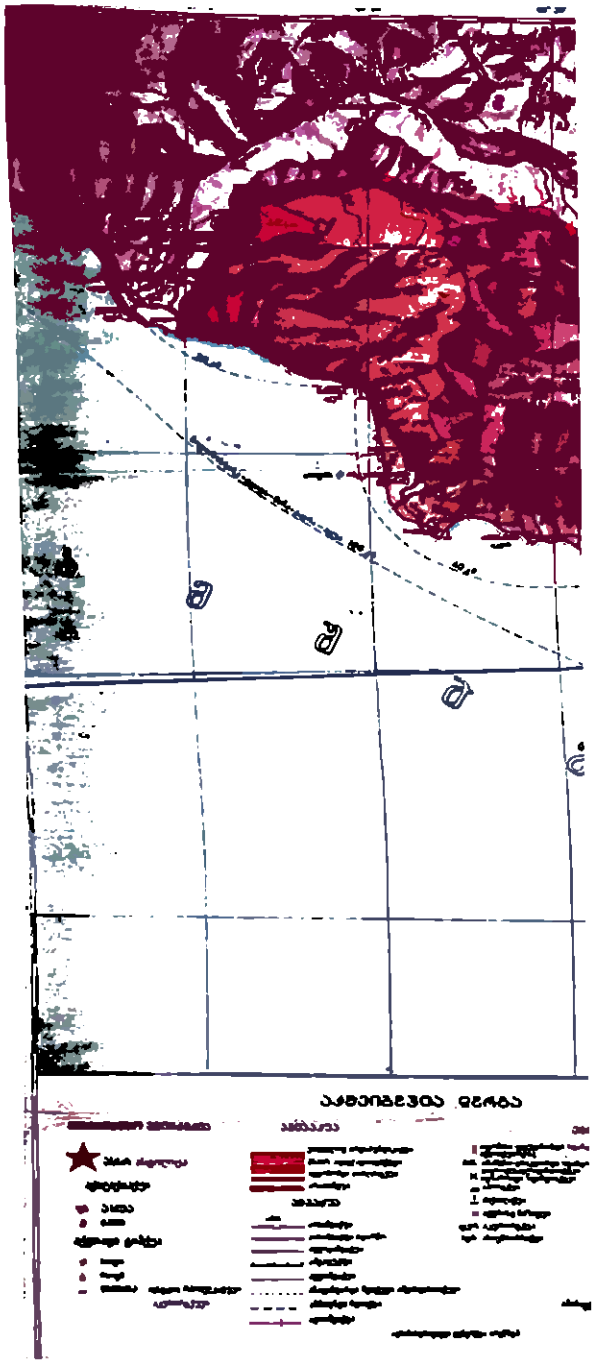
3. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის რუკა, 1918 წ.

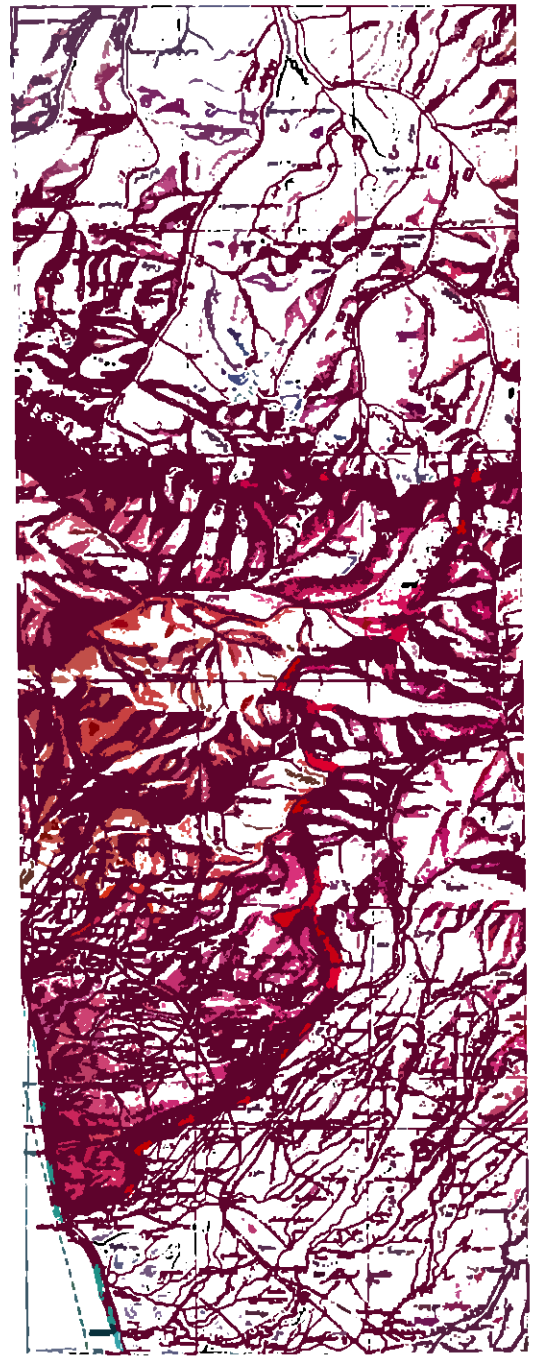
4. აფხაზეთის სსრ რუკა, 1926 წ.

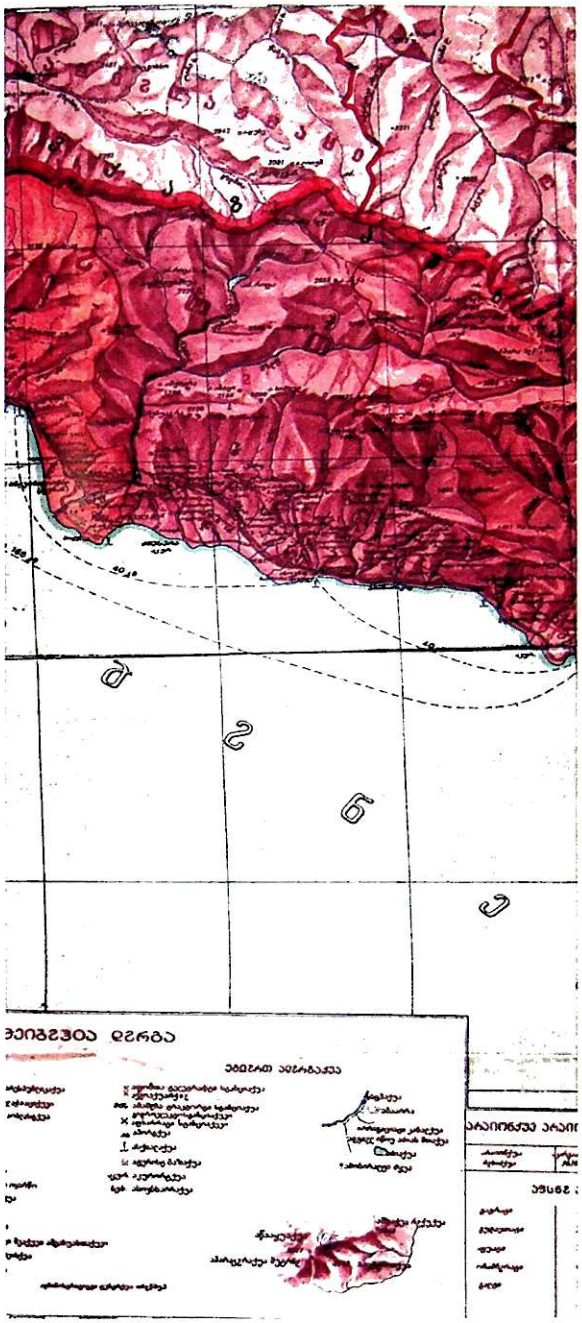
5. საქართველოს სსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1930 წ.

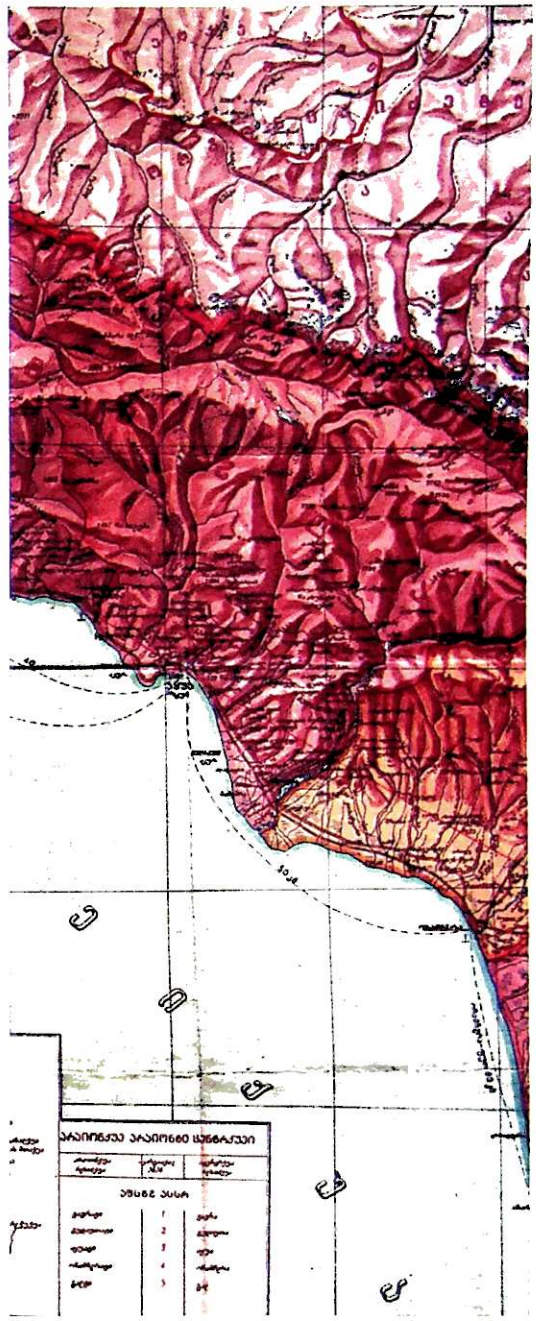
6. აფსნე ასსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1940 წ.
გაგრის რაიონი

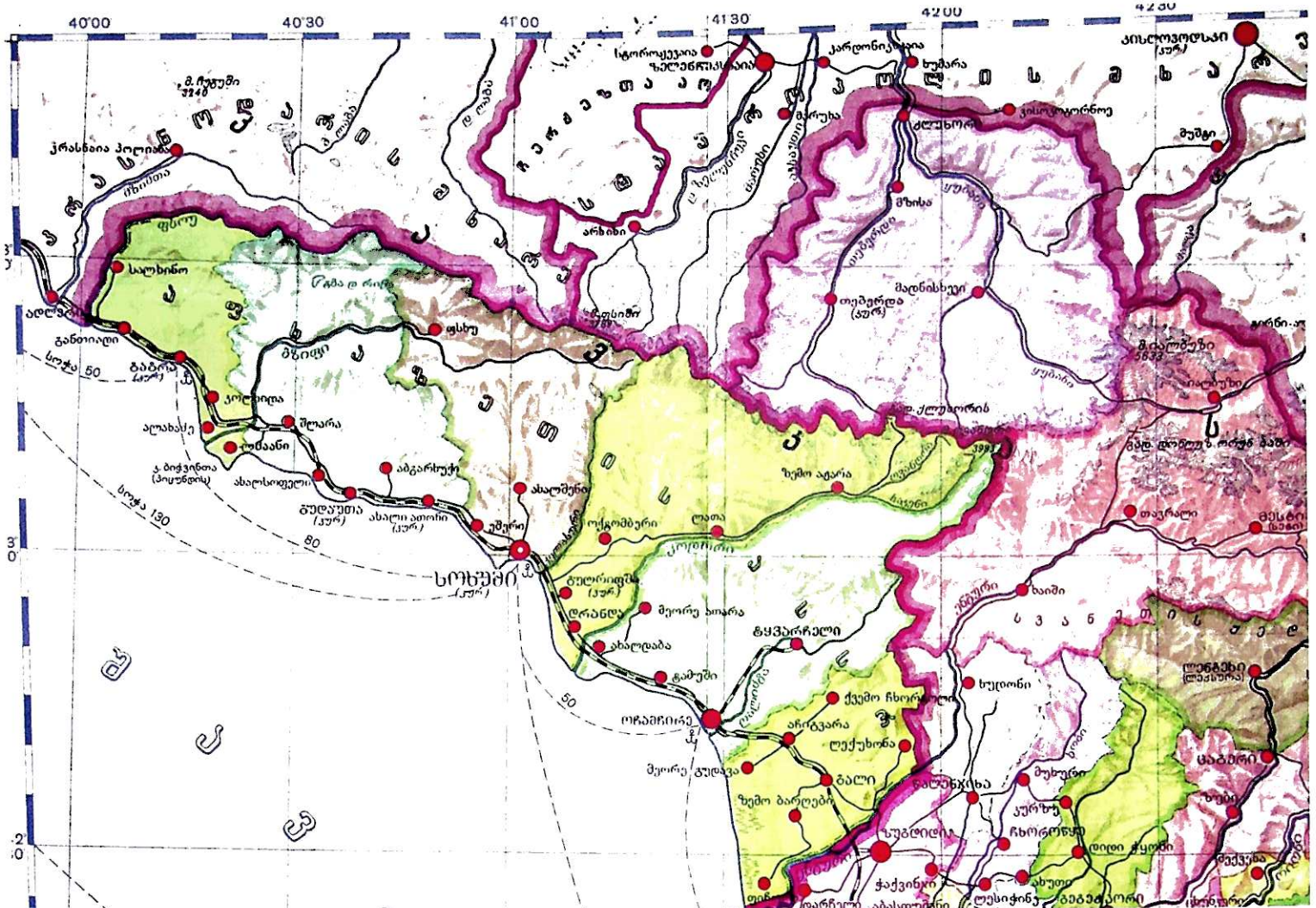
აფსნე ასსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1940 წ.
გალის რაიონი

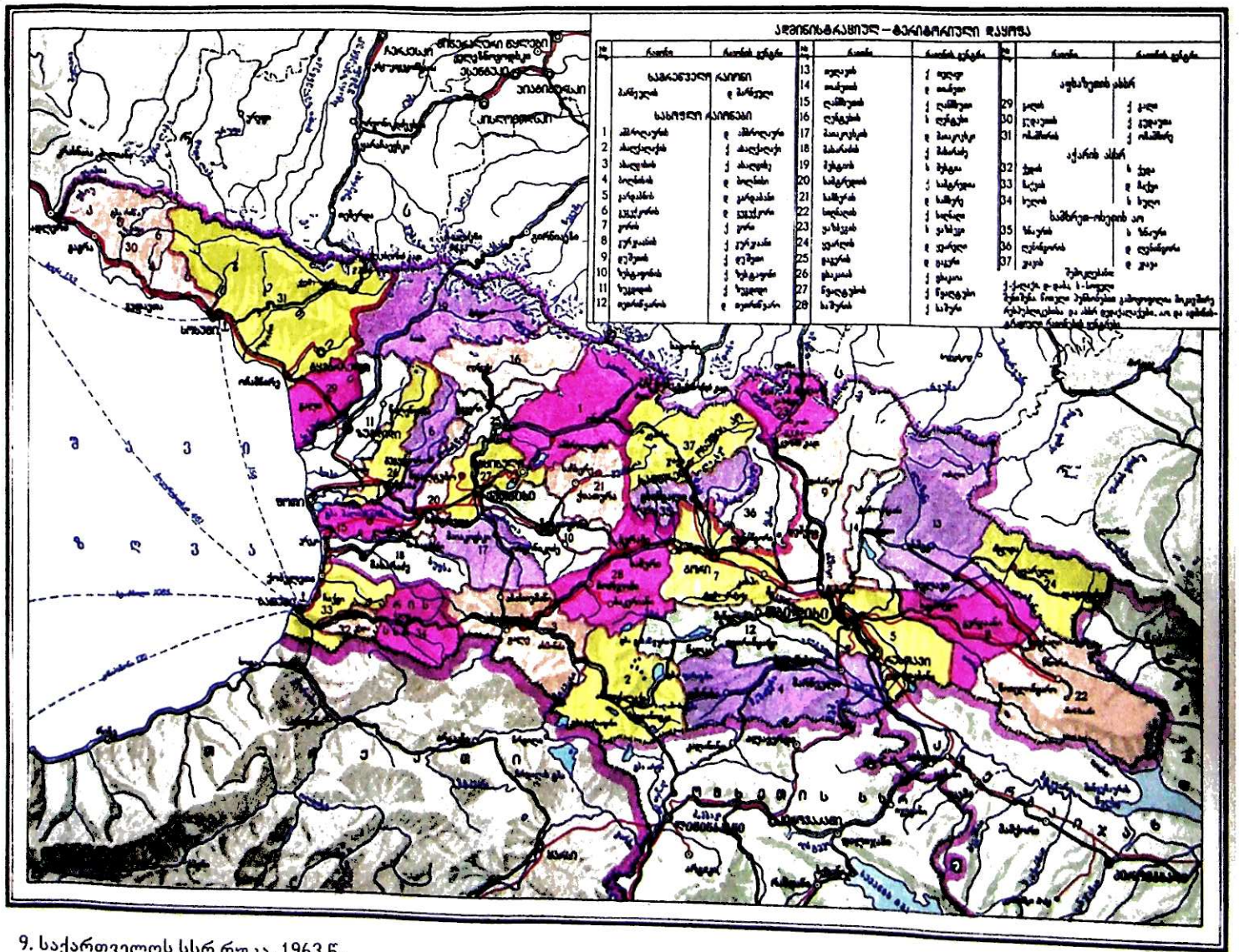
7. აფსნე ასსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1940 წ.
გუდაუთის რაიონი

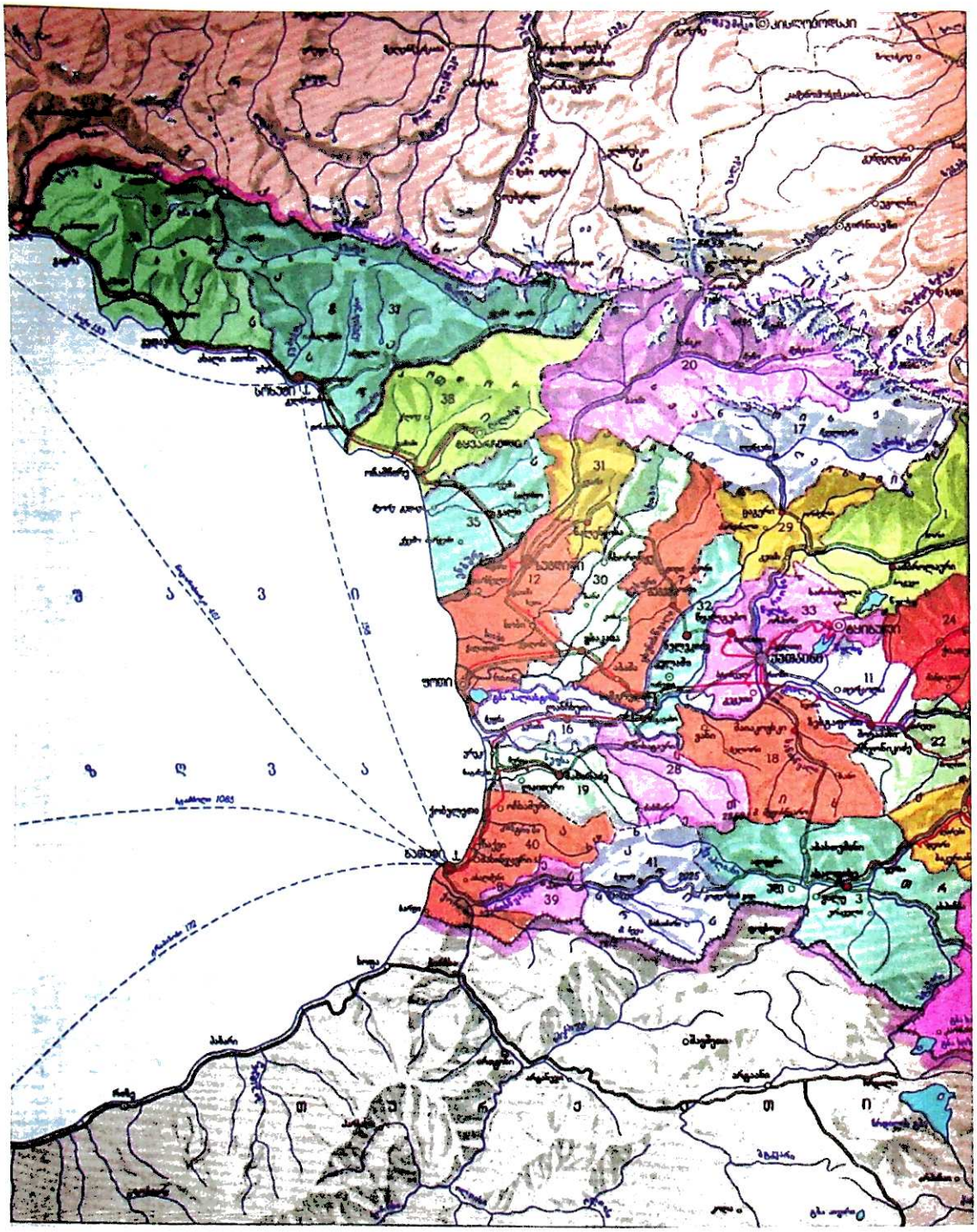
აფსნე ასსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1940 წ.
სოხუმის რაიონი

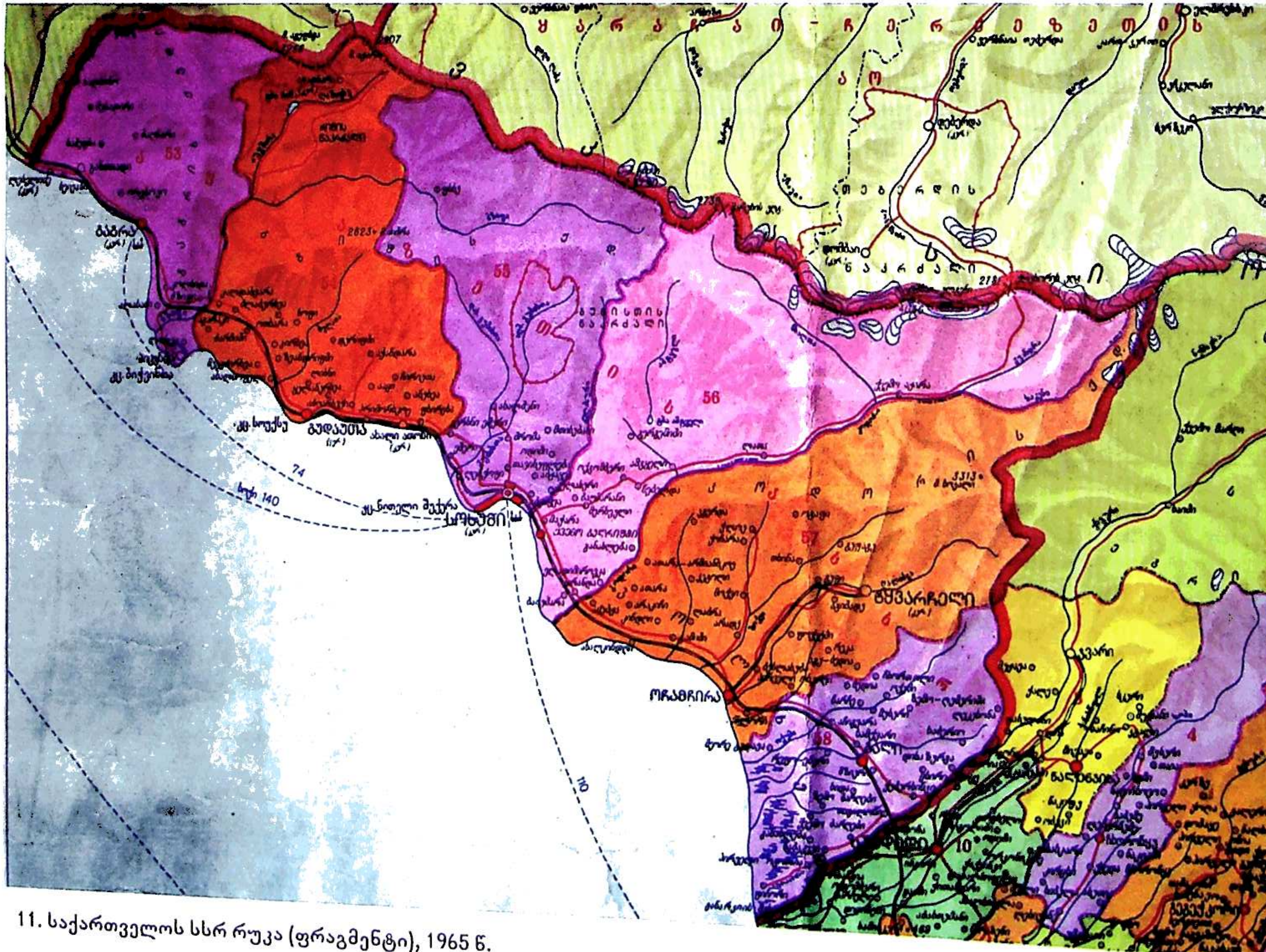
8. საქართველო სსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1953 წ.

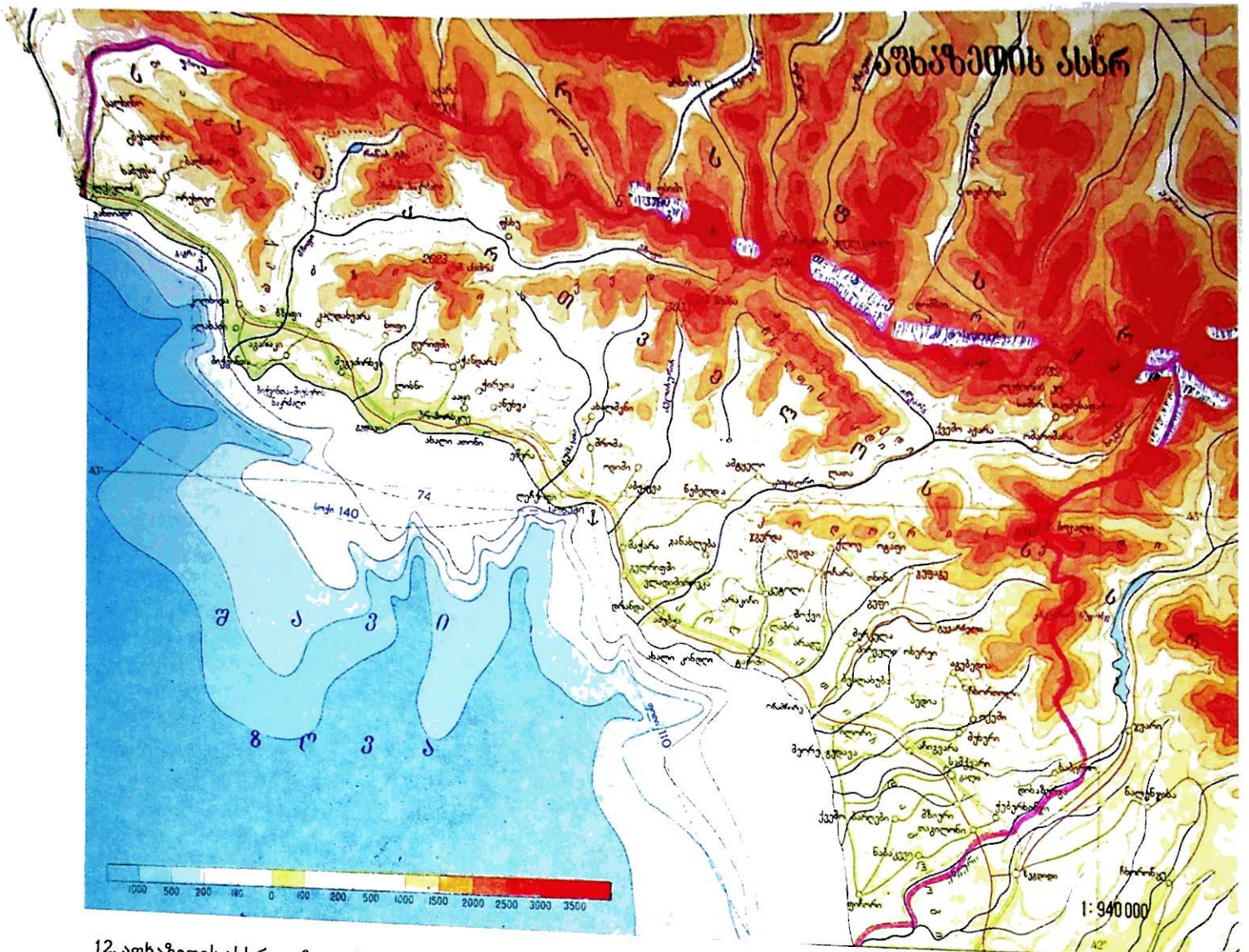
9. საქართველოს სსრ რუკა, 1963 წ.

10. საქართველოს სსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1964 წ.

11. საქართველოს სსრ რუკა (ფრაგმენტი), 1965 წ.

12. აფხაზეთის ასსრ. ფიზიკური რუკა, 1980 წ.

დოკუმენტები

1.

საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა აფხაზეთი

თემების სახელწოდება	სოფლების რიცხვი
I გაგრის მაზრა	**7**
1. ახალ-გაგრის	2
2.კალდახვარ-სომხეთის	1
3. კოლხიდა-ალახაძის	2
4. ცივი-წყაროს	2
II. გუდაუთის მაზრა	**109**
1. აბგარხუკის	11
2. ანუხვის	15
3. აჭანდარის	7
4. აცინის	5
5. ახალი-ათონის	1
6. ბლაბურხვა-ბარმიშის	9
7. დურიფშის	8
8. ზვანდრიფშის	8
9. კალდახვარ-აფხაზეთის	1
10. კალდახვარ-კავაკლუკის	8
11. ლიძავის	1
12. ლიხნენის	6
13. მუგუძირხვინის	5
14. მნარის	8
15. ოთხარის	7
16. ფსირცხის	1
17. ჯირხვინის	8
III. გუმისტის მაზრა	**108**
1. აზანტის	7
2. ანდრეევის	5
3. ათარო-ლატის	7
4. ბაბუშერის	3
5. ბეშკარდაშის	6
6. ბირცხინის	5
7. გულრიპშის	3
8. გუმისტის	4
9. დრანდის	6
10. ეკატერინეს	8
11. ეშერის	1
12. ვოლოდარსკის	7
13. კონსტანტინოვოს	4
14. მერხეულის	5
15. მიხაილოვოს	5
16. ნიკოლაევო-ანასტასიევის	4
17. პოლტავო-ოლგინის	10
18. ნებელდის	18
IV. კოდორის მაზრა	**44**
1. ათარა-აფხაზეთის	2
2. ათარა-სომხის	2
3. აძიუბჯის	3
4. ბესლახუბის	2
5. გუფის	5
6. ილორის	5
7. კვიტაულის	5
8. კოჩარის	1
9. მოქვის	5
10. პოკვეშის	3
11. ტამიშის	4
12. ტყვარჩელის	1
13. ჭილოვის	3
14. ჯგერდის	3
V. სამურზაყანოს მაზრა	**82**
1. აჩიგვარის	2
2. ბარღების	3
3. ბედიის	10
4. გაგიდა-ნაჭკადუს	4
5. გუდავის	4
6. თაგილონის	2
7. მუხურის	3
8. ნაბაკევის	3
9. ოტობაიას	5
10. ოქუმის	3
11. პირველი-გალის	3
12. რეპო-შეშელეთის	2
13. რეკის	3
14. რეჩხო-ცხირის	3
15. საბერიოს	21
16. ჭუბურის-ხინჯის	6
17. ცხირო-გალის	5

სულ აფხაზეთში – 350 სოფელი.

საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, ნაწ. I. სათემო ჯამები. სტატისტიკის ცენტრალური სამმართველო, ტფილისი, 1923, გვ. 82-95.

2.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПРЕЗИДИУМА ЦЕНТРАЛЬНОГО ИСПОЛЬНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ССР АБХАЗИИ

Президиум Центрального Исполнительного Комитета ССР Абхазии постоновляет:

1. Образовать на территории бывшего Гумистинского уезда Сухумский уезд с административным центром в г. Сухуме.

2. Город Сухум в административном и хозяйственном отношении объединить с уездом.

3. Высшими местными органами Сухумского уезда являются Сухумский Уездный Съезд Советов и Сухумский Уездный Исполнительный Комитет.

4. Взаимоотношения Сухумского Уездного Исполнительного Комитета и Сухумского Горсовета определяются в Положениях «О Сухумском Уездном Исполкоме» и «О Сухумском Горсовете».

Зам. председателя Центрального Исполнительного Комитета ССР Абхазии **Гегелия**
Зам. секретаря Центрального Исполнительного Комитета ССР Абхазии **Начкебия**

20-го октября 1924 года.

газ. «Трудовая Абхазия», №238, 23 октября 1924 г.

3.

ს.ს.ს.რ. ᲐᲓᲛᲘᲜᲘᲡᲢᲠᲐᲢᲘᲣᲚᲘ ᲓᲐᲧᲝᲤᲐ 1925
აფხაზეთის სოც. ს. რესპუბლიკა

ს ა მ უ რ ზ ა ყ ა ნ ო ს მ ა ზ რ ა

მაზრის ცენტრი გალი
" არე ანუ ფართობი 906.35
" რადიუსი 17.98
კომლთა რიცხვი მაზრაში 10.112
მცხოვრებთა რიცხვი მაზრაში 44.608

სას. საბჭოები: – გალის, 1-ლი გალის, ოქუმის, რეკინის, აჩიგვარის, გუდავის, ბარგების, გაგიდონაჭყადის, საბერიის, ლექუხონის, სანარდის, დიხაზურგანისის, ცხიროგალის, რეჩხოცხირის, ბედიის, მუხურის, რეპოშეშელეთის, ოტობაიას, ტაგილონის, ნაბაკევის, ჭუბურისხინჯის, გუმურიბინის (ღუმურიშის, - ავტ.) და გიძეეძურის (გინძეეწერის, - ავტ.) სას. საბჭო – სულ 23.

კ ო დ ო რ ი ს მ ა ზ რ ა

მაზრის ცენტრი ოჩემჩირე
" არე ანუ ფართობი 1579.73
" რადიუსი 2243
კომლთა რიცხვი მაზრაში 6113
მცხ. " " 28119

სას. საბჭოები: – ილორის, ოხურის, ლაბრინის, ბესლახუბის, პოქვეშის, ტკვარჩელის, მოგვეინის (მოქვის, - ავტ.), ტანიშის, აძუბჟინის, კაჭარის (კოჩარის, - ავტ.), ჩილოვის, ჯეგარდინის, ტიტოულის (კვიტოულის, - ავტ.), ხიმის (თხინის, - ავტ.), ათარუარმიანის, ათარუაბხაზის, ჯალის, კინდიხის – სულ 18.

გუმისტინის მაზრა

მაზრის ცენტრი სოხუმი
" არე ანუ ფართობი 2982.67
" რადიუსი 30.80
კომლთა რიცხვი მაზრაში 9.449
მცხ. " " 47.278

სას. საბჭოები: – ეშერის, გუმისტინის, ეკატერინის, მიხაილოვის, ანდრეევის, მერხულის, ბაბუშარის, აჟარის, ეოლოდარის, კონსტანტინოვის, ბეშკარდაშის, უსიხუმის, დრანდის, ნიკ. ანასტასიევის, გულვრიზეშის, ლატის, პალტავო-ოლგინის, ნებალდის, აზანთის, ელადიმერის – სულ 20.

გუდაუთის მაზრა*

მაზრის ცენტრი გუდაუთი
" არე ანუ ფართობი 1453.48
" რადიუსი 21.51

სას. საბჭოები: – ლიძავის, კავაქლუქის, ბარმიშის, ლიხნენის, აჭანდარის, ანუხოარმენის, პეტრეპავლეს, მცარის, ოთხარის, გურიზმის (დურიფშის, - ავტ.), ბაკლანოვის, მუგურძირხეინის, კალდახვარის, ბლაბურხვინის, ჯირხვინის, ბომბორის, ანუხოაფხაზის, ზვანდრიბშის, აცინის, ფსირ-ცხინის, აბგარხურკის – სულ 21.

გაგრის მაზრა*

მაზრის ცენტრი გაგრა
" არე ანუ ფართობი 442.73
" რადიუსი 11.87

სას. საბჭოები: – ახალ-გაგრის, აფხაზ-კოლდახვის (აფხაზური კალდახვარის, – ავტ.), ხოლოდ-ნორეჩინის, არმიანო მინგრელის კაოდახვარას (არმიანო-მინგრელსკი კალდახვარის, – ავტ.), ალახაძე-კოლხიდის – სულ 5.

ქ. სოხუმი 17.426 მცხ.
*გუდაუთისა და გაგრის მაზრებში ითვლება 6.827 კომლი და და 35 000 სული მცხოვრები.

ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატიული დაყოფა. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის გამოცემა. ტფილისი, 1925, გვ. 127-128.

4.

ДОКЛАД НКВД В ЦИК АБХАЗИИ О СОКРАЩЕНИИ ЧИСЛА СЕЛЬСКИХ СОВЕТОВ

11 ноября 1926 г.

Народный комиссариат внутренних дел, рассмотрев материалы о сокращении сельских Советов и детально изучив данный вопрос, находит следующее:

1. Число сельсоветов Гагринского уезда, за малостью их количества, не подлежит сокращению (5 сельсоветов).

2. Гудаутский уездный исполнительный комитет постановлением своим от 16 июля с.г. нашел возможным сократить два сельсовета:

а) Блабурхвинский сельсовет объединяется с Бармышским под наименованием Блабурхво-Бармышский сельсовет; Анухва-Абхазский сельсовет объединяется с Анухва-Армянским под названием Анухвинский сельсовет.

3. Сухумский уездно-городской исполнительный комитет постановлением своим от 26 июня с.г. нашел возможным сократить 3 сельсовета: а) Бешкардашский, Андреевский и Михайловский сельсоветы

объединяются в один – Михайловский сельсовет; Б) Екатерининский и Константиновский сельсоветы объединяются в один – Екатерининский сельсовет.

4. Кодорский уездный исполнительный комитет постановлением своим от 21 июля с.г. нашел необходимым сократить 2 сельсовета: а) Киндгский и Тамышский сельсоветы объединяются в один – Тамышский сельсовет; б) часть Охурейской общины с абхазским населением присоединяется к Поквешскому сельсовету, а другая часть – с мингрельским – к Илорскому сельсовету. Таким образом вовсе упраздняется Охурейский сельсовет.

5. Гальский уездный исполнительный комитет постановлением своим от 14 июля с.г. нашел возможным сократить 5 сельсоветов: а) Перво-Гудавский и второ-Гудавский сельсоветы объединяются в один – Гудавский сельсовет; б) Царчинский и Мухурский сельсоветы объединяются в один – Мухурский сельсовет; В) Агу-Бедийский, Речхинский и Гальский местечковые сельсоветы упраздняются вовсе с присоединением их к соседним сельсоветам.

Таким образом, предложено сократить по четырем уездам 10 сельсоветов.

Всего по республике имеется 97 сельсоветов, выключив из этого числа 10, предположенных к сокращению, должно остаться по республике всего 87 сельсоветов.

В процессе проведения данной работы со стороны сельских общин: Киндгской, Гудавской, Гудава-второй, Бедия-Гу поступили жалобы против сокращения и объединения тех же сельсоветов, но НКВД, рассмотрев жалобы вышеуказанных общин, находит их нецелесообразными и вполне разделяя решения уисполкомов по поводу сокращения сельсоветов, просит АБЦИК утвердить укрупнение сельсоветов в выше перечисленном порядке.

Наркомвнудел ССР Абхазии **Начкебия.**
Инспектор **Тодуа.**

ЦГАА, ф. 1, оп.1, д. 462, л. 201.
Советы Абхазии (1922-1937 гг.). Сборник документов и материалов, Сухуми, 1976, с. 142-143.

5.

ТЕРРИТОРИЯ И НАСЕЛЕНИЕ С.С. Р. АБХАЗИИ 1927 г.

Уезды
1. Гагринский
2. Гудаутский
3. Сухумский
4. Кодорский
5. Гальский

Городское население
1. Город Гагры
2. Город Гудауты
3. Город Сухум
4. Город Очемчиры

Гагринский уезд
1. Алахадзинский
2. Холодно-Реченский
3. Ново-Гагринский
4. Колхидский
5. Калдахварский

Гудаутский уезд
1. Каваклукский
2. Бармышский
3. Блабурхвинский
4. Отхарский
5. Калдахварский
6. Лидзавский
7. Бамборский
8. Лыхненский
9. Звандрипшский
10. Мутудзырхвинский
11. Дурипшский
12. Ачандарский
13. Джирхвинский
14. Абгархукский
15. Мцарский
16.Ацинский
17. Баклановский
18. Анухва-Армянский
19. Анухва-Абхазский
20. Петропавловский
21. Псырцхинский

Сухумский уезд
1. Ешерский
2. Гумистинский
3. Михайловский
4. Бешкардашский
5. Андреевский
6. Володарский
7. Мерхеульский
8. Гульрипшский
9. Екатерининский
10. Константиновский
11. Бабушерский
12. Владимирский
13. Драндский
14. Николаево-Анастас.

15. Цебельдинский
16. Ольгинский
17. Азантский
18. Латский
19. Ажарский
20. Псхувский

Кодорский уезд

1. Илорский
2. Охурейский
3. Беслахубский
4. Поквешский
5. Гупский
6. Ткварчельский
7. Моквинский
8. Чиловский
9. Качарский
10. Тхинский
11. Джальский
12. Тамышский
13. Лабринский
14. Квитоульский
15. Джгердинский
16. Атаро-Армянский
17. Адзюбжинский
18. Атаро-Абхазский
19. Киндгский

Гальский уезд

1. Гумуришский
2. М.Гали
3. Перво-Гальский
4. Речхо-Цхирский
5. Цхиро-Гальский
6. Хумушкурский
7. Верхне-Баргебский
8. Окумский
9. Чхортольский
10. Мухурский
11. Рекинкский
12. Перво-Бедийский
13. Агу- Бедийский
14. П-ой Бедийский
15. I- во Гудавский
16. II-ой Гудавский
17. Ачигварский
18. Репо-Шешелетский
19. Гагидо-Начкадовск.
20. Отобаевский
21. Набакевский
22. Нижне-Баргебский
23. Лекухонский
24. Саберийский
25. Дихазургский
26. Чубурнсхинджинский
27.Сидо-Набакевский
28. Тагелонский

Статистический Справочник, 1927 г. Год издания первый. Центральное Статистическое Управление ССР Абхазии. г. Сухум, 1928, с. 5-11.

6.

საქართველოს ს.ს.რ.
ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა 1930 წ.

I. გაგრის მაზრა ცენტრი – ქალ. გაგრა

სასოფლო საბჭოების და დასახლებულ პუნქტების სახელწოდება

I
ალახაძის სას. საბჭო
1. ალახაძე
2. შაეროვი
3. მე-III ინტერნ. (საბ. მეურ)

II
ახალ-გაგრ. სას. საბჭო
1. ალპიისკოე (ახ. გაგრა).

III
კოლდახვარ. სას. საბჭო
1. აკორაა
2. არასაძიხი
3. ასპა
4. ატიშტა
5. ბგაბარტა
6. ბზიბის-ხევი
7. კოლდახვარა სომხების

IV
კოლხიდის სას. საბჭო
1. კოლხიდა ზემო
2. კოლხიდა ქვემო
3. შადრევანი (ფონტანი)
4. ხევი (უშჩელიე)

V
მიქელრიფშის სას. საბჭო
1. გაშინდაკი
2. დემერჩე-კიუხი
3. ტროიცკოე ზემო
4 შურინოვო

VI
პილენკოვოს სას. საბჭო
1. ბარანოვო
2. ევდოკიმოვკა
3. ერმოლოვსკოე
4. კოვალევსკოე ზემო
5. კოვალევსკოე შუა
6. კულტ. უბანი
7. მეხადირი ზემო
8. მეხადირი ქვემო
9. ოტლუკი
10. 1 კვარტალი
11. II კვარტალი
12. III კვარტალი
13. IVკვარტალი
14. Vკვარტალი
15. როგოტევო
16. შაფრანოვო
17. ხოშუპსე

VII
სალმეს სას. საბჭო
1. სალმე
2. სულევო

VIII
ხრისტოფოროვოს სას. საბჭო
1. აჩმარდა
2. ვოსემსოტ
3. კოვალევსკოე ქვემო
4. მენდელეევო
5. ხრისტოფოროვო

IX
ხოლოდნაია რეჩკას სას. საბჭო
1. გრებეშოკი
2. ზარეჩიე
3. ორეხოვკა
4. ხოლოდნაია რეჩკა

X
ქალ. გაგრა
1. ქალ. გაგრა

II. გალის მაზრა ცენტრი – დაბა გალი

I
აჩიგვარის სას. საბჭო
1. აჩიგავარა
2. ბულიში-ხინჯი
3. ოხურეი

II
ბედია I-ს სას. საბჭო
1. აძხიდა-ადშიდა
2. კოპიტი I
3. კოპიტი II
4. ნოჯიხევი
5. საგარნკიო
6. ცუშქითი (საგრიგოლიო)

III
ბედია II-ს. სას. საბჭო
1. აგუ-ბედია
2. მიშველი I
3. მიშველი II
4. საბიგვაო (საბშვა)
5. სანავარდო
6. სახახუბიო
7. პატარა ხუნა

IV
გაგიდა-ნაჭკადოუს სას. საბჭო
1. ბოცვი
2. გაგიდა
3. დიხა-გუძუბა
4. ნაკარ-გალი
5. ნაჭკადოუ
6. ოქვინორე

V
გალი I-ს სას. საბჭო
1. გალი ზემო
2. გალი პირველი
3. ლეკუმხარა
4. ცხირი

VI
გუდავის სას. საბჭო
1. გიძე-ენერი
2. გუდავა I
3. გუდავა II
4. ოხურეი
5. ჯაყობა I
6. ჯაყობა II

VII
დიხაზურგის სას. საბჭო
1. დიდ-ნიფურა
2. დიხაზურგა
3. ზენი
4. კუადლევარი
5. ოცარცე
6. ოცარცე-სიმიქაო
7. ოხახუ
8. სატანჯიო

VIII
ზედა ბარღების სას. საბჭო
1. ბარღები ზედა
2. ხიტუში-მუხური 1

IX
თაგელონის სას. საბჭო
1. თაგელონი ზედა
2. თაგელონი (ბაზ. ენერი)

X
ლეკუხონის სას. საბჭო
1. აზანიში
2. ლეკუხონა
3. ლეცეთი
4. ლეჭარაია
5. რტომი II
6. ჩეშონა
7. ცხიმურისგა

XI
ნაბაკევის სას. საბჭო
1. გაბარი
2. ნაბაკევი

XII
ოტობაიას სას. საბჭო
1. ოტობაია I და II
2. ოქვინორე
3. ფიჩორი
4. ქვიშონა

XIII
ოქუმის სას. საბჭო
1. ოქუმი-ელალო

XIV
რეკის სას. საბჭო
1. ოხურეი
2. რეკა
3. საჩინო
4. ჯერგიანი (დემგერფანი)

XV
რეფი-შეშელეთ სას. საბჭო
1. ენერი
2. კარომანი
3. ნათოფურე
4. რეფი
5. რეფი-ენერი
6. შეშელეთი
7. ხუმეფი

XVI
რეჩხო-ცხირის სას. საბჭო
1. რეჩხი
2. ცხირი
3. ჭანდარი
4. ხოლე-ტოტოჩანი
5. ხურმონა

XVII
საბერიოს სას. საბჭო
1. გალი-ხუმლა
2. განაცუდუ
3. გუაში-გვერდი
4. დაურჩაქელა
5. კაპეშიონა
6. ნაძმარი
7. ნაჯიხურუ
8. საბერიო
9. სამარკვალო
10. პარტო-ნახორი
11. რტომი I

XVIII
სიდა-ნაბანაკევის სას. საბჭო
1. სიდა-ნაბაკევი

XIX
ქვედა ბარლების სას. საბჭო
1. ბარლები ქვედა
2. ბოყვათი (ფიცარი გალი)
3. ხიტუში მუხური II

XX
ღუმურიშის სას. საბჭო
1. პარტო-გალი
2. ღუმურიში
3. ხარვა

XXI
ჩხორთოლის სას. საბჭო
1. ეშქეთი
2. ჩხორთოლი ზემო
3. ჩხორთოლი ქვემო

XXII
ცხირო-გალის სას. საბჭო
1. დაბა გალი
2. კინციშ-გალი
3. ცხირი ქვემო
4. შაშიკვარა
5. პატარა ხუნა

XXIII
ნარჩეს სას. საბჭო
1. მუხური
2. ნახინგოუ
3. საქანჩიო
4. სარაგვო
5. ფუცხური
6. ფშაური
7. ნარჩე

XXIV
ჭუბურ-ხინჯის სას. საბჭო
1. აკვაგა I და II
2. ენერი
3. ზენი
4. ნალამოუ
5. ჩხონი-ხუმლა

XXV
ხუმუშკურის სას. საბჭო
1. ხუმუშკური (თხინ.კარი)

III. გუდაუთის მაზრა ცენტრი – ქალ. გუდაუთი

I
აბგარხუკის სას. საბჭო
1. აბახუანა
2. აბგაძარა (აბგაურა)
3. არიუტა
4. აჩკანა
5. ბაზაარქითა
6. ბაგაარქითა
7. კუკურიფში
8. ლადარია-რქითა
9. ტამჩუკ-იგუუარა (იშერა)
10. ცახუა
11. ცუუბაია (ცუშაარქითა)

II
ანუხვა აბხაზებ. სას. საბჭო
1. ანუხვა აბხაზების (აკობა)
2. ანუხვა ზემო (ბერძნების)
3. ანუხვა ქვემო (ბერძნების)
4. ანუხვა შუა (ბერძნების)
5. ვესიოლოე

III
ანუხვა-სომხებ. სას. საბჭო
1. ანუხვა ზემო (სომხების)
2. ანუხვა ქვემო (სომხ)
3. ვარსიკიანი
4. ქალმუთი
5. ქარხანა I
6. ქარხანა II
7. ჩაბანლუკი

IV
აცის სას. საბჭო
1. აცი (ალრა)
2. ბინთხა
3. კუტაძრა
4. მალიაარხუა

V
აჩანდარის სას. საბჭო
1. აულიცა
2. აჯბა-საკანია
3. გუნბაა
4. ჩიჩაა-ჯუენია
5. ცვინდირტა
6. ხაბუაა
7. ხბა-ინიხა

VI
ბაკლანოვკის სას. საბჭო
1. ბაკლანოკვა

VII
ბარმიშის სას. საბჭო
1. აუხახარა
2. ბარმიში
3. მაზიხუა
4. პაპცა

VIII
ბლაბურხვის სას. საბჭო
1. ანხაშტუკი
2. ბლაბურხვა (მიშხერა)
3. გუაუარა
4. უზახა

5. შლარა
6. ჩერქეზ-იხუ

IX
ბომბორის ს. ს.
1. ბომბორი (რუსების)

X
დურიფშის სას. საბჭო
1. აბგარა ზემო
2. აბგარა ქვემო
3. ათარქითა
4. არიუტა
5. გერზმაა
6. დურიფში
7. ებირნიხა
8. ტარბა
9. ტვანიხუ ზემო
10. ტვანიხუ ქვემო

XI
ზვანრდიფშის სას. საბჭო
1. აკუასკიანწა
2. ალახაშტხუ (ალახაშვა)
3. აშშდანი
4. არაშხუა
5. ბალაარხუა I
6. ბალაარხუა II
7. ბელორეჩინსკოე
8. ეშურ-ხუა
9. ზვანდრიფში
10. ჩალმხაარხუ
11. ხინტალე

XII
კავაკლუკის სას. საბჭო
1. ახუანი
2. აჯახუ
3. კავაკლუკი I (ამჟიკუხუ)
4. კავაკლუკი II (ატახუ)
5. კანტორა
6. რიაფში
7. ცანგვარტა

XIII
კოლდახვარის სას. საბჭო
1. ამფარცხა (ახუწა)
2. ახუაჯა (ძირფხარა)
3. აჯიხვა
4. ჯეფსა
5. ჯირხუანი

XIV
ლიძაას სას. საბჭო
1. ლიძაა
2. რაპიცა
3. ოსეჩკო
4. ძირტა

XV
ლიხნის სას. საბჭო
1. აზლაგარა
2. ალგით
3. აჟიმჩიგრა
4. ბელორეჩინსკოე
5. ბომბორი-აგდირაა

XVI
მუგუძირხეის სას. საბჭო
1. ადანურხუა
2. აფცხუა
3. მუგუძირხვა
4. პაფცა
5. ჩაბალურ-ხუა

XVII
მწარის სას. საბჭო
1. ართინ-უსტა
2. აძ-უსტა
3. ეჟნებლი
4. კოჩკანიანი
5. მწარა
6. პაპაზკიუჩი
7. სენაპლი
8. ხაბუა
9. ხაჩტური

XVIII
ოთხარის სას. საბჭო
1. აკუარიცი
2. ბაჩა
3. გარპი
4. კაკუბარხუ
5. მამიჯირხუა
6. ოთხარა
7. ყაბნა
8. ძაგრიფში

XIX
პეტრე-პავლეს სას. საბჭო
1. პეტრო-პავლოვკა

XX
ფსირცხის სას. საბჭო
1. დაშჩანი (ბატრაცკოე)
2. დემირჯანი
3. კეზენჯანი წითელი
4. კოჩკანიანი (კომსომ.)
5. მეგრეკიანი (სოვეტ)
6. ნაზარჯიანი (ოქტომბერი)
7. საბჭოთა მეურნეობა
8. ფსირცხა ბერძნების
9. ფსირცხა მეგრელების

XXI
ჯირხეის სას. საბჭო
1. აბგარდვანი
2. ატეი-ანხდარა
3. ატეი-ჩიგურხუა
4. აშირხუა
5. ემხი
6. კონაპა
7. სინირხუა
8. ხუაპი
9. ხუდარა
10. ჯირხუა-ახუწა

XXII
გუდაუთის საბჭო
გუდაუთი ქალაქი

IV. კოდორის მაზრა ცენტრი – ქალაქი ოჩემჩირე

I
ათარა-აფხაზ. სას. საბჭო
1. ათარა-იხუსტა
2. არაკიჩი
3. ნაა აფხაზების
4. ნაბჟოუ
5. ნახუიზოუ

II
ათარა სომხების სას. საბჭო
1. ათარა სომხების
2. გინძე

3. დენე
4. კრიკლუგი
5. მანდარა
6. ნაა

III
აზიუბჟის სას. საბჭო
1. აზიუბჟა
2. აზიუბჟა სომხების
3. დოპუაქითი
4. ეჯიბუნა
5. ჯებურია (წყურგილე)

IV
ბესლახუბის სას. საბჭო
1. ბესლახუბა
2. დოდლანი (ნაუდლენი)

V
გუფის სას. საბჭო
1. აბგეუარა
2. აკვასკე
3. არასაძიხი
4. აჯამფაზრა
5. გუფი
6. ეშკითი
7. ზაგანი
8. პადღუ
9. ჟრაბი
10. ჩუცქითი

VI
თამიშის სას. საბჭო
1. თამიში
2. ნაგბოუ
3. ნაოჩი
4. ცკრიში
5. ცხენ-წკარი

VII
თხინის სას. საბჭო
1. აბაჟახუ
2. აგუვაა (აგარარგუარა)
3. ახვაა

VIII
ილორის სას. საბჭო
1. დოდლანი (ნაუდლენი)
2. ენერი (ახუადაგდარა)
3. ილორი
4. ოხურეი
5. ნაგვალოო

IX
კუაჩარის სას. საბჭო
1. კუაჩარა
2. ლაბრა
3. საქეთევანო
4. ცხენის-წყალი
5. ჭილოუ

X
კვიტოულის სას. საბჭო
1. აჩარკეთი
2. ბზანა (სამახარიო)
3. თოუმიში
4. კვიტოული ზემო
5. კვიტოული ქვემო

XI
კინდღის სას. საბჭო
1. კინდღი
2. ლიპონი

XII
ლაბრის სას. საბ.
1. ლაბრა ზემო
2. ლაბრა ქვემო

XIII
მოქვის სას. საბჭო
1. არადუ
2. აძვიბჟარა
3. აჯა
4. მირკულა
5. მოქვი

XIV
ოხურეის სას. საბჭო
1. აკვარაში
2. კაციხაბლა
3. ოხურეი (ილორგანი)

XV
ტკვარჩელის სას. საბჭო
1. ათიშადუ
2. აკუარჩაპანი
3. აძხიდა
4. ტკვარჩელი (აბგიგდარა)

XVI
ფოქვეშის სას. საბჭო
1. აკვარაში
2. კაციხაბლა
3. ურთა
4. ფოქვეში (აგუაა,საჩაჩხ.)

XVII
ჭილოუს სას. საბჭო
1. აიმარა
2. აკდრა
3. ანდროუ
4. არაჟპარა
5. ლაგანიახუ
6. მრამბა
7. ცკარ-ხუმული

XVIII
ჯალის სას. საბჭო
1. ჯალი

XIX
ჯღერდის სას. საბჭო
1. ბურჩხი
2. გუადა
3. დგამიში
4. ჯირგული

XX
ქ. ოჩემჩირეს ს.ს.
1. ქალ. ოჩემჩირე

I

აზანთხის სას. საბჭო

1. აბლახვარა
2. აზანთხა
3. აფუშტა
4. გენიკეი
5. გერგემიში
6. კელასური ზ (აბგიძარა)
7. სული
8. ფუნდუკლუკი
9. ფტერილუკი

II

ანდრეევსკოეს სას. საბჭო

1. ანდრეევსკოე
2. გუმა-საბაშვილი
3. დერექეი
4. ცხა-შბარა

III

აჟარის სას. საბჭო

1. აჟარა
2. გენნვიში მარცხენა
3. გენნვიში მარჯვენა
4. გვანდრა
5. ზიმა
6. პთიში მარცხენა
7. საკენი
8. ჩხალთა

IV

ბაბუშერის სას. საბჭო

1. ბაბუშერა
2. უარჩე
3. ფშაფი ქვედა

V

ბეშყარდაშის სას. საბჭო

1. აბაზა-დაღი
2. ბეშყარდაში
3. ლაკობა
4. სემენლი
5. სტარუშკინო
6. ჩივიზლუკი (შახუ)

VI

გულრიფშის სას. საბჭო

1. ბაღავიაშთა ზედა
2. ბაღავიაშთა ქვედა
3. გულრიფში ზედა
4. გულრიფში ქვედა
5. გულრიფში (სანატორ.)
6. დიოსკურია (საბ. მეურნეობა)
7. ილიჩი (საბჭ. მეურ.)
8. პარნაუტი (ივ. ალექ.)
9. ფშაფი

VII

გუმისტის სას. საბჭო

1. აჩადარა
2. გუმისტა
3. იაშტუხა ზედა
4. იაშტუხა ქვედა
5. იაშტუხა წითელი
6. ლეჩკოპი
7. მეზღვაურების სოფობოდა
8. სოფობოდა II

VIII

დრანდის სას. საბჭო

1. დრანდა
2. ვორონცოვო-ვასილიევკა
3. ფშაფი ზემო
4. შაუმიანოვკა

IX

ეკატერინსკოეს სას. საბჭო

1. აკაპა-კელასურის
2. ალექსანდროვკა
3. ბირჯა
4. გვარდა-თავისუფალი
5. ეკატერინოვკა
6. ლინდაუ ზედა
7. მარინსკოე
8. სპასოვკა

X

ეშირის სას. საბჭო

1. ამჯაერა
2. აძიგეში
3. გალგლუკი ზედა
4. გალგლუკი ქვედა
5. გვანდრა
6. კურუ-დე რე
7. კუტუშხა
8. პარჯახდრა
9. პიშტა
10. შიცკვარა
11. ჩალტლუკი
12. ხარუტა

XI

ვლადიმიროვკ. სას. საბჭო

1. ესტონსკოე
2. ვლადიმიროვკა
3. ხუმუშკური

XII

ვოლოდარსკის სას. საბჭო

1. ალექსეევკა
2. ბესლეთი წითელი
3. ბესლეთი II
4. ბირნი ზედა
5. ბირნი ქვედა
6. გნადენბერგი
7. ვოლოდარსკოე
8. კელასური I
9. ნეიდორფი

XIII

კონსტანტინოვ. სას. საბჭო

1. კონსტანტინოვკა
2. ლინდაუ ქვემო
3. პავლოვსკოე
4. პეტროვსკოე

XIV

ლათის სას. საბჭო

1. არგუნა
2. ბებუტოვკა
3. ვარდა
4. ვინოგრადოვკა
5. კაკუბა
6. ლათი ზემო
7. ლათი შუა
8. ლომაკინო
9. ნავროცკოე
10. ჩემბერგი
11. ჩიტევკა
12. ხიზარუხი

XV

მერხეულის სას. საბჭო

1. ბაღ-მარანი
2. გურზაული
3. მერხეული ზემო

4. მერხეული ქვემო
5. ნოეო-ჩერნიგოვკა

XVI
მიხაილოვკის სას. საბჭო
1. ამჩარა
2. დიმიტრიევსკოა
3. კამანი
4. კამანის საბჭ. მეურ.
5. მიხაილოვკა
6. პიპერანტო

XVII
ნიკოლო-ანასტ. სას. საბჭო
1. ანასტასევკა
2. ვიდებორა
3. ნაა-სომხების
4. ნიკოლაევკა
5. სტარო-ჩერნიგოვსკოე
6. ტეხი
7. ხუმუშკური

XVIII
პოლტ.-ოლგინ. სას. საბჭო
1. აფიანჩა ზემო
2. აფიანჩა ქვ. (თოფურია)
3. იურევსკოე
4. მეტილეევკა
5. ოლგინსკოე
6. პოლტავო-ალექსანდრეს
7. პოლტავო-კელასურის
8. პოლტავო-ქართველების
9. როუდენსტვენსკოე

XIX
ფსხუს სას. საბჭო
1. ფსხუ

XX
ნებელდის სას. საბჭო
1. ამზარა
2. ამტყიალა
3. გიორგიევსკოე
4. ზამაისკოე
5. ზახაროვკა
6. თოფჩიანოვკა (პობედა)
7. კავაკლუკი ბერძნების
8. კავაკლუკი სომხების
9. კოდა დიდი
10. კოდა პატარა
11. კასიანოვკა
12. კრაევიჩი
13. კრასნიცკოე
14. ლემსა ზემო
15. ლემსა ქვემო
16. ლემსა შუა
17. მინგრელსკოე
18. მრამბა
19. პალი
20. პლანტა
21. რეინგარდტი
22. ძანძური
23. წებელდა
24. ხაჩატური
25. ჯალი
26. ჯინი

საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა. ს.ს ცაკ-ის საორგანიზაციო განყოფილების გამოცემა. ქ. ტფილისი, 1930, გვ. 151-169.

7.

ВЫПИСКА

Из протокола № 11 об "единенного заседания Президиума ЦИК и Экосо ССР Абхазии от 28/VIII - 1930 года.

1. Слушали: О районировании ССР Абхазии (Докл. т. Лакоба Н.)

Постановили: 1. упразднить уезди ССР Абхазии, как территориально-административные единицы и образовать районы, а именно:

1. Гагринский
2. Гудаутский
3. Сухумский
4. Кодорский
5. Гальский – всего 5 районов.

2. Город Сухум выделить как самостоятельную административно- территориальную единицу; остальные города: Гудауты и Очемчыры, а также Новые Гагри и Гали, как населенные пункты городского типа, включаются в состав соответствующих районов в качестве низовых единиц.
3. Существующие уездные центри и исполкомы ликвидировать не позднее 1- го октября с передачей их функций районым исполкомам.
4. В соответствии с решением Зак. Комисии при Президиуме Зак.ЦИК а (З.В.№221от 18/ УП-1930 г.), учитывая экономическую мощность районов, географическое их положение нацсостав населения - отнести все районы к первой категории.

5. В целях удешевления аппарата и приближения органов власти к населению- обслуживание сельского населения Сухумского района передать соответствующим республиканским органам Управления, одновременно передав веомствам соответствующие кредиты и штаты.
6. Поручить Орготделу, совместно с Уп. НК Труда, РКИ и Госпланом проработать типовые штаты и оклады для РИК ов и Сух. Горсовета, а также оклады и штатные единицы, передаваемые республиканским ведомствам для обслуживания Сухумского района.
7. Намеченную реорганизацию Сух.уездно-городского Исполкома провести таким образом, чтобы добиться сокращения существующих штатных единиц не менее чем на 30%.
8. Поручить редакции газети "Советская Абхазия" широко провести через печать популяризацию вопроса реорганизации.

П. П. Председатель **Лакоба**
Секретарь **Меляницкий**
Верно: юрисконсульт (подпись)

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 13.

8.

დადგენილება

სრულიად საქართველოს ცენტრალური
აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა
აფხაზეთის ასსრ-ის ადმინისტრატიულ-
ტერიტორიალურ დაყოფის შესახებ

განემარტოს აფხაზეთის ასსრ-ის, აჭარისტანის ასსრ-ის, სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტებს, ყველა სარაიონო აღმასკომს და საქალაქო საბჭოს, რომ მიუხედავად სსსრ-ის ცაკის დადგენილებისა /კან.კრ. 1930 წ. №9. მ. 66, პ. 9/ სსრ-ში ყოველივე ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურიული გადაჯგუფების მოხდენა, სასოფლო საბჭოების დაარსება-გაუქმება, საზღვრების შეცვლა ან რომელიმე ადმინისტრატიული ერთეულის ცენტრის გადატანა ან მათი სახელწოდების შეცვლა უნდა ტარდებოდეს ცხოვრებაში სსსრ-ის ცაკის დამტკიცების შემდეგ – აფხაზეთის ასსრ-ში სს ცაკის პრეზიდიუმის სანქციის გარეშე მოხდენილია მრავალი ასეთი ცვლილებები აფხაზეთის ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურ დაყოფაში.

II. აღინიშნოს, რომ აფხაზეთის ასსრ-ის ხელმძღვანელი ორგანოები არა სათანადო ყურადღებით ეპყრობიან აღნიშნულ საკითხებს. რის შედეგი არის ის, რომ მთელ რიგ სასოფლო საბჭოების დადგენილებანი ამა თუ იმ დასახლებული პუნქტების სახელწოდების შეცვლის შესახებ, ზემდგომ ორგანოებში გაუფორმებლად ტარდება, რაც იწვევს არევ-დარევას აფხაზეთის ადმ. ტერიტ. დაყოფაში და პბადებს სერიოზულ გაუგებრობას ყველა დაინტერესებულ ზემდგომ ორგანიზაცია-დაწესებულებებში.

III. წინადადება მიეცეს აფხაზეთის ასსრ-ის ცაკს, რომ შემდეგში არ განახორციელოს ცვლილებები ადმინ.-ტერიტ. დაყოფაში ან რომელიმე დასახლებული პუნქტის სახელწოდების შეცვლა საქართველოს ცაკის სანქცის გარეშე.

IV. დამტკიცდეს აფხაზეთის ცაკის დადგენილება აფხ. ასსრ ადმ. ტერიტ. დაყოფაში შემდეგი ცვლილებების შეტანით.

1. გამოეყოს გაგრის რაიონის პილენკოვის სასოფლო საბჭოს სოფლები: მაჰადარი ზემო, მაჰადარი ქვემო, ოთლუქი, ეოსემსოტი, ევდოკიმოეკა და როგოჟინო და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ქვემო მაჰადირში.

2. გამოეყოს გაგრის რაიონის პილენკოვის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ხოშუფსე, კოვალევსკოე შუა და ცერკოვნი-კოვალევსკოე და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ხოშუფსეში.

3. გამოეყოს გუდაუთის რაიონის ჯირხვის სასოფლო საბჭოს სოფლები: კონაპა, ათახუ, ელირთა და შკუანა და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრი სოფელ ათახუში, ხუათის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

4. გამოეყოს გუდაუთის რაიონის ამგარხუკის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ცეშაა-რპაბლა, ითმკუაჩ-იგუარა, არიუთა, აბგაუერა, აჩკანა და თასრაყუა-ყაფში და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ აჩკანაში-ყულანურხვის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

5. გაუქმდეს სოხუმის რაიონის ბაბიშრას სასოფლო საბჭო და მასში შემავალი სოფლები: ბაბიშრა, უარჩე და ფშაფი ქვედა გაერთიანდეს ამავე რაიონის დრანდის სასოფლო საბჭოში.

6. გამოეყოს სოხუმის რაიონის ანდრეევკის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ცხარა-შუბარა და ფშართ-ლუქი და დაარსდეს ცალკე სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ცხარა-შუბარაში.

7. გამოეყოს სოხუმის რაიონის ეშერის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ამჟავერა, ფშალთლუქი და ლაკობა და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ამჟავერაში – ეშერა სომხების სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

8. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის – გუფის სასოფლო საბჭოს სოფლები: არასაძიხი,ზურაბი და გუფ-აგუ და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ არასაძიხში.

9. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის ათარა-აფხაზების სასოფლო საბჭოს სოფლები: არაგიჩი 1, არაგიჩი 2 და არაგიჩი 3 და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ არაგიჩ 1-ში.

10. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის გუფის სასოფლო საბჭოს სოფლები აკუასკე და ზაგანი და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ აკუასკეში.

11. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის ჭილოუს სასოფლო საბჭოს სოფლები: წყარ-ხუმული და მრამბა და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ბრამბაში, ოტაპის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

12. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის ჯღერდის სასოფლო საბჭოს სოფლები აბააჟ-ახუ, ღვადა, ჯირგული და ახუწა და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ღვადაში.

13. გამოეყოს ოჩემჩირის რაიონის მოქვის სასოფლო საბჭოს სოფლები: არადუ და მერკულა და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ მერკულაში.

14. გამოეყოს გალის რაიონის გაგიდის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ნაჭკადუ, ნაკარ-ღალი და ფიჩორი და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ფიჩორში.

15. გამოეყოს გალის რაიონის წარჩეს სასოფლო საბჭოს სოფლები: საბულეისკირიო და საშარანგიო და დაარსდეს ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ საშარანგიოში – მუხურის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

16. გამოეყოს გალის რაიონს და შეუერთდეს ოჩემჩირის რაიონს სასოფლო საბჭოები: 1. აგუბედიის – სოფლებით: პატრა ხუწა, მიშველი, ახეცარა, ამხანაგობა, აგუ-ბედია, ქვალონი და აჯარა, 2. ღეკის – სოფლებით: საჩინო, რეკა-ქვემო, რეკა-ზემო და ჯგერიანი და 3. ჩხორთოლის სოფლებით: ჩხორთოლი ზემო, არადუქკვა და ჩქორთოლი ქვემო.

V. უარყოფილ იქნეს სახელწოდებების შეცვლა შემდეგი დასახლებული პუნქტების:

1. ამჟავერას მე-3 ინტერნაციონალად.

2. ფშართ-ლუქის კარლ-მარქსად

3. ზ. ჭილოურის – რევოლუსიონათა და

4. ქვემო სერთის – კომინტერნათ.

VI. წინადადება მიეცეს აფხაზეთის ცაკს დაამუშავოს საკითხი და წარმოუდგინოს საქ. ცაკს დასამტკიცებლად იმ დასახელებულ პუნქტებით სახელწოდებების შეცვლის შესახებ, რომელნიც წარმომდგარნი არიან თავად-აზნაურების, კაპიტალისტების და ფეოდალების გვარებიდან, როგორც, მაგალითად: პილენკოვო, ბარანოვო, შაფრანოვო, ერმოლოვკოე, ხრისტეფოროვო, ეედოკიმოეკა, როგოჟინო, კოვალევსკოე, ცერკოვნო-კოვალევსკოე, შურინოვო, ტროიცკოე, ზვანდრიფში და სხვები.

აღნიშნული სახელწოდებების შეცვალა უნდა მოხდეს ძირითადად ადგილობრივი არსებული ამჟამად გეოგრაფიული სახელწოდებებით.

სს ცაკის თავმჯდ. მოვალ. აღმასრ. **თ. ჟღენტი**
სს. ცაკის მდივნის მაგიერ **ვ. ვაშაკიძე**

1935 წელი, 16 აგვისტო, ტფილისი.
უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 11.

9.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ИСПОЛЬНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ СОВЕТОВ РАБОЧЫХ, КРЕСТЬЯНСК. И КРАСНОАРМЕЙСКИХ ДЕПУТАТОВ АССР АБХЯАЗИИ

Исход. №5271 9. 8. 1936

В ЦИК ССР ГРУЗИИ.

28-го августа 1930 г. Президиум ЦИК и Экосо ССР Абхазии упразднил уезди Абхазии, как территориально-административные единицы и образовал следующие районы:

1) Гагринский
2) Гудаутский
3) Сухумский
4) Кодорский
5) Гальский

Гор. Сухуми был выделен в самостоятельную административно- территориальную единицу.

4-го апреля 1933 года ЦИК АССР Абхазии Кодорский район переименовал в Очемчирский район.

Все выше указанные были утверждены постановлением Президиума ЦИК ССР Грузии от 16\8.1935 г. (пр.№8 п.7) об административно- территориальном делении АССР Абхазии.

В настоящее время по сообщению НКВД ЗОФСР по Абхазии - НКВД СССР не опускает ассигнований на содержание Сухумского районого отделения НКВД и районной милиции на том основании, что НКВД СССР не имеет официального потверждения от ЦИК Союза ССР о существовании Сухумского района, как самостоятельной административно-территориальную единицы.

В виду токого положения, ЦИК АССР Абхазии просит ЦИК ССР Грузии поставить перед ЦИК СССР вопрос о включении Сухумского района в список районов АССР Абхазии, как самостоятельной административно-территориальную единицы.

Председатель ЦИК АССР Абхазии **Н. Лакоба**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894, ფურც. 12.

10.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი)

თავი II
სახელმწიფოებრივი წყობილება

მუხლი 13. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედის საქართველოს სსრ-ის შემადგენლობაში ავტონომიური რესპუბლიკის უფლებებით.

სსრ კავშირის კონსტიტუციის მე-14 მუხლისა და საქართველოს სსრ-ის კონსტიტუციის მე-14 მუხლის ფარგლებს გარეშე, აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა ანხორციელებს სახელმწიფო ძალაუფლებას ავტონომიურ საფუძველზე.

მუხლი 14. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შესდგება: გაგრის, გალის, გუდაუთის, სოხუმის, ოჩემჩირის რაიონებისაგან და ქალაქ სოხუმისაგან, რომელიც უშუალოდ ექვემდებარება აფხაზეთის ასსრ-ის სახელმწიფო ხელისუფლების უმაღლეს ორგანოებს.

სოხუმი, 2 აგვისტო, 1937 წ.

აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ- სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თამაზ დიასამიძე*, თბ., 2004, გვ. 151.

11.

О ПРАВИЛЬНОМ НАЧЕРТАНИИ НАЗВАНИЙ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА СОЮЗА ССР

Центральный Исполнительный Комитет Союза ССР постановляет:

Утвердить установленное бюро транскрипций Главного управления государственной съемки и картографии НВКД СССР правильное начертание следующих населенных пунктов:

Абхазская АССР

1. Сухум – Сухуми
2. Ткварчелы – Ткварчели
3. Очамчиры – Очамчири

Пред. Центр. Исп. Ком. Союза ССР **М. Калинин**
Секретарь Центр. Исп. Ком. Союза ССР **Акулов И.**

Москва, Кремль
16 августа 1936 года

газ. «Советская Абхазия», № 194, 1936 г. 23 августа.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 488-489.

12.

ბრძანებულება

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

ლიძავის სოფლის საბჭოს გადაცემის შესახებ გუდაუთის რაიონიდან გაგრის რაიონში

1. გუდაუთის რაიონის ლიძავის სოფლის საბჭო, რაიონული ცენტრიდან მისი დაშორებისა და გაგრის რაიონისაკენ ეკონომიურად მისწრაფების გამო, გამოირიცხოს გუდაუთის რაიონის შემადგენლობიდან და შეტანილ იქნეს გაგრის რაიონის შემადგენლობაში.

2. შესაბამისად ამისა, შეცვლილ იქნეს საზღვარი გუდაუთისა და გაგრის რაიონებს შორის, ამ მიზნით შეიქმნას შერეული კომისია აფხაზეთის ასსრ მინსახკომის, გუდაუთისა და გაგრის რაიონული აღმასრულებელი კომიტეტების წარმომადგენლთაგან.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. დელბა**
აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდიეანი **მ. ხაშბა**

26 სექტემბერი, 1938 წ.
ქ. სოხუმი.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 3.
გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №227, 1938 წ. 3 ოქტომბერი.

13.

ბრძანებულება კურორტ ფსირცხის დაბად გარდაქმნის შესახებ

დაკმაყოფილდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის შუამდგომლობა, რათა აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ფსირცხის სასოფლო საბჭოს კურორტი ფსირცხა გამოეყოს ფსირცხის სასოფლო საბჭოს, გარდაიქმნას იგი დაბად (ქალაქის ტიპის დასახლებულ ადგილად) და შეიქმნას ფსირცხის სადაბო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ფ. მახარაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივნი **ვ. ეგნატაშვილი**

თბილისი.
1938 წ. 16 ნოემბერს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 4.

14.

ბრძანებულება სოფელ აკარმარის დაბად გარდაქმნის შესახებ

დაკმაყოფილდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის შუამდგომლობა, რათა აფხაზეთის ასსრ ოჩემჩირის რაიონის ტყვარჩელის სადაბო საბჭოს გამოეყოს სოფელი აკარმარა, გარდაიქმნას იგი დაბად (ქალაქის ტიპის დასახლებულ ადგილად) და შეიქმნას აკარმარის სადაბო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ფ. მახარაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივნი **ვ. ეგნატაშვილი**

თბილისი.
1938 წ. 18 ნოემბერს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 5.

15.

საინფორმაციო ცნობა

კურორტ ფსირცხის ქალაქის ტიპის დაბად გამოყოფის შესახებ

კურორტი ფსირცხა გამოყოფილია გუდაუთის რაიონის ფსირცხის სოფლის საბჭოს შემადგენლობიდან ქალაქის ტიპის დამოუკიდებელ დაბად, წინანდელი სახელწოდების შენარჩუნებით და ცენტრით ფსირცხაში.

ტყვარჩელის სადაბო საბჭოდან დაბა აკარმარის გამოყოფის შესახებ ქალაქის ტიპის დამოუკიდებელ ახალშენად

დაბა აკარმარა გამოყოფილია ტყვარჩელის სადაბო საბჭოდან ქალაქის ტიპის დამოუკიდებელ ახალშენად ნინანდელი სახელწოდების შენარჩუნებით და ცენტრით აკარმარაში. მის ტერიტორიაში შეტანილია მუშათა უბანი ჯანტუხა.

პილენკოვოსა და სალმეს სოფლის საბჭოებიდან გაგრის რაიონის ქალაქის ტიპის – პილენკოვოს ახალშენის გამოყოფის შესახებ

პილენკოვოსა და სალმეს სოფლის საბჭოებიდან გამოყოფილია ქალაქის ტიპის ახალშენი პილენკოვო, რომელშიაც შეტანილია შემდეგი დასახლებული პუნქტები: 1) პილენკოვოს სოფლის საბჭოს პირველი კვარტალი, 2) ერმოლოვსკი, პილენკოვოს სოფლის საბჭოს, 3) პილენკოვოს სოფლის საბჭოს მეორე და მეხუთე კვარტალების ნაწილები და 4) ერმოლოვსკ-სალმეს სოფლის საბჭო ცენტრით პილენკოვოში.

ადმინისტრატიულად ახლად წარმოქმნილ პილენკოვოს სადაბო საბჭოს ექვემდებარება პილენკოვოს სოფლის საბჭოს სტალინის სახელობის კოლმეურნეობა.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2, გვ. 7-8.
Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1938 г. №2, с.7-8.

16.

УКАЗЫ

ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

О переименовании сел. Топчиановки, Цебельдинского сельсовета, Сухумского района, в село Коминтерновское

Переименовать селение Топчиановку, Цебельдинского сельсовета, Сухумского района, в село Коминтерновское.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Хашба

23 ноября 1938 г.
Г. Сухуми

Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1938, №2, с. 5.

17.

ИНФОРМАЦИОННЫЕ СООБЩЕНИЯ

О передаче Чхортольского сельсовета, Очемчирского района, Гальскому району

Президиумом Верховного Совета Абхазской АССР на заседаниях во второй половине 1939 года приняты слеующие постановления:

О передаче Чхортольского сельсовета, Очемчирского района, Гальскому району.

Чхортольский сельский Совет Очемчирского района отдален от своего районного центра и экономически более тяготеет к Гальскому району. В внду этого Чхортольский сельсовет выделен из Очемчирского района и включен в Гальский район. В соответствии с этим изменяется граница между Очемчирским и Гальскими районами.

Указом Президиума Верховного Совета Грузинской ССР это постановление утверждено.

Об образовании сельского Совета на территории киндгского переселенческого колхоза имени Берия

Территория киндгского переселенческого колхоза имени Берия, расположенная в Киндгском сельском совете, значительно отдалена от административного центра сельского совета, что затрудняет нормалное обслуживание Киндгским сельским советом населения указанного переселенческого колхоза. В виду этого из состава киндгского сельского Совета выделена территория киндгского переселенческого колхоза и на ней образован новый сельский совет, именуемый Новые Киндги.

Указом Президиума Верховного Совета Грузинской ССР это постановление утверждено

Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №4 (6), с. 9.

18.

ПРОТОКОЛ №6

ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

9 февраля 1939 года

1. Об образовании Амткельского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Цебельдинского сельского совета, Сухумского района, селения: Амткел, Георгиевское, Чин, Чал, Бал, Амзара, Красницкое, Большой Краевич, Захаровка, Планта, Будук, Дандзут и образовать Амткельский сельский Совет в составе селений:
   Амткел, Георгиевское, Чин, Чал, Бал, Амзара, Красницкое, Большой Краевич, Захаровка, Планта, Будук и Дандзут с центром в сел. Захаровка.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Амткельского и Цебельдинского сельских советов, Сухумского района, представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

2. Об образовании Багмаранского сельского Совета Сухумского района.

1. Выделить из Мерхеульского сельского совета селения: Багмаран, Новая Черниговка, из Екатерининского сельского совета сел Александровка и из Ольгинского сельского совета села Полтаво-Александровка и образовать Багмаранский сельский совет в составе селений: Багмаран, Новая Черниговка, Александровка, Полтаво-Александровка с центром в селении Багмаран.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Багмаранского, Мерхеульского, Екатерининского и Ольгинского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

3.Об образовании Свободского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Гумистинского сельского совета, Сухумского района, селения: Свобода, Верхний Яштух, Нижний Яштух, Красный Яштух, Цугуровка и образовать Свободский сельский совет в составе селений:
   Свобода, Верхний Яштух, Нижний Яштух, Красный Яштух, Цугуровка с центром в селении Свобода.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Гумистинского и свободского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

4. Об образовании Пшапского сельского Совета Сухумского района.

1. Выделить из Драндского сельского Совета селения: Верхние Пшапы, Нижние Пшапы из Гульрипшского сельского Совета селения: Первая Багапошта, Пшапы образовать Пшапский сельский Совет в составе селений: Верхние Пшапы, Нижние Пшапы, Первая Богапошта, Пшапы, с центром в селении Нижние Пшапы.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Пшапского, Драндского и Гульрипшского сельских Советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

5.Об образовании Варче-Бабушерского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Драндского сельского совета, Сухумского района, селения:
   Бабушеры, Варче, Кораски и образовать Варче-Бабушерский сельский Совет в составе селений: Бабушеры, Варче, Кораски с центром в селении Бабушеры.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Драндского и Варче-Бабушерского сельских Советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

6.Об образовании Красно-Беслетского и Маджарского сельских Советов и разукрупнении Володаровского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Екатерининского сельского Совета селения Верхняя Линда и Свободная Гварда; из Гульрипшского сельского Совета - селение Маджарка и территорию колхоза им. Мясникова; из Мерхеульского сельского Совета – Нижние Мерхеули; разукрупнить Володаровский сельский Совет и образовать сельские Советы:
   а. Красно-Беслетский сельский Совет в составе селений: Красная-Беслетка, Нижняя Бырцха, Верхняя Бырцха и Беслетка с центром в селении Красная-Беслетка.
   б. Маджарский сельский Совет в составе селений: Киласури, Нижние Мерхеули, Маджарка и территорию колхоза им. Мясникова с центром в селении Маджарка.
   в. Володаровский сельский Совет, после разукрупнения и присоединения к нему селений Свободная Гварда и Верхняя Линда, определить в составе селений: Гнаденберг, Найдорф, Алексеевка, Володаровка, Свободная Гварда, Верхняя Линда с центром в селении Гнаденберг (сохранив прежнее наименование).
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы Екатерининского, Гульрипшского, Мерхеульского, Володаровского, Красно-Беслетского, Маджарского сельских Советов и проект границ представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

7. Об упразднении Цхаро-Шубарского сельского Совета, Сухумского района.

1. В соответствии с ходатайством населения Цхаро-Шубарского сельского Совета и Сухумского райисполкома, Цхаро-Шубарский сельский Совет, Сухумского района, упразднить.
   Селения, входившие в состав упраздняемого Цхаро-Шубарского сельского Совета, присоединить к Андреевскому и Верхне-Эшерскому сельским советам следующим образом:
   Селение Чалтлук присоединить к Верхне-Эшерскому сельскому Совету.
   Селени Кестенелук, Шубара, Арка-Махале, Хетина и Цхара присоединять к Андреевскому сельскому Совету, Сухумского района.

2. Поручить Наркомзему Абхазской АССР произвести землеустроительные работы, проект границ Верхне-Эшерского и Андреевского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

8. О Разделении Речхо-Цхирского сельского Совета Гальского района и образовании из его состава сельских Советов Речхинкого и Цхирского.

1. Разделить Речхо-Цхирский сельский Совет Гальского района и образовать Речхинкий сельский Совет с центром в селении Речхи и Цхирский сельский Совет с центром в селении Патарагали.
2. Определить территорию Речхинкого сельского Совета в составе селений: Речхи и верхней части Холе (в границах землепользования колхоза им. Красная Армия).
3. Определить территорию Цхирхского сельского Совета в составе селений: Партогали, Намаркел, Цкелкари и нижней части Холе (в границах землепользования колхоза им. Комминтерн и им. Коммунизм).
4. Поручить Наркомзему Абхазской АССР произвести землеустроительные работы и точным определением границ Речхинкого, Цхирского сельских Советов.
5. Вопрос представить на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9. Ходатайство Очамчирского Райисполкома об образовании Нааского сельского Совета.

В виду того, что образование самостоятельного Нааского сельского Совета в составе 2-х поселков с количеством 71 крестьянских дворов за счет разукрупнения Атара-Абхазского и Атара-Армянского сельского Советов является нецелесообразным – ходотайство отклонит.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **подпись**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **подпись**

Осн: ЦГАА, ф.201, оп.1. д. 2, лл. 135-136.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 492-495.

19.

ПОСТАНОВЛЕНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

Об образовании Амткельского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Цебельдинского сельского совета, Сухумского района, селения: Амткел, Георгиевское, Чин, Чал, Бал, Амзара, Краснцкое, Большой Краевич, Захаровка, Планта, Будук, Дандзут и образовать Амткельский сельский Совет в составе селений:
   Амткел, Георгиевское, Чин, Чал, Бал, Амзара, Краснцкое, Большой Краевич, Захаровка, Планта, Будук и Дандзут с центром в сел. Захаровка.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Амткельского и Цебельдинского сельских советов, Сухумского района, представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9 февраля 1939 г.
Гор. Сухуми.

Об образовании Свободского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Гумистинского сельского совета, Сухумского района, селения: Свобода, Верхный Яштух, Нижний Яштух, Красный Яштук, Цугуровка и образовать Свободский сельский совет в составе селений:
   Свобода, Верхный Яштух, Нижний Яштух, Красный Яштух, Цугуровка с центром в селении Свобода.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Гумистинского и свободского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9 февраля 1939 г.
Гор. Сухуми.

Об образовании Варче-Бабушерского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Драндского сельского совета, Сухумского района, селения:
   Бабушеры, Варче, Кораски и образовать Варче-Бабушерский сельский Совет в составе селений: Бабушеры, Варче, Кораски с центром в селении Бабушеры.
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы и проект границ Драндского и Варче-Бабушерского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9 февраля 1939 г.
Гор. Сухуми.

Об образовании Красно-Беслетского и Маджарского сельских Советов и разукрупнении Володаровского сельского Совета, Сухумского района.

1. Выделить из Екатерининского сельского Совета селения Верхняя Линда и Свободная Гварда; из Гульрипшского сельского Совета – селение Маджарка и территорию колхоза им. Мясникова; из Мерхеульского сельского Совета – Нижние Мерхеули; разукрупнить Володаровский сельский Совет и образовать сельские Советы:
   а. Красно-Беслетский сельский Совет в составе селений: Красная-Беслетка, Нижняя Бырцха, Верхняя Бырцха и Беслетка с центром в селении Красная-Беслетка.
   б. Маджарский сельский Совет в составе селений: Киласури, Нижние Мерхеули, Маджарка и территорию колхоза им. Мясникова с центром в селении Маджарка.
   в. Володаровский сельский Совет, после разукрупнения и присоединения к нему селений Свободная Гварда и Верхняя Линда, определить в составе селений: Гнаденберг, Найдорф, Алексеевка, Володаровка, Свободная Гварда, Верхняя Линда с центром в селении Гнаденберг (сохранив прежнее наименование).
2. Предложить Наркомзему Абхазской АССР провести землеустроительные работы Екатерининского, Гульрипшского, Мерхеульского, Володаровского, Красно-Беслетского, Маджарского сельских советов и проект границ представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9 февраля 1939 г.
Гор. Сухуми.

Об упразднении Цхаро-Шубарского сельского Совета, Сухумского района.

1. В соответствии с ходатайством населения Цхаро-Шубарского сельского Совета и Сухумского райисполкома, Цхаро-Шубарский сельский Совет, Сухумского района, упразднить.

Селения, входившие в состав упраздняемого Цхаро-Шубарского сельского Совета, присоединить к Андреевскому и Верхне-Эшерскому сельским советам следующим образом:

Селение Чалтлук присоединить к Верхне-Эшерскому сельскому Совету.

Селени Кестенелук, Шубара, Арка-Махале, Хетина и Цхара присоединить к Андреевскому сельскому Совету, Сухумского района.

2. Поручить Наркомзему Абхазской АССР произвести землеустроительные работы, проект границ Верхне-Эшерского и Андреевского сельских советов представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

9 февраля 1939 г.
Гор. Сухуми.

Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №1 (3), с. 3-5.

20.

ПРОТОКОЛ № 10
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

14 июля 1939 года

О передаче Чхортольского сельсовета Очемчирского района – Гальскому району

1. Исходя из того, что Чхортольский сельский Совет Очамчирского района отдален от своего районного центра и экономически более тяготеет к Гальскому району, исключить его из состава Очемчирского района и включить в состав Гальского района.
2. Поручить Наркомзему Абхазской АССР установить границы Гальского и Очамчирского районов и проект представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
3. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

Осн. ЦГАА, ф. 201, оп. 1, д. 2, лл. 135-136.

Абхазия: Документы свидетельствуют 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 495.

21.

ᲒᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲡᲝᲮᲣᲛᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲨᲘ ᲪᲮᲐᲠᲐ-ᲨᲣᲑᲐᲠᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲒᲐᲣᲥᲛᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1939 წლის 9 თებერვლის დადგენილება სოხუმის რაიონში ცხარა-შუბარის სასოფლო საბჭოს გაუქმებისა და მასში შემავალი სოფლების: კესტანელუკ, შუბარა, არკა-მახალე, ხეტინა და ცხარასი ანდრეევსკოეს სასოფლო საბჭოზე, ხოლო სოფელ ჩალტლუკის – ზემო-ეშერის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ფ. მახარაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივნის მოვ. დრ. ამსრ. **ა. ჯორბენაძე**

თბილისი.
1939 წ. 23 აგვისტოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 5.

22.

ПРОТОКОЛ №12
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

13 сентября 1939 года

Об образовании сельского Совета на территории Киндгского переселенческого колхоза им. Берия

1. В виду того, что территория Киндгского переселенческого колхоза им. Берия, расположенного в Киндгском сельсовете, значительно отделена от административного центра сельского совета, что затрудняет нормальное обслуживание Киндгским Сельским советом населения переселенческого колхоза – образовать новый сельский Совет на территории Киндгского переселенческого колхоза.
2. Именовать вновь образовываемый сельский Совет на территории Киндгского переселенческого колхоза им. Берия – Новый Киндги.
3. Предложить Наркомзему Абхазской АССР установить границы вновь образованного сельского Совета – Новый Киндги и материалы представить Президиуму Верховного Совета Абхазской АССР.
   Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР .

Осн. ЦГАА, ф. 201, оп. 1, д. 2, лл. 131-132.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 496.

23.

ᲑᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲒᲣᲓᲐᲣᲗᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲘᲡ ᲚᲘᲫᲐᲕᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲒᲐᲒᲠᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲖᲔ ᲛᲘᲙᲣᲗᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ

ᲓᲐᲛᲢᲙᲘᲪᲓᲔᲡ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲞᲠᲔᲖᲘᲓᲘᲣᲛᲘᲡ ᲓᲐᲓᲒᲔᲜᲘᲚᲔᲑᲐ ᲒᲣᲓᲐᲣᲗᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲘᲡ ᲚᲘᲫᲐᲕᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲒᲐᲒᲠᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲖᲔ ᲛᲘᲙᲣᲗᲕᲜᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲞᲠᲔᲖᲘᲓᲘᲣᲛᲘᲡ ᲗᲐᲕᲛᲯᲓᲝᲛᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲐᲓᲒᲘᲚᲔ **მ. დელბა**
ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲞᲠᲔᲖᲘᲓᲘᲣᲛᲘᲡ ᲛᲓᲘᲣᲜᲘᲡ ᲛᲝᲕ. ᲓᲠ. ᲐᲛᲡᲠ. **ა. ჯორბენაძე**

ᲗᲑᲘᲚᲘᲡᲘ.
1939 Წ. 20 ᲡᲔᲥᲢᲔᲛᲑᲔᲠᲡ.

ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲣᲬᲧᲔᲑᲔᲑᲘ, 1939 Წ. №4-5, ᲒᲕ. 13.

24.

ᲑᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲡᲝᲮᲣᲛᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲨᲘ ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲥᲛᲜᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ

ᲓᲐᲛᲢᲙᲘᲪᲓᲔᲡ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲞᲠᲔᲖᲘᲓᲘᲣᲛᲘᲡ ᲓᲐᲓᲒᲔᲜᲘᲚᲔᲑᲐ ᲡᲝᲮᲣᲛᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲨᲘ ᲖᲐᲮᲐᲠᲝᲕᲙᲘᲡ, ᲡᲕᲝᲑᲝᲓᲘᲡ, ᲑᲐᲑᲣᲨᲔᲠᲘᲡ, ᲜᲘᲗᲔᲚᲘ ᲑᲔᲡᲚᲔᲗᲘᲡ ᲓᲐ ᲛᲐᲭᲐᲠᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲥᲛᲜᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ ᲨᲔᲛᲓᲔᲒᲘ ᲨᲔᲛᲐᲓᲒᲔᲜᲚᲝᲑᲘᲗ:

ა) ᲒᲐᲛᲝᲔᲧᲝᲡ ᲬᲔᲑᲔᲚᲓᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲡᲝᲤᲚᲔᲑᲘ ᲐᲛᲪᲧᲔᲚ, ᲒᲔᲝᲠᲒᲘᲔᲕᲡᲙᲝᲔ, ᲩᲘᲜᲘ, ᲙᲠᲐᲡᲜᲘᲪᲙᲝᲔ, ᲓᲘᲓᲘ ᲙᲠᲐᲔᲕᲘᲩᲘ, ᲩᲐᲚᲘ, ᲖᲐᲮᲐᲠᲝᲕᲙᲐ, ᲞᲚᲐᲜᲢᲐ, ᲑᲣᲓᲣᲙᲘ, ᲑᲐᲚᲘ, ᲓᲐᲜᲓᲣᲢᲘ, ᲐᲛᲖᲐᲠᲐ ᲓᲐ ᲨᲔᲘᲥᲛᲜᲐᲡ ᲛᲐᲗᲒᲐᲜ ᲖᲐᲮᲐᲠᲝᲕᲙᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝ ᲪᲔᲜᲢᲠᲘᲗ ᲡᲝᲤᲔᲚ ᲖᲐᲮᲐᲠᲝᲕᲙᲐᲨᲘ;

ბ) ᲒᲐᲛᲝᲔᲧᲝᲡ ᲒᲣᲛᲘᲡᲢᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲡᲝᲤᲚᲔᲑᲘ ᲡᲕᲝᲑᲝᲓᲐ, ᲖᲔᲛᲝ ᲘᲐᲨᲢᲣᲮᲘ, ᲥᲕᲔᲛᲝ ᲘᲐᲨᲢᲣᲮᲘ, ᲜᲘᲗᲔᲚᲘ ᲘᲐᲨᲢᲣᲮᲘ, ᲪᲣᲒᲣᲠᲝᲕᲙᲐ ᲓᲐ ᲨᲔᲘᲥᲛᲜᲐᲡ ᲛᲐᲗᲒᲐᲜ ᲡᲕᲝᲑᲝᲓᲘᲡ ᲡᲐᲡᲝᲤᲚᲝ ᲡᲐᲑᲭᲝ ᲪᲔᲜᲢᲠᲘᲗ ᲡᲝᲤᲔᲚ ᲡᲕᲝᲑᲝᲓᲐᲨᲘ;

გ) გამოეყოს დრანდის სასოფლო საბჭოს სოფლები ბაბუშერა, ვარჩე, კორასკი და შეიქმნას მათგან ბაბუშერის სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ბაბუშერაში;

დ) გამოეყოს ეკატერინეს სასოფლო საბჭოს სოფლები ზემო-ლინდა, თავისუფალი გვარდა და მიეკუთვნოს ისინი ეოლოდარსკის სასოფლო საბჭოს, ეოლოდარსკის სასოფლო საბჭოს – სოფლები ქვედა-ბირცხა, ზედა-ბირცხა, წითელი ბესლეთი, ბესლეთი და კელასური, გულრიპშის სასოფლო საბჭოს – სოფელი მაჭარა და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორია, მერხეულის სასოფლო საბჭოს – სოფელი ქვემო-მერხეული და შეიქმნას შემდეგი სასოფლო საბჭოები:

ა) წითელი ბესლეთისა – სოფლების წითელი ბესლეთის, ქვემო ბირცხის, ზემო ბირცხისა და ბესლეთის შემადგენლობით ცენტრით სოფელ წითელ ბესლეთში;

ბ) მაჭარისა – სოფლების კელასურის, ქვემო-მერხეულის, მაჭარისა და მიასნიკოვის სახელობის კოლმეურნეობის ტერიტორიის შემადგენლობით ცენტრით სოფელ მაჭარაში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე **მ. დელბა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივნის მოვ. დრ. ამსრ. **ა. ჯორბენაძე**

თბილისი.
1939 წ. 20 სექტემბერს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 13-14.

25.

ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ ოჩემჩირის რაიონში ახალკინდღის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ

1. დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილება კინდღის სასოფლო საბჭოდან ბერიას სახელობის ახლად დასახლებული კოლმეურნეობის ცალკე დასახლებულ პუნქტად გამოყოფისა და ახალი სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ.
2. ახლად შექმნილ სასოფლო საბჭოს ეწოდოს ახალი-კინდღი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე **მ. დელბა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივნის მოვ. დრ. ამსრ. **ა. ჯორბენაძე**

თბილისი.
1939 წ. 20 სექტემბერს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1939 წ. №4-5, გვ. 14.

26.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
БЮРО ОБКОМА
от 11 февраля 1940 г.

О разукрупнении Сухумского и Очамчирского районов

выделит из них

1. Мерхеульский р-н в составе сельсоветов: Мерхеульский, Маджарский, Екатерининский, Ольгинский, Цебельдинский, Азантский, Захаровский, Ажарский и Латский с районным центром в сел. Мерхеулы (пл. 34478 га, не включая леса и горные пастбища).
2. Драндский р-н в составе сельсоветов: Драндский, Гульрипшский, Бабушерский, Владимировский, Анастасьевский – Сухумского района и Адзюбжинского, Арагичского, Атаро-Абхазского, Атаро-Ар-

ыянского, Ново-Кындгского и Кындгского сельсоветов Очамчирского района с центром в с. Дранды (площадь – 35338, не включая леса и горные пастбища) – в целях улучшения повседневного оперативного руководства районами.

По выделению из Сухумского района Мерхеульского и Драндского районов, оставить в Сухумском районе: Эшеро-Абхазский, Верхне-Эшерский, Михайловский, Андреевский, Псхусский, Бешкардашский, Константиновский, Володаровский, Гумистинский, Свободский и Красно-Беслетский сельсоветы – Сухумского района и присоединит к нему Псырцхинский сельсовет и Псырцхинский поселковый совет из Гудаутского р-на. Указанные сельсоветы занимают 28. 617 га (не включая леса и горные пастбища).

საქართველოს შს სამინისტროს არქივი, ფ. 14, აღწ. 14, საქმე 403, ფურც. 203-204.

27.

УКАЗ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА ГРУЗИНСКОЙ ССР

Об образовании города Ткварчели

Утвердить, представление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР о выделении рабочих поселков Ткварчели и Акармара из состава Очемчирского района Абхазской АССР и образовании из них города республиканского подчинения, сохранив за ним наименование Ткварчели.

Председатель Президиума Верховного Совета Грузинской ССР **Г. Стуруа**
Секретарь Президиума Верховного Совета Грузинской ССР **В. Эгнаташвили**

9 апреля 1942 г.
Тбилиси

газ. «Советская Абхазия», №86, 1942 г. 11 апреля.

28.

ПРОТОКОЛ № 33
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

26 мая 1942 года

Об Образовании Ахали-Сопельского сельского Совета депутатов Трудящихся Гудаутского района

1. Выделить из Лыхненского сельского Совета Гудаутского района населенный пункт Ашыцра (территория, занимаемая переселенческим колхозом имени Орджокидзе) и из Звандрипшского сельского Совета того же района населенный пункт Апшдыны и части населенных пунктов Алахашху, Арашаху и Баадархуа (территория, занимаемая переселенческими колхозами имени Сталина и имени Чарквиани). Объединить их в одну административно-территориальную единицу и образовать новый сельский Совет, с центром и населенным пунктом Ашыцра и присвоить ему наименование Ахали-Сопельский сельский Совет.
2. Впредь до выборов в Ахали-Сопельский сельский Совет депутатов трудящихся предложить исполнительному комитету Гудаутского районного Совета депутатов трудящихся образовать Оргкомитет Гудаутского районного Совета депутатов трудящихся по Ахали-Сопельскому сельскому Совету.
3. Вопрос об образовании Ахали-Сопельского сельского Совета депутатов трудящихся внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Делба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

г. Сухуми
Осн.: ЦГАА, ф.201, оп.1. д.2, лл. 34-35. д.31. л.7

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 497.

29.

УКАЗ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

Об образовании Гульрипшского района Абхазской АССР

1. Выделить из состава Сухумского района Абхазской АССР территорию, занимаемую сельскими Советами: Гульрипшским, Ажарским, Азантским, Латским, Захаровским, Цебельдинским, Ольгинским, Мерхеульским, Маджарским, Драндским, Бабушерским, Владимировским и Анастасиевским.
2. Объединить в одну административно-территориальную единицу указанные сельские Советы и образовать новый сельский район, непосредственно подчиненный высшим органам государственной власти Абхазской АССР, присвоив ему наименование Гульрипшский район Абхазской АССР.
   Определить местонахождение центра Гульрипшского района в селении Гульрипш.
3. Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Делба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

г. Сухуми.
17 февраля 1943 г.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 36.

30.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа

При этом пересылается Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 17 февраля 1943 года об образовании Гульрипшского района Абхазской АССР – на утверждение.
Приложение: Указ

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Делба**

г. Сухуми.
17 февраля 1943 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 34.

31.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება

სუხუმის რაიონის სუხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფის შესახებ

1. დამტკიცდეს აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება სუხუმის რაიონის ორ რაიონად გაყოფის შესახებ: სუხუმისა – ცენტრით ქალაქ სუხუმში და გულრიფშისა – ცენტრით სოფელ გულრიფშში.
2. გამოეყოს სუხუმის რაიონს და მიეკუთვნოს ახლად დაარსებულ გულრიფშის რაიონს, შემდეგი სასოფლო საბჭოები:
   აზანთის, აჟარის, ანასტასიევკის, ბაბუშერის, გულრიფშის, დრანდის, ვლადიმიროვკის, ზახაროვკის, ლათის, მაჭარის, მერხეულის, ოლგინსკოესა და ნებელდისა.
3. დარჩეს სუხუმის რაიონის შემადგენლობაში შემდეგი სასოფლო საბჭოები:
   ანდრეევკის, ბეშკარდაშის, გუმისთის, ეკატერინოვკის, ეშერის, ვოლოდაროვკის, ზემო-ეშერის, კონსტანტინოვკის, მიხაილოვკის, სვობოდის, ფსხუს და ნითელი ბესლეთისა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე — გ. სტურუა
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი — ვ. ეგნატაშვილი

ქ. თბილისი.
1943 წ. 19 თებერვალი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 33.
გაზ. „კომუნისტი", №42, 1943 წ. 20 თებერვალი.

32.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

Об изменении границ некоторых сельских Советов Сухумского и Гульрипшского районов и образовании Багмаранского сельского Совета в составе Гульрипшского района.

В связи с разделением Сухумского района на Сухумский и Гульрипшский районы и установлением границы между ними по течению реки Кяласури, Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет провести следующие изменения в составе населенных пунктов некоторых сельских Советов.

1. Выделить из Мерхеульского сельского Совета Гульрипшского района село Багмарани, из Екатерининского сельского Совета Сухумского района село Александровка, из Ольгинского сельского Совета Гульрипшского района село Полтаво-Александровка и образовать новый сельский Совет в составе Гульрипшского района.
   Присвоить вновь образованному сельскому Совету наименование Багмаранский сельский Совет Гульрипшского района.
2. Выделить из Володарского сельского Совета Сухумского района села Свободная Гварда и Верхняя Лянда и включить их в состав Екатерининского сельского Совета Сухумского района.
3. Выделить из Маджарского сельского Совета Гульрипшского района часть селе Келасури, расположенную по правому берегу реки Келасури и включить ее в состав Володаровского сельского Совета Сухумского района.
4. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Хашба

г. Сухуми.
6 марта 1943 года.

საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 67.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. Отв. ред. Б. Е. Сагария, Сухум, 1992, с. 499.

33.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа Г.Ф.

При этом пересылается постановление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 6-го марта 1943 года «Об изменении границ некоторых сельских Советов Сухумского и Гульрипшского районов и образовании Багмаранского сельского Совета в составе Гульрипшского района», - на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба

г. Сухуми.
6 марта 1943 года.

საქართველოს ეროვნული არქივის უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 66.

34.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ სუხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს შემადგენლობის ცვლილებისა და გულრიფშის რაიონში ბაღმარანის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის სუხუმის რაიონის სუხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფისა და მათ შორის საზღვრად მდინარე კილასურის დაწესების გამო, დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ნარდგინება სუხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს შემადგენლობის ცვლილებისა და გულრიფშის რაიონში ბაღმარანის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ.

1. გამოეყოს სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს სოფელი გვარდა და სოფელი ზემო ლინდა და მიეკუთვნოს სუხუმის რაიონის ეკატერინოვკის სასოფლო საბჭოს.
2. გამოეყოს გულრიფშის რაიონის მაჭარის სასოფლო საბჭოს სოფელ კილასურის ნაწილი, რომელიც მდებარეობს მდინარე კილასურის მარჯვენა ნაპირას და მიეკუთვნოს სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს.
3. გამოეყოს გულრიფშის რაიონის მერხეულის სასოფლო საბჭოს სოფელი ბაღმარანი, სუხუმის რაიონის ეკატერინოვკის სასოფლო საბჭოს სოფელი ალექსანდროვკა, გულრიფშის რაიონის ოლგინსკოეს სასოფლო საბჭოს სოფელი პოლტავო- ალექსანდროვკა და გულრიფშის რაიონის შემადგენლობაში შეიქმნას ახალი ბაღმარანის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე გ. სტურუა
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი ვ. ეგნატაშვილი

ქ. თბილისი.
1943 წ. 20 მარტი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 68.
გაზ. „კომუნისტი", №68, 1943 წ. 23 მარტი.

35.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА № 36 ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

9 апреля 1943 года.

I

О переименовании Володаровского сельского Совета Сухумского района и сел Гнаденберг и Найдорф того же сельского Совета

Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики Постановляет:

1. Переименовать:
   а) село Гнаденберг Володаровского сельского Совета Сухумского района – в село Дзикута;
   б) село Найдорф этого же сельсовета в село Ахали - Сопелы.
2. Ввиду того, что центр сельсовета находится в не села Володаровка, от которого Володаровский сельский Совет Сухумского района получил свое название и, что село Володаровка тяготеет к городу, переименовать Володаровский сельский Совет Сухумского района в Ахали-Сопельский сельский Совет Сухумского района.
3. Запрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Хашба

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 156.

36.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа Г.Ф.

При этом пересылается выписка из протокола № 36 заседания Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 9-го апреля 1943 г. «О переименований Володаровского сельского Совета Сухумского района и сел Гнаденберг и Наидорф того же сельского Совета» , - на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба

9 апреля 1943 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 154.

ბრძანებულება
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს და ამავე სასოფლო საბჭოში შემავალი სოფლების გნადენბერგისა და ნაიდორფის გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოში შემავალ სოფელ გნადენბერგს ეწოდოს სოფელი ძიკუტა, სოფელ ნაიდორფს – სოფელი ახალსოფელი, ხოლო ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს – ახალსოფლის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1943 წლის 14 აპრილი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე28. ფურც. 155.
გაზ. „კომუნისტი", №86, 1943 წ. 16 აპრილი.

38.

ВЫПИСКА ИЗ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

О переименовании села Пиленково в село Гантиади и Пиленковского сельсовета в Гантиадский сельский Совет Гагринского района

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

Переименовать село Пиленково в село Гантиади и Пиленковский сельский Совет Гагринского района в Гантиадский сельский Совет Гагринского района.

Вопрос внести на утверждение Президиума Верховного Совета Грузинской ССР.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Делба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

г. Сухуми.
17 июня 1943 года.

Центральный архив новейшей истории, ф. 1165, оп. 8, д. 28, л. 4.

39.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа. Г.Ф.

Пересылается выписка из постановления Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 17/VI-1943 г. о переименовании села Пиленково в село Гантиади Пиленковского сельсовета в Гантиадский сельский Совет Гагринского района – на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба

г. Сухуми.
17 июня 1943 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 3.

40.

ᲑᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ (პროექტი)
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28, ფურც. 1.

41.

ᲑᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

თბილისი.
1943 წლის 23 ივნისი.

გაზ. „კომუნისტი", №135, 1943 წ. 25 ივნისი.

42.

ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲕᲢᲝᲜᲝᲛᲘᲣᲠᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲗᲐ ᲡᲝᲪᲘᲐᲚᲘᲡᲢᲣᲠᲘ ᲠᲔᲡᲞᲣᲑᲚᲘᲙᲘᲡ ᲣᲛᲐᲦᲚᲔᲡᲘ ᲡᲐᲑᲭᲝᲡ ᲞᲠᲔᲖᲘᲓᲘᲣᲛᲘ

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа Г.Ф.

Пересылается выписка из постановления Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 8 сентября 1943 года О переименовании Анастасиевского, Владимировского и Ольгинского сельских Советов Гульрипшского района – на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР М. Делба

г. Сухуми.
8 сентября 1943 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 160.

43.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა
აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის შემდეგი სოფლებისა დ სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ.

1. სოფელ ანასტასიევკას ეწოდოს სოფელი განახლება და ანასტასიევსკის სასოფლო საბჭოს – განახლების სასოფლო საბჭო.
2. სოფელ ვლადიმიროვკას ეწოდოს სოფელი კოდორი და ვლადიმიროვკის სასოფლო საბჭოს – კოდორის სასოფლო საბჭო.
3. სოფელ ოლგინსკოეს ეწოდოს სოფელი ოქტომბერი და ოლგინსკოეს სასოფლო საბჭოს – ოქტომბრის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1943 წ. 11 სექტემბერი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 159.
გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", 1943 წ. 17 სექტემბერი.

44.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ მშრომელთა დეპუტატების გუდაუთის რაიონის სოფელ აშიცრას გადარქმევისა და ახალ-სოფლის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ.

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და

1. გუდაუთის რაიონის სოფელ აშიცრას ეწოდოს სოფელი ახალ-სოფელი.
2. გამოეყოს მშრომელთა დეპუტატების გუდაუთის რაიონის ლიხნის სასოფლო საბჭოს სოფელი ახალ-სოფელი, იმავე რაიონის ზვანდრიფშის სასოფლო საბჭოს – სოფელი აფშინდი და დასახლებული პუნქტების: ალახაშახუს, არაშახუს და ბაალარხუას ნაწილი (სტალინის სახელობისა და ჩარკვიანის სახელობის კოლმეურნეობათა ტერიტორია). გაერთიანდნენ ერთ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ერთეულად და შეიქმნას მათგან ახალი სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ახალ-სოფელში ახალ-სოფლის სასოფლო საბჭოს სახელწოდებით.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1943 წ. 29 დეკემბერი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 268.

45.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ სუხუმის რაიონის ბეშკარდაშის, ეკატერინოვკისა და მიხაილოვკის სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და

1. სუხუმის რაიონის სოფელ ბეშკარდაშს ეწოდოს სოფელი მთისუბანი და ბეშკარდაშის სასოფლო საბჭოს – მთისუბნის სასოფლო საბჭო.
2. სოფელ ეკატერინოვკას – სოფელი კელასური და ეკატერინოვკის სასოფლო საბჭოს – კელასურის სასოფლო საბჭო.
3. სოფელ მიხაილოვკას სოფელი შრომა და მიხაიოლოვკის სასოფლო საბჭოს შრომის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1943 წ. 29 დეკემბერი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 273.

46.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ გაგრის, სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და გაგრის რაიონის სოფელ ხრისტოფოროვოს ეწოდოს სოფელი ბაღნარი და ხრისტოფოროვოს სასოფლო საბჭოს ბაღნარის სასოფლო საბჭო, სოხუმის რაიონის სოფელ კონსტანტინოვკას – სოფელი ოდიში და კონსტანტინოვკის სასოფლო საბჭოს – ოდიშის სასოფლო საბჭო, იმავე რაიონის სოფელ ანდრეევკას – სოფელი ახალშენი და ანდრეევკის სასოფლო საბჭოს ახალშენის სასოფლო საბჭო, გულრიფშის რაიონის სოფელ ზახაროვკას – სოფელი ხევი და ზახაროვკის სასოფლო საბჭოს – ხევის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
15 იანვარი, 1944 წ.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30, ფურც. 298.

47.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფ. ერმოლოვსკის და სალმეს სასოფლო საბჭოს გადარქმევის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და გაგრის რაიონის სალმეს სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფ. ერმოლოვსკს ეწოდოს სოფ. ლესელიძე, ხოლო სალმეს სასოფლო საბჭოს – ლესელიძის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ე. ეგნატაშვილი**

თბილისი.
1 ივნისი, 1944 წ.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", 1944 წ. 4 ივნისი.

48.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს

კ ა ნ ო ნ ი

საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონის) მე-19, 20, 50, 55 და 108 მუხლების ცვლილებებისა და დამატების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

2. დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ შემადგენლობაში ქალაქ ტყვარჩელის შექმნა და სოხუმის რაიონის სოხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფა.

ამის შესაბამისად საქართველოს სსრ კონსტიტუციის მე-20 და 108 მუხლები გამოიხატოს შემდეგნაირად:

მუხლი 20. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შესდგება გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონის შემადგენლობაში არ შედიან.

მუხლი 108. ქალაქ სოხუმისა და ქალაქ ტყვარჩელის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოების განყოფილებანი თავიანთ მოქმედებაში ექვემდებარებიან როგორც მშრომელთა დეპუტატების საქალაქო საბჭოს და მის აღმასრულებელ კომიტეტს, ისე აფხაზეთის ავტონომიური სსრ-ის სათანადო სახალხო კომისარიატს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ე.სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

თბილისი.
1945 წ. 1 აგვისტო.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 99, ფურც. 20-22

49.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ოჩამჩირის რაიონის აძუბჟას და ტამიშის სასოფლო საბჭოებიდან ზოგიერთი სოფლის გამოყოფისადა ახალი სასოფლო საბჭოების შექმნის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და

1. გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის აძუბჟას სასოფლო საბჭოს სოფლები: ახალდაბა, აგარაკი, წყურგილი, ბალანი და შეიქმნას მათგან:
   ა) ახალდაბის სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ახალდაბაში;
   ბ) აგარაკის სასოფლო საბჭო სოფლებით: აგარაკი, წყურგილი და ბალანი ცენტრით სოფელ აგარაკში.
2. სოფელს, რომლის ტერიტორიაზე მოთავსებულია ოჩამჩირის რაიონის ტამიშის სასოფლო საბჭოში შემავალი მოლოტოვის სახელობის კოლმეურნეობა მიეკუთვნოს – სახელი ცაგერა.
3. გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის ტამიშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ცაგერა და ტუნგოს საბჭოთა მეურნეობის ტერიტორია და შეიქმნას მათგან ცაგერას სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ ცაგერაში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ვ. სტურუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1945 წ. 20 ნოემბერი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 86, ფურც. 22.

50.

ПОСТАНОВЛНИЕ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

март 1947 г.

IV

О составе комиссии при Президиуме Верховного Совета Абхазской АССР по транскрипции наименований населенных пунктов

Утвердить Комиссию при Президиуме Верховного Совета Абхазской АССР по транскрипции наименований населенных пунктов в следующем составе:

Председатель	Хашба М. Л.		
Члены комиссии:	Басилая Н.Э.	Гулиа Д. И.	Харазия В. Н.
	Бгажба Х. С.	Джанашия Б. П.	Чочуа А. М
	Векуа Н. Г.	Сигуа С. Н.	

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Делба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

Оси. ЦГАА, ф. 201, д. 108, лл. 6-7.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. Отв. ред. Б. Е. Сагария, Сухум, 1992, с. 500-501.

51.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ნებართა შეკითხვით გატარებული ბრძანებულებანი და დადგენილებანი

1948 წ. 7 აგვისტო

ბრძანებულება საქართველოს სსრ აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი ქალაქის სახელწოდების ტრანსკრიპციის შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება ზოგიერთი ქალაქის სახელწოდების ტრანსკრიპციის შესახებ.

დაიწეროს **ოჩამჩირე – ოჩემჩირე**-ს ნაცვლად;

გუდაუთა – გუდაუთი-ს ნაცვლად;

რუსულ ენაზე **Гагры**-ს ნაცვლად **Гагра**.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 8.

52.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება

საქართველოს სსრ აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევისა და სოფლების გაერთიანების შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და

ა) ეწოდოს აფხაზეთის ასსრ შემდეგ სოფლებსა და სასოფლო საბჭოებს:

I. ოჩამჩირის რაიონში:

1. სომხური ათარას სასოფლო საბჭოს სოფელ ასარ-რიმვას სოფელი მეორე ათარა, ხოლო სომხური ათარას სასოფლო საბჭოს – მეორე ათარას სასოფლო საბჭო, ცენტრით მეორე ათარაში;
2. აფხაზური ათარას სასოფლო საბჭოს სოფელ ნაბეოუს – სოფელი ათარა, ხოლო აფხაზური ათარას სასოფლო საბჭოს – ათარას სასოფლო საბჭო;
3. მეორე ათარას სასოფლო საბჭოს სოფელ სომხურ ნაას – სოფელი ნაა;
4. მეორე ათარას სასოფლო საბჭოს სოფელ კირქლუქს – სოფელი ოთორონჯია.

II გულრიფშის რაიონში:

1. აზანთის სასოფლო საბჭოს სოფელ სულის – სოფელი კირნათი;
2. აზანთის სასოფლო საბჭოს სოფელ ქვემო ფუნდუკლუკს –სოფელი ქვემო თხილოვანი;
3. აზანთის სასოფლო საბჭოს სოფელ ზემო ფუნდუკლუკს – სოფელი ზემო თხილოვანი;
4. კოდორის სასოფლო საბჭოს სოფელ ესტონკას – სოფელი ბაღნაშენი;
5. ხევის სასოფლო საბჭოს სოფელ ასლანგიარს – სოფელი მთიანი;
6. ხევის სასოფლო საბჭოს სოფელ კრასნიცკოეს – სოფელი ცაცხვნარი;
7. ხევის სასოფლო საბჭოს სოფელ დიდ კრაევიჩს – სოფელი შუამთა;
8. ხევის სასოფლო საბჭოს სოფელ დანძუთს – სოფელი კაკლიანი;
9. ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელ ჩემბერგს – სოფელი კადარი;
10. ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელ ხიზარუხას – სოფელი ნეძონა;
11. ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელ ზემო ბებუთოვკას – სოფელი ზენობანი;
12. ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელ ქვემო ბებუთოვკას – სოფელი ქვენობანი;
13. განახლების სასოფლო საბჭოს სოფელ ნიკოლაევკას – სოფელი ჭალა;
14. განახლების სასოფლო საბჭოს სოფელ სომხურ ნაას – სოფელი ნაა;

15. ოქტომბრის სასოფლო საბჭოს სოფელ ქართულ პოლტავას – სოფელი მარანი;
16. ოქტომბრის სასოფლო საბჭოს სოფელ პოლტავო-კელასურს – სოფელი კელასური;
17. წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელ ქვემო ლემსას – სოფელი ქვემო წყარო;
18. წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელ ზამაისკოეს – სოფელი მაისი;
19. წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელ პატარა კრაევიჩს – სოფელი წიფლოვანი;
20. წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელ ბოგაზს – სოფელი ველი;
21. წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელ კავაქლუქს – სოფელი ოჭანდარე;

III. სოხუმის რაიონში:

1. წითელ ბესლეთის სასოფლო საბჭოს – ბესლეთის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ აბჟაყვაში;
2. ახალშენის სასოფლო საბჭოს სოფელ დერეკეის – სოფელი მთისკალთა;
3. ახალშენის სასოფლო საბჭოს სოფელ რეპერს – სოფელი სათავე;
4. ახალშენის სასოფლო საბჭოს სოფელ კესტანელუქს – სოფელი ოჩუბურე;
5. მთისუბნის სასოფლო საბჭოს სოფელ ჩევიზლუქს – სოფელი ტბეთი;
6. მთისუბნის სასოფლო საბჭოს სოფელ აბაზადაღს – სოფელი ქვალონი;
7. მთისუბნის სასოფლო საბჭოს სოფელ სემენდლის – სოფელი წყურგილი;
8. კელასურის სასოფლო საბჭოს სოფელ მარინსკოეს – სოფელი ლეკუხონა;
9. შრომის სასოფლო საბჭოს სოფელ ხაბიუკს – სოფელი ზეგანი;
10. შრომის სასოფლო საბჭოს სოფელ პიპერანტოს – სოფელი ჩეგოლა;
11. თავისუფლების სასოფლო საბჭოს სოფელ ცუგუროვკას – სოფელი გორანა;
12. შრომის სასოფლო საბჭოს სოფელ ასტეროვკას – სოფელი ამზარა.

IV. გუდაუთის რაიონში:

1. კავაქლუქის სასოფლო საბჭოს სოფელ კავაქლუქს – სოფელი აგარაკი; ხოლო კავაქლუქის სასოფლო საბჭოს – აგარაკის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ აგარაკში;
2. სომხური ანუხვას სასოფლო საბჭოს – მეორე ანუხვას სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ მეორე ანუხვაში;
3. დაბა ფსირცხას – დაბა ახალი ათონი, ხოლო ფსირცხის სადაბო საბჭოს – ახალი ათონის სადაბო საბჭო;
4. აბღარხუქის სასოფლო საბჭოს სოფელ ლადარიაა-რჰაბლას – სოფელი აბღარხუქი;
5. მეორე ანუხვას სასოფლო საბჭოს სოფელ ჩობანლუქს – სოფელი საჯოგე;
6. მეორე ანუხვას სასოფლო საბჭოს სოფელ მესამე ქარხანას – სოფელი გოგირდწყალი;
7. მეორე ანუხვას სასოფლო საბჭოს სოფელ კალმუთს – სოფელი ბამბუკოვანი.

V. გაგრის რაიონში:

1. კალდახვრის სასოფლო საბჭოს სოფელ აბგაბორთას – სოფელი ბზიფი, ხოლო კალდახვრის სასოფლო საბჭოს – ბზიფის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ბზიფში;
2. მიხელრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელ ყაზარმას – სოფელი სალხინო, ხოლო მიხელრიფშის სასოფლო საბჭოს – სალხინოს სასოფლო საბჭო;
3. მეჰადირის სასოფლო საბჭოს სოფელ მეჰადირს – სოფელი ნაკადული, ხოლო მეჰადირის სასოფლო საბჭოს – ნაკადულის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ნაკადულში;
4. სალხინოს სასოფლო საბჭოს სოფელ ტროიცკოეს – სოფელი ჩანჩქერი;
5. სალხინოს სასოფლო საბჭოს სოფელ შურინოვკას – სოფელი ცოდნისკარი;
6. სალხინოს სასოფლო საბჭოს სოფელ დემერჩენცს – სოფელი ფსოუსხევი;
7. ნაკადულის სასოფლო საბჭოს სოფელ როგოჟინოს – სოფელი ეაშლოვანი;
8. ნაკადულის სასოფლო საბჭოს სოფელ ევდოკიმოვკას – სოფელი ზეგანი;
9. ნაკადულის სასოფლო საბჭოს სოფელ ვოსემსოტკსკოეს – სოფელი მუხნარი;
10. ნაკადულის სასოფლო საბჭოს სოფელ ოთლუქს – სოფელი კლდიანი;

11. განთიადის სასოფლო საბჭოს სოფელ ბარონოეოს – სოფელი წალკოტი;
12. განთიადის სასოფლო საბჭოს სოფელ ერმოლოეკას – სოფელი ხეიევანი;
13. ბაღნარის სასოფლო საბჭოს სოფელ ზემო კოვალევსკოეს – სოფელი ველი;
14. ბაღნარის სასოფლო საბჭოს სოფელ მანაქლუქს – სოფელი კლდეკარი;
15. ხაშუფსის სასოფლო საბჭოს სოფელ კოვალევსკოეს – სოფელი ვაკე;
16. კოლხიდის სასოფლო საბჭოს სოფელ ოტრადნოეს – სოფელი სიხარული;
17. კოლხიდის სასოფლო საბჭოს სოფელ სომხურ-ხეობას – სოფელი ზემო-ხევი;
18. ახალგაგრის სასოფლო საბჭოს სოფელ ხუტორს – სოფელი დაბა;
19. ბზიფის სასოფლო საბჭოს სოფელ სომხურ-ხეობას – სოფელი იფნარი;

ბ) გაერთიანდეს, როგორც უკვე გაერთიანებული, შემდეგი სოფლები;

I. გალის რაიონში:

1. ცხირის სასოფლო საბჭოს სოფლები მეორე ქვემო-ცხირი და პირველი ქვემო-ცხირი და ენოდოს სოფელი ცხირი.

II. გულრიფშის რაიონში:

1. აზანთის სასოფლო საბჭოს სოფლები იაიკინლუქი და ივთერლუქი და ენოდოს სოფელი გორიანი;
2. გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფლები ივანოვო-ალექსეევკა, ორდუ, კუჩუკსტამბული და ნახალოვკა და ენოდოს ფარნაუთი;
3. ხევის სასოფლო საბჭოს სოფლები ჩინ, ჩალ და ბალი და ენოდოს სოფელი ჯამპალი;
4. განახლების სასოფლო საბჭოს სოფლები ვიდებარი, ალანოვკა და ტეხი და ენოდოს სოფელი ტეხი;
5. ნებელდის სასოფლო საბჭოს სოფლები ბაზარ-ხაჩტური, მეგრელოეკა და ენოდოს სოფელი ნებელდა;
6. ნებელდის სასოფლო საბჭოს სოფლები ზემო ლემსა და შუა ლემსა და ენოდოს სოფელი ზემო წყარო;
7. ნებელდის სასოფლო საბჭოს სოფლები კომინტერნოვსკოე და ქესიანოვკა და ენოდოს სოფელი მზისეული.

III. სოხუმის რაიონში:

1. ახალშენის სასოფლო საბჭოს სოფლები არქა-მახალე, ცხარა, შუბარა და ხეტინა და ენოდოს სოფელი იმერწყალი.

IV. გუდაუთის რაიონში:

1. დურიფშის სასოფლო საბჭოს სოფლები ქვემო აბგარა და ზემო აბგარა და ენოდოს სოფელი აბგარა;
2. დურიფშის სასოფლო საბჭოს სოფლები ქვემო ტვანაა-რხუ და ზემო ტვანაა-რხუ და ენოდოს სოფელი ტვანა;
3. მწარის სასოფლო საბჭოს სოფლები ართინუსთა, კოჩკანიანოვკა, პაპასცესკიული და ხაჩტური და ენოდოს სოფელი შუამთა;
4. მწარის სასოფლო საბჭოს სოფლები სანაპცაცკიული და ატნაპცაცკიული და ენოდოს სოფელი ქვემო-მწარა;
5. ფსირცხის სასოფლო საბჭოს სოფლები ცენტრალნოე, კომსომოლსკოე და კრასნოე და ენოდოს სოფელი ფსირცხა;
6. ფსირცხის სასოფლო საბჭოს სოფლები მინგრელსკოე და გრეჩესკოე და ენოდოს სოფელი ციტრუსოვანი;
7. ფსირცხის სასოფლო საბჭოს სოფლები ოქტიაბრსკოე და სოვეტსკოე და ენოდოს სოფელი ოქტომბერი.

V. გაგრის რაიონში:

1. სალხინოს სასოფლო საბჭოს სოფლები დერეკეი და ღაშინთაქი და ეწოდოს სოფელი წაბლიანი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე **დ. დავითაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ე. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1948 წ. 3 სექტემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2 (14-15), გვ. 30-34.
უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231, ფურც. 10-15.

53.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა
1949 წლის 1 სექტემბრისთვის

გ ა გ რ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ. კმ. 772.4
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
მახლობელი რკინიგზის სადგური – გაგრა
მანძილი ქ. გაგრიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 12
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი – 52

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. სალხინოს სას. საბჭო
ს ა ლ ხ ი ნ ო
მიხელრიფში
წაბლიანი
ჩანჩქერი
ცოდნისკარი
ფსოუსხევი

2. ლესელიძის სას. საბჭო
ლ ე ს ე ლ ი ძ ე
სალმე
სულევი

3. ნაკადულის სას. საბჭო
ნ ა კ ა დ უ ლ ი
ვაშლოვანი
ზეგანი
მუხნარი
კლდიანი

4. განთიადის სას. საბჭო
გ ა ნ თ ი ა დ ი
ნალკოტი
შაფრანოვი
ხეივანი

5. ბაღნარის სას. საბჭო
ბ ა ღ ნ ა რ ი
ველი
აჩშარდა
მენდელეევო
კლდეკარი

6. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხ ა შ უ ფ ს ა
ვაკე

7. ციგუაროს სას. საბჭო
გ რ ე ბ ე შ ო კ ი
ჩიგირიფში
ორეხოვკა
ციგუაროს
იმერხევი

8. კოლხიდის სას. საბჭო
ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ხ ე ო ბ ა
შადრევანი
სიხარული
კოლხიდა
ზემოხევი

9. ახალგაგრის სას. საბჭო
ა ლ ა უ რ ი
დაბა
სააგურე
გაგრის ხეობა

10. ალახაძის სას. საბჭო
ა ლ ა ხ ა ძ ი

11. ბზიფის სას. საბჭო
ბ ზ ი ფ ი
აკვარა
არასაძიხი
ათიძთა
იფნარი

ძიხჩა
ბზიფისხევი

12. ლძაანის სას. საბჭო
რ ა ფ ი ც ა
აციჯქვა

აჯრა
ინკითი
ბიჭვინთა

13. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გ ა გ რ ა

გ ა ლ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ. კმ.–1002.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 328 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
მახლობელი რკინიგზის სადგური – გალი
მანძილი ქ. გალიდან ამ სადგურამდე – 1 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 25
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი – 94

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. პირველგალის სას. საბჭო
ს ა მ ქ ვ ა რ ი
ზემო-გალი
ლეკუმხარა
კოხორა

2. ცხირიგალის სას. საბჭო
ც ხ ი რ ი
პატრახუწა
შაშიკვარა
მახუნჯია

3. ხუმუშქურის სას. საბჭო
ხ უ მ უ შ ქ უ რ ი
თხინაშკარი
აკვარა

4. საბერიოს სას. საბჭო
დ ა უ რ ჩ კ ე ლ ა
ნაჯიხური
ფართონოხორი
ღვაშიგვერდი
სამარქვალო
შქაშისუკი

5. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლ ე კ უ ხ ო ნ ა
ლეჭარაია
ჟირლალიშქა

6. დიხაზურგის სას. საბჭო
დ ი დ ი წ ი ფ უ რ ი
ზენი
ოცარცე

7. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
რ ე ჩ ხ ი
ფართოღალი
ხოლე
ცხირი

8. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ნ ა ლ ა მ უ
ზენი
პირველი აკვაგა
ჭყონხუმლა
მეორე აკვაგა

9. ნაბაკევის სას. საბჭო
გ ა ბ ა რ ი
ზენი
ენერი
მარჩხაფონი

10. ქვემო ბარლების სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
ბოკვეთი
საბჭოთა ჩაი
ფიცარღალი

11. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
საშამუგიო
საბუთბაიო

12. თაგილონის სას. საბჭო
შ უ ა უ ბ ა ნ ი
ენერის უბანი
ზემო უბანი
ქვემო უბანი

13. გაგიდის სას. საბჭო
გ ა გ ი დ ა
დიხაგუძბა
ოკვინორე

14. სიდის სას. საბჭო
ჭ ა ნ დ ა რ ი
ტობა
სატანჯო

15. ფიჩორის სას. საბჭო
ფ ი ჩ ო რ ი
ნაქარღალი
ნაჭკადუ

16. ოქტომბაიის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე ო ქ ტ ო მ ბ ა ი ა
ქვიშონა

ვაშკუდელი
ოკვინორე
ზარნუფა
პირველი ოტობაია

17. რეფო შეშელეთის სას. საბჭო
მეორე შეშელეთი
პირველი შეშელეთი
რეფო-ენერი
ხუმენი-ნათოფური

18. ოქუმის სას. საბჭო
ოქუმი
აგვაეერა
სამელაიო
საბულისკერიო

19. გუდავის სას. საბჭო
მეორე გუდავა
ოხურეი
პირველი გუდავა

20. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზემო-ღუმურიში
ფართოღალი
ქვემო ღუმურიში

21. აჩიგვარის სას. საბჭო
აჩიგვარა
ტოგონი
ფუნყური
ბულიმხინჯი
ოხურეი
გუდავა

22. მუხურის სას. საბჭო
საშარანგიო
საბულისკერიო

23. მეორე ბედიის სას. საბჭო
სანარდო
ფშაური
სახახუბიო

24. ნარჩეს სას. საბჭო
ნარჩე
ნახინგუ
ფშაური
ფუნყური

25. ჩხორთოლის სას. საბჭო
არადუქვა
ზემო ჩხორთოლი
ქვემო ჩხორთოლი

26. გალის საქ. საბჭო
ქ. გალი

გუდაუთის რაიონი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ. კმ. – 1640.0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გუდაუთა
მანძილი ქ. გუდაუთიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 23
დასახლებული პუნქტების რიცხვი
ქალაქი – 1
დაბა – 1
სოფელი –114

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. აგარაკის სას. საბჭო
აგარაკი
რიაფში
ნანიგვართა

2. კალდახვარის სას. საბჭო
ჯაფხუნი
ახვაჯა
არიფსთა
აჯახუ
ამპარაარხუ

3. ბლაბურხვის სას. საბჭო
აგვაეერა
შლარა
ჩერქეზიხუ
ცუძახა
მისრა
ანპაშთუქ

4. ბარმიშის სას. საბჭო
აჯხახარა
ბარმიში
მაზიხვა

5. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მუგუძირხვა
არაშახუ
ამბარა
აფცხვა
გუგუნირხვა
ონდანირხვა
პაპწვა

6. ოთხარის სას. საბჭო
ძაღრიპში
ჟაბნა
მამიჯირხვა
გარფი
ბაჩა

7. ხოფის სას. საბჭო
ათვახუ
არხა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

8. ჯირხვის სას. საბჭო
ხუდაარა
სინირხვა

აქვაჩანხუ
აფშანხვარა
ჯირხვა-ახუნა
ბგარდვანი
კვანაფა

9. ზეანდრიფშის სას. საბჭო
ა რ ა შ ა ხ უ
ბაალარხვა
ალახაშხუ
აკვასქემნა

10. დურიფშის სას. საბჭო
თ ა რ კ ი ლ ა ა რ პ ა ბ ლ ა
არუთა
აბგარა
ტვანა
ათარხაბლა

11. ლიხნის სას. საბჭო
ბ ა მ ბ ო რ ა
ალგითი
ხეცკვარა
აძლაგარა
აჯიმჩილრა
აძლაგარხიქუ
პაფშირა
მზახვა

12. ბამბორას სას. საბჭო
ბ ა მ ბ ო რ ა

13. პრიმორის სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე

14. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგაერა
თამკვაჩ-იგვაერა
თასრაყვა
აჩკანა
არუთა
წვიშაარხუ
ადეიგვარა
ოსიაარხო

15. აბღარხუქის. სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
ცოუხვა
ბაზიქითა
აბახვამცა
ბალიქითა
თასრაყვა

16. აჭანდარის სას. საბჭო
მ ი დ ა რ ა
ქვაბრუთა
წეინდირთა
აოსირხვა
აულიცა
აბუა
ძიბზირი
ჯგიდირხვა

17. მწარის სას. საბჭო
შ უ ა მ თ ა
ზემო მწარა
ქვემო მწარა
აბუა
აძუსთა

18. ააცის სას. საბჭო
ბ ი ნ თ ხ ა
კუტიძრა
ალძიხი
ალრა

19. მეორე ანუხვის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე ა ნ უ ხ ვ ა
საჯოგე
ბამბუკოვანი
გოგირდწყალი
სალხინო
ბზისხევი
აჩირხა
აჭანვა
ეძხავშა

20. ზემო ანუხვის სას. საბჭო
ა გ ნ ა
ლაშფსარდი
აქვაჩა
მისრა
აჯიმატვარა
აჩაგილარა
აუძხა
თარკილხვნა
აბაახვდა

21. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა
ციტრუსოვანი
ოქტომბერი

22. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

23. ბაკლანოვკის სას. საბჭო
ბ ა კ ლ ა ნ ო ვ კ ა

24. ახალი ათონის სადაბო საბჭო
ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

25. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

გ უ ლ რ ი ფ შ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ს. დრანდა

ტერიტორია კვ. კმ.– 1834.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 385 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 20 კმ.
ბახლობელი რკ/გ სადგური – დრანდა
მანძილი ს. დრანდიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 14
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 101

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. აჟარის სას. საბჭო
ზემო აჟარა
ქვაბჩარა
ზიმა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ბუძუგური
მარცხენა პტიში
მარჯვენა პტიში
ნაპარი
ქვემო აჟარა
მრამბა
მარცხენა გენნვიში
მარჯვენა გენნვიში
ხუტია
გვანდრა
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა

2. აზანთის სას. საბჭო
გერგემიში
აზანთა
აპუშთა
კირნათი
ქვემო თხილოვანი
აბლუხვარა
კელასური
ზემო თხილოვანი
გორიანი

3. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბაბუშარა
ვარჩე
ყორასი

4. ბალმარანის სას. საბჭო
ბალმარანი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვკა

5. კოდორის სას. საბჭო
კოდორი
ბაღნაშენი
შმათი
ხუმუშქური

6 გულრიფშის სას. საბჭო
ქვემო გულრიფში
ზემო გულრიფში
ფშაფი
მეორე ბოგაფოშთა
პირველი ბოგაფოშთა
ფარნაუთი

7. დრანდის სას. საბჭო
დრანდა
ზემო ფშაფი
შაუმიანოვკა
ათარბეკოვკა
ქვემო ფშაფი

8.ხევის სას. საბჭო
ხევი
ამტყელი
ჯამპალი
გეორგიევსკოე
ბუდუკი
ცაცხვნარი
პანტა
კაკლიანი
მთიანი
შუამთა
ამზარა

9. ლათის სას. საბჭო
ლათა
არღუნია
ზემო ლათა
კადარი
მარდახუჭი
ნეძონა
ქვენობანი
ზენობანი
მიასნიკოვკა

10. მაჭარის სას. საბჭო
მაჭარა
კელასური
ქვემო მერხეული
ზემო გულრიფში
ვარდისუბანი

11. მერხეულის სას. საბჭო
მერხეული
ზემო მაჭარა
ღურზული
ჩერნიგოვკა

12. განახლების სას. საბჭო
განახლება
ჭალა
ხუმუშქური
ჩერნიგოვკა
ნაა
ტეხი

13. ოქტომბრის სას. საბჭო
ოქტომბერი
იურიევკა
ზემო აფიანჩი
ქვემო აფიანჩი
აგიში
კელასური
მეტელევკა
მარანი

14. ნებელდის სას. საბჭო
ნებელდა
ქვემო ნყარო
ზემო ნყარო
მაისი
ოჭანდარე
ყადა
ნიფლოვანი
მზისეული
მრამბა
ეელი

ო ჩ ა მ ჩ ი რ ი ს რ ა ი ო ნ ი

ცენტრი – ქ. ოჩამჩირე

ტერიტორია კვ.კმ.–1868.6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური- ოჩამჩირე
მანძილი ქ. ოჩამჩირედან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო
სასოფლო საბჭო – 32
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
დაბა –
სოფელი –118

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახივა
ოჯბინე
ჯობრია
ბაღლანი
დოპუაქითი
კუდრახიკუ

2. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი

3. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ
ნაა

4. მეორე ათარის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე ა თ ა რ ა
ფსკალი
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ალაფანკეარა

5. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ცხენისწყალი
ნაოჩი
ნქირიში
ანუარხუ
ნაღბოუ

6. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ლეფონა
ახივა

7. ახალ კინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ კ ი ნ დ ღ ი

8. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუწა
გურჩხი
დღამში

9. კვიტოულის სას. საბჭო
კ ვ ი ტ ო უ ლ ი
აბააქითი
ბზანა
ახივაა
თოუმიში

10. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
ჯალ-აფსუა
აძიბჟარა
არადუ
აჯაჟვი

11. ქოჩარის სას. საბჭო
ქ ე თ ე ვ ა ნ ი
ცხენისწყალი
ჭლოუ
ლაბრა

12. ღვადის სას. საბჭო
ღ ვ ა დ ა
ჯირღული
აბააჟვახუ
ახუწა

13. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

14. ჭლოუს სას. საბჭო
ლ ა გ ა ნ ი ა - რ ხ უ
აიმარა
არაჟპარა
ანდროუ
აქიდრა

15. ჯალის სას. საბჭო
ჯ ა ლ ი

16. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ბ ღ ი ღ დ ა რ ა
აძხიდა
ატიშადუ
აყვარჩაფანი

17. გუფის სას. საბჭო
ე შ ქ ი თ ი
ჩანვქითი
ფადგუ
აჯამფაზრა
აგვაეერა

18. ფოქვეშის სას. საბჭო
ა გ უ ა ა
კაციჰაბლა
ურთა
საჩაჩხალია
აყვარაში

19. თხინის სას. საბჭო
ა გ უ უ ა ა
ახივაა
აბააჟვახუ

20. აკვასკის სას. საბჭო
ა კ ვ ა ს კ ე
ზაგანი

21. ოტაფის სას. საბჭო
ნ ყ ა რ ხ მ უ ლ ი
მრამბა

22. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ ა გ უ
მეორე არასაძიხი
არასაძიხი

23. პირველი ბედიის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე კ ო პ ი ტ ი
აძხიდა
ნოჯიხევი
სახოჯე
პირველი კოპიტი

24. აგუბედიის სას. საბჭო
ა გ უ ბ ე დ ი ა
მიშველი
აჯრა
პატრახუწა
ქეალონი
ახეცარა

25. რეკის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო რ ე კ ა
საჩინო
ჯგერიანი
ზემო რეკა

26. ოხურეს სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

27. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
დოდლანი
აბჟააფრთა

28. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
სუკი
ოხურეი
ზენი
ნაგვალოუ

დოდლანი
ანარია

29. მერკულის სას. საბჭო
მ ე რ კ უ ლ ა
აძიბჟარა
არადუ

30. ახალდაბის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ დ ა ბ ა

31. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
წყურგილი
ბალანი

32. ცაგერას სას. საბჭო
ც ა გ ე რ ა

33. ოჩამჩირეს საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ე

სოხუმის რაიონი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ.–1546.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე –
მახლობელი რკ/გ სადგური – სოხუმი
მანძილი ქალაქ სოხუმიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო –12
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 64

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. ახალშენის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ შ ე ნ ი
მთისკალთა
ცუმური
სათავე
იმერწყალი
ოჭუბურე
ჟირწყალი
გუმა

2. მთისუბნის სას. საბჭო
მ თ ი ს უ ბ ა ნ ი
სტარუშკინო
ქეალონი
წყურგილი
ტბეთი
ნახშირა

3. ზემო ეშერის სას. საბჭო
ფ ი შ თ ა
აძიგეჟი
უაზაბაა
ამბა-რიხუწა
აღდარა

4. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი
ეოლოდაროეკა
ძიღუტა
ალექსეევკა
კელასური

5. გუმისთის სას. საბჭო
ლ ე ჩ ქ ო ფ ი
აჩადარა
შუქურა
გუმისთა

6. კელასურის სას. საბჭო
კ ე ლ ა ს უ რ ი
ბირჯა
ლეკუხონა
აკაფა
გვარდა
ლინდა

7. ოდიშის სას. საბჭო
ო დ ი შ ი
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე
ქვემოლინდა

8. ბესლეთის სას. საბჭო
ა ბ ჟ ა ყ ვ ა
ქვემობურსი
ბესლეთი
ზემო ბურსი

9. შრომის სას. საბჭო
შ რ ო მ ა
ზეგანი
ამზარა
აპიანდა
ჩეგოლა
დიმიტრიევკა
კამანი

10. ფსხუს სას. საბჭო
ფ ს ხ უ
ბიტაგა
აგურიფსთა
სერებრიანი
რიკზა
რეშევიე
სანჩარი

11. თავისუფლების სას. საბჭო
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა
ზემო იაშთხვა
გორანა
ქვემო იაშთხვა

12. ეშერის სას. საბჭო
ე შ ე რ ი
კუტიშხა
გვანდრა
შინკვარა

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1949 წლის 1 სექტემბრისათვის. პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი. თბილისი, 1949.

54.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება

აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ:

გამოეყოს გაგრის რაიონის ციხწყაროს სასოფლო საბჭოს სოფელი იმერხევი და მიეკუთვნოს იმავე რაიონის ხაშუფსის სასოფლო საბჭოს.

გამოეყოს გულრიფშის რაიონის წებელდის სასოფლო საბჭოს სოფელი ყადა და მიეკუთვნოს იმავე რაიონის ხევის სასოფლო საბჭოს.

გამოეყოს გულრიფშის რაიონის გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ზემო გულრიფში და შეუერთდეს იმავე რაიონის მაჭარის სასოფლო საბჭოს სოფელს – ზემო გულრიფშს.

გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის ილორის სასოფლო საბჭოს სოფელი დოდლანი და მიეკუთვნოს იმავე რაიონის ბესლახუბის სასოფლო საბჭოს.

გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის ათარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ნაა და მიეკუთვნოს იმავე რაიონის მეორე ათარის სასოფლო საბჭოს.

გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის აგარაკის სასოფლო საბჭოს სოფლები ნყურგილი და ბალანი და მიეკუთვნოს იმავე რაიონის ახალდაბის სასოფლო საბჭოს.

გაუქმდეს ოჩამჩირის რაიონის არაკიჩის სასოფლო საბჭო, ხოლო სოფელი არაკიჩი მიეკუთვნოს იმავე რაიონის აგარაკის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ვ. გოგუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი
1950 წ. 8 ივნისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1950 წ. №18.
უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 428, ფურც. 1-2.

55.

ПРОТОКОЛ № 53

ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

15 августа 1950 года

Председательствовал зам. Председателя Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тов. **Гвилава Н. Ф.**

Присутствовали:

Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тов. **Хашба М. Л.**

Члены Президиума тт. Векуа В. А.
Гулиа Д. И.
Мгеладзе А. И.
Тодуа Т. А.

Работники аппарата Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тт. Ахалая В. Г.
Киселева Т. Д.
Тордия М. А.

I.

О переименовании некоторых остановочных пунктов Закавказской железной дороги, расположенных на территории Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики Постановляет:

1. Переименовать следующие остановочные пункты Закавказской железной дороги, расположенные на территории Абхазской АССР

I. По Гагрскому району

1. Платформу дома отдыха имени Сталина – в платформу Цивицкаро.
2. Разъезд «Гребешок» – в разъезд Тхеми.
3. Платформу Гагра Курортная – в платформу Курорти Гагра.
4. Платформу Гагра пассажирская – в платформу Церетели.
5. Платформу 147 км – в платформу Колхида.
6. Станцию «Бзыбь» – в станцию Бзыпи.

II. По Гудаутскому району

1. Платформу Агараки – в платформу Калдахвара.
2. Станцию Мюссеры – в станцию Муссера.
3. Разъезд Звандрипш – в разъезд Шавцкала.
4. Платформу Белая речка – в платформу в Тетрцкала.
5. Платформу 185 км – в платформу в Чавчавадзе.
6. Разъезд «Приморский» – в разъезд Санапиро.
7. Платформу Цитрусовая – в платформу Нариндживани.

III. По Сухумскому району

1. Разъезд Эшери – в разъезд Эшера.
2. Платформу Ачадари – в платформу Ачадари.

IV. По Гульрипшскому району

1. Платформу Агудзеры – в платформу Агудзера.

V. По Очамчирскому району

1. Станцию Очамчири – в станцию Очамчире.
2. Платформу Дача – в платформу Агараки.
3. Платформу Кындги – в платформу Ахалдаба.
4. Разъезд Тамыш – в разъезд Тамиши.
5. Платформу 283 км – в платформу Цагера.
6. Платформу Акваска – в платформу Акваске.

II.
Указ о переименовании Цивцкаройского сельского Совета Гагрского района

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Переименовать Цивцкаройский сельский Совет Гагрского района, в соответствии с названием его центра, в Тхемский сельский Совет.
2. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

III.
Указ о переименовании некоторых сел Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Переименовать нижеследующие села Абхазской АССР :

а) по Гагрскому району

1. Село Алпури Ахал-Гагрского сельсовета – в село Ахал-Гагра;
2. Село Рапица Лдзаанского сельсовета – в село Лдзаани;
3. Село Сакатвелос Хеоба Колхидского сельсовета – в село Колхида.

б) по Гудаутскому району

1. Село Бакланови Аацийского сельсовета – в село Аацы;
2. Село Мидара Ачандарского сельсовета – в село Ачандара;
3. Село Агвавера Блабурхвского сельсовета – в село Блабурхва;
4. Село Худаара Джирхвского сельсовета – в село Джирхва;
5. Село Таркилаархабла Дурипшского сельсовета – в село Дурипши;
6. Село Арашаху Звандрипшского сельсовета – в село Звандрипши;
7. Село Агца Земо-Анухвского сельсовета – в село Земо-Анухва;
8. Село Джапхупи Калдахварского сельсовета – в село Калдахвара;
9. Село Шуамта Мцарского сельсовета – в село Мцара;
10. Село Дзагрипши Отхарского сельсовета – в село Отхара;

11. Село Атваху Хопского сельсовета – в село Хопи;
12. Село Бамбора Лыхнийского сельсовета – в село Лихни.

в) по Сухумскому району

1. Село Пишта Земо-Эшерского сельсовета – в село Земо-Эшера.

г) по Очамчирскому району

1. Село Ешкити Гупского сельсовета – в село Гупи;
2. Село Кетевани Кочарского сельсовета – в село Кочара;
3. Село Цкархмули Отапского сельсовета – в село Отапи;
4. Село Меоре Копити Пирвель-Бедийского сельсовета – в село Пирвели-Бедия;
5. Село Пирвели Копити Пирвель-Бедийского сельсовета – в село Копити;
6. Село Агууаа Поквешского сельсовета – в село Поквеши;
7. Село Абгигдара Ткварчельского сельсовета – в село Ткварчели;
8. Село Агууаа Тхинского сельсовета – в село Тхина;
9. Село Лаганиаа-Рху – Члоуского сельсовета в село Члоу;
10. Село Гуп-Агу Арасадзихского сельсовета – в село Арасадзихи;
11. Село Арасадзихи Арасадзихского сельсовета – в село Пирвели Арасадзихи;
12. Село Аракичи Агаракского сельсовета – в село Земо Агараки.

д) по Гальскому району

1. Село Диди Ципури Дихазургского сельсовета – в село Дихазурга;
2. Село Санардо Меоре-Бедийского сельсовета – в село Меоре Бедия
3. Село Сашарангио Мухурского сельсовета – в село Мухури;
4. Село Габари Набакевского сельсовета – в село Набакеви;
5. Село Самквари Пирвель -Гальского сельсовета – в село Пирвели Гали;
6. Село Даурчкела Саберийского сельсовета – в село Саберио;
7. Село Чандари, Сидского сельсовета – в село Сида;
8. Село Шуаубани Тагилонского сельсовета – в село Тагилони;
9. Село Наламу Чубурхинджского сельсовета – в село Чубурхинджи;
10. Село Арадуква Чхортольского сельсовета – в село Чхортоли;

2. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

ЦГАА ф. 201, оп. 1, д. 120 , лл. 16-17; д. 131, лл. 39-44.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 505-508.

56.

აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ბაკლანოვკის სასოფლო საბჭოს გაუქმებისა და ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ბაკლანოვკის სასოფლო საბჭოს გაუქმებისა და ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ:

1. გაუქმდეს გუდაუთის რაიონის ბაკლანოვკის სასოფლო საბჭო, ხოლო სოფელი ბაკლანოვკა ბაკლანოვის სახელწოდებით მიეკუთვნოს ამავე რაიონის ააცის სასოფლო საბჭოს.
2. გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის ტამიშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ცხენისწყალი და მიეკუთვნოს ამავე რაიონის ცაგერის სასოფლო საბჭოს.
3. გამოეყოს ოჩამჩირის რაიონის აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი ოჯიბინე და მიეკუთვნოს გულრიფშის რაიონის ბაბუშარის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ვ. გოგუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1951 წ. 17 აპრილი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1951 წ. №2, გვ. 17-18.

57.

АБХАЗСКАЯ АССР. АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ ДЕЛЕНИЕ 1951 г.

Абхазская АССР
Столица – гор. Сухуми

Территория в тыс. кв. км – 8.7
Расстояние от Москвы до Сухуми – 2111 км
Расстояние от Тбилиси до Сухуми – 405 км
Число населенных пунктов:
Городов.....6
вт.ч. республиканского (АССР) подчинения 2
Районов сельских 6
Поселков городского типа 1
Сел и др. поселений..... 559
Число административных единиц:
Городских Советов.....6
Районных Советов.....6
Поселковых Советов.....1
Селских Советов.....117

Районы и Районные Центры

Наименование района Районный центр, ближайщая ж.-д. станция
1. Гагрский г. Гагра, ст. Гагра
2. Галский г. Гали, ст. Гали
3. Гудаутский г. Гудаута, ст. Гудаута
4. Гулрипшский с. Дранда, ст. Дранда
5. Очамчирский г. Очамчире, ст. Очамчире
6. Сухумский г. Сухуми, ст. Сухуми

Гагрский Район
Центр – гор. Гагра

Территория в кв.км – 772,4
Расстояние от Тбилиси до центра района– 485 км
Расстояние от Сухуми до центра района – 80 км
Ближайщая ж.-д станция – Гагра
Расстояние от г. Гагра до нее –
Число административных единиц:
Горсоветов..... 1
Поселковых Советов..... –
Сельсоветов.....12
Число населенных пунктов:
Городов..... .1
Поселков городского типа –
Сел 55

Советы и населенные пункты

1. Гагрский гор. Совет
Гор. Гагра

2. Алахадзский сельсовет
Алахадзе

3. Ахал-Гагрский сельсовет
Алпури
Гагрис-Хеоба
Даба
Саагуре

4. Багнарский сельсовет
Багнари
Ачмарда
Вели
Клдекари
Ципнари

5. Бзипский сельсовет
Бзипи
Аквара
Арасадзихи
Атидзта
Бзиписхеви
Дзихча
Ипнари

6. Гантиадский сельсовет
Гантиади
Хеивани
Цалкоти
Цинсвла

7. Колхидский сельсовет
СакартвелосХеоба
Земохеви
Земо-Колхида
Квемо-Колхида
Сихарули
Шадревани

8. Лдзваиский сельсовет
Рапица
Аджара
Ацидзкка
Бичвинта
Инкити

9. Леселидзейский сельсовет
Леселидзе
Култубани
Псоуспири
Салме

10. Накадулский сельсовет
Квемо-Накадули
Вашловани
Зегани
Земо-Накадули
Клдиани
Мухнари

11. Салхинойский сельсовет
Салхино
Михелриши
Псоусхеви
Цаблиани
Цоднискари
Чанчхери

12. Хашупсский сельсовет
Хашупса
Ваке
Имерхеви

13. Цивцкаройский сельсовет
Ткеми
Каклиани
Цивцкаро
Чигрипш

Гальский Район
Центр – гор. Гали

Территория в кв.км – 1002,5
Расстояние от Тбилиси до центра района– 328 км
Расстояние от Сухуми до центра района – 77 км
Ближайшая ж.-д станция – Гали
Расстояние от г. Гали до нее –0,7 км
Число административных единиц:
Горсоветов..... 1
Поселковых Советов.....–
Сельсоветов.....25
Число населенных пунктов:
Городов..... 1
Поселков городского типа –
Сел 96

Советы и населенные пункты

1. Гальский гор. Совет
гор. Гали

2. Ачигварский сельсовет
Ачигвара
Булишхинджи
Гудава
Пуцкури
Охурей
Тогони

3. Гагидский сельсовет
Гагида
Дихагудзба
Оквиноре

4. Гудавский сельсовет
Меоре-Гудава
Анария
Охурей
Пирвели Гудава

5. Гумуришский сельсовет
Земо-Гумуриши

Квемо-Гумурипи
Партогали

6. Дихазургский сельсовет
Диди Ципури
Зени
Оцарце

7. Земо-баргебский сельсовет
Земо-баргеби
Сабутбаио
Сашамутно

8. Квемо- баргебский сельсовет
Квемо-баргеби
Боквети
Пицаргали
Сабчота Чай

9. Лекухонский сельсовет
Лекухона
Жиргалишка
Лечарая

10. Меоре-Бединский сельсовет
Санардо
Пшаури
Сахахубио

11. Мухурский сельсовет
Сашарангио
Сабулискерио

12. Набакевский сельсовет
Габари
Зени
Марчхапони
Эцери

13. Окумский сельсовет
Окуми
Агвавера
Сабулискерио
Самелано

14. Отобайский сельсовет
Меоре Отобая
Вешкудели
Зарцупа
Квишона
Оквиноре
Пирвели Отобая
Рами

15. Пирвел-Галский сельсовет
Самквари
Земо-Гали
Кохора
Лекумхара

16. Пичорский сельсовет
Пичори
Накаргали
Начкаду

17. Репо-Шешелетский сельсовет
МеореШешелети
Пирвели Шешелети
Репо-Эцери
Хумени-Натопури

18. Речхи-Цхирский сельсовет
Речхи
Партогали
Холе
Цхири

19. Сабернойский сельсовет
Даурчкела
Гвашигверди
Наджихури
Партонохори
Самарквало
Шкашисуки

20. Сидский сельсовет
Чандари
Сатанжо
Тоба

21. Тагилонский сельсовет
Шуаубани
Земо-убани
Квемо-убани
Ецерисубани

22. Хумушкурский сельсовет
Хумушкури
Аквара
Тхинашкари

23. Царчейский сельсовет
Царче
Нахингу
Пуцкури
Пшаури

24. Цхиро-Галский сельсовет
Цхири
Махунджиа
Патрахуца
Шашиквара

25. Чубурхинджский сельсовет
Наламу
Зени
Меоре Аквага
Пирвели Аквага
Чконхумла

26. Чхортольский сельсовет
Арадуква
Земо-Чхортоли
Квемо-Чхортоли

Гудаутский Район

Центр – гор. Гудаута

Территория в кв.км – 1640,0
Расстояние от Тбилиси до центра района– 442 км
Расстояние от Сухуми до центра района – 37 км
Ближайшая ж.-д станция – Гудаута
Расстояние от г. Гудаута до нее –
Число административных единиц:
Горсоветов..... 1
Поселковых Советов..... 1
Сельсоветов.....23
Число населенных пунктов:
Городов..... 1
Поселков городского типа 1
Сел 111

1. Гудаутский гор. Совет
гор. Гудаута

2.Адзал-Афонский поселк. Совет
Ахали Афони

3. Аацийский сельсовет
Бинтха
Алдзихи
Алра
Кутидзра

4. Абгархукский сельсовет
Абгархуки
Абахвамца
Багикита
Базикита
Тасраква
Цоухва

5. Агараксний сельсовет
Агараки
Риапши
Цанигварта

6. Ахалсопелский сельсовет
Ахалсопели

7. Ачандарский сельсовет
Мидара
Абуа
Аосирхва
Ауалица
Джгидирхва
Дзибзири
Квабрута
Цвиндирта

8. Баклановский сельсовет
Баклановн

9. Бамборский сельсовет
Бамбора

10. Бармишский сельсовет
Аджхахара
Бармиши
Мазихва

11. Блабурхвский сельсовет
Агваверa
Анхаштук
Цудзаха
Черкезиху
Шлара

12. Джирхвский сельсовет
Худаара
Апшанхвара
Бгардвани
Джирхва-Ахуца
Кванапа
Синирхва

13. Дурипшский сельсовет
Таркилаархабла
Абгара
Арута
Аттархабла
Твана

14. Звандрипшский сельсовет
Арашаху
Лквaскемца
Алахашху
Баалархва

15. Земо-Анухвский сельсовет
Агца
Абаахвда
Аджиматвара
Аквача
Акуи
Аудзха
Лашпсарди

16. Калдахварский сельсовет
Джапхуни
Аджаху
Ампарааарку
Арипста
Ахваджа

17. Куланурхвский сельсовет
Куланурхва
Абгавера
Адейгвара
Арута
Ачкаца
Тамквач-Игавера
Тасраква
Осиаарху
Цвишаарху

18. Лихнийский сельсовет
Бамбора
Алгити
Аджимчигра
Адзлагара
Адзлагархиху
Квемо-Бамбора
Мзахва
Хапшира
Хецквара

19. Меоре-Анухвский сельсовет
Меоре Анухва
Адзхапша
Ачанва
Ачирха
Бамбуковани
Бзнсхеви
Гогирдцкали
Саджоге
Салхино

20. Мугудзирхвский сельсовет
Мугудзирхва
Амбара
Апцхва
Арашаху
Гугунирхва
Мусера
Онданирхва

21. Мцарский сельсовет
Шуамта
Абуа
Адзуста
Земо- Мцара
Квемо-Мцара

22. Отхарский сельсовет
Дзагрипши
Бача
Гарпи
Жабна
Мамиджирхва

23. Псирцхский сельсовет
Псирцха
Октомбери
Цитрусовани

24. Санапирский сельсовет
Санапиро

25. Хопский сельсовет
Атваху
Арха (Егирта)
Квапапа
Шквапа

Гулрипшский Район
Центр – с. Дранда

Территория в кв.км – 1834,5
Расстояние от Тбилиси до центра района– 385 км
Расстояние от Сухуми до центра района – 20 км
Ближайшая ж.-д станция – Дранда
Расстояние от с. Дранда до нее –
Число административных единиц:
Горсоветов..... ..... –
Поселковых Советов..... –
Сельсоветов.....14
Число населенных пунктов:
Городов..... –
Поселков городского типа –
Сел 101

Советы и населенные пункты

1. Ажарский сельсовет
Квемо-Ажара
Будзугури
Гвандра
Зима
Квабчара
Земо-Ажара
марджвена-Генцвиши
марджвена-Птиши
Марцхена-Генцвиши
Марцхена-Птиши
Мрамба
Нахари
Омаришара
Сакени
Хецквара
Хутия
Чхалта
Шабатквара

2. Азантский сельсовет
Гергемиши
Аблухвара
Азанта
Апушта
Горнани
Земо-Тхиловани
Квемо-Тхиловани
Келасури
Кирнати

3. Бабушарский сельсовет
Бабушара
Варче
Кораси

4. Багмаранский сельсовет
Багмарани
Земо-Ахути
Квемо-Ахути

5. Ганахлебский сельсовет
Ганахлеба
Казбеги
Наа
Техи
Хумушкури
Чала

6. Гулрипшский сельсовет
Квемо-Гулрипши
Агудзера
Меоре Богалоста
Парнаути
Пирвели Богалоста
Пшапи

7. Драндский сельсовет
Дранда
Земо-Пшапи
Квемо-Пшапи
Нариджовани
Отариани

8. Кодорский сельсовет
Кодори
Багнашени
Хумушкури
Шмати

9. Латский сельсовет
Лата
Аргунна
Зенобани
Земо-Лата
Кадари
Квенобани
Мардахучи
Недзона
Церули

10. Мачарский сельсовет
Мачара
Вардисубани
Земо-Гулрипши
Квемо-Мерхеули
Келасури

11. Мерхеулский сельсовет
Мерхеули
Вашловани

Гурзули
Земо-Мачара

12. Октомберский сельсовет
О к т о м б е р и
Агиши
Зегани
Земо-Апианчи
Квемо-Апианчи
Келасури
Кориантели
Марани

13. Хевский сельсовет
Х е в и
Амзара
Амткели
Будуки
Джампали
Када
Каклиани
Мтиани
Панта
Сагиоргио
Цацхвнари

Шуамта

14. Цебелдский сельсовет
Ц е б е л д а
Вели
Земо-Цкаро
Квемо-Цкаро
Маиси
Мэисеули
Мрамба
Очандаре
Ципловани

Очамчирский Район
Центр – гор. Очамчире

Территория в кв.км – 1868,6
Расстояние от Тбилиси до центра района– 351 км
Расстояние от Сухуми до центра района – 56 км
Ближайшая ж.-д станция – Очамчире
Расстояние от г. Очамчире до нее –
Число административных единиц:
Горсоветов..... 1
Поселковых Советов..... –
Сельсоветов.....31
Число населенных пунктов:
Городов..... 1
Поселков городского типа –
Сел 115

С о в е т ы и н а с е л е н н ы е п у н к т ы

1 Очамчирский гор. Совет
гор. О ч а м ч и р е

2. Адзюбжский сельсовет
А д з ю б ж а
Ахиваа
Баглани
Джобриа
Допуакити
Кудрахику
Оджбине

3. Агараксний сельсовет
А р а к и ч и
Агараки

3. Агу-Бединский сельсовет
А г у-Б е д и а
Аджра
Ахецара
Квалони
Мишвели
Патрахуца

5. Акваскский сельсовет
А к в а с к е
Зегани

6. Арасадзихий сельсовет
Г у п-А г у
Арасадзихи
Меоре Арасадзихи

7. Атарский сельсовет
А т а р а
Атарба-Ихуста
Нахурзоу

8. Ахалдабский сельсовет
А х а л д а б а
Балани
Цкургили

9. Ахал-Киндгский сельсовет
А х а л и К и н д г и

10. Беслахубский сельсовет
Б е с л а х у б а

Абжаатра
Додлани

11. Гвадский сельсовет
Г в а д а
Абаажваху
Ахуца
Джиргули

12. Гупский сельсовет
Е ш к и т и
Аджампазра
Агвавера
Падгу
Чацвкити

13. Джальский сельсовет
Д ж а л и

14. Джгердский сельсовет
Д ж г е р д а
Ахуца
Гурчхи
Дгыпш

15. Илорский сельсовет
И л о р и
Зепи
Нагвалоу
Охурей
Суки

16. Квитоульский сельсовет
К в и т о у л и
Абаакити
Ахиваа
Бзана
Тоумиши

17. Киндгский сельсовет
К и н д г и
Ахиваа
Лепона

18. Кочарский сельсовет
К е т е в а н и
Лабра
Цхенис-Цкали
Члоу

19. Лабрский сельсовет
Л а б р а

20. Меоре-Атарский сельсовет
М е о р е А т а р а
Алапанквара
Депегиндзе
Наа
Отороиджиа
Пскали

21. Меркульский сельсовет
М е р к у л а
Араду
Джукмури

22. Моквский сельсовет
М о к в и
Аджажви
Адзибжара
Араду
Джал-Апсуа

23. Отапский сельсовет
Ц к а р х у м л и
Мрамба

24. Охурейский сельсовет
П и р в е л и О х у р е й
Аквараши
Илоргани
Меоре Охурей

25. Пирвел-Бедийский сельсовет
М е о р е К о п и т и
Адзхида
Ноджихеви
Пирвели Копити
Саходже

26. Поквешский сельсовет
А г у а а
Аквараши
Кацихабла
Сачачхалиа
Урта

27. Рекский сельсовет
К в е м о - Р е к а
Джгериани
Земо-Река
Сачино

28. Тамишский сельсовет
Т а м и ш и
Ануарху
Нагбоу
Наочи
Цкириши
Цхенис-Цкали

29. Ткварчелский сельсовет
А б г и г д а р а
Адзхида
Акварчапани
Атишаду

30. Тхинский сельсовет
А г у а а
Абаажваху
Ахиваа

31. Цагерский сельсовет
Ц а г е р а

32. Члоуский сельсовет
Л а г а н и а а - Р х у
Аймара
Акидра
Андроу
Аражлара

Сухумский Район
Центр – гор. Сухуми

Территория в кв.км – 1546,5
Расстояние от Тбилиси до центра района– 405 км
Расстояние от Сухуми до центра района –
Ближайшая ж.-д станция – Сухуми
Расстояние от г. Сухуми до нее –
Число административных единиц:
Горсоветов..... ..... –
Поселковых Советов..... –
Сельсоветов.....12
Число населенных пунктов:
Городов..... –
Поселков городского типа –
Сел 61

Советы и населенные пункты

1. Ахалсопелский сельсовет
Ахалсопели
Багратисцихе
Гареубани
Дзигута
Келасури

2. Ахалшенский сельсовет
Ахалшени
Гума
Жирцкали
Имерцкали
Мтискалта
Очубуре
Сатаве
Цумури

3. Беслетский сельсовет
Абжаква
Беслети
Земо-Бирцха
Квемо-Бирцха

4. Гумистский сельсовет
Лечкопи
Ачадара
Гумиста
Шукура

5. Земо-Эшерский сельсовет
Пишта
Адзигежи
Агдара
Амба-Рихуца
Уазабаа

6. Келасурский сельсовет
Келасури
Акапа
Бирджа
Гварда
Лекухона
Линда

7. Мтисубанский сельсовет
Мтисубани
Квалони
Нахшира
Тбети
Цкургили

8. Одишский сельсовет
Одиши
Квемо-Линда
Урави

9. Псхуский сельсовет
Псху
Агурипста
Верцхлиани
Бигата
Решевие
Рикза
Санчари

10. Тависуплебский сельсовет
Тависуплеба
Горана
Земо-Яштхва
Квемо-Яштхва

11. Шромский сельсовет
Шрома
Амзара
Алианда
Зегани
Камани
Чегола

12. Ешерский сельсовет
Ешера
Гвандра
Кутишха
Шицквара

Абхазская АССР. Административно-территориальное деление 1951 г. Информационно-статистический отдел Президиума Верховного Совета Абхазской АССР. Госиздат Абхазской АССР. Сухуми, 1951, с. 3-20.

58.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ოჩამჩირის რაიონის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ადგენს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და გამოეყოს:
ა) ოჩამჩირის რაიონის მერკულის სასოფლო საბჭოს სოფელი არადუ და შეუერთდეს მოქვის სასოფლო საბჭოს სოფელს არადუს;
ბ) მერკულის სასოფლო საბჭოს სოფელი ჯუკმური და მიეკუთვნოს ამავე რაიონის მოქვის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ე. გოგუა**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ე. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1952 წ. 26 თებერვალი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №1, გვ. 4.

59.

ბრძანებულება

ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

გამოეყოს ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოს დასახლებული პუნქტი ხურჩა და მიეკუთვნოს აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ზ. ჩხუბიანიშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1952 წ. 19 აპრილი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №2, გვ. 21.

60.

ВОПРОСЫ ГОЛОСОВАННЫЕ ОПРОСОМ ЧЛЕНОВ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

От 29 апреля 1952 года

1.

О переименовании села Марчхапони и образовании Ганахлебского сельского Совета Гальского района

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Именовать село Марчхапони Набакевского сельского Совета Гальского района селом Ганахлеба.
2. Выделить село Ганахлеба из Набакевского сельского Совета, а село Оквиноре из Гагидского сельского Совета Гальского района и образовать из них Ганахлебский сельский Совет Гальского района, с центром в селении Ганахлеба.
3. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР – на утверждение.

2.

О выделении села Култубани из Лесслидзейского сельского Совета Гагрского района и включении его в Гантиадский сельский Совет

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:
1. Выделить из Лесслидзейского сельского Совета Гагрского района село Култубани и включить его в Гантиадский сельский Совет.
2. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Г рузинской ССР – на утверждение.

Осн: ЦГАА. ф. 201. оп 1, д. 131, л. 49.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. Отв. ред. Б. Е. Сагария, Сухум, 1992, с. 509.

61.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის სოფელ მარჩხაფონის გადარქმევისა და განახლების სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და ეწოდოს გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოს სოფელს მარჩხაფონს სოფელი განახლება.

გამოეყოს გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოს სოფელი განახლება, ხოლო გაგიდის სასოფლო საბჭოს სოფელი ოკვინორე და შეიქმნას მათგან განახლების სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფელ განახლებაში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ზ. ჩხუბიანიშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1952 წ. 5 მაისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №2, გვ. 2.

62.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის ლესელიძის სასოფლო საბჭოდან სოფელ კულტუბნის გამოყოფისა და განთიადის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება, გამოეყოს გაგრის რაიონის ლესელიძის სასოფლო საბჭოს სოფელი კულტუბანი და მიეკუთვნოს ამავე რაიონის განთიადის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ზ. ჩხუბიანიშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1952 წ. 28 მაისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №3, გვ. 7.

63.

ПРОТОКОЛ №12
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ 3-ГО СОЗЫВА

19 июля 1952 года

Председательствовал г. Чочуа А. М.
Присутствовали:
Заместитель Председателя Президиума Верховного Совета Абхазской АССР т. Хибба П. Р.
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР т. Хашба М. Л.

Члены Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тт. Гетия Ш. Д.
Гулиа Д. И.
Мачарадзе Н.Э.
Терешкина Е. П.

Работники аппарата Президиума Верховного Совета Абхазской АССР
тт. Ахалая В. Г.
Киселева Т. Д.

I

Указ о переименовании некоторых сельских Советов и сел Абхазской АССР

Во изменение Указа Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 26 октября 1951 года Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Переименовать нижеследующие сельские Советы и села Абхазской АССР:

а) по Гагрскому району

1. Ахалгагрский сельский Совет – в Дабский сельский Совет, с центром в селе Даба;
2. Цивцкаройский сельский Совет – в Каклианский сельский Совет, с центром в селе Каклиани;
3. Село Аджра Лдзаанского сельского Совета – в село Лдзаани. Центр Лдзаанского сельского Совета из села Рапица перенести в село Лдзаани.

б) по Гудаутскому району

1. Село Бакланови Аацийского сельского Совета – в село Ааци. Центр Аацийского сельского Совета из села Бинтха перенести в село Ааци;
2. Центр Ачандарского сельского Совета село Мидара – в село Ачандара;
3. Центр Блабурхвского сельского Совета село Агваверa – в село Блабурхва;
4. Село Джирхва-Ахуца Джирхвского сельского Совета – в село Ахуца;
5. Центр Джирхвского сельского Совета село Худаара – в село Джирхва;
6. Центр Дурипшского сельского Совета село Таркилаа-рхабла – в село Дурипши;
7. Центр Звандрипшского сельского Совета село Арашаху – в село Звандрипши;
8. Центр Земо-Анухвского сельского Совета село Агца – в село Анухва,
9. Земо-Анухвский сельский Совет – в Анухвский сельский Совет;
10. Центр Калдахварского сельского Совета село Джапхуни – в село Калдахвара;
11. Центр Отхарского сельского Совета село Дзагрипши – в село Отхара;
12. Центр Хопского сельского Совета село Атваху – в село Хопи;
13. Центр Лихнийнского сельского Совета село Бамбора – в село Лихни.

в) по Сухумскому району

1. Центр Земо-Эшерского сельского Совета село Пишта – в село Земо-Эшера.

г) по Очамчирскому району

1. Село Атишаду Ткварчельского сельского Совета – в село Вардисубани, а Ткварчельский сельский Совет – в Вардисубанский сельский Совет с центром в селе Вардисубани;
2. Село Гуп-Агу Арасадзихского сельского Совета – в село Ачандара, а Арасадзихский сельский Совет – в Ачандараский сельский Совет, с центром в селе Ачандара;

3. Центр Агаракского сельского Совета село Аракичи – в село Диди Агараки, а село Агараки того же сельского Совета – в село Патара Агараки;
4. Село Меоре Копити Пирвель-Бедийского сельского Совета – в село Земо-Бедия, а Пирвель-Бедийский сельский Совет – в Земо-Бедийский сельский Совет, с центром в селе Земо-Бедия;
5. Село Пирвели Копити Земо- Бедийского сельского Совета в село Копити;
6. Центр Гупского сельского Совета село Ешкити – в село Гупи;
7. Центр Кочарского сельского Совета село Кетевани – в село Кочара;
8. Центр Отапского сельского Совета село Цкархмули – в село Отапи;
9. Центр Поквешского сельского Совета село Агууаа – в село Поквеши;
10. Центр Тхинского сельского Совета село Агууаа – в село Тхина;
11. Центр Члоуского сельского Совета село Лаганиаа Рху – в село Члоу.

д) по Гальскому району

1. Село Санардо Меоре-Бедийского сельского Совета – в село Бедия, а Меоре-Бедийский сельский Совет – в Бедийский сельский Совет, с центром в селе Бедия;
2. Село Самквари Пирвель-Галского сельского Совета – в село Наринджовани, а Пирвель-Галский сельский Совет – в Наринджованский сельский Совет, с центром в селе Наринджовани;
3. Село Цхнри Цхиро-Гальского сельского Совета – в село Мзиури, а Цхиро-Гальского сельский Совет – в Мзиурский сельский Совет, с центром в селе Мзиури;
4. Центр Дихазургского сельского Совета село Диди Цнпури – в село Дихазурга;
5. Центр Мужурского сельского Совета село Сашарангио – в село Мужури;
6. Центр Набакевского сельского Совета село Габари – в село Набакеви;
7. Центр Саберийского сельского Совета село Даурчкела – в село Саберио;
8. Центр Чубурхинджского сельского Совета село Наламу – в село Чубурхинджи;

II. Объединить следующие села Гальского района

1. Чандари, Тоба и Сатанджо Сидского сельского Совета – и именовать селом Сида;
2. Шуаубани и Квемоубани Тагилонского сельского Совета – и именовать селом Тагилони;
3. Земоубани и Ецерисубани Тагилонского сельского Совета – и именовать селом Салхино;
4. Арадуква, Земо Чхортоли и Квемо Чхортоли Чхортольского сельского Совета и именовать селом Чхортоли;

III. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на – утверждение.

Осн. ЦГАА ф. 201, оп. 1, д. 131, л. 197-200.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 509-512.

64.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება და ქვემოთ ჩამოთვლილ სასოფლო საბჭოებს და სოფლებს ეწოდოთ:

გაგრის რაიონში:

1. ახალგაგრის სასოფლო საბჭოს – დაბის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ დაბაში;
2. ცივნყაროს სასოფლო საბჭოს – კაკლიანის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ კაკლიანში;
3. ლძაანის სასოფლო საბჭოს სოფელს აჯრას – სოფელი ლძაანი; ლძაანის სასოფლო საბჭოს ცენტრი გადატანილ იქნას სოფელ რაფინიდან სოფელ ლძაანში.

გუდაუთის რაიონში:

1. ააცის სასოფლო საბჭოს სოფელს ბაკლანოვს – სოფელი ააცი; ააცის სასოფლო საბჭოს ცენტრი გადატანილ იქნას სოფელ ბინთხიდან სოფელ ააცში;
2. აჭანდარის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს მიდარას – სოფელი აჭანდარა;
3. ბლაბურხვის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს აგვავერას – სოფელი ბლაბურხვა;
4. ჯირხვის სასოფლო საბჭოს სოფელს ჯირხვა-ახუნას – სოფელი ახუნა;
5. ჯირხვის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ხუდაარას – სოფელი ჯირხვა;
6. დურიფშის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს თარკილაარჰაბლას – სოფელი დურიფში;
7. ზვანდრიფშის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს არაშახუს – სოფელი ზვანდრიფში;
8. ზემო ანუხვის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს აგწას – სოფელი ანუხვა, ხოლო ზემო ანუხვის სასოფლო საბჭოს – ანუხვის სასოფლო საბჭო;
9. კალდახვარის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ჯაფხუნს – სოფელი კალდახვარა;
10. ოთხარის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ძაღრიპშს – სოფელი ოთხარა;
11. ხოფის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ათვახუს – სოფელი ხოფი;
12. ლიხნის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ბამბორას – სოფელი ლიხნი.

სოხუმის რაიონში:

1. ზემო ეშერის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ფიშთას – სოფელი ზემო ეშერა.

ოჩამჩირის რაიონში:

1. ტყვარჩელის სასოფლო საბჭოს სოფელს ატიშადუს – სოფელი ვარდისუბანი, ხოლო ტყვარჩელის სასოფლო საბჭოს – ვარდისუბნის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ვარდისუბანში;
2. არასაძიხის სასოფლო საბჭოს სოფელს გუფ-აგუს – სოფელი აჭანდარა, ხოლო არასაძიხის სასოფლო საბჭოს – აჭანდარის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ აჭანდარაში;
3. აგარაკის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს არაკიჩს – სოფელი დიდი აგარაკი, ხოლო სოფელ აგარაკს – სოფელი პატარა აგარაკი;
4. პირველი ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელს მეორე კოპიტს – სოფელი ზემო ბედია, ხოლო პირველი ბედიის სასოფლო საბჭოს – ზემო ბედიის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ზემო ბედიაში;
5. ზემო ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელს პირველ კოპიტს – სოფელი კოპიტი;
6. გუფის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ეშქითს – სოფელი გუფი;
7. კოჩარის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ქეთევანს – სოფელი კოჩარა;
8. ოტაფის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს წყარხმულს – სოფელი ოტაფი;
9. ფოქვეშის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს აგუუაას – სოფელი ფოქვეში;
10. თხინის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს აგუუაას – სოფელი თხინა;
11. ჭლოუს სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ლაგანიაა-რხუს – სოფელი ჭლოუ.

გალის რაიონში:

1. მეორე ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელს სანარდოს – სოფელი ბედია, ხოლო მეორე ბედიის სასოფლო საბჭოს – ბედიის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ბედიაში;

2. პირველი გალის სასოფლო საბჭოს სოფელს სამქვარს – სოფელი ნარინჯოვანი, ხოლო პირველი გალის სასოფლო საბჭოს ნარინჯოვანის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ ნარინჯოვანში;
3. ცხირი-გალის სასოფლო საბჭოს სოფელს ცხირს – სოფელი მზიური, ხოლო ცხირი-გალის სასოფლო საბჭოს – მზიურის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ მზიურში;
4. დიხაზურგის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს დიდ წიფურს – სოფელი დიხაზურგა;
5. მუხურის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს საშარანგიოს – სოფელი მუხური;
6. ნაბაკევის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს გაბარს – სოფელი ნაბაკევი;
7. 7 საბერიოს სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს დაურჩკელას – სოფელი საბერიო;
8. ჭუბურხინჯის სასოფლო საბჭოს ცენტრს სოფელს ნალამუს – სოფელი ჭუბურხინჯი.

გაერთიანდნენ გალის რაიონის შემდეგი სოფლები:
1. სიდის სასოფლო საბჭოს სოფლები ჭანდარი, ტობა და სათანჯო და ეწოდოს სოფელი სიდა;
2. თაგილონის სასოფლო საბჭოს სოფლები: შუაუბანი და ქვემოუბანი და ეწოდოს სოფელი თაგილონი;
3. თაგილონის სასოფლო საბჭოს სოფლები: ზემოუბანი და ენერისუბანი და ეწოდოს სოფელი სალხინო;
4. ჩხორთოლის სასოფლო საბჭოს სოფლები: არადუქვა, ზემო ჩხორთოლი და ქვემო ჩხორთოლი და ეწოდოს სოფელი ჩხორთოლი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ზ. ჩხუბიანიშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი.
1952 წ. 31 ივლისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №5 (46), გვ. 2-4.

65.

ᲒᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ
აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის შექმნის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ნარდგინება, გამოეყოს აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონს დაბა ახალი ათონი და სასოფლო საბჭოები: ააცისა, აბღარხუქისა, აჭანდარისა, ანუხვისა, ყულანურხვისა, მეორე ანუხვისა, მწარისა, ფსირცხისა, სანაპიროსი და შეიქმნას მათგან ახალი ათონის რაიონი, ცენტრით დაბა ახალ ათონში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ზ. ჩხუბიანიშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. ეგნატაშვილი**

ქ. თბილისი
1952 წ. 13 დეკემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №7, გვ. 7.

ახალი ათონის რაიონი

ცენტრი - დაბა ახალი ათონი

ტერიტორია კვ.კმ. – 611.6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 425 კმ.
მანძილი სუხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 20 კმ
მახლობელი რკ/გ. სადგური – ახალი ათონი
მანძილი დაბა ახალი ათონიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები –
სადაბო საბჭოები – 1
სასოფლო საბჭოები – 9
დასახლებული პუნქტების რიცხვი
ქალაქები –
ქალაქის ტიპის დაბები – 1
სოფლები – 53

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. ახალი ათონის სადაბო საბჭო
დაბა ახალი ათონი

2. ააცის სას. საბჭო
ააცი
ალძიხი
ალრა
ბინთხა
კუტიძრა

3. აბღარხუქის სას. საბჭო
აბღარხუქი
აბახვამნა
ბალიქითა
ბაზიქითა
თასრაყვა
ცოუხვა

4. ანუხვის სას. საბჭო
ანუხვა
აბაახვდა
აჯიმატვარა
აქვაჩა
აქუი
აუძხა
ლაშფსარდი

5. აჭანდარის სას. საბჭო
აჭანდარა
აბუა
აოსირხვა
აუალიცა
ქვაბრუთა
ძიბზირი
ნვინდირთა
ჯგიდირხვა

6. მეორე ანუხვის სას. საბჭო
მეორე ანუხვა
აძხაფშა
აჭანვა
აჩირხა
ბამბუკოვანი
ბზისხევი
გოგირდწყალი
საჯოგე
სალხინო

7. მწარის სას. საბჭო
მუამთა
აბუა
აძუსთა
ზემო მწარა
ქვემო მწარა

8. სანაპიროს სას. საბჭო
სანაპირო

9. ფსირცხის სას. საბჭო
პსირცხა
ოქტომბერი
ციტრუსოვანი

10. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყულანურხვა
აბგავერა
ადეიგვარა
არუთა
აჩკანა
თამკვაჩ-იგვავერა
თასრაყვა
ოსიაარხუ
ცვიშაარხუ

გაგრის რაიონი

ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ. კმ. – 772.4
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485
მანძილი სუხუმიდან რიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გაგრა
მანძილი ქ. გაგრიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები – 1
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 12
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 55

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გაგრა

2. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძე

3. დაბის სას. საბჭო
დაბა
ალპური
გაგრის-ხეობა
სააგურე

4. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
აჩმარდა
ველი
კლდეკარი
ნიფნარი

5. ბზიფის სას. საბჭო
ბზიფი
აყვარა
არასაძიხი
ათიძთა
ბზიფისხევი
ძიხჩა
იფნარი

6. განთიადის სას. საბჭო
განთიადი
კულტუბანი
ხეივანი
წალკოტი
წინსვლა

7. კოლხიდის სას. საბჭო
ქვემო კოლხიდა
ზემო-კოლხიდა
ზემოხევი
საქართველოს ხეობა
სიხარული
შადრევნი

8. ლესელიძის სას. საბჭო
ლესელიძე
ფსოუსპირი
სალმე

9. ლძაანის სას. საბჭო
ლძაანი
აციჯქვა
ბიჭინთა
ინკითი
რაფინა

10. ნაკადულის სას. საბჭო
ქვემო ნაკადული
ვაშლოვანი
ზეგანი
ზემო ნაკადული
კლდიანი
მუხნარი

11. სალხინოს სას. საბჭო
სალხინო
მიხელრიფში
ფსოუსხევი
ნაბლიანი
ცოდნისკარი
ჩანჩქერი

12. კაკლიანის სას. საბჭო
კაკლიანი
თხემი
ციეინყარო
ჩიგირიფში

13. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხაშუფსა
ვაკე
იმეხევი

გალის რაიონი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 328 კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – გალი
მანძილი ქ. გალიდან ამ სადგურამდე – 0, 7კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები – 1
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 26
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 90

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გალის საქ. საბჭო
ქ. გალი

2. აჩიგვარის სას. საბჭო
აჩიგვარა
ბულიშხინჯი
გუდავა
ფუწყური
ოხურეი
ტოგონი

3. ბედიის სას. საბჭო
ბედია
ფშაური
სახახუბიო

4. გაგიდის სას. საბჭო
გაგიდა
დიხაგუძბა

5. განახლების სას. საბჭო
განახლება
ოკეინორე

6. გუდავის სას. საბჭო
მეორე გუდავა
ანარია
ოხურეი
პირველი გუდავა

7. დიხაზურგის სას. საბჭო
დიხაზურგა
ზენი
ოცარცე

8. ზემო ბარლების სას. საბჭო
ზემო ბარლები
საბუთბაიო
საშამუგიო

9. თაგილონის სას. საბჭო
თაგილონი
სალხინო

10.ლეკუხონის სას. საბჭო
ლეკუხონა
ჟირლალიშქა
ლეჭარაიე

11.მზიურის სას. საბჭო
მზიური
მახუნჯია
პატრახუწა
შაშიკვარა

12.მუხურის სას. საბჭო
მუხური
საბულისკერიო

13.ნაბაკევის სას. საბჭო
ნაბაკევი
ზენი
ენერი

14.ნარინჯოვანის სას. საბჭო
ნარინჯოვანი
ზემო გალი
კოხორა
ლეკუმხარა

15. ოქუმის სას. საბჭო
ოქუმი
აგვაეერა
საბულისკერიო
სამელაიო

16.ოტობაიის სას. საბჭო
პირველი ოტობაია
ეეშკუდელი
ზარწუფა
ქვიშონა
ოკვინორე
მეორე ოტობაია
რამი

17. რეფო-შეშელეთის სას. საბჭო
რეფო-ენერი
მეორე შეშელეთი
პირველი შეშელეთი
ხუმენი ნათოფური

18. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
ცხირი
ფართოღალი
რეჩხი
ხოლე

19. საბერიოს სას. საბჭო
საბერიო
ღვაშიგვერდი
ნაჯიხური
ფართონოხორი
სამარქვალო
შქაშისუკი

20. სიდის სას. საბჭო
სიდა

21. ფიჩორის სას. საბჭო
ფიჩორი
ნაკარღალი
ნაჭკადუ

22. ქვემო ბარლების სას. საბჭო
ქვემო ბარლები
ბოკვეთი
ფიცარღალი
საბჭოთა ჩაი

23. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზემო-ღუმურიში
ქვემო-ღუმურიში
ფართოღალი

24. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩხორთოლი

25. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭუბურხინჯი
ზენი
მეორე აკვაღა
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა

26. ნარჩის სას. საბჭო
ნარჩე
ნახინგუ
ფუწყური
ფშაური

27. ხუმუშქურის სას. საბჭო
ხუმუშქური
აკვარა
თხინაშკარი

გუდაუთის რაიონი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1028,4
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442კმ.
მანძილი სუხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – გუდაუთა
მანძილი ქ. გუდაუთიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები – 1
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 13
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 57

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გუდაუთის სას. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

2. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

3. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

4. ბამბორის სას. საბჭო
ბ ა მ ბ ო რ ა

5. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
მაზიხვა

6. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
ანპაშთუქი
ცუძახა
ჩერქეზიხუ
შლარა

7. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
აბგარა
არუთა
ათარპაბლა
ტვანა

8. ზვადრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
აკვასკემნა
ალაპაშხუ
ბაალარხვა

9. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
აჯახუ
ამფარაარხუ
არიფსთა
ახვაჯა

10. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
აჯიმჩიღრა
აძლაგარა
აძლარგარხიქუ
ქვემო ბამბორა
მზახვა
პაფშირა
ხეცკვარა

11. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
ამბარა
აფცხვა
არაშახუ
გუგუნირხვა
მუსერა
ონდანირხვა

12. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ა
ბაჩა
გარფი
ჟაბნა
მამიჯირხვა

13. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

14. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
აფშანხვარა
ბგარდეანი
ახუნა
კვანაფა
სინირხვა

გ უ ლ რ ი ფ შ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ს. დრანდა

ტერიტორია კვ. კმ. – 1834.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 385კმ.
მანძილი სუხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 20 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – დრანდა
მანძილი ს. დრანდიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები –
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 14

დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები –
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 102

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. აზანთის სას. საბჭო
გ ე რ გ ე მ ი შ ი
აბლუხვარა
აზანთა
აპუშთა
გორიანი
ზემო თხილოვანი
კელასური
კირნათი
ქვემო თხილოვანი

2. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ბუძუგური
გვანდრა
ზიმა

მარცხენა გენწვიში
მარცხენა პტიში
მარჯვენა გენწვიში
მარჯვენა პტიში
მრამბა
ნაპარი
ომარიშარა
საკენი
ქვაბჩარა
ზემო აჟარა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ხეცკვარა
ხუტია

3. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბ ა ბ უ შ ა რ ა
ვარჩე
ყორასი
ოჯინიბე

4. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ზემო ახუთი
ქვემო ახუთი

5. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ნაა
ტეხი
ყაზბეგი
ჭალა
ხუმუშქური

6. გულრიფშის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო გ უ ლ რ ი ფ შ ი
აგუძერა
მეორე ბოგაფოსტა
პირველი ბოგაფოსტა
ფარნაუთი
ფშაფი

7. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა
ზემო ფშაფი
ნარინჯოვანი
ოთარიანი
ქვემო ფშაფი

8. კოდორის სას. საბჭო
კ ო დ ო რ ი
ბაღნაშენი
შმათი
ხუმუშქური

9. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არლუნია
ზემო ლათა
ზენობანი
კადარი
მარდახუჭი
ნეძონა
ქვენობანი
ცერული

10. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
ვარდისუბანი
ზემო გულრიფში
კელასური
ქვემო მერხეული

11. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ზემო მაჭარა
ვაშლოვანი
ღურზული

12. ოქტომბერის სას. საბჭო
ო ქ ტ ო მ ბ ე რ ი
აგიში
ზეგანი
ზემო აფიანჩი
კელასური
კორიანტელი
მარანი
ქვემო აფიანჩი

13. წებელდის სას. საბჭო
წ ე ბ ე ლ დ ა
ველი
ზემო წყარო
მაისი
მზისეული
მრამბა
ოქანდარე
ქვემო წყარო
წიფლოვანი

14. ხევის სას. საბჭო
ხ ე ვ ი
ამზარა
ამტყელი
ბუდუკი
კაკლიანი
მთიანი
პანტა
საგიორგიო
შუამთა
ყადა
ცაცხვნარი
ჯამპალი

ო ჩ ა მ ჩ ი რ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. ოჩამჩირე

ტერიტორია კვ. მ. – 1868.6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სუხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 56 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – ოჩამჩირე
მანძილი ქ. ოჩამჩირედან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები – 1
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 31
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები –1
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 113

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ე

2. აგარაკის სას. საბჭო
დ ი დ ი ა გ ა რ ა კ ი
პატარა აგარაკი

3. აგუ-ბედიის სას. საბჭო
ა გ უ - ბ ე დ ი ა
ახეცარა
აჯრა
მიშველი
პატრახუნა
ქვალონი

4. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

5. აკეასკის სას. საბჭო
ა კ ე ა ს კ ე
ზეგანი

6. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
არასაძიხი
მეორე არასაძიხი

7. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახივაა
ბაღლანი
დოპუაქითა
კუდრახიქუ
ჯობრია

8. ახალდაბის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ დ ა ბ ა
ბალანი
ნყურგილი

9. ახალი კინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ი კ ი ნ დ ღ ი

10. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
აბჟააფთრა
დოდლანი

11. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
აგვაერა
აჯამფაზრა
ფადგუ
ჩანქითი

12. ვარდისუბნის სას. საბჭო
ვ ა რ დ ი ს უ ბ ა ნ ი
აბლიღდარა
აყვარჩაფანი
აძხიდა

13. ზემო ბედიის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ე დ ი ა
აძხიდა
ნოჯიხევი
პირველი კოპიტი
სახოჯე

14. თხინის სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
აბააჟვახუ
ახივაა

15. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
ზენი
ნაგვალოუ
ოხურეი
სუკი

16. კეიტოულის სას. საბჭო
კ ვ ი ტ ო უ ლ ი
აბააქითი
ახივაა
ბზანა
თოუმიში

17. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ახივაა
ლეფონა

18. კოჩარის სას. საბჭო
ქ ე თ ე ვ ა ნ ი
ლაბრა
ცხენის-წყალი
ჭლოუ

19. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

20. მეორე ათარის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე ა თ ა რ ა
ალაფანკვარა
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ფსკალი

21. მერკულის სას. საბჭო
მ ე რ კ უ ლ ა

22. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
არადუ
აჯაჟვი
აძიბჟარა
ჯალ-აფსუა
ჯუყმური

23. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

24. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

25. რეკის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო რ ე კ ა
ზემო რეკა
საჩინო
ჯგერიანი

26. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ანუარხუ

ნაოჩი
ნაღბოუ
წკირიში

27. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
აყვარაში
კაციჰაბლა
საჩაჩხალია
ურთა

28. ღვადის სას. საბჭო
ღ ვ ა დ ა
აბაატვახუ
ახუნა
ჯირღული

29. ცაგერას სას. საბჭო
ც ა გ ე რ ა
ცხენის-წყალი

30. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
ანდროუ
არაუპარა
აქიდრა

31. ჯალის სას. საბჭო
ჯ ა ლ ი

32. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუნა
გურჩხი
დღამიში

ს უ ხ უ მ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. სუხუმი

ტერიტორია კვ. კმ. –1546.5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მანძილი სუხუმიდან რაიონის ცენტრამდე –
მახლობელი რკ/გ. სადგური – სუხუმი
მანძილი ქ. სუხუმიდან ამ სადგურამდე –
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭოები –
სადაბო საბჭოები –
სასოფლო საბჭოები – 12

დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები –
ქალაქის ტიპის დაბები –
სოფლები – 61

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი
ბაგრატის ციხე
გარეუბანი
კელასური
ძილუტა

2. ახალშენის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ შ ე ნ ი
გუმა
იმერწყალი
მთისკალთა
ოჭუბურე
სათავე
ცუმური
ჭირწყალი

3. ბესლეთის სას. საბჭო
ა ბ ჟ ა ყ ვ ა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ქვემო ბირცხა

4. გუმისთის სას. საბჭო
ლ ე ჩ ქ ო ფ ი
აჩადარა
გუმისთა
შუქურა

5. ეშერის სას. საბჭო
ე შ ე რ ა
გვანდრა
კუტიშხა
შიცკვარა

6. ზემო ეშერის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ე შ ე რ ა
ამბა-რიხუნა
აღდარა
აძიგეჟი
უაზაბაა

7. თავისუფლების სას. საბჭო
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა
გორანა
ზემო იაშთხვა
ქვემო იაშთხვა

8. კელასურის სას. საბჭო
კ ე ლ ა ს უ რ ი
აკაფა
ბირჯა
გვარდა
ლეკუხონა
ლინდა

9. მთისუბნის სას. საბჭო
მ თ ი ს უ ბ ა ნ ი
ნახშირა
ტბეთი
ქვალონი
ნყურგილი

10. ოდიშის სას. საბჭო
ო დ ი შ ი
ურაეი
ქვემო ლინდა

11. ფსხუს სას. საბჭო
ფ ს ხ უ
აგურისფთა
ბიტაგა
ვერცხლიანი
რიკზა

რეშეეიე
სანჩარი

12. შრომის სას. საბჭო
შ რ ო მ ა

ამზარა
აფიანდა
ზეგანი
კამანი
ჩეგოლა

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საინფორმაციო-სტატისტიკური განყოფილება. აფხაზეთის ასსრ სახელგამი. სუხუმი, 1953.

67.

ბრძანებულება
„ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების თაობაზე" გამოცემული საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების გაუქმების შესახებ

გაუქმდეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 19 აპრილის ბრძანებულება „ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ" და დასახლებული პუნქტი ხურჩა კვლავ შეუერთდეს ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ვ. ცხოვრებაშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ნ. ჯავახიშვილი**

ქ. თბილისი.
1953 წ. 28 აპრილი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №3, გვ. 5.

68.

კანონი
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა დამტკიცების შესახებ

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებანი: 1952 წლის 13 დეკემბრისა – „აფხაზეთის ასსრ-ის ახალი ათონის რაიონის შექმნის შესახებ".

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ვ. ცხოვრებაშვილი**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქვლივიძე**

ქ. თბილისი
1953 წ. 19 აგვისტო.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1273, ფურც. 51.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №6 გვ. 8-9.

69.

ПРОТОКОЛ № 31
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА
БХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ 3 СОЗЫВА

12 сентября 1953 года

Председательствовал т. Чочуа А. М.
Присутствовали:
Заместитель Председателя Президиума Верховного Совета Абхазской АССР т. Хибба П. Р.
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР т. Хашба М. Л.
Члены Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тт.
Адамия В.И.
Гулиа Д. И.
Ломия Я. Н.
Чхотуа Н. В.
Работники апларата Президиума Верховного Совета Абхазской АССР
тт. Ахалая В. Г.
Заркуа В. Я

I.

Об отмене переименования некоторых сел и сельских Советов Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР Постановляет:

1. Отменить переименование следующих сел и сельских Советов Абхазской АССР:
   а) села Гуп-Агу в село Ачандара, в Арасадзихский сельский Совет в Ачандарский сельский Совет Очамчирского района и впредь именовать село Ачандара селом Гуп-Агу, а Ачандарский сельский Совет – Арасадзихским сельским Советом, с центром в селе Гуп-Агу;
   б) села Атишаду в село Вардисубани, в Ткварчельский сельский Совет – в Вардисубанский сельский Совет Очамчирского района и именовать село Атишаду – селом Ткварчели, а Вардисубанский сельский Совет – Ткварчельским сельским Советом, с центром в селе Ткварчели.
   в) села Аракичи в село Диди Агараки, село Агараки – в село Патара Агараки, а Аракичийский сельский Совет – в Агаракский сельский Совет Очамчирского района и именовать село Диди Агараки – селом Аракичи, село Патара Агараки – селом Агараки, а Агаракский сельский Совет – Аракичийским сельским Советом, с центром в селе Аракичи Очамчирского района.
   г) села Цхири и село Мзиури, а Цхиро-Гальский сельский Совет в Мзиурский сельский Совет Гальского района и именовать село Мзиури – селом Цхири, а Мзиурский сельский Совет – Цхирским сельским Советом, с центром в селе Цхири.
   д) села Самквари в село Наринджовани, а Пирвел- Гальский сельский Совет – в Наринджованский сельский Совет Гальского района и именовать село Наринджовани – селом Самквари, а Наринджованский сельский Совет – Пирвел-Гальским сельским Советом, с центром в селе Самквари.
2. Просить Президиум Верховного Совета Грузинской ССР утвердить.

Ося. ЦГАА, ф. 201, оп. 1, д. 131, лл. 32-34.
Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 512-513.

70.

ᲒᲠᲫᲐᲜᲔᲑᲣᲚᲔᲑᲐ ᲐᲤᲮᲐᲖᲔᲗᲘᲡ ᲐᲡᲡᲠ ᲠᲔᲡᲞᲣᲑᲚᲘᲙᲘᲡ ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲐᲗᲝᲜᲘᲡ ᲠᲐᲘᲝᲜᲘᲡ ᲒᲐᲣᲥᲛᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲔᲑ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

1. დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება, გაუქმდეს აფხაზეთის ასსრ ახალი ათონის რაიონი და შეუერთდეს მისი ტერიტორია არსებული საზღვრებით აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონს;

2. ეს ბრძანებულება წარედგინოს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს მორიგ სესიას დასამტკიცებლად.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოვალეობის აღმსრულებელი **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქვლივიძე**

ქ. თბილისი.
1953 წ. 24 სექტემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 15.

71.

ბრძანებულება

„აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 იელისის ბრძანებულებაში ნანილობრივი ცვლილების შეტანის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

„აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 იელისის ბრძანებულებაში შეტანილ იქნას ნანილობრივი ცვლილება და ქვემოთ ჩამოთვლილ სოფლებს და სასოფლო საბჭოებს ეწოდოთ:

ოჩამჩირის რაიონში:

1. სოფელ აჭანდარას – სოფელი გუფ-აგუ, აჭანდარის სასოფლო საბჭოს – არასაძახის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ გუფ-აგუში.

2. სოფელ დიდ აგარაკს – სოფელი არაკიჩი, სოფელ პატარა აგარაკს – სოფელი აგარაკი, აგარაკის სასოფლო საბჭოს – არაკიჩის სასოფლო საბჭო, ცენტრით სოფელ არაკიჩში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე **დ. დავითაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქვლივიძე**

ქ. თბილისი.
1953 წ. 17 ოქტომბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 21-22.

72.

კანონი

„აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის გაუქმების შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცება

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1953 წლის 24 სექტემბრის ბრძანებულება" აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის გაუქმების შესახებ".

ამ ბრძანებულების შესაბამისად შეტანილ იქნას ცვლილება საქართველოს სსრ კონსტიტუციის 20 მუხლში და ეს მუხლი ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად:

მუხლი 20. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შესდგება გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყუარჩელისაგან, რომლებიც რაიონის შემადგენლობაში არ შედიან.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქველივიძე**

ქ. თბილისი.
1953 წ. 29 ოქტომბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7, გვ. 5.
გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №216, 1953 წ. 1 ნოემბერი.
უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1274, ფურც. 16.

73.

Копия
16 декабря 1953 г.
№ 913-90

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА ГРУЗИНСКОЙ ССР тов. ЧУБИНИДЗЕ М. Д.

На основании решений старого руководства Абхазобкома КП Грузии, за последние годы, особенно в период 1948-51 гг., было произведено массовое переименование населенных пунктов Абхазской АССР. Были переименованы: 1 поселковый совет, 24 сельских Совета и 122 населенных пункта. Причем, переименование ряда населенных пунктов произведено без достаточного изучения местных условий и надобностей, что привело к грубым искажениям, создало неудобство и справедливое нарекание населения.

Так, например, были изменены существовавшие с незапамятных времен абхазские наименования (сел: Атыпаду, Ткварчели, Аракичи, поселка Псирцха и др.) и русские названия (сел. Веселовка, Холодная речка, Орехово и др.). При переименовании населенных пунктов иногда селам присваивались такие наименования, которые на языке местного населения выражают оскорбление. Так, например, в Гульрипшском районе Захаровский сельский Совет переименован в Хевский сельский Совет, село Захаровка в село Хеви, в котором 90 процентов населения составляют армяне. Слово «хеви» на армянском языке означает «дурной»; в Гагрском районе село Ореково, населенное исключительно армянами, переименовано в село Каклиани, слово «Каклиани», на армянском языке просто нецензурно.

В целях устранения допущенных искажений в наименовании населенных пунктов Абхазской АССР считаем необходимым отменить ныне существующие и восстановить прежние наименования следующих населенных пунктов:

а) по Гудаутскому району

1. Поселок Ахали-Афони поселком – Псирцха. Псирцха – абхазское слово, так испокон веков называется эта территория. В 70-х годах прошлого столетия монахи назвали эту местность Новым Афоном.
   В 1938 году Президиум Верховного Совета Грузинской ССР своим Указом территорию курорта Псирцха утвердил поселком (поселением городского типа) и образовал Псирцхский поселковый Совет (см.Протокол № 4 от 16 ноября 1938 г.). Однако, 3 сентября 1948 г. Псирцхский поселковый Совет был переименован в Ахалнафонский поселоковый Совет.
2. Село Салхино Меоре Анухвского сельского Совета – селом Веселовка. В этом селе проживают русские и армяне. Данное село получило название Веселовка еще в девятнадцатом веке.

3. Село Гогирдцкали – селом Цквара. Цквара абхазское слово. Так называется и в настоящее время речка, протекающая по территории этого села. В этом селе проживают армяне.
4. Село Лихни – селом Лыхны.

б) по Очамчирскому району

Село Вардисубани – селом Атышаду, а Вардисубанский сельский Совет –Ткварчельским сельским Советом. Население указанного сельского Совета – абхазы, которые неоднократно ставили и ставят вопрос о восстановлении прежних наименований.

в) по Гагрскому району

1. Село Бзипсхеви Бзипского сельсовета – селом Бзыпта. Основное население данного села грузины и несколько дворов – русские. Слово Бзыпта абхазское, что значит Бзыпское ущелье. Так издавна называлось это ущелье и так знают его во всем Гудаутском и Гагрском районах.
2. Село Цивицкаро Каклианского сельского Совета –селом Холодная Речка. В этом селе проживают армяне и русские.
3. Каклианский сельский Совет – Холодноречснским сельским Советом. Слово Каклиани – по армянски нецензурное слово, а жители этого села – свыше 90 проц. составляют армяне.
4. Село Псоусхеви Салхинойского сельского Совета – селом Псоу. Почти все жители этого села армяне.
5. Село Шадревани Колхидского сельсовета – селом Фонтанка. В селе Шадревани проживают более 140 хозяйств, в основном русские, а также грузины, абхазы и армяне.
6. Село Саагуре Дабского сельского Совета – селом Кирпичное, а село Гагрис-Хеоба того же сельского Совета – селом Гагрипста.

В селах Саагуре и Гагрис-Хеоба проживают армяне, грузины, русские и абхазы.

г) по Сухумскому району

1. Село Жирцкали Ахалшенского сельского Совета – селом Адзыбжара (по абхазски –Междуречье).
2. Село Имерцкали того же сельского Совета – селом Шибаа (абхазское слово).

В Селе Жирцкали проживают пастухи и пасечники – русские и армяне, а в селе Имерцкали –несколько хозяйств армян и русских.

3. Село Шукура Гумистинского сельского Совета – селом Маяк. Основное население – русские.
4. Село Верцхлиани Псхусского сельского Совета – селом Серебряное. Основное население – русские.
5. Село Шрома Шромского сельского Совета – селом Гума, а Шромский сельский Совет – Гумским сельским Советом, Гума – абхазское наименование, происходящее от названия реки Гумсы, протекающей по территории этого сельсовета. В настоящее время население в основном – грузины. Местные жители и по настоящее время называют это село Гума.

д) по Гульрыпшскому району

1. Село Багнашени Кодорского сельского Совета – селом Естонка. Население – эстонцы и частично русские.
2. Село Латского сельского Совета Земо-Лата – селом Капшара. Кадари – селом Мардаду. Слова Капшара и Мардаду абхазские. Первое происходит от имени притока реки Кодори – Капшара, протекающей по территории этого села, второе – означает большой подъем.
3. Село Вардисубани Мачарского сельского Совета – селом Тхубуни. Наименование Тхубуни упоминается и в древне грузинских источниках.

Население – русское.

4. Село Манси, бывшее Замайское Цебельдинского сельского Совета – селом Амткел.
5. Объединить села Хеви и Амткели в одно село и присвоить ему наименование Амткели, а Хевский сельский Совет именовать Амткельским. О необходимости переименования села Хеви и Хевского сельского Совета упомянуто выше.

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР представляет указанные переименования на ваше рассмотрение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **А. Чочуа**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

Осн.: ЦГАА, ф. 201, оп. 1, д. 144, лл. 35-39.

Абхазия: документы свидетельствуют.1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 514-516.

74.
УКАЗЫ И ПОСТАНОВЛЕНИЯ, ГОЛОСОВАННЫЕ ПУТЕМ ОПРОСА ЧЛЕНОВ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

от 11 июня 1954 года

6.
О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Переименовать села:
   а) Салкино Меоре-Анухвского сельского Совета Гудаутского района в село Веселовка.
   б) Саагуре Дабского сельского Совета Гагрского района в село – Кирпичное.
   в) Верцхлиани Псхуского сельского Совета Сухумского района в село – Серебряное.
2. Объединить села Хеви и Амткели Хевского сельского Совета Гульрипшского района в одно село и присвоить ему наименование Амткели, Хевский сельский Совет в Амткельский сельский Совет Гульрипшского района
3. Просить Президиум Верховного Совета Грузинской ССР утвердить.

7.
О выделении села Пирвели Шешелети из Репо-Шешелетского сельского Совета и включении в Мухурский сельский Совет

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постоновляет:

1. Выделить село Пирвели Шешелети из Репо-Шешелетского сельского Совета Гальского района и включить его в состав Мухурского сельского Совета того же района.
2. Просить Президиум Верховного Совета Грузинской ССР утвердить.

Осн.: ЦГАА ф. 201, оп. 1, д. 131.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 516-517.

75.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის გადარქმევის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება ქვემოჩამოთვლილი დასახლებული პუნქტების გადარქმევის შესახებ:

1. გუდაუთის რაიონის მეორე ანუხვის სასოფლო საბჭოს სოფელ სალხინოსი – სოფელ ვესელოვკად;
2. გაგრის რაიონის დაბის სასოფლო საბჭოს სოფელ სააგურის – სოფელ კირპიჩნოედ;
3. სოხუმის რაიონის პსხუს სასოფლო საბჭოს სოფელ ეერცხლოვანის – სოფელ სერებრიანოედ;
4. გაერთიანდეს გულრიფშის რაიონის ხევის სასოფლო საბჭოს სოფლები ხევი და ამტყელი ერთ სოფლად და ეწოდოს სოფელი ამტყელი, ხოლო ხევის სასოფლო საბჭოს – ამტყელის სასოფლო საბჭო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქვლივიძე**

ქ. თბილისი.
1954 წ. 16 ივნისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. № 4, გვ. 5-6.

76.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის რეფო-შეშელეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ პირველი შეშელეთის გამოყოფისა და მისი ამავე რაიონის მუხურის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:
დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება გალის რაიონის რეფო-შეშელეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ პირველი შეშელეთის გამოყოფისა და მისი ამავე რაიონის მუხურის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქვლივიძე**

ქ. თბილისი.
1954 წ. 16 ივნისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. №4, გვ. 6.

77.

ბრძანებულება

საქართველოს სს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს გამსხვილების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

საქართველოს სს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს გამსხვილების მიზნით გაერთიანდნენ:

აფხაზეთის ასსრ
სოხუმის რაიონში

ახალსოფლისა და ბესლეთის სასოფლო საბჭოები – ერთ ბესლეთის სასოფლო საბჭოდ;

გულრიფშის რაიონში

ბაბუშარისა და დრანდის სასოფლო საბჭოები – ერთ დრანდის სასოფლო საბჭოდ;

გაგრის რაიონში

დაბისა და კოლხიდის სასოფლო საბჭოები – ერთ კოლხიდის სასოფლო საბჭოდ;

გუდაუთის რაიონში

ბამბორისა და ლიხნის სასოფლო საბჭოები – ერთ ლიხნის სასოფლო საბჭოდ;

გაუქმდეს მეორე ანუხვის სასოფლო საბჭო და სოფლები აძღაფშა, აჭანვა, გოგირდწყალი მიეკუთვნონ პრიმორსკის სასოფლო საბჭოს, სოფლები: მეორე ანუხვა, აჩირხა, ბამბუკოვანი, ბზისხევი, საჯოგე და ვესელოვკა – ანუხვის სასოფლო საბჭოს;

ოჩამჩირის რაიონში

ჯალის, მერკულისა და მოქვის სასოფლო საბჭოები – ერთ მოქვის სასოფლო საბჭოდ; გამოეყოს მოქვის სასოფლო საბჭოს სოფელი არადუ და ჯუკმური და შეუერთდნენ ცაგერის სასოფლო საბჭოს და შემდგომში ცაგერის სასოფლო საბჭოს ეწოდოს არადუს სასოფლო საბჭო ცენტრით სოფ. არადუში;

ახალდაბისა და აძუბჟის სასოფლო საბჭოები – ერთ ჯგერდის სასოფლო საბჭოდ;

ღვადისა და ჯგერდის სასოფლო საბჭოები – ერთ ჯგერდის სასოფლო საბჭოდ;

აკვასკისა და გუფის სასოფლო საბჭოები – ერთ გუფის სასოფლო საბჭოდ;

ზემო ბედიისა და აგუ-ბედიის სასოფლო საბჭოები – ერთ აგუბედიის სასოფლო საბჭოდ;

გალის რაიონში

ხუმუშკურისა და ზემო ბარღების სასოფლო საბჭოები – ერთ ზემო ბარღების სასოფლო საბჭოდ;

გაგიდისა და განახლების სასოფლო საბჭოები – ერთ განახლების სასოფლო საბჭოდ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **თ. ქელივიძე**

ქ. თბილისი
1954 წ. 19 ივნისი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. №4, გვ. 15-16.

78.

ПРОТОКОЛ №58
ЗАСЕДАНИЯ БЮРО ЦК КП ГРУЗИИ

от 18 января 1955 г.

Предатавленные Президиумом Верховного Совета Грузинской ССР и Президиумом Верховного Совета Абхазской АССР предложения о переименовании некоторых сел и населенных пунктов Абхазской АССР с внесенными изменениями – принять.

Список наименований Сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР утвержденный решением Бюро ЦК КП Грузии от 14.01.1955 г.

Гагрский район

1. Гагрский гор. Совет
Гор. Гагра

2. Алахадзский сельсовет
Алахадзы

3. Багнарский сельсовет
Багнари
Ачмарда
Вели
Клдекари
Менделеево

4. Бзыбский сельсовет
Бзыбь
Аквара
Арасадзыхи
Атыдзта
Бзыбта
Дзыхча
Ипнари

5. Гантиадский сельсовет
Гантиади
Хеивани
Цалкоти
Шафраново

6. Холодноречснский сельсовет
Орехово
Гребешок
Холодная речка
Чигиринш

7. Колхидский сельсовет
Колхида
Альпийское
Гаграпста
Даба
Земохеви
Кирпичное
Грузинское ущелье
Отрадное
Фонтанка

8. Лидзавский сельсовет
Лидзава
Ацыджква
Пицунда
Инкит
Рапыца

9. Леселидзевский сельсовет
Леселидзе
Сальме
Сулево

10. Накадульский сельсовет
Накадули
Вашловани
Зегани
Клдиани
Мухнари

11. Микелрипшский сельсовет
Салхино
Микелрипш
Демерченц
Цаблиани
Цоднискари
Чанчкери

12. Хашупский сельсовет
Хашупса
Вакс
Имерхеви

Гудаутский район

1. **Гудаутский гор. Совет**
гор. Гудаута

2. Ново-Афонский поселковый Совет
Новый Афон

3. Авцинский сельсовет
Аацы
Алдзыхи
Алра
Быхтха
Кутыдзра

4. Абгархукский сельсовет
Абгаркук
Абахвамца
Багикыта
Базикыта
Тасраква
Цоухва

5. Агараксий сельсовет
Агараки
Риапш
Цанигварта

6. Ангухвский сельсовет
Анухва
Абаахуда
Аджматвара
Аквача
Акуи
Аудзха
Бамбуковани
Армянское ущелье
Веселовка
Анухва Армянская
Саджоге
Лашисард

7. Ахалсопельский сельсовет
Ахалсопели

8. Ачандарский сельсовет
Ачандара
Аосырхва
Ауалица
Джгыдирхва
Дзыбзир
Квабрюта
Цвиндирта
Хабю

9. Бармышский сельсовет
Бармыш
Аджохахара
Мазихва

10. Блабурхвский сельсовет
Блабурхва
Анхаштук
Цудзаха
Черкезиху
Шлара

11. Джирхвский сельсовет
Джирхва
Аквачарху
Апшанхвара
Бгардвани
Ахуца
Кванапа
Сынырхва

12. Дурипшский сельсовет
Дурипш
Абгара
Арюта
Аттархабла
Тванаарху

13. Звандрипшский сельсовет
Звандрипш
Аквакемца
Алахашху
Баалархва

14. Калдахварский сельсовет
Калдахвара
Аджаху
Ампараарху
Арилста
Ахваджа

15. Куланурхвский сельсовет
Куланурхва
Абгавера
Адейгвара
Арюта
Ачкаца
Тамквач-Игавера
Тасраква
Осиаарху
Цвишаарху

16. Лыхненский сельсовет
Лыхны
Алгыт
Аджимчигра
Адзлагара
Адзлагархук
Бамбора
Мзахва
Халшира
Хецквара

17. Мугудзырхвский сельсовет
Мугудзырхва
Амбара
Апцхва
Арашаху
Гугунырхва
Онданирхва
Папцва
Мюссера

18. Мцарский сельсовет
Шуамта
Адзуста
Верхняя Мцара
Нижняя Мцара
Хабю

19. Отхарский сельсовет
Отхара
Бача
Гарп
Жабна
Мамыджирхва

20. Приморский сельсовет
Приморское
Адзхапша
Ачанва
Ачирха
Гогирдцкали

21. Псырцхский сельсовет
Псырцха
Октомбери
Цитрусовани

14. Хопский сельсовет
Хопи
Арха (Егирта)
Кванапа
Шквапа

Сухумский район

1. Ахальшенский сельсовет
Ахалшени
Гума
Адзыбжара
Шубара
Мтискалта
Очубуре
Сатаве
Цумури

2. Беслетский сельсовет
Абжаква
Алексеевка
Ахалсопели
Володаровка
Дзигута
Келасури
Беслети
Земо-Бурси
Квемо- Бурси

3. Гумистинский сельсовет
Лечкопи
Ачадара
Гумиста
Маяк

4. Верхне-Эшерский сельсовет
Верхняя Эшера
Адзигеж
Агдара
Амба-Рихуца
Уазабаа

5. Келасурский сельсовет
Келасури
Акапа
Быржа
Гварда
Лекухона
Линда

6. Мтисубанский сельсовет
Мтисубани
Квалони
Нахшира
Старушкино
Тбети
Цкургили

7. Одишский сельсовет
Одиши
Квемо-Линда
Павловское
Петровское

8. Псхуский сельсовет
Псху
Агурипста
Битага
Решевие
Рикза
Санчари
Серебряное

9. Тависуплебский сельсовет
Тависуплеба
Горана
Верхняя Яштхва
Нижняя Яштхва

10. Шромский сельсовет
Шрома
Амзара
Апианда
Зегани
Камани
Чегола
Димитриевка

11. Ешерский сельсовет
Ешери
Гвандра
Кутышха
Шишквара

Гульрипшский район

1.Ажарский сельсовет
Квемо-Ажара
Будзугури
Гвандра
Зима
Квабчара
Земо-Ажара
Марджвена-Генцвиши
Марцхена-Генцвиши
Марцхена-Птиши
Мрамба
Нахар
Омаришара
Сакени
Хецквара
Хутия
Чхалта
Шабатквара

2. Азантский сельсовет
Гергемыш
Аблухвара
Азанта
Апушта
Гориани
Земо-Тхиловани
Квемо-Тхиловани
Келасури
Кирнати

3. Амткельский сельсовет
Амткел
Амзара
Будуки
Джампал
Када
Каклиани
Мтиани
Панта
Георгиевское
Цацхвнари
Шуамта

4. Багмаранский сельсовет
Багмарани
Александровка
Полтаво-Александровка

5. Ганахлебский сельсовет
Ганахлеба
Наа
Техи
Хумушкури
Чала
Черниговка

6. Гульрипшский сельсовет
Квемо-Гульрипш
Агудзера
Меоре Богалошта
Парнаут
Пирвели Богалошта
Пшап

7. Драндский сельсовет
Дранда
Атарбековка
Бабушара
Варча
Земо-Пшапи
Квемо-Пшапи
Кораси
Оджбина
Шаумяновка

8. Владимировский сельсовет
Владимировка
Эстонка
Хумушкури
Шматы

9. Латский сельсовет
Лата
Аргунна
Зенобани
Земо-Лата
Кадари
Квенобани
Мардахучи
Недзона
Мясниковка

10. Мачарский сельсовет
Мачара
Вардисубани
Земо-Гульрипш
Квемо-Мерхеули
Келасури

11. Мерхеульский сельсовет
Мерхеули
Гурзули
Земо-Мачара
Черниговка

12. Октомберский сельсовет
Октомбери
Агиши
Зегани
Верхняя-Апианча
Нижняя-Апианча
Келасури
Метелеевка
Марани

13. Цебельдский сельсовет
Цебельда
Очандаре
Вели
Земо-Цкаро
Квемо-Цкаро
Маиси
Мзисеули
Мрамба
Ципловани

Очамчирский район

1. Очамчирский гор. Совет
гор. Очамчире

2. Аракичский сельсовет
Аракичи
Дача

3. Арадусский сельсовет
Араду
Джукмур
Цагера
Цхешисцкали

4. Адзюбжский сельсовет
Адзюбжа
Ахалдаба
Ахиза
Баглан
Балан
Джобриа
Допуакыт
Кудрахук
Цкургили

5. Атарский сельсовет
Атара
Атарба-Ихуста
Нахурзоу

6. Арасадзыхский сельсовет
Гупагу
Арасадзыхи
Второй Арасадзыхи

7. Ахалкиндгский сельсовет
Ахали - Киндги

8. Агу-Бедийский сельсовет
Агубедиа
Аджра
Ахецара
Адзхыда
Второй Копит
Первый Копит
Квалони
Мишвели
Наджхеви
Патрахуца
Оходже

9. Беслахубский сельсовет
Беслахуба
Абжаатра
Додлап

10.Ткварчельский сельсовет
Атышаду
Абгигдара
Адзхыда
Акварчапан

11. Гупский сельсовет
Гуп

Аджампазра
Агвавера
Акваска
Заган
Падгу
Чашкыт

12. Джгердский сельсовет
Джгерды
Абаажваху
Ахуца
Гвада
Гурчхи
Гвада - Ахуца
Джиргул
Дгамш

13. Илорский сельсовет
Илори
Зени
Нагвалоу
Охурей
Суки

14. Квитоульский сельсовет
Квитоули
Ахыбаа
Абаакыт
Бзана
Тоумыш

15. Киндгский сельсовет
Киндги
Ахыбаа
Лепона

16. Кочарский сельсовет
Кочара
Лабра
Цхенис-Цкали
Члоу

17. Лабрский сельсовет
Лабра

18. Атаро -Армянский сельсовет
Атара-Армянская
Алапанквара
Депегиндзе
Наа
Отороджиа
Пскали

19. Моквский сельсовет
Моквы
Аджажи
Адзыбжара
Джал-Апсуа
Джал
Меркула

20. Отапский сельсовет
Отап
Мрамба

21. Охурейский сельсовет
Пирвели Охурей
Аквараш
Илоргани
Меоре Охурей

22. Поквешский сельсовет
Поквеши
Аквараши
Кацихабла
Сачачкалиа
Урта

23. Рекский сельсовет
Река
Джгериани
Сачино

24. Тамышский сельсовет
Тамыши
Ануарху
Нагбоу
Наочи
Цкрыш

25. Тхинский сельсовет
Тхина
Абаажваху
Ахыбаа

26. Члоуский сельсовет
Члоу
Алмара
Акидра
Андроу
Аражпара

Гальский район

1. Гальский гор. Совет
гор. Гали

2. Ачигварский сельсовет
Ачигвара
Булишхинджи
Гудава
Пуцкури
Охурей
Тогони

3. Меоре-Бедийский сельсовет
Бедиа
Пшаури
Сахахубио

4. Ганахлебский сельсовет
Ганахлеба
Гагида
Дихагудзба
Оквиноре

5. Гудавский сельсовет
Меоре Гудава
Анария
Охурей
Пирвели Гудава

6. Гумуришский сельсовет
Земо-Гумуриши
Квемо-Гумуриши
Партогали

7. Дихазургский сельсовет
Дихазурга
Зени
Оцарце

8. Земо-Баргебский сельсовет
Земо-Баргеби
Сабутбаио
Сашамугио
Тхинашкари
Хумушкури

9. Квемо- Баргебский сельсовет
Квемо- Баргеби
Бокветп
Пицаргали
Сабчота Чай

10. Лекухонский сельсовет
Лекухона
Жиргалишка
Лечарая

11. Мзиурский сельсовет
Мзиури
Махунджиа
Патрахуца
Шашиквара

12. Мухурский сельсовет
Мухури
Сабулискерпо
Пирвели Шешелети

13. Набакевский сельсовет
Набакеви
Зени
Эцери

14. Пирвели- Гальский сельсовет
Самквари
Земо-Гали
Кохора
Лекумхара

15. Окумский сельсовет
Окуми
Агвавера
Сабулискерио
Самелаио

16. Отобайский сельсовет
Пирвели Отобая
Вешкудели
Зарцупа
Квишона
Оквиноре
Меоре Отобая
Рами

17. Пичорский сельсовет
Пичори
Накаргали
Начкаду

18. Репо-Шешелетский сельсовет
Репо-Эцери
Меоре Шешелети
Пирвели Шешелетп
Хумени-Натопури

19. Речхи-Цхирский сельсовет
Цхири

Партогали
Речхи
Холе

20. Саберпойский сельсовет
Саберио
Гвашпгверди
Наджпхури
Партонохори
Самарквало
Шкашисуки

21. Сидский сельсовет
Сида

22.Тагилонский сельсовет
Тагилони
Салхино

23. Царчейский сельсовет
Царче
Нахингу
Пуцкури
Пшаури

24. Чубурхинджский сельсовет
Чубурхинджи
Зени
Меоре Аквага
Пирвели Аквага
Чконхумла

25. Чхортольский сельсовет
Чхортоли

საქართველოს მსს არქივი (2), ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22, ფურც. 32-39.

79.

ПРОТОКОЛ № 50
ЗАСЕДАНИЯ ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ 3-ГО СОЗЫВА

26 марта 1955 года

Председательствовал — т. Чочуа А. М.
Присутствовали:
Заместитель Председателя Президиума Верховного Совета Абхазской АССР — т. Хибба П. Р.
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР — т. Хашба М. Л.
Члены Президиума Верховного Совета Абхазской АССР — т. Гулиа Д. И.
Ломия Я. Н
Мачарадзе Н.Э.

Терешкина Е. П.
Чхотуа Н. В
Работники аппарата Президиума Верховного Совета Абхазской АССР тт.
Ахалая В. Г.
Заркуа В. Я
Киселева Т. Д.

I.

Указ Об отмене Указов Президиума Верховного Совета Абхазской АССР по переименованию некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР

1. Отменить Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 20 августа 1948 года в части переименования:
   а) села Отрадного Колхидского сельского Совета Гагрского района – в село Сихарули.
   б) Михельгинского сельского Совета Гагрского района – в Салхинойский сельский Совет.
   в) села Демерченц Салхинойского сельского Совета Гагрского района – в село Псоусхеви.
   г) села Эстонка Кодорского сельского Совета Гульрипшского района – в село Багнашени.
   д) Атаро-Армянского сельского Совета Очамчирского района – в Меоре Атарский сельский Совет.
2. Отменить Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 19 июля 1952 года в части переименования:
   а) Ткварчельского сельского Совета Очамчирского района – в Вардисубанский сельский Совет и села Атишаду – в село Вардисубани.
   б) Пирвели-Гальского Сельского Совета Гальского района – в Наринджованский сельский Совет и села Самквари – в село Наринджовани.

3. Отменить Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 8 сентября 1943 года в части переименования Владимировского сельского Совета Гульрипшского района в Кодорский сельский Совет и села Владимировка – в село Кодори.

Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на – утверждение.

2.

Указ о переименовании некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР

Переименовать нижеследующие сельские Советы и села Абхазской АССР:

по Гагрскому району

1. Село Бзипсхеви Бзипского сельсовета – в село Бзыпта.
2. Каклианский сельсовет – в Холодноречснский сельсовет; села этого сельсовета: Каклиани – в Орехово и Цивицкаро – в Холодная Речка.
3. Села Колхидского сельсовета:
   Альпури – в Альпийское
   Гагрис-Хеоба – в Гагрипста
   Сакартвелос Хеоба – в Грузинское ущелье
   Шадревани – в Фонтанка.
4. Лдзаанский сельсовет – в Лидзавский сельсовет, а село Лдзаани – в село Лидзава.
5. Село Бичвинта Лидзавского сельсовета – в село Пицунда.

по Гудаутскому району

1. Поселок Ахали Афони – в поселок Новый Афон, а Ахали Афонский поселковый Совет – в Ново-Афонский поселковый Совет.
2. Село Бзисхеви Анухвского сельсовета – в село Армянское ущелье.
3. Село Меоре Анухва Анухвского сельсовета – в село Анухва Армянская.
4. Село Твана Дурипшского сельсовета – в село Тванаарху.
5. Села Мцарского сельсовета:
   Земо-Мцара – в Верхняя Мцара.
   Квемо-Мцара – в Нижняя Мцара.

по Сухумскому району

1. Села Ахалшенского сельсовета:
   Жирцкали – в Адзыбжара
   Имерцкали – Шубара.
2. Село Шукура Гумистинского сельсовета – в село Маяк.
3. Земо-Эшерский сельсовет – в Верхне-Эшерский сельсовет, а село Земо-Эшера – в село Верхняя Эшера.
4. Село Тависуплебского сельсовета:
   Земо-Яштхва – в Верхняя Яштхва.
   Квемо-Яштхва – в Нижняя Яштхва.

по Гульрипшскому району

Села Октомберского сельсовета:
Земо-Апианча – в Верхняя Апианча.
Квемо-Апианча – в Нижняя Апианча.

по Очамчирскому району

1. Село Агараки Аракичского сельсовета – в село Дача.
2. Село Меоре Арасадзихи Арасадзихского сельсовета – в село Второй Арасадзихи.
3. Села Агу-Бедийского сельсовета:
   Земо-Бедия – во Второй Копит.
   Пирвели Копити – в Первый Копит.
4. Село Ахуца Джгердского сельсовета – в село Гвада Ахуца.
5. Село Меоре Атара Меоре Атарского сельского Совета – в село Атара Армянское.
6. Объединить села: Земо Река и Квемо Река Рекского сельского Совета в одно село и присвоить ему наименование – село Река.
   Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на – утверждение.

3.

Указ о внесении транскрипционных изменений и наименования некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР

Утвердить транскрипцию наименований следующих сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР:

по Гагрскому району

Писать вместо:

Село Алахадэе Алахадзского сельского Совета – село Алахадзы.

Бзипский сельский Совет – Бзыбский сельский Совет.

Села Бзыбского сельского Совета:

Бзипи – Бзыбь

Арасадзихи – Арасадзыхи

Атидата– Атыдата

Села Шафранови Гантиадского сельского Совета – Шафраново.

Села Холодноречснского сельского Совета:

Гребешоки – Гребешок

Чигирипши – Чигирипш

Села Лидзавского сельского Совета:

Инкити –Инкит

Рапяца –Рапыца

Михельрипшский сельский Совет – Микелрипшский сельский Совет.

Село Михелрипш – село Микелрипш

по Гудаутскому району

Аацийский сельский Совет – Аацыйский сельский Совет.

Села этого сельского Совета :

Алдзихи –Алдзыхи

Бынтха – Бынтха

Кутидзра – Кутыдзра

Села Абгаркукского сельского Совета:

Абгархуки– Абгархук

Багикита– Багикыта

Базикита– Базикыта

Села Риапши Агаракского сельского Совета – село Риапш

Села Анухвского сельского Совета:

Абаахзда – Абаахуда

Аджиматвара – Аджматвара

Лашисарди – Лашисард

Села Ачандарского сельского Совета:

Аосирхва – Аосырхва

Джгишырхва – Джгыдырхва

Дзибзири – Дзыбзыр

Квабрута – Квабрюта

Абуа – Хабю

Бармишский сельский Совет – Бармышский сельский Совет.

Село Бармиши – Бармыш

Села Джирхвского сельского Совета:

Бгардвани – Бгардваны

Сиырхва – Сыныхва

Село Арута Дурипшского сельского Совета – село Арюта

Село Арута Куланурхвского сельского Совета – село Арюта

Лихнийский сельский Совет – Лыхненский сельский Совет

Села: Лихни – Лыхны

Алгити – Алгыт

Адалагархику – Адалагархук

Мугудзирхвский сельский Совет – Мугудзырхвский сельский Совет.

Село Мугудзирхва– село Мугудзырхва

Село Гугунирхва – село Гугунырхва

Село Мисра Мугудзырхвского сельского Совета – село Мюссера

Село Абуа Мцарского сельского Совета – село Хабю

Села Отхарского сельского Совета:

Гарпи – Гарп

Мамиджирхва – Мамыджырхва

Псирцхский сельский Совет – Псырцхский сельский Совет.

Село Псирцха – Псырцха

по Сухумскому району

Село Адзигежи Земо-Эшерского сельского Совета – село Адзыгеж

Село Бирджа Келасурского сельского Совета – село Бырджа

Село Кутишха Эшерского сельского Совета – село Кутышха

по Гульрипшскому району

Село Нахари Ажарского сельского Совета – село Нахар
Село Гергемиши Азантского сельского Совета – село Гергемыш.
Села Амткельского сельского Совета:
Амткели– Амткел
Джампали – Джампал
Села Гульрипшского сельского Совета:
Квемо-Гульрипши – Квемо-Гульрипш
Парнаути – Парнаут
Пшапи – Пшап
Село Варче Драндского сельского Совета – село Варча
Село Земо – Гульрипши Мачарского сельского Совета – село Земо – Гульрипш.
Село Герзули Мерхеульского сельского Совета – село Гурзули. .

по Очамчирскому району

Село Джукмури Арадуского сельского Совета – село Джукмур
Села Адзюбжского сельского Совета:
Баглани – Баглан
Балани – Балан
Допуакити – Допуакыт
Кудрахику – Кудрахук
Арасадзихский сельский Совет – Арасадзыхский сельский Совет
Село Арасадзихи – Арасадзыхи
Село Адахида Агу-Бедийского сельского Совета – село Адзхыда
Село Додлани Беслахубского сельского Совета – село Додлан.
Села Ткарчельского сельского Совета:
Атишад –Атышаду
Адзхида – Адзхыда
Акварчапани – Акварчапан
Села Гупского сельского Совета:
Гупи – Гуп
Чацвкити – Чацвкыт
Села Джгердского сельского Совета:
Джиргули – Джиргул
Дгамипи – Дгамиш
Села Квитаульского сельского Совета:
Ахиваа – Ахываа
Абаакити – Абаакыт
Тоумипи – Тоумыш
Село Ахиваа Киндского сельского Совета – Ахываа
Села Моквского сельского Совета:
Аджажви – Аджажв
Адзибжара – Адзыбжара
Джали – Джал
Село Отапи Отапского сельского Совета – село Отап
Село Аквараши Охурейского сельского Совета – село Аквараш

Тамишский сельский Совет – Тамышский сельский Совет.
Село Тамиши – Тамыш
Село Цкриши Тамышского сельского Совета – село Цкрыш
Село Ахиваа Тхинского сельского Совета – село Ахываа

по Гальскому району

Село Вашкудели Отобайского сельского Совета – село Вешкудели.
Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР – на утверждение.

Осн. ЦГАА, ф. 201, оп. 1, д. 131, лл. 584-590.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 519-524.

80.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ 3-ГО СОЗЫВА

9 мая 1955 г.

Исх. № 918-38

УПРАВЛЯЮЩЕМУ ДЕЛАМИ СОВЕТА МИНИСТРОВ АБХАЗСКОЙ АССР ТОВ. ЧАГУНАВА В.Ф.

Сообщаем для сведения, что Указом Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 16 апреля 1955 года отменены Указы Президиума Верховного Совета Грузинской ССР по переименованию некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР.

1. Указ Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 3 сентября 1948 года в части переименования :
   а) села Отрадного Колхидского сельского Совета Гагрского района – в село Сихарули.
   б) Михельрипшского сельского Совета Гагрского района в Салхинойский сельский Совет.
   в) села Демерченц Салхинойского сельского Совета Гагрского района в село Псоусхеви.
   г) села Эстонка Кодорского сельского Совета Гульрипшского района – в село Багишени.
   д) Атара-Армянского сельского Совета Очамчирского района – в Меоре-Атарский сельский Совет.
2. Указ Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 31 июля 1952 года в части переименования:
   а) Ткварчельского сельского Совета Очамчирского района – в Вардисубанский сельский Совет и села Атишаду в село Вардисубани.
   б) Пирвели-Гальского сельского Совета Гальского района – в Наринджованский сельский Совет и села Самквари – в село Наринджовани.
3. Указ Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 11 сентября 1943 года в части переименования Владимировского сельского Совета Гульрипшского района в Кодорский сельский Совет и села Владимировка – в село Кодори.

Управляющий делами Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **В. Ахалая**

Осн. Архив АБИЯЛИ, ф. 5, оп.1, д. 77, л. 43.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 524-525.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

9 мая 1955 г.

Иск. № 918-39

УПРАВЛЯЮЩЕМУ ДЕЛАМИ СОВЕТА МИНИСТРОВ АБХАЗСКОЙ АССР ТОВ. ЧАГУНАВА В.Ф.

Сообщаем для сведения, что Указом Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 16 апреля 1955 года произведены переименования некоторых сельских Советов и сел Абхазской АССР:

по Гагрскому району

1. Село Бзипсхеви Бзипского сельского Совета – в село Бзыбта.
2. Каклианский сельский Совет – в Холодногреченский сельский Совет.
   Села Холодногреченского сельского Совета:
   Каклиани – в Орехово
   Цяпицкаро – в Холодная Речка
3. Села Колхидского сельского Совета:
   Альпури – в Алпийское
   Гагрис Хеоба – в Гагрипста
   Сакартвелос Хеоба – в Грузинское ущелье
   Шадревани – в Фонтанка.
4. Лдзаанский сельский Совет – в Лидзавский сельский Совет, а село Лдзаани – в село Лидзава.
5. Село Бичвинта Лидзавского сельского Совета – в село Пицунда.

по Гудаутскому району

1. Поселок Ахали Афоны – в поселок Новый Афон, а Ахали Афонский поселковый Совет – в Ново-Афонский поселковый Совет.
2. Село Бзисхеви Анухвского сельского Совета – в село Армянское ущелье
3. Село Меоре Анухва Анухвского сельского Совета – в село Анухва Армянская
4. Село Твана Дурипшского сельского Совета – в село Тванаарху
5. Села Мцарского сельского Совета :
   Земо-Мцара – в Верхняя Мцара.
   Квемо-Мцара – в Нижняя Мцара

по Сухумскому району

1. Села Ахалшенского сельского Совета:
   лиЖирцка – в Адзыбжара
   Имершкали – Шубара
2. Село Шукура Гумистинского сельского Совета – в село Маяк.
3. Земо Эшерский сельский Совет – в Верхне-Эшерский сельский Совет, а село Земо-Эшера – в село Верхняя Эшера.
4. Села Тависуплебского сельского Совета:
   Земо-Яштхва – в Верхняя Яштхва.
   Квемо-Яштхва – в Нижняя Яштхва.

по Гульрипшскому району

Села Октомберского сельского Совета:
Земо-Апианчи – в Верхняя Апианча.
Квемо-Апианчи – в Нижняя Апианча.

по Очамчирскому району

1. Село Агараки Аракического сельского Совета – в село Дача.
2. Село Меоре Арасадзихи Арасадзихского сельского Совета – в село Второй Арасадзихи.
3. Села Агу- Бедийского сельского Совета:
   Земо-Бедия – во Второй Копит.
   Пирвели Копити –в Первый Копит.
4. Село Ахуца Джгердского сельского Совета – в село Гвада Ахуца.
5. Село Меоре Атара Меоре-Атарского сельского Совета – в село Атара Армянская.
6. Объединить села: Земо Река и Квемо Река Рекского сельского Совета – в одно село и присвоить ему наименование – село Река.

Управляющий делами Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **В. Ахалая**

Осн. Архив АБИЯЛИ, ф. 5, оп.1, д. 77, л. 43-45.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 525-527.

82.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

9 мая 1955 г.

Исх. № 918-40

УПРАВЛЯЮЩЕМУ ДЕЛАМИ СОВЕТА МИНИСТРОВ АБХАЗСКОЙ АССР ТОВ. ЧАГУНАВА В. Ф.

Сообщаем для сведения, что Постановлением Президиума Верховного Совета Грузинской ССР от 16 апреля 1955 г. внесены транскрипционные изменения и наименовании некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР:

по Гагрскому району

Вместо
Село Алахадзе Алахадзского сельского Совета – село Алахадзы.
Бзипский сельский Совет – Бзыбский сельский Совет
Села Бзыбского сельского Совета:
Бзипи – Бзыбь
Арасадзихи –Арасадзыхи
Атидата –Атыдата
Село Шафранови Гантиадского сельского Совета – Шафраново.
Села Холодноречснского сельского Совета:
Гребешоки – Гребешок
Чигиришши – Чигириши
Села Лидзавского сельского Совета:
Инкити – Инкит

Рапица – Рапица

Михельрипшский сельский Совет – Микелрипшский сельский Совет.

Село Михельрипш – село Микелрипш

по Гудаутскому району

Аацийский сельский Совет – Аацыйский сельский Совет

Села Аацыйского сельского Совета:

Алдзыхл – Алдзыхл

Бынтха – Бынтха

Кутыдзра – Кутыдзра

Села Абгархукского сельского Совета:

Абгархуки –Абгархук

Багикита – Багикыта

Базикита – Базикыта

Село Рпапши Агаракского сельского Совета – село Риапш

Села Анухвского сельского Совета

Абаахдза –Абаахуда

Аджиматвара – Аджматвара

Лашисарди – Лашисард

Села Ачандарского сельского Совета

Аосырхва – Аосырхва

Джындырхва –Джгыдырхва

Дзыбаири – Дзыбаир

Квабрута– Квабруюта

Абуа –Хабю

Бармышский сельский Совет – Бармышский сельский Совет.

Село Бармыши –Бармыш

Села Джирхвского сельского Совета:

Бгардвани – Бгардваны

Сынырхва – Сынырхва

Село Арута – Дурипшского сельского Совета – село Арюта

Село Арута Куланурхвского сельского Совета – село Арюта

Лихнийский сельский Совет – Лыхненский сельский Совет

Лихни – Лыхны

Алгити – Алгит

Адалагархику – Адалагархук

Мугудзирхвский сельский Совет – Мугудзырхвский сельский Совет.

Села Мугудзырхвского сельского Совета

Мугудзирхва – Мугудзырхва

Гугунирхва – Гугунырхва

Мисра – Мюссера

Село Абуа Мцарского сельского Совета – село Хабю

Села Отхарского сельского Совета:

Гарп – Гарп

Мамиджирхва – Мамыджирхва

Псирцхский сельский Совет – Псырцхский сельский Совет.

Село Псирцха – Псырцха.

по Сухумскому району

Село Адзигежи Земо-Эшерского сельского Совета – *село Адзигеж*

Село Бирджа Келасурского сельского Совета село – *Бырджа*

Село Кутишха Эшерского сельского Совета село – *Кутышха*

по Гульрипшскому району

Село Нахари Ажарского сельского Совета – *село Нахар*

Село Гергемиши Азантского сельского Совета – *село Гергемыш.*

Села Амткельского сельского Совета:

Амткели – Амткел

Джапмпали – Джапмпал

Села Гульрипшского сельского Совета:

Квемо-Гульрипши – Квемо-Гульрипш

Парнаути – Парнаут

Пшали – Пшап

Село Варче Дранцского сельского Совета – *село Варча*

Село Земо-Гульрипши Мачарского сельского Совета – *село Земо-Гульрипш.*

Село Герзули Мерхеульского сельского Совета – *село Гурзули.*

по Очамчирскому району

Село Джукмури Арадусского сельского Совета – *село Джукмур*

Села Адзюбжского сельского Совета:

Баглани – Баглан

Балани – Балан

Допуакити – Допуакыт

Кудрахику – Кудрахук

Арасадзихский сельский Совет – *Арасадзыхский сельский Совет*

Село Арасадзихи – *Арасадзыхи*

Село Адзхида Агу-Бедийского сельского Совета – *село Адзхыда*

Село Додлани Беслахубского сельского Совета – *село Додлан.*

Села Ткарчельского сельского Совета:

Атишаду – Атышаду

Адзхида – Адзхыда

Акварчапани – Акварчапан

Села Гупского сельского Совета:

Гупи – Гуп

Чашакити – Чацакыт

Села Джгердского сельского Совета:

Джиргули – Джиргул

Дгамши – Дгамш

Села Квитоульского сельского Совета:

Ахиаа – Ахыаа

Абаакити – Абаакыт

Тоумиши – Тоумыш

Село Ахиаа-Кипдского сельского Совета – Ахыаа

Села Моквского сельского Совета:

Аджажва – Аджажв
Адзибжара – Адзыбжара
Джали – Джал
Село Отапи Отапского сельского Совета – село Отап
Село Аквараши Охурейского сельского Совета с – село Аквараш
Тамишский сельский Совет – Тамышский сельский Совет
Село Тамиши – Тамыш
Село Цкриши Тамышского сельского Совета – село Цкрыш
Село Ахыва Тхинского сельского Совета – село Ахыва

по Гальскому району

Село Вашкудели Отобайского сельского Совета – село Вешкудели

Управляющий делами Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **В. Ахалая**

Осн. Архив АБИЯЛИ, ф. 5, оп. 2, д. 77, л. 46-50.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992, с. 527- 530.

83.

დადგენილება
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომების მიერ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საქმეში დაშვებული დარღვევების შესახებ.

1. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი აღნიშნავს, რომ მშრომელთა დეპუტატების ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომების მიერ ადგილი აქვს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფის საქმეში ზოგიერთ დარღვევას.

2. ერჩიოთ აფხაზეთისა და აჭარის ასსრ უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებს განიხილონ აღნიშნული საკითხი და დასახონ სათანადო ღონისძიებანი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საქმეში არსებულ ნაკლოვანებათა აღმოსაფხვრელად.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ს. როსტიაშვილი**

ქ. თბილისი.
1956 წ. 6 თებერვალი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქ. 1279, ფურ. 1–4.

84.

ᲐᲛᲝᲜᲐᲬᲔᲠᲘ
საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭო
დადგენილება №192
1956 წლის 19 აპრილი, ქ. თბილისი

დაწესებულებებისა და ორგანიზაციებისათვის მიწის ნაკვეთების გამოყოფის შესახებ

სოხუმის რაიონის რუსთაველის სახელობის კოლმეურნეობის მიწებიდან – 2,7 ჰექტარი (უკომპენსაციოდ) სოხუმის საქალაქო საბჭოს ქალაქ სოხუმის ტერიტორიის გასაფართოებლად.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე მ. კუჭავა
საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს საქმეთა მმართველი გ. ჟორჟიკაშვილი

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344, ფურც. 14.

85.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 271
СОВЕТА МИНИСТРОВ АБХАЗСКОЙ АССР от 27 июня 1956 г.

О передаче территорий поселка Маяк Гумистинского сельсовета Сухумского района общей площадью 112, 29 га земель неколхозного пользования в состав городских земель города Сухуми.

В целях размещения растущего комунально-бытового санаторного и индивидуального жилищного городского строительства города Сухуми Совет Министров Абхазской АССР Постановляет:

1. Утвердить решение исполкома Сухумского райсовета депутатов трудящихся от 7 июня 1956 года протокол №20, и передать городу Сухуми территорию поселка Маяк Гумистинского сельсовета Сухумского района, общей площадью 112, 29 га земель неколхозного пользования, в том числе:
   а) земли 17-ти государственных предприятий учреждений и организаций.....34,76 га (список прилагается).
   б) полоса отвода шоссейной дороги Сухуми-Эшера 5, 00 га.
   в) земли по дорогами, ульцами и переулками в поселке Маяк.....18,61 га.
   г) береговая полоса Черного моря..... 12, 50 га.
   д) приусадебные земли личного пользования 634-х хозяйств рабочих, служащих и других не членов колхозов на неколхозных землях 41, 42 га.
2. В связи о передачей городу Сухуми поселка Маяк включить в состав городского населения города Сухуми весь наличный состав неколхозного населения (2549 душ), проживающего в данное время на территории передаваемой городу Сухуми .
3. обязать исполкомы Сухумского районного Совета депутатов трудящихся и Сухумского городского Совета депутатов трудящихся в 2-х недельный срок оформить прием и сдачу вновь передаваемой городу Сухуми территории и внести соответующие изменения в планы границ города Сухуми и Гумистинского сельского Совета, а также и другую земельную документацию города Сухуми и Сухумского райисполкома.

Председатель Совета Министров Абхазской АССР — **А. Лабахуа**
Урправляющий делами Совета Министров Абхазской АССР — **В. Чагунава**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344, ფურც. 4-5.

86.

ПРОТОКОЛ
Установления точных границ, находящихся в пользовании Сухумского Горсовета
Город Сухуми 17 января 1957 года

Во исполнение постановления Совета Министров СССР от 31 декабря 1954 года за № 529 «О едином государственном учете земельного фонда СССР» и, мы, нижеподписавшиеся; старший землеустроитель Сухумского Райисполкома Цатурян Т. В., от Сухумского Горсовета главный архитектор Города Сухуми тов. Литанишвили О. А. и старший геодезист отдела строительства и архитектуры тов. Чаландзе Л. К. от колхоза имени Хрущева Беслетского сельсовета-предсеатель колхоза тов. Каландия Л., от Беслетского сельсовета - предсеатель сельсовета тов. Асмаба и от отдела землеустройства Министерства сельского хозяйства Абхазской АССР инженер геодезист тов. Тимофеев Ф. Д. и землеустроитель тов. Георгиевский Н. А. установили в натуре размеры и точные границы земель, находящихся в пользовании Сухумского Горсовета.
Описание границ:

1. от угла 2- й кооперативной улицы, по смежеству с колхозами имени Хрущева и имени Мичурина до задней границы участка Ломидзе на расстоянии 50 метров от красной линии проселочной дороги, идущей к правлению колхоза имени Хрущева.
2. далее, параллельно проселочной дороге на расстоянии 50 метров протяженностью 210 метров до участка Сохадзе и отсюда граница идет на КЮВ протяжением 20 метров.
3. параллельно проселочной дороге на 78 метров от красной линии последней, протяженностью 260 метров до участка Аркания и отсюда поворачивает на Запад, через участок Аркания, не доходя 40 метров до проезжей дороги.
4. Далее, на расстоянии 40 метров от проезжей дороги, граница идет параллельно этой дороге, протяженностью 620 метров.
5. В северно-западном направлении границы установлена по запроэктированной улице №2 до пересечения с улицей №4 на протяжении 260 метров.
6. Далее по запроектированной улице №4, на растоянии 360 метров граница идет до пересечения с улицей №5. Граница по улице №2 и №4 идет вдоль юго-западного участка колхоза имени Хрущева и сад остается в пользовании колхоза имени Хрущева.
7. Далее граница идет по улице №5, на протяжении 80 метров до крошки старого глинянного карьера и тальвега, выраженного водосбросной канавой и по этой канаве на протяжении 115 метров.
8. Далее по прямой линии на северо-восток до границы приусадебного участка, на протяжении 90 метров и отсюда в северо-западном направлении на протяжении 175 метров до проселочной дороги, идущей от моста через реку Беслетку у кирпичного завода.
9. В юго- восточном направлении граница идет попроселочной дороге на 160 метров до той же водосбросной канавы и от водосбросной канавы до левого берега реки Беслетки на 95 метров.
10. Далее граница идет на юг по левому берегу реки Беслетки до створа 2-ой кооперативной улицы и затем по существующему фактическому пользованию города.

В описанные границы входят земли колхоза имени Хрущева 49.15 га, согласно постановлению Совета Министров Грузинской СССР от 1 июня 1956 года за №261, земли Беслетского сельсовета 11.50 га, в том числе: территория кирпичного завода 8.65га, Сухумского гренозавода Грузшелка, площадью 2.0 га, приусадебные участки 9-ти хозяйств, рабочих и служащих 0.85га, переданные городу Сухуми постановлением Совета Министров Абхазской АССР от 11 апреля 1956 года за №148 и земельный участок колхоза имени Хрущева площадью 0.85га, переданный постановлением Совета Министров Грузинской ССР от 24 ноября 1956 года за №675.

Заявлений и возражений по установленным границам со стороны смежных, землепользователей не последовало.

Старший землеустроитель Сухумского Райисполкома	**Т. Цатурян**
Представитель Сухумского Горисполкома главный архитектор	**О. Литанишили**
Старший геодезист отдела строительства и архитектуры Сухумского Горисполкома	**Л. Чаландзе**
Инженер отдела землеустройства МСХ Абхазской АССР	**Ф. Тимофеев**
землеустроитель	**Н. Георгиевский**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქ. 1344, ფურ. 6-8.

87.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

18 января 1957 г.

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР

тов. Чубинидзе М. Д.

Постановлением Совета Министров Грузинской ССР от 19 апреля 1956 года за № 192 выделено село Маяк из состава Гумистинского сельского Совета Сухумского района И присоединено к городу Сухуми.

Постановлениями Совета Министров Грузинской ССР от 1 июня 1956 года за № 261 и от 24 ноября 1956 года за № 675 изъята часть территории села Беслети, Беслетского сельского Совета Сухумского района, площадью 61,5 га и присоединена к городу Сухуми.

При етом препровождая постановление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР 18 января 1957 года «О выделении села Маяк из Гумистинского сельского Совета Сухумского района и части территории села Беслети, Беслетского сельского Совета того же района и присоединении их к гор. Сухуми», просим ускорить разрешение этого вопроса.

Приложение:

1. Постановление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР «О выделении села Маяк из Гумистинского сельского Совета Сухумского района и части территории села Беслети Беслетского сельского Совета того же района и присоединения их к гор. Сухуми».
2. описание границ части села Беслети.
3. План расширения гор. Сухуми.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **А. Чочуа**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **М. Хашба**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქ. 1344, ფურც. 1.

88.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

19 января 1957 г.

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР
тов. Чубинидзе М. Д.

В дополнение в вашему письму № 913-13 от 16 января 1957 года посылаем вам Постановление Совета Министров Абхазской АССР от 27 июня 1956 года «О передаче территории поселка Маяк Гумистинского сельсовета Сухумского района общей площадью 112, 29 га земель неколхозного пользования в состав городских земель города Сухуми».

Приложение: на 3-х листах.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **А. Чочуа**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344, ფურც. 3

89.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

სოხუმის რაიონის გუმისთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ მაიაკის და ბესლეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ ბესლეთის ტერიტორიის ნაწილის გამოყოფისა და მათი ქალაქ სოხუმზე მიკუთვნების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება სოხუმის რაიონის გუმისთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ მაიაკის და ბესლეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ ბესლეთის ტერიტორიის ნაწილის, 61,5 ჰექტარის რაოდენობით, გამოყოფისა და მათი ქალაქ სოხუმის ფარგლებში შეტანის შესახებ, ქალაქ სოხუმთან ტერიტორიულად მათი შეზრდის გამო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ს. როსტიაშვილი**

ქ. თბილისი.
1957 წლის 31 იანვარი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344, ფურც. 13.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1957 წ. №2.

90.

ბრძანებულება

ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებისა და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტისათვის საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ზოგიერთი საკითხის გადასაწყვეტად გადაცემის შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ადგენს:

1. გადაეცეს საბოლოო გადასაწყვეტად ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებს და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შემდეგი საკითხები:
   ა) დასახლებული პუნქტების ერთი სასოფლო, სადაბო საბჭოს შემადგენლობიდან მეორეში გადაცემა, აგრეთვე რაიონების ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული საზღვრების შეცვლა, ცალკეული დასახლებული პუნქტების, სასოფლო და სადაბო საბჭოების ტერიტორიების სხვა რაიონების შემადგენლობაში გადაცემასთან დაკავშირებით (ავტონომიური რესპუბლიკის, ოლქის საზღვრებში);
   ბ). სასოფლო, სადაბო საბჭოების შექმნა, გაერთიანება და გაუქმება, მათი ადმინისტრაციული ცენტრების გადატანა, აგრეთვე სასოფლო და სადაბო საბჭოების გადარქმევა მათი ცენტრების გადატანასთან დაკავშირებით;
   გ). რაიონული დაქვემდებარების ქალაქებისა და დაბების საზღვრების დადგენა და გაფართოება იმ პირობით, რომ ქალაქის (დაბის) საზღვრების გასაფართოებლად მინის ნაკვეთების გამოყოფა მომხდარია დადგენილი წესის მიხედვით.
2. ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმები და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის საკითხზე თავიანთ ბრძანებულებებსა და გადაწყვეტილებებს აგზავნიან საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში.
3. ცვლილებები ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის შესახებ გამოქვეყნდეს „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს უწყებებში“:
4. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს მორიგი სესიის განსახილველად შეტანილ იქნეს წინადადება საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონი) 14 მუხლის „ე“ პუნქტში სათანადო ცვლილების შეტანის შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის მოადგილე **ლ. დავითაძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. გელდიაშვილი**

ქ. თბილისი
1958 წლის 8 აგვისტო.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1958 წ. №4, გვ. 11-12.

91.

ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ერთ, – სოხუმის რაიონად გაერთიანების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1959 წლის 7 აპრილის წარდგინება აფხაზეთის ასსრ სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ერთ, – სოხუმის რაიონად გაერთიანების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **მ. ჩუბინიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. გელდიაშვილი**

ქ. თბილისი.
1959 წ. 10 აპრილი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1959 წ. №3 (90) გვ. 4.

92.

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებათა შესახებ

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1960 წლის 12 იანვრის ბრძანებულებით სოხუმის რაიონის ოქტომბრის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები – ზეგანი, ეერხნი-აპიანჩი, ნიჟნი-აპიანჩი და მიეკუთვნა ამავე რაიონის წებელდის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №5, გვ. 20-21.

93.

ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებათა შესახებ

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1960 წლის 3 აგვისტოს ბრძანებულებით ოჩამჩირის რაიონის არადუს სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფელი ცაგერა და მიეკუთვნა ამავე რაიონის ქოჩარის სასოფლო საბჭოს.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ამავე ბრძანებულებით გუფის სასოფლო საბჭოს ტერიტორიაზე შეიქმნა სოფელი და ენოდა ახალი აკვასკია, რომელიც ადმინისტრაციულად დაექვემდებარა ოჩამჩირის რაიონის ბესლახუბის სასოფლო საბჭოს.

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №11, გვ. 13.

94.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა
1961 წლის 1 ივლისისათვის

გ ა გ რ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ.კმ. – 772,4
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო -
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი - 53

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1 მიქელრიფშის სას. საბჭო
სალხინო
მიქელრიფში
ნაბლიანი
ჩანჩქერი
ცოდნისკარი
დემერჩენც

2. ლესელიძის სას. საბჭო
ლესელიძე
სალმე
სულევო

3. ნაკადულის სას. საბჭო
ნაკადული
ვაშლოვანი
ზეგანი
მუხრანი
კლდიანი

4. განთიადის სას. საბჭო
განთიადი
წალკოტი
შაფრანოვო
ხეივანი
კულტუბანი

5. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
ველი
აჩმარდა
მენდელეევო
კლდეკარი

6. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხაშუფსა
ვაკე
იმერხევი

7. ხოლოდნორეჩისკის სას. საბჭო
ორეხოვო
გრებეშოკი
ჩიგირიფში
ხოლოდნაიარეჩკა

8. კოლხიდის სას. საბჭო
კოლხიდა
გაგრაპსტა
ზემო ხევი
ალპიისკოე
დაბა
კირპიჩნოე
ოტრადნოე
ფანტანკა
გრუზინსკოე უშჩელიე

9. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძი

10. ბზიბის სას. საბჭო
ბზიბი
აკვარა
არასაძიხი
ათიძთა
იფნარი
ძიხჩა
ბზიბტა

11. ლიძავის სას. საბჭო
ლიძავა
რაფიცა
აძიჯქვა
ინკითი
პიცუნდა

12. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გაგრა

გალის რაიონი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 328კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – გალი
მანძილი ქ. გალიდან ამ სადგურამდე – 1 კმ.

ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24

დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
დაბა –
სოფელი – 90

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. პირველი გალის სას. საბჭო
სამქვარი
ზემო-გალი
ლეკუმხარა
კოხორა

2. მზიურის სას. საბჭო
მზიური
პატრახუნა
შაშიკვარა
მახუნჯია

3. საბერიოს სას. საბჭო
საბერიო
ნაჯიხური
ფართონოხორი
ღვაშიგვერდი
სამარქვალო
შქაშისუკი

4. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლ ე კ უ ხ ო ნ ა
ლეჭარაია
ტირგალიშკა

5. დიხაზურგის სას. საბჭო
დ ი ხ ა ზ უ რ გ ა
ზენი
ოცარცე

6. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
ც ხ ი რ ი
რეჩხი
ფართოღალი
ხოლე

7. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭ უ ბ უ რ ხ ი ნ ჯ ი
ზენი
პიურველი აკვაღა
ჭყონხუმლა
მეორე აკვაღა

8. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნ ა ბ ა კ ე ვ ი
ზენი
ეწერი

9. ქვემო ბარღების სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
ბოგვეთი
საბჭოთა ჩაი
ფიცარგალი

10. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
საშამუგიო
საბუთბაიო
ხუმუშქური
თხინაშკარი
აკვარიკა

11. თაგილონის სას. საბჭო
თ ა გ ი ლ ო ნ ი
სალხინო

12. სიდის სას. საბჭო
ს ი დ ა

13. ფიჩორის სას. საბჭო
ფ ი ჩ ო რ ი
ნაქარგალი
ნაჭკადუ

14. ოტობაიის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ტ ო ბ ა ი ა
ქვიშონა
ვოშკუდელი
ოკვინორე
ზარწუფა
მეორე ოტობაია
რამი

15. რეფოშეშელეთის სას. საბჭო
რ ე ფ ო-ე ნ ე რ ი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური

16. ოქუმის სას. საბჭო
ო ქ უ მ ი
აგვავერა
სამელაიო
საბუღისკერიო

17. გუდავის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე გ უ დ ა ვ ა
ოხურეი
პირველი გუდავა
ანარია

18. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზ ე მ ო - ღ უ მ უ რ ი შ ი
ფართოგალი
ქვემო ღუმურიში

19. აჩიგვარის სას. საბჭო
ა ჩ ი გ ვ ა რ ი
ტოგონი
ფუნყური
ბულიშხინჯი
ოხურეი
გუდავა

20. მუხურის სას. საბჭო
მ უ ხ უ რ ი
საბულისკერიო
პირველი შეშელეთი

21. ბედიის სას. საბჭო
ბ ე დ ი ა
ფშაური
სახახუბიო

22. წარჩის სას. საბჭო
წ ა რ ჩ ე
ნახინგუ
ფშაური
ფუნყური

23. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩ ხ ო რ თ ო ლ ი

24. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ოკვინორე
გაგიდა
დიხაგუძბა

25. გალის საქ. საბჭო
ქ. გ ა ლ ი

გ უ დ ა უ თ ი ს რ ა ი ო ნ ი

ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1640,0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე- 442კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო - 1
სასოფლო საბჭო – 20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –1
სოფელი – 110

1. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

2. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
ახვაჯა
აჯახუ
ამპარაარხუ

3. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
შლარა
ჩერქეზიხუ
ცუძახა
ანშაშთუქ

4. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
აჯხახარა
მაზიხვა

5. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
არაშახუ
ამბარა
აფცხვა
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპნვა

6. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ი
ყაბნა
მამიჯირხვა
გარფი
ბაჩა

7. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

8. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
სინირხვა
აქვაჩანხუ
აფშანხვარა
ახუნა
ბგარდვანი
კვანაფა

9. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
ბაალარხვა
ალახაშხუ
აკვასქემნა

10. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
არუთა
აბგარა
ტვანაარხუ
ათარხაბლა

11. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
ხეცკვარა
აძლაგარა
აჯიმჩიღრა
აძლაგარხუქ
პაფშირა
მზახვა
ბამბორა

12. პრიმორის სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
აჭანვა
აძღაფშა
გოგირდწყალი

13. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგავერა
თამკვაჩ-იგვავერა
თასრაყვა
აჩკანა
არუთა
წვიშაარხუ
ადეიგვარა
ოსიაარხო

14. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
ცოუხვა
ბაზიქითა
აბახვამცა
ბალიქითა
თასრაყვა

15. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
ქვაბრუთა
წვინდირთა
აოსირხვა
აუალიცა
ხაბიუ
ძიბზირი
ჯგიდირხვა

16. მწარის სას. საბჭო
შ უ ა მ თ ა
ვერხნი მწარა
ნიჟნი მწარა
ხაბიუ
აძუსთა

17. ააცის სას. საბჭო
ა ა ც ი
ბინთხა
კუტიძრა
ალძიხი
ალრა

18. ანუხვის სას. საბჭო
ა ნ უ ხ ვ ა
ლაშფსარდი
აქვაჩა
აჩირხა
ბამბუკოვანი
ანუხვა არმიანსკოე
არმიანსკოე უშჩელიე
ვესიოლოვკა
აჯმატვარა
აუძხა
აბაახუდა
აკუი

19. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა
ციტრუსოვანი
ოქტომბერი

20. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

21. ახალი ათონის სადაბო საბჭო
ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

22. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

ო ჩ ა მ ჩ ი რ ი ს რ ა ი ო ნ ი

ცენტრი – ქ. ოჩამჩირე

ტერიტორია კვ.კმ. – 1868,6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – ოჩამჩირე
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 25
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი –113

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახივა
ჯობრია
ბაღლანი
დოპუაქითი
კუდრახუკ
ახალდაბა
წყურგილი
ბალანი

2. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

3. ათარა არმიანსკოეს სას. საბჭო
ა თ ა რ ა ა რ მ ი ა ნ ს კ ო ე
ფსკალი
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ალაფანკვარა

4. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ნაოჩი
წქრიში
ანუარხუ
ნაღბოუ

5. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ლეფონა
ახივა

6. ახალკინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ კ ი ნ დ ღ ი

7. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუნა
გურჩხი
დღამში
ღვადა
ჯირღული
აბააჟახუ
ღვადაახუნა

8. კვიტოულის სას. საბჭო
კ ვ ი ტ ო უ ლ ი
აბააქითი
ბზანა
ახივაა
თოუმიში
კერკენ

9. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
ჯალ-აფსუა
აძიბჟარა
ჯალი
მერკულა
აჯაჟვი

10. ქოჩარის სას. საბჭო
ქ ო ჩ ა რ ა
ცხენისწყალი
ჭლოუ
ლაბრა

11. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

12. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
არაჟპარა
ანდროუ
აქიდრა

13. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აბღიღდარა
აძხიდა
აყვარჩაფანი

14. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
ჩანექითი
ფადგუ
აჯამფაზრა
აგვაკერა
აკვასკე
ზაგანი

15. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
კაციპაბლა
ურთა
საჩაჩხალია
აყვარაში

16. თხინის სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
ახივაა
აბააუახუ

17. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

18. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ ა გ უ
ვტოროი არასაძიხი
არასაძიხი

19. აგუ-ბედიის სას. საბჭო
ა გ უ - ბ ე დ ი ა
მიშველი
აჯრა
პატრახუწა
ქვალონი
ახეცარა

ვტოროი კოპიტ
პერვი კოპიტ
აძხიდა
ნარდუხეუ
ოხოჯა

20. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
საჩინო
ჯგერიანი

21. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

22. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
დოდლანი
აბჟააფთრა

23. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
სუკი
ოხურეი
ზენი
ნაგვალოუ

24. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

25. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ცაგერა
ცხენისწყალი
ჯუკმური

26. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ე

ს ო ხ უ მ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ.– 3381,0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე –
მახლობელი რკ/გ. სადგური – სოხუმი
ადმინისტრაციული ერთეულ. რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24

დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 155

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ახალშენის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ შ ე ნ ი
მთისკალთა
ცუმური
სათავე
შუბარა
ოჭუბურე
აძირბჟარა
გუმა

2. მთისუბნის სას. საბჭო
მ თ ი ს უ ბ ა ნ ი
სტარუშკინო
ქვალონი
წყურგილი
ტბეთი
ნახშირა

3. ვერხნი ეშერის სას. საბჭო
ვ ე რ ხ ნ ი ე შ ე რ ი
აძიგეიი
უაზაბაა
ამბა-რიხუნა
აღდარა

4. გუმისთის სას. საბჭო
ლ ე ჩ ქ ო ფ ი
აჩადარა
გუმისთა

5. კელასურის სას. საბჭო
კ ე ლ ა ს უ რ ი
ბირჯა
ლეკუხონა
აკაფა
გვარდა
ლინდა

6. ოდიშის სას. საბჭო
ო დ ი შ ი
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე
ქვემო ლინდა

7. ბესლეთის სას. საბჭო
ა ბ უ ა ყ ვ ა
ქვემო ბირცხა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ახალსოფელი
ვოლოდარსკოე
ძიღუტა
ალექსეევკა
კელასური

8. შრომის სას. საბჭო
შ რ ო მ ა
ზეგანი
ამზარა
აპიანდა
კამანი

9. ფსხუს სას. საბჭო
ფ ს ხ უ
ბიტაგა
აგურიფსთა
სერებრიანოე
რიკზა
რეშეევიე
სანჩარა

10. თავისუფლების სას. საბჭო
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა
ვერხნი იაშთხვა
გორანა
ნიჟნი იაშთხვა

11. ეშერის სას. საბჭო
ე შ ე რ ა
კუტიშხა
გვანდრა
შიწკვარა

12. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ზიმა
ქვაბჩარა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ბუძუგური
მარცხენა პტიში
მარჯვენა პტიში
ნახარი
ზემო აჟარა
მრამბა
მარცხენა გენწვიში
მარცხენა გენწვიში
ხუტია
გვანდრა
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა

13. აზანთის სას. საბჭო
გ ე რ გ ე მ ი შ ი
აზანთა
კირნათი
თხილოვანი
აბლუხვარა
კელასური

14. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

15. ვლადიმიროვკის სას. საბჭო
ვ ლ ა დ ი მ ი რ ო ვ კ ა
ესტონკა
შმათი
ხუმუშქური

16. გულრიფშის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო გ უ ლ რ ი ფ შ ი
ფშაფი
მეორე ბაგაჟიაფშთა
პირველი ბაგაჟიაფშთა
ფარნაუთი
აგუძერა

17. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა
ზემო ფშაფი
შაუმიანოვკა
ათარბეკოვკა
ქვემო ფშაფი
ბაბუშარა
ვარჩა
ყორასი
ოჯხბინა

18. ამტყელის სას. საბჭო
ა მ ტ ყ ე ლ ი
ჯამპალი
გეორგიევსკოე
ბუდუკი
პანტა
შუამთა
ამზარა
ყადა

19. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არლუნია
ზემო ლათა
კადარი
მარდახუჭი
ნეძონა
ქვენობანი
ზენობანი
მიასნიკოვკა

20. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
კელასური
ქვემო მერხეული
ზემო გულრიფში
ვარდისუბანი

21. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ზემო მაჭარა
ღურზული
ჩერნიგოვკა

22. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ჭალა
ხუმუშქური
ჩერნიგოვკა
ნაა
ტეხი

23. ოქტომბრის სას. საბჭო
ო ქ ტ ო მ ბ ე რ ი
აგიში
კელასური
მეტელეევკა
მარანი

24. ნებელდის სას. საბჭო
ნ ე ბ ე ლ დ ა
ქვემო წყარო
ზემო წყარო

აჭანდარა
წიფლოვანი
მზისეული

მრამბა
ველი
ზეგანი

ვერხნი აპიანჩა
ნიჟნი აპიანჩა

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1961 წლის 1 ივლისისათვის. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საბჭოების მუშაობის საკითხების განყოფილება. თბილისი, 1961, გვ. 116-129.

95.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

საქართველოს სსრ რაიონული დაქვემდებარების რიგი ქალაქის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიისათვის მიკუთვნებისა და ზოგიერთ სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ ცვლილებათა შესახებ

საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის ხელმძღვანელობის გაუმჯობესების მიზნით, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის 1962 წლის ნოემბრის პლენუმის გადაწყვეტილებათა შესაბამისად, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი **ადგენს:**

2. დამტკიცდეს წარდგინებანი:

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა:

რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების გაგრის და ოჩამჩირის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიისათვის მიკუთვნების შესახებ;

გუდაუთის რაიონის ახალი ათონის სადაბო საბჭოს გაგრის საქალაქო საბჭოსათვის ადმინისტრაციულად დაქვემდებარების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი, 1962 წლის 30 დეკემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1, გვ. 7-9.

96.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა
საქართველოს სსრ რაიონების გამსხვილების შესახებ

საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის ხელმძღვანელობის გაუმჯობესების მიზნით, საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის 1962 წლის ნოემბრის პლენუმის გადაწყვეტილებათა შესაბამისად, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ადგენს:

3. დამტკიცდეს წარდგინებანი:

ა) აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა:

გუდაუთისა და გაგრის რაიონების გაერთიანების შესახებ ერთ გუდაუთის რაიონად, ცენტრით ქალაქ გუდაუთაში, სოხუმის რაიონის ეშერისა და ვერხნი ეშერის სასოფლო საბჭოების გუდაუთის რაიონისათვის მიკუთვნებით;

სოხუმისა და ოჩამჩირის რაიონების გაერთიანების შესახებ – ერთ ოჩამჩირის რაიონად, ცენტრით ქალაქ ოჩამჩირეში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი. 1963 წლის 2 იანვარი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1, გვ. 9-11.

97.

კანონი

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცებისა და საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონის) 19, 20, 107, 108, 109 და 110 მუხლებში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1963 წლის 23 ნოემბრის ბრძანებულება „საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნის შესახებ".

ამასთან დაკავშირებით შეტანილ იქნეს ცვლილებები და დამატებები საქართველოს სსრ კონსტიტუციის 19, 20, 107, 108, 109 და 110 მუხლებში და ეს მუხლები ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

მუხლი 20. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედგება: გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმის, გაგრის, ოჩამჩირისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონების შემადგენლობაში არ შედიან.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი, 1963 წლის 25 დეკემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №36, გვ. 1047-1049.

98.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ადგენს:

შეიქმნას საქართველოს სსრ შემდეგი რაიონები და ამასთან დაკავშირებით გატარდეს ზოგიერთი სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებები:

20. დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება:

ა) გუდაუთის რაიონიდან მიქელრიფშის, ლესელიძის, ნაკადულის, განთიადის, ბაღნარის, ხაშუფსის, ხოლოდნაიარეჩკის, კოლხიდის, ალახაძის, ბზიბის, ლიძავის სასოფლო საბჭოების ტერიტორიის, გაგრის საქალაქო საბჭოდან –პიცუნდის სადაბო საბჭოს ტერიტორიის გამოყოფისა და მათგან გაგრის რაიონის შექმნის შესახებ ცენტრით ქალაქ გაგრაში;

ბ) რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქ გაგრის რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიაზე მიკუთვნებისა და მისი ადმინისტრაციულად გაგრის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოსათვის დაქვემდებარების შესახებ.

ახალი ათონის სადაბო საბჭოს ადმინისტრაციულად გუდაუთის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოსათვის დაქვემდებარების შესახებ;

გ) რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქ ოჩამჩირის რაიონული დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიაზე მიკუთვნებისა და მისი ადმინისტრაციულად ოჩამჩირის რაიონის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოსათვის დაქვემდებარების შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი.
1964 წლის 23 დეკემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1964 წ. №36, გვ. 941-946.

99.

კანონი

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა

„საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცებისა და საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონი) 19, 20, 21, 107, 108, 109 მუხლებში ცვლილებათა და დამატებათა შეტანის თაობაზე

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1964 წლის 23 დეკემბრის ბრძანებულება „საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ".

ამასთან დაკავშირებით შეტანილ იქნეს სათანადო ცვლილებანი და დამატებანი საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონის) 19, 20, 21, 107, 108, 109 მუხლებში და ეს მუხლები ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით:

მუხლი 20. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა შედგება: გაგრის, გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის რაიონებისაგან და ქალაქების: სოხუმისა და ტყვარჩელისაგან, რომლებიც რაიონების შემადგენლობაში არ შედიან.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი.
1964 წლის 26 დეკემბერი.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1964 წ. №36, გვ. 957-958.

100.

АБХАЗСКАЯ АССР

Административно-территориальное деление. Январь 1965 года

Столица – г. Сухуми (83 тыс. чел.)
Дата образования республики – 4 марта 1921 года
Территория в тыс. кв. км. – 8,6
Население в тыс. – 450
в том числе: городское – 181, сельское – 269
Расстояние от Москвы до Сухуми – 1987 км
Расстояние от Тбилиси до Сухуми – 405 км

Число административно-территориальных единиц:

районов — 5
городов республиканского (АССР) подчинения — 2
городов районного подчинения — 4
поселков городского типа — 2
сельсоветов — 104

Районы и районные центры

Наименование района Наименование районного центра
Гагрский г. Гагра
Гальский г. Гали
Гудаутский г. Гудаута
Гульрипшский с. Гульрипши
Очамчирский г. Очамчире

Города республиканского (АССР) подчинения

Наименование города год образования
Сухуми 1848*
Ткварчели 1942

*Указан год преобразования Сухуми в город с одновременным утверждением его административным центром Сухумского округа. Как поселение Сухуми возник в 1785 г. в связи с постройкой крепости Сухум-Кале.

Города районного подчинения

Наименование города год образования в какой район входит
Гагра 1933 Гагрский
Гали 1932 Гальский
Гудаута 1926 Гудаутский
Очамчире 1926 Очамчирский

Поселки городского типа

Наименование поселка год образования в какой район входит
Новый Афон 1938 Гудаутский
Пицунда 1963 Гагрский

СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года, М., 1965, с. 412-413.

101.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისათვის

გაგრის რაიონი
ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ.კმ. – 772,4.
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა – 1
სოფელი – 48

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გაგრა

2. პიცუნდის სად. საბჭო
დაბა პიცუნდა

3. მიქელრიფშის სას. საბჭო
სალხინო
მიქელრიფში
ნაბლიანი
ჩანჩქერი
ცოდნისკარი
დემერჩენც

4. ლესელიძის სას. საბჭო
ლესელიძე
სალმე
სულევო

5. ნაკადულის სას. საბჭო
ნაკადული
ვაშლოვანი
ზეგანი
მუხნარი
კლდიანი

6. განთიადის სას. საბჭო
განთიადი
წალკოტი
შაფრანოვო
ხეივანი
კულტუბანი

7. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
ველი
აჩმარდა
მენდელეევო
კლდეკარი

8. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხაშუფსა
ვაკე
იმერხევი

9. ხოლოდნორეჩისკის სას. საბჭო
ორეხოვო
გრებეშოკი
ჩიგირიფში
ხოლოდნაია რეჩკა

10. კოლხიდის სას. საბჭო
კოლხიდა
გაგრაპსტა
ზემო ხევი
ალპიისკოე
ოტრადნოე
გრუზინსკოე უშჩელია

11. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძი

12. ბზიბის სას. საბჭო
ბზიბი
აკვარა
არასაძიხი
ათიძთა
იფნარი
ძიხჩა
ბზიბტა

13. ლიძავის სას. საბჭო
ლიძავა
რაფიცა
აციჯქვა

გალის რაიონი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,7
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე –328კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გალი
მანძილი ქ. გალიდან ამ სადგურამდე – 1 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი – 90

1. გალის საქ. საბჭო
ქ. გ ა ლ ი

2. პირველი გალის სას. საბჭო
ს ა მ ქ ვ ა რ ი
ზემო გალი
ლეკუმხარა
კოხორა

3. მზიურის სას. საბჭო
მ ზ ი უ რ ი
პატრახუნა
შაშიკვარა
მახუნჯია

4. საბერიოს სას. საბჭო
ს ა ბ ე რ ი ო
ნაჯიხური
ფართონოხორი
ღვაშიგვერდი
სამარქვალო
შქაშისუკი

5. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლ ე კ უ ხ ო ნ ა
ლეჭარაია
ჟირგალიშქა

6. დიხაზურგის სას. საბჭო
დ ი ხ ა ზ უ რ გ ა
ზენი
ოცარცე

7. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
ც ხ ი რ ი
რეჩხი
ფართოგალი
ხოლე

8. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭ უ ბ უ რ ხ ი ნ ჯ ი
ზენი
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა
მეორე აკვაღა

9. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნ ა ბ ა კ ე ვ ი
ზენი
ენერი

10. ქვემო ბარღების სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
ბოგეეთი
საბჭოთა ჩაი
ფიცარგალი

11. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
საშამუგიო
საბუთბაიო
ხუმუშქური
თხინაშკარი
აკვარიკა

12. თაგილონის სას. საბჭო
თ ა გ ი ლ ო ნ ი
სალხინო

13. სიდის სას. საბჭო
ს ი დ ა

14. ფიჩორის სას. საბჭო
ფ ი ჩ ო რ ი
ნაქარგალი
ნაჭკადუ

15. ოტობაიის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ტ ო ბ ა ი ა
ვეშკუდელი
ოკვინორე
ზარწუფა
მეორე ოტობაია
რამი
ქვიშონა

16. რეფოშეშელეთის სას. საბჭო
რ ე ფ ო-ე ნ ე რ ი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური

17. ოქუმის სას. საბჭო
ო ქ უ მ ი
აგვავერა
სამელაიო
საბულისკერიო

18. გუდაეის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე გ უ დ ა ე ა
ოხურეი
პირველი გუდავა
ანარია

19. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ღ უ მ უ რ ი შ ი
ფართოგალი
ქვემო ღუმურიში

20. აჩიგვარის სას. საბჭო
ა ჩ ი გ ვ ა რ ა
ტოგონი
ფუნყური
ბულიშხინჯი
ოხურეი
გუდავა

21. მუხურის სას. საბჭო
მ უ ხ უ რ ი
საბულისკერიო
პირველი შეშელეთი

22. ბედიის სას. საბჭო
ბ ე დ ი ა
ფშაური
სახახუბიო

23. ნარჩის სას. საბჭო
ნ ა რ ჩ ე
ნახინგუ
ფშაური
ფუნყური

24. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩ ხ ო რ თ ო ლ ი

25. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ოკვინორე
გაგიდა
დიხაგუძბა

გ უ დ ა უ თ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1640,0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა – 1
სოფელი – 110

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

2. ახალი ათონის სად. საბჭო
დ ა ბ ა ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

3. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
ნანიგვართა

4. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
ახვაჯა
აჯახუ
ამპარაარხუ

5. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
შლარა
ჩერქეზიხუ
ცუძახა
ანპაშთუქ

6. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
აჯხახარა
მაზიხვა

7. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
არაშახუ
ამბარა
აფცხვა
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპნვა

8. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ი
ჟაბნა
მამიჯირხვა
გარფი
ბაჩა

9. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხვა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

10. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
სინირხვა
აქვაჩარხუ
აფშანხვარა
ახუწა
ბგარდვანი
კვანაფა

11. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
ბაალარხვა
ალახაშხუ
აკვასქემნა

12. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
არუთა
აბგარა
ტვანაარხუ
ათარხაბლა

13. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
ხეცკვარა
აძლაგარა
აჯიმჩილრა
აძლაგარხუქ
პაფშირა
მზახვა
ბამბორა

14. პრიმორის სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
აჭანვა
აძღაფშა
გოგირდწყალი

15. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგავერა
თამკვაჩ-იგვავერა
თასრაყვა
აჩკანა
არუთა
წვიშაარხუ
ადეიგვარა
ოსიაარხუ

16. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
ცოუხვა
ბაზიქითა
აბახვამცა
ბაღიქითა
თასრაყვა

17. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
ქვაბრუთა
წვინდირთა
აუალიცა

ხაბიუ
ძიბზირი
ჯგიდირხვა
აოსირხვა

18. მწარის სას. საბჭო
შუამთა
ვერხნი მწარა
ნიჟნი მწარა
ხაბიუ
აძუსთა

19. ააცის სას. საბჭო
აააცი

ბინთხა
კუტიძრა
ალძიხი
ალრა

20. ანუხვის სას. საბჭო
ანუხვა
ლაშფსარდი
აქვაჩა
აჩირხა
ბამბუკოვანი
ანუხეა არმიანსკოე
არმიანსკოე უშჩელიე

ვესიოლოვკა
აჯმატვარა
აუძხა
აბაახუდა
აკუი

21. ფსირცხის სას. საბჭო
ფსირცხა
ციტრუსოვანი
ოქტომბერი

22. ახალსოფლის სას. საბჭო
ახალსოფელი

გულრიფშის რაიონი
ცენტრი – ს. ქვემო გულრიფში

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 395კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 10 კმ.
უახლოესი რკ/გ. სადგური – დრანდა
მანძილი სოფ. ქვემო გულრიფშიდან ამ სადგურამდე –4 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 14
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 94

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გულრიფშის სას. საბჭო
ქვემო გულრიფში
ფშაფი
მეორე ბაგაუიაფშათა
პირველი ბაგაუიაფშათა
ფარნაუთი
აგუძერა

2. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბაბუშარა
ვარჩა
ყორასი
ოჯიბინა

3. აჟარის სას. საბჭო
ქვემო აჟარა
ზიმა
ქვაბჩარა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ბუძუგური
მარცხენა პტიში
მარჯვენა პტიში
ნახარი
ზემო აჟარა
მრამბა
მარცხენა გენწვიში
მარჯვენა გენწვიში
ხუტია
გვანდრა
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა

4. აზანთის სას. საბჭო
გერგემიში
აზანთა
კირნათი
თხილოვანი
აბლუხვარა
კელასური

5. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბაღმარანი
ალექსანდროკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

6. ელადიმიროკის სას. საბჭო
ვლადიმიროკა
ესტონკა
შმათი
ხუმუშქური

7. დრანდის სას. საბჭო
დრანდა
ზემო ფშაფი
შაუმიანოკა
ათარბეკოკა
ქვემო ფშაფი

8. ამტყელის სას. საბჭო
ამტყელი
ჯამპალი
გეორგიევსკოე
ბუდუკი
პანტა

შუამთა
ამზარა
ყადა

9. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არლუნია
ზემო ლათა
კადარი
მარდახუჭი
ნეძონა
ქვენობანი
ზენობანი
მიასნიკოვკა

10. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
კელასური
ქვემო მერხეული
ზემო გულრიფში
ეარდისუბანი

11. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ზემო მაჭარა
ღურზული
ჩერნიგოვკა

12. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ჭალა
ხუმუშქური
ჩერნიგოვკა
ნაა
ტეხი

13. ოქტომბრის სას. საბჭო
ო ქ ტ ო მ ბ ე რ ი
აგიში
კელასური
მეტელევკა
მარანი

14. ნებელდის სას. საბჭო
ნ ე ბ ე ლ დ ა
ქვემო წყარო
ზემო წყარო
აჭანდარა
წიფლოვანი
მზისეული
მრამბა
ველი
ზეგანი
ვერხნი აპიანჩა
ნიჟნი აპიანჩა

ოჩამჩირის რაიონი
ცენტრი – ქ. ოჩამჩირე

ტერიტორია კვ.კმ. – 1868,6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54კმ.
უახლოესი რკ/გ. სადგური – ოჩამჩირე
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 25
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
დაბა –
სოფელი - 113

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ე

2. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახივა
ჯობრია
ბაღლანი
დოპუაქითა
კუდრახუკ
ახალდაბა
წყურგილი
ბალანი

3. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

4. ათარა არმიანსკოეს სას. საბჭო
ა თ ა რ ა-ა რ მ ი ა ნ ს კ ო ე
ფსკალი
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ალაფანკვარა

5. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ნაოჩი
წქრიში
ანუარხუ
ნაღბოუ

6. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ლეფონა
ახივა

7. ახალკინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ კ ი ნ დ ღ ი

8. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუწა
გურჩხი
დღამში
ღვადა
ჯირღული
ღვადაახუნა
აბააჟვახუ

9. კვიტოულის სას. საბჭო
კ ვ ი ტ ო უ ლ ი
აბააქითა
ბზანა
ახივაა
თოუმიში

კერკენ

10. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
ჯალ-აფსუა
აძიბუარა
ჯალი
მერკულა
აჯაუვი

11. ქოჩარის სას. საბჭო
ქ ო ჩ ა რ ა
ცხენისწყალი
ჭლოუ
ლაბრა

12. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

13. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
არატპარა
ანდროუ
აქიდრა

14. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აბღიღდარა
აძხიდა
აყვარჩაფანი

15. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
ჩანექითი
ფადგუ
აჯამფაზრა
აგვაეერა

აკვასკე
ზაგანი

16. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
კაციჰაბლა
ურთა
საჩაჩხალია
აყვარაში

17. თხინიხ სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
ახივაა
აბააყვახუ

18. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

19. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ ა გ უ
ეტოროი არასაძიხი
არასაძიხი

20. აგუ-ბედიის სას. საბჭო
ა გ უ-ბ ე დ ი ა
მიშველი
აჯრა
პატრახუნა
ქვალონი
ახეცარა
ეტოროი კოპიტ
პერვი კოპიტ
აძხიდა
ნარდუხეუ
ოხოჯა

21. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
საჩინო
ჯგერიანი

22. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

23. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
დოდლანი
აბჭააფთრა

24. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
სუკი
ოხურეი
ზენი
ნაგვალოუ

25. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

26. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ცაგერა
ცხენისწყალი
ჯუკმური

სოხუმის რაიონი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ.–1546,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – სოხუმი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 10
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 61

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. ახალშენის სას. საბჭო
ახალშენი
მთისკალთა
ცუმური
სათავე
შუბარა
ოჭუბურე
აძიბჟარა
გუმა

2. ვერხნი ეშერის სას. საბჭო
ვერხნი ეშერი
აძიგეჟი
უაზაბაა
ამბა-რიხუწა
აღდარა

3. გუმისთის სას. საბჭო
ლეჩქოფი
აჩადარა
გუმისთა

4. კელასურის სას. საბჭო
კელასური
ბირჯა
ლეკუხონა
აკაფა
გვარდა
ლინდა

5. ოდიშის სას. საბჭო
ოდიში
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე
ქვემო ლინდა

6. ბესლეთის სას. საბჭო
აბჟაყვა
ქვემო ბირცხა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ახალსოფელი
ვოლოდარსკოე
ძიღუტა
ალექსეევკა
კელასური

7. შრომის სას. საბჭო
შრომა
ზეგანი
ამზარა
აპიანდა
კამანი
მთისუბანი
სტარუშკინო
ქვალონი
წყურგილი
ტბეთი
ნახშირა

8. ფსხუს სას. საბჭო
ფსხუ
ბიტაგა
აგურიფსთა
სერებრიანოე
რიკზა
რეშევიე
სანჩარა

9. თავისუფლების სას. საბჭო
თავისუფლება
ვერხნი იაშთხვა
გორანა
ნიჟნი იაშთხვა

10. ეშერის სას. საბჭო
ეშერა
კუტიშხა
გვანდრა
შიწკვარა

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისათვის, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის საბჭოების მუშაობის საკითხების განყოფილება. გამოცემა მესამე. თბ., 1966, გვ. 111-123.

102.

УКАЗ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР

Во изменении указов Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 14 декабря 1957 года и от 3 июля 1958 года по вопросу переименования некоторых сел Абхазской АССР, Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

1. Отменить указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 20 августа 1948 года в части переименования села Мехадыр Мехадырского сельского Совета - в село Накадули и Мехадырского сельского Совет - в Накадульский сельский Совет.
   Села хизаруха Латского сельского Совета - в село Недзона.
2. Переименовать нижеследующие населенные пункты Абхазской АССР

по Гудаутскому району

1. Село Бамбуковани Анухнского сельского Совета - в село Акаламра.
2. Село Гогирдцкали Приморского сельского Совета - в село Арсаул.
3. Село Шуамта Мцарского сельского Совета- в село Чирюта.

по Гульрипшскому району

Село Тхиловани Азантского сельского Совета - в село Арасара
Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Б. Шинкуба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Ш. Лакоба**

г. Сухуми.
17 апреля 1967 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 308-309.

103.

ბრძანებულება
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლის გადარქმევის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:
დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1967 წლის 17 აპრილის ნარდგინება და სახელი დაერქვას:

გაგრის რაიონში:

ნაკადულის სასოფლო საბჭოს სოფელ ნაკადულს – სოფელი მახადირი, ხოლო ნაკადულის სასოფლო საბჭოს – მახადირის სასოფლო საბჭო.

გულრიფშის რაიონში:

ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელ ნეძონას – სოფელი ხიზარუხა. აზანთის სასოფლო საბჭოს სოფელ თხილოვანს – სოფელი არასარა.

გუდაუთის რაიონში:

ანუხვის სასოფლო საბჭოს სოფელ ბამბუკოვანს – სოფელი აკალამრა. პრიმორსკის სასოფლო საბჭოს სოფელ გოგირდწყალს – სოფელი არსაული. მწარის სასოფლო საბჭოს სოფელ შუამთას – სოფელი ჩირუთა.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძონენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი.
1967 წ. 20 აპრილი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1675, ფურც. 421

104.

УКАЗ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

I. Переименовать нижеследующие населенные пункты Абхазской АССР:

по Гагрскому району

Поселок городского типа Гантиади – в Цандрипш, а Гантиадский поселковый Совет - в Цандрипшский поселковый Совет – (не приняли).

по Гульрипшскому району

Село Вардисубани Мачарского сельсовета – в село Тхубун.

2. Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Б. Шинкуба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Ш. Лакоба**

гор. Сухуми. 2 июня 1967 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 303.

105.

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АВТОНОМНОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

2 июня 196

Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР тов. Дзоценидзе Г. С.

При этом посылаем вам Указы Президиума Верховного Совета Абхазской АССР от 2 июня 196 года «О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР» и «О транскрипци наименований некоторых населенных пунктов Абхазской АССР».

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Б. Шинкуба**

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 302.

106.

УКАЗ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА АБХАЗСКОЙ АССР

О транскрипции наименований некоторых населенных пунктов Абхазской АССР

Президиум Верховного Совета Абхазской АССР постановляет:

Утвердить следующую транскрипцию наименований населенных пунктов Абхазской АССР на Грузинском и русском языках:

По Гагрскому району

На грузинском языке	На русском языке
1. Село гребешоки	Село гребешок Холодноречeнского сельсовета
2. Село Чигирипши	Село Чигрипш Холодноречeнского сельсовета
3. Село Арасадзыхи	Село Арасадзых Бзыбского сельсовета

По Гудаутскому району

1.Поселок городского типа Ахали Атони	Поселок городского типа Новый Афон
2. Село Риапши	Село Риапш Агаракского сельсовета
3. Село отхара	Село отхара Отхарского сельсовета
4. Село гарпи	Село гарп Отхарского сельсовета
5. Село Дурипши	Село Дурипш Дурипшского сельсовета
6. Село Алгыти	Село Алгыт Лыхненского сельсовета
7. Село Абгархуки	Село Абгархук Абгархукского сельсовета
8. Село Дзыбзыри	Село Дзыбзыр Ачандарского сельсовета
9. Село Аацы	Село Аацы Аацийского сельсовета
10. Село Хопи	Село Хуап Хуапского сельсовета
11 Хопский сельсовет	Хуапский сельский Совет
12. Село Адзлагархуки	Село Адзлагархук Лыхненского сельсовета

По Гульрипшскому району

На грузинском языке	**На русском языке**
1.Село квемо Гульрипши	Село нижний Гульрипш Гульрипшского сельсовета
2.Село меоре Багажиашта	Село второй Багажиашта Гульрипшского сельсовета
3.Село Пирвели Багажиашта	Село Первый Багажиашта Гульрипшского сельсовета
4.Село Пшапи	Село Пшап Гульрипшского сельсовета
5.Село Парнаути	Село Парнаут Гульрипшского сельсовета
6.Село Будзгури	Село Будзгур Ажарского сельсовета
7.Село Марцхена-Птиши	Село Левый Птыш Ажарского сельсовета
8. Село марджвена-Птиши	Село Правый Птыш Ажарского сельсовета
9.Село Марцхена-Генцвиши	Село Левый Генцвиш Ажарского сельсовета
10.Село Земо-Пшапи	Село Верхний Пшап Драндского сельсовета
11.Село Квемо-Пшапи	Село Нижний Пшап Драндского сельсовета
12.Село марджвена Генцвиши	Село Правый Генцвиш Ажарского сельсовета
13.Село Нахари	Село Нахар Ажарского сельсовета
14.Село Сакени	Село Сакен Ажарского сельсовета
15.Село Амткели	Село Амткел Амткельского сельсовета
16.Село Джампали	Село Джампал Амткельского сельсовета
17.Село Земо Гульрипши	Село Верхний Гульрипш Мачарского сельсовета
18.Село Мардахучи	Село Мардахуч Латского сельсовета

По Очамчирскому району

1. город Очамчира	город Очамчира
2. Село Ахива	Село Ахыва Адзюбжского сельсовета
3. Село Баглани	Село Баглан Адзюбжского сельсовета
4. Село Допоукити	Село Допоукыт Адзюбжского сельсовета
5. Село Балани	Село Балан Адзюбжского сельсовета
6. Село Пскали	Село Пскал Атара-Армянского сельсовета
7 Село Ануарху	Село Ануарху Тамышского сельсовета
8. Село Ахива	Село Ахыва Киндгского сельсовета
9. Село Гурчхи	Село Гурчх Джгердского сельсовета
10. Село Аджажви	Село Аджажв Моквского сельсовета
11. Село Акварчапани	Село Акварчапан Ткварчельского сельсовета

12. Село Гуши	Село Гуп Гупского сельсовета
13. Село Чацвкити	Село Чацвкып Гупского сельсовета
14. Село Акваске	Село Акваскиа Гупского сельсовета
15. Село Загани	Село Заган Гупского сельсовета
16. Село Поквеши	Село Поквеш Поквешского сельсовета
17 Село Аквараши	Село Аквараш Поквешского сельсовета
18. Село Отапи	Село Отап Отапского сельсовета
19. Село Арасадзихи	Село Арасадзых Арасадзыхского сельсовета
20. Село меоре Арасадзихи	Село второй Арасадзых Арасадзыхского сельсовета
21. Село меоре Копити	Село второй Копыт Агу- Бедийского сельсовета
22. Село Аквараши	Село Аквараш Охурейскего сельсовета
23. Село Додлани	Село Додлан Беслахубского сельсовета
24. Село Аракичи	Село Аракич Аракичского сельсовета
25. Село Пирвели Копити	Село Первый Копыт Агу- Бедийского сельсовета
26. Село Кутоли	Село Кутол Квитоульского сельсовет
27. Кутолский сельсовет	Кутолский сельсовет
28. Село Кудрахуки	Село Кудрахук Адзюбжского сельсовета

По Сухумскому району

1. Село Лечкопи	Село Лечкоп Гумистинского сельсовета
2. Село Камани	Село Каман Шромского сельсовета

II.Вопрос внести в Президиум Верховного Совета Грузинской ССР на утверждение.

Председатель Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Б. Шинкуба**
Секретарь Президиума Верховного Совета Абхазской АССР **Ш. Лакоба**

гор. Сухуми.
2 июня 1967 года.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 304-306.

107.

ბრძანებულება
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება „აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ" და დაიწეროს:

გაგრის რაიონში

ქართულ ენაზე	რუსულ ენაზე
ხოლოდნორეჩინსკის სასოფლო საბჭოს სოფელი გრებეშოკი	Гребешок
ხოლოდნორეჩინსკის სასოფლო საბჭოს სოფელი ჩიგირიფში	Чигрипш
ბზიბის სასოფლო საბჭოს სოფელი არასაძიხი	Арасадзых

გუდაუთის რაიონში

ქალაქის ტიპის დასახლება ახალი ათონი Новый Афон
აგარაკის სასოფლო საბჭოს სოფელი რიაფში Риапш
ოთხარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ოთხარა Отхара
ოთხარის სასოფლო საბჭოს სოფელი გარფი Гарп
დურიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი დურიფში Дурипш
ლიხნის სასოფლო საბჭოს სოფელი ალგითი Алгыт
აბღარხუქის სასოფლო საბჭოს სოფელი აბღარხუქი Абгархук
აჭანდარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ძიბზირი Дзыбзыр
ააცის სასოფლო საბჭოს სოფელი ააცი Аацы
ხოფის სასოფლო საბჭოს სოფელი ხოფი Хуап
ხოფის სასოფლო საბჭო Хуапский сельский Совет
ლიხნის სასოფლო საბჭოს სოფელი აძლაგარხუქი Адзлагархук

გულრიფშის რაიონში

გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ქვემო გულრიფში Нижний Гульрипш
გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი მეორე ბაღაჟიაშთა Второй Багажиашта
გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი პირველი ბაღაჟიაშთა Первый Багажиашта გულრიფშის სა-
სოფლო საბჭოს სოფელი ფშაფი Пшап
გულრიფშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ფარნაუთი Парнаут
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ბუძგური Будзгур
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი მარცხენა პტიში Левый Птыш
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი მარჯვენა პტიში Правый Птыш
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი მარცხენა გენწვიში Левый Генцвиш
დრანდის სასოფლო საბჭოს სოფელი ზემო ფშაფი Верхний Пшап
დრანდის სასოფლო საბჭოს სოფელი ქვემო ფშაფი Нижний Пшап
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი მარჯვენა გენწვიში Правый Генцвиш
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ნახარი Нахар
ამტყელის სასოფლო საბჭოს სოფელი ამტყელი Амткел
აჟარის სასოფლო საბჭოს სოფელი საკენი Сакен
ამტყელის სასოფლო საბჭოს სოფელი ჯამპალი Джампал
მაჭარის სასოფლო საბჭოს სოფელი ზემო გულრიფში Верхний Гульрипш
ლათის სასოფლო საბჭოს სოფელი მარდახუჭი Мардахуч

ოჩამჩირის რაიონში

ქალაქი ოჩამჩირა Очамчира
აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი ახივა Ахыва
აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი ბაღლანი Баглан
აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი დოპოუქითი Допоукыт
აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი ბალანი Балан
ათარა არამიანსკოეს სასოფლო საბჭოს სოფელი ფსკალი Пскал
ტამაშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ანუარხუ Ануаарху
კინდღის სასოფლო საბჭოს სოფელი ახივა Ахыва
ჯგერდის სასოფლო საბჭოს სოფელი გურჩხი Гурчх
მოქვეის სასოფლო საბჭოს სოფელი აჯაჟვი Аджажв

ტყვარჩელის სასოფლო საბჭოს სოფელი აყვარჩაფანი Акварчапан
გუფის სასოფლო საბჭოს სოფელი გუფი Гуп
გუფის სასოფლო საბჭოს სოფელი ჩანქითი Чацвкыт
გუფის სასოფლო საბჭოს სოფელი აკვასკე Акваскиа
გუფის სასოფლო საბჭოს სოფელი ზაგანი Заган
ფოქვეშის სასოფლო საბჭოს სოფელი ფოქვეში Поквеш
ფოქვეშის სასოფლო საბჭოს სოფელი აყვარაში Аквараш
ოტაფის სასოფლო საბჭოს სოფელი ოტაფი Отап
არასაძიხის სასოფლო საბჭოს სოფელი არასაძიხი Арасадзых
არასაძიხის სასოფლო საბჭოს სოფელი მეორე არასაძიხი Второй Арасадзых
აგუ-ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელი მეორე კოპიტი Второй Копыт
ოხურეის სასოფლო საბჭოს სოფელი აყვარაში Аквараш
ბესლახუბის სასოფლო საბჭოს სოფელი დოდლანი Додлан
არაკიჩის სასოფლო საბჭოს სოფელი არაკიჩი Аракич
აგუ-ბედიის სასოფლო საბჭოს სოფელი პირველი კოპიტი Первый Копыт
კვიტოულის სასოფლო საბჭოს სოფელი კუტოლი Кутол
კუტოლის სასოფლო საბჭო Кутольский сельсовет
აძუბჟის სასოფლო საბჭოს სოფელი კუდრახუქი Кудрахук

სოხუმის რაიონში

გუმისთის სასოფლო საბჭოს სოფელი ლეჩქოფი Лечкоп
შრომის სასოფლო საბჭოს სოფელი კამანი Каман

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი, 1967 წ. 14 ივნისი.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 341-343.

108.

ბრძანებულება
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის სოფელ ვარდისუბნის გადარქმევის შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:
დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება გულრიფშის რაიონის მაჭარის სასოფლო საბჭოს სოფელ ვარდისუბნის სოფელ თხუბუნად გადარქმევის შესახებ.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

ქ. თბილისი. 1967 წ. 27 ივნისი.

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676, ფურც. 329.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. №6, გვ. 344.

109.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა

1969 წლის 1 იანვრისათვის

გ ა გ რ ი ს რ ა ი ო ნ ი

ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ.კმ. – 772,4.
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –2
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
ქალაქის ტიპის დაბა – 2
სოფელი – 47

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გ ა გ რ ა

2. განთიადის სადაბო საბჭო
დაბა გ ა ნ თ ი ა დ ი

3. პიცუნდის სადაბო საბჭო
დ ა ბ ა პ ი ც უ ნ დ ა

4. ალახაძის სას. საბჭო
ა ლ ა ხ ა ძ ი

5. ბაღნარის სას. საბჭო
ბ ა ღ ნ ა რ ი
აჩმარდა
ველი
კლდეკარი
მენდელეევო

6. ბზიფის სას. საბჭო
ბ ზ ი ფ ი
აყვარა
არასაძიხი
ათიძთა
ბზიფთა
ძიხჩა
იფნარი

7. კოლხიდის სას. საბჭო
კ ო ლ ხ ი დ ა
ალპური
გაგრაფსთა
ზემოხევი
საქართველოს ხეობა
ოტრადნოე

8. ლესელიძის სას. საბჭო
ლ ე ს ე ლ ი ძ ე
სალმე
სულევო

9. ლიძავის სას. საბჭო
ლ ი ძ ა ვ ა
აციჯქვა
რაფინა

10. მეხადირის სას. საბჭო
მეხადირი
ვაშლოვანი
ზეგანი
კლდიანი
მუხნარი

11. მიქელრიფშის სას. საბჭო
ს ა ლ ხ ი ნ ო
მიქელრიფში
დემერჩენცი
წაბლიანი
ცოდნისკარი
ჩანჩქერი

12. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხ ა შ უ ფ ს ა
ვაკე
იმერხევი

13. ხეივნის სას. საბჭო
ხ ე ი ვ ა ნ ი
კულტუბანი
წალკოტი
შაფრანოვო

14. ხოლოდნორეჩინსკის სას. საბჭო
ო რ ე ხ ო ვ ო
გრებეშოკი
ხოლოდნაია რეჩკა
ჩიგრიფში

გალის რაიონი

ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,7
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე –328კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გალი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი – 90

1. გალის საქ. საბჭო
ქ. გ ა ლ ი

2. აჩიგვარის სას. საბჭო
ა ჩ ი გ ვ ა რ ა
ბულიშხინჯი
გუდავა
ფუნყური
ოხურეი
ტოგონი

3. ბედიის სას. საბჭო
ბ ე დ ი ა
ფშაური
სახახუბიო

4. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
გაგიდა
დიხაგუძბა
ოკვინორე

5. გუდავის სას. საბჭო
მ ე ო რ ე გ უ დ ა ვ ა
ანარია
ოხურეი
პირველი გუდავა

6. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ღ უ მ უ რ ი შ ი
ქვემო ღუმურიში
ფართოლალი

7. დიხაზურგის სას. საბჭო
დ ი ხ ა ზ უ რ გ ა
ზენი
ოცარცე

8. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
საბუთბაიო
საშამუგიო

9. ქვემო ბარღების სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
ბოკვეთი
ფიცარლალი
საბჭოთა ჩაი

10. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლ ე კ უ ხ ო ნ ა
ჟირღალიშქა
ლეჭარაია

11. მზიურის სას. საბჭო
მ ზ ი უ რ ი
მახუნჯია
პატრახუნა
შაშიკვარა

12. მუხურის სას. საბჭო
მ უ ხ უ რ ი
საბულისკერიო
პირველი შეშელეთი

13. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნ ა ბ ა კ ე ვ ი
ზენი
ენერი

14. ოქუმის სას. საბჭო
ო ქ უ მ ი
აგვავერა
საბულისკერიო
სამელაიო

15. ოტობაიის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ტ ო ბ ა ი ა
ვეშკუდელი
აკვარიქვა
თხინაშკარი
ხუმუშქური
ზარნუფა
ქვიშონა
ოკვინორე
მეორე ოტობაია
რამი

16. პირველი გალის სას. საბჭო
სამქვარი
ზემო გალი
კოხორა
ლეკუმხარა

17. ფიჩორის სას. საბჭო
ფ ი ჩ ო რ ი
ნაკარღალი
ნაჭკადუ

18. რეფოშეშელეთის სას. საბჭო
რ ე ფ ო-ე ნ ე რ ი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური

19. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
ც ხ ი რ ი
ფართოღალი
რეჩხი
ხოლე

20. საბერიოს სას. საბჭო
ს ა ბ ე რ ი ო
ღვაშიგვერდი
ნაჯიხური
ფართონოხორი
სამარქვალო
შქაშისუკი

21. სიდის სას. საბჭო
ს ი დ ა

22. თაგილონის სას. საბჭო
თ ა გ ი ლ ო ნ ი
სალხინო

23. ნარჩის სას. საბჭო
ნ ა რ ჩ ე
ნახინგუ
ფუნყური
ფშაური

24 ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭ უ ბ უ რ ხ ი ნ ჯ ი
ზენი
მეორე აკვაღა
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა

25. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩ ხ ო რ თ ო ლ ი

გ უ დ ა უ თ ი ს რ ა ი ო ნ ი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1640,0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –1
სოფელი – 110

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

2. ახალი ათონის სადაბო საბჭო
დ ა ბ ა ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

3. ააცის სას. საბჭო
ა ა ც ი
ალძიხი
ალრა
ბინთხა
კუტიძრა

4. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
აბახუამწა
ბაღიქითა
ბაზიქითა
თასრაყვა
ცოუხვა

5. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

6. ანუხვის სას. საბჭო
ა ნ უ ხ ვ ა
აბაახუდა
აჯმატვარა
აქვაჩა
აქუი
აუძხა
აკალამრა
სომხების ხეობა
ვესიოლოვკა
სომხური ანუხვა
ლაშფსარდი
აჩირხა

7. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

8. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
აოსირხვა
აუალიცა
ჯგიდირხვა
ძიბზირი
ქვაბრუთა
წვინდირთა
ხაბიუ

9. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
აჯხახარა
მაზიხვა

10. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
ანპაშთუქ
ცუძახა
ჩერქეზიხუ
შლარა

11. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
აქვაჩარხუ
აფშანხვარა
ბგარდვანი
ახუწა
კვანაფა
სინირხვა

12. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
აბგარა
არუთა
ათარპაბლა
ტეანაარხუ

13. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
აკვასკემწა
ალაპაშხუ
ბაალარხვა

14. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
აჯახუ
ამფარაარხუ
ახვაჯა

15. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგავერა
ადეიგვარა
არუთა
აჩკაწა
თამკვაჩ-იგვაერა
თასრაყვა
ოსიაარხუ
ცვიშაარხუ

16. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
ატიმჩილრა
აძლაგარა
აძლაგარხუქ
ბამბორა
მზახვა
პაფშირა
ხეცკვარა

17. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
ამბარა

აფცხვა
არაშახუ
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპცვა

18. მწარის სას. საბჭო
ჭ ი რ უ თ ა
აძუსთა
ზემო მწარა
ქვემო მწარა
ხაბიუ

19. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ა
ბაჩა
გარფი
ყაბნა
მამიჯირხვა

20. პრიმორის სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
აძხაფშა
აჭანვა
არსაული

21. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა
ოქტომბერი
ციტრუსოვანი

22. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხვა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

გულრიფშის რაიონი
ცენტრი – ს. მაჭარა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1834,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 397კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 8 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – კელასური
მანძილი სოფ. მაჭარიდან ამ სადგურამდე –4 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 14
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 94

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ბუძგური
გვანდრა
ზიმა
ქვაბჩარა
ზემო აჟარა
მარჯვენა გენწვიში
მარჯვენა პტიში
მარცხენა გენწვიში
მარცხენა პტიში
მრამბა
ნახარი
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა
ხუტია
ჩხალთა
შაბათკვარა

2. აზანთის სას. საბჭო
გ ე რ გ ე მ ი შ ი
აბლუხვარა
აზანთა
არასარა
კელასური
კირნათი

3. ამტყელის სას. საბჭო
ა მ ტ ყ ე ლ ი
ამზარა
ბუდუკი
ჯამპალი
ყადა
პანტა
გეორგიევსკოე
შუამთა

4. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

5. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბ ა ბ უ შ ა რ ა
ვარჩა
ყორასი
ოჯიბინა

6. ვლადიმიროვკის სას. საბჭო
ვ ლ ა დ ი მ ი რ ო ვ კ ა
ესტონკა
ხუმუშქური
შმათი

7. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ნაა
ტეხი
ხუმუშქური
ჭალა
ჩერნიგოვკა

8. გულრიფშის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო გ უ ლ რ ი ფ შ ი
აგუძერა
მეორე ბაგაჟიაშთა
ფარნაუთი
პირველი ბაგაჟიაშთა
ფშაფი

9. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა

ათარბეკოვკა
ზემო ფშაფი
ქვემო ფშაფი
შაუმიანოვკა

10. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არღუნია
ზენობანი
ზემო ლათა
კადარი
ქვენობანი
მარდახუჭი
ხიზარუხა
მიასნიკოვკა

11. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
ტყუბუნი
ზემო გულრიფში
ქვემო მერხეული
კელასური

12. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ღურზული
ზემო მაჭარა
ჩერნიგოვკა

13. ოქტომბრის სას. საბჭო
ო ქ ტ ო მ ბ ე რ ი
აგიში
კელასური
მარანი
მეტელევკა

14. ნებელდის სას. საბჭო
ნ ე ბ ე ლ დ ა
აჭანდარა
ველი
ზეგანი
ზემო წყარო
ზემო აპიანჩა
ქვემო აპიანჩა
ქვემო წყარო
მზისეული
მრამბა
წიფლოვანი

ოჩამჩირის რაიონი
ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1868,6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – ოჩამჩირა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 25
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
დაბა –
სოფელი - 112

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ა

2. აგუ-ბედიის სას. საბჭო
ა გ უ-ბ ე დ ი ა
აჯრა
ახეცარა
აძხიდა
მეორე კოპიტი
ქვალონი
პირველი კოპიტი
მიშველი
ნარჯხეუ
პატრახუნა
ოხოჯა

3. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ უ ა
ახალდაბა
ახივაა
ბაღლანი
ჯობრია
დოპოუქითა
კუდრახუქი
წყურგილი

4. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ჯუყმური
ცაგერა

5. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

6. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ-ა გ უ
არასაძიხი
მეორე არასაძიხი

7. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

8. ახალკინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ კ ი ნ დ ღ ი

9. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
აბჭააფთრა
დოდლანი
ახალი აკვასკია

10. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
აჯამფაზრა
აგვაერა
აკვასკია
ზაგანი
ფადგუ
ჩანექითი

11. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
აბააჟვახუ
ღვადა-ახუნა
ღვადა
გურჩხი
ჯგერდა-ახუნა
ჯირლული
დღამში

12. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
ზენი
ნაგვალოუ
ოხურეი
სუკი

13. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ახივაა
ლეფონა

14. კოჩარის სას. საბჭო
კ ო ჩ ა რ ა
ლაბრა
ცხენისწყალი
ჭლოუ

15. კვიტოულის სას. საბჭო
კ უ ტ ო უ ლ ი
ახივაა
აბააქითა
ბზანა
ქერქენი
თოუმიში

16. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

17. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
აჯაუვი
აძიბჟარა
ჯალ-აფსუა
ჯალი
მერკულა

18. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

19. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

20. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
აყვარაში
კაციპაბლა
საჩაჩხალია
ურთა

21. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
ჯგერიანი
საჩინო

22. სომხური ათარის სას. საბჭო
სომხური ა თ ა რ ა
ალაფანკვარა
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ფსკალი

23. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ანუაარხუ
ნაღბოუ
ნაოჩი
წკრიში

24. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აძხიდა
აყვარჩაფანი

25. თხინიხ სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
აბააჟვახუ
ახივაა

26. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
აქიდრა
ანდროუ
არაჟპარა

სოხუმის რაიონი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ.–1546,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – სოხუმი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 61

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი
ალექსეევკა
კელასური
ძიღუტა
ვოლოდარსკოე

2. ახალშენის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ შ ე ნ ი
გუმა
აძიბჟარა
შუბარა
მთისკალთა
ოჭუბურე
სათავე
ცუმური

3. ბესლეთის სას. საბჭო
ა ბ ჟ ა ყ ვ ა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ქვემო ბირცხა

4. ზემო ეშერის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ე შ ე რ ა
აძიგეჟი
აღდარა
ამბა-რიხუწა
უაზაბაა

5. გუმისთის სას. საბჭო
ა ჩ ა დ ა რ ა
ლეჩქოფი
გუმისთა

6. კელასურის სას. საბჭო
კ ე ლ ა ს უ რ ი
აკაფა
ბირჯა
გეარდა
ლეკუხონა
ლინდა

7. ოდიშის სას. საბჭო
ო დ ი შ ი
ქვემო ლინდა
პაველოვსკოე
პეტროვსკოე

8. ფსხუს სას. საბჭო
ფ ს ხ უ
აღურაფსთა
ბითაგა
რეშევიე
რიღზა
სანჩარა
სერებრიანოე

9. თავისუფლების სას. საბჭო
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა
გორანა
ზემო იაშთხვა
ქვემო იაშთხვა

10. შრომის სას. საბჭო
შ რ ო მ ა
ამზარა
აფიანდა
ზეგანი
კამანი
მთისუბანი
ქვალონი
ნახშირა
სტარუშკინო
ტბეთი
წყურგილი

11. ეშერის სას. საბჭო
ე შ ე რ ა
გვანდრა
კუტიშხა
შიცკვარა

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1969 წლის 1 იანვრისათვის. აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. სოხუმი, 1969, გვ. 37-46.

110.

ბრძანებულება

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა

რაიონული დაქვემდებარების ქალაქ გაგრის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად გარდაქმნისა და გაგრის რაიონის გაუქმების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:
დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წარდგინება:

1. რაიონული დაქვემდებარების ქ. გაგრის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად გარდაქმნის შესახებ;
2. **გაგრის რაიონის** გაუქმებისა და მასში შემავალი მშრომელთა დეპუტატების სასოფლო და სადაბო საბჭოების გაგრის საქალაქო საბჭოსადმი ადმინისტრაციულ დაქვემდებარებაში გადაცემის შესახებ;
3. ადგილობრივი საბჭოების მორიგ არჩევნებამდე გაგრის რაიონული და გაგრის საქალაქო (რაიონული დაქვემდებარების) საბჭოს დეპუტატთა რწმუნების შენარჩუნების შესახებ გაგრის საქალაქო (რესპუბლიკური დაქვემდებარების) საბჭოში.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **გ. ძოწენიძე**
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ზ. კვაჭაძე**

თბილისი, 1973 წლის 5 აპრილი.

გაზ. „კომუნისტი", №85, 1973 წ. 11 აპრილი.

111.

ქრონიკა

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა 1975 წლის 7 მარტის ბრძანებულებით სოფლები ქვემო გულრიფში, აგუძერა და სოფელ მაჭარის ნაწილი გააერთიანა ერთ სოფლად – გულრიფშად და გარდაქმნა იგი ქალაქის ტიპის დაბად – გულრიფში.

გულრიფშის რაიონის ცენტრად სოფელ მაჭარის ნაცვლად დამტკიცებულია დაბა გულრიფში.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №54, 1975 წ. 18 მარტი.

112.

კანონი

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცების შესახებ გულრიფშის რაიონში ზოგიერთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების თაობაზე

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა უმაღლესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1975 წლის 7 მარტის ბრძანებულება „გულრიფშის რაიონში ზოგიერთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ".

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **ბ. შინკუბა**
აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. კობახია**

ქ. სოხუმი, 1975 წლის 25 ივნისი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №128, 1975 წ. 28 ივნისი.

113.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის

გაგრის საქალაქო საბჭო
ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ.კმ. – 772,4.
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 485კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 80 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –2
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
ქალაქის ტიპის დაბა – 2
სოფელი – 47

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გაგრა

2. განთიადის სადაბო საბჭო
დაბა განთიადი

3. პიცუნდის სადაბო საბჭო
დაბა პიცუნდა

4. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძი

5. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
აჩმარდა
ველი
კლდეკარი
მენდელეევო

6. ბზიფის სას. საბჭო
ბზიფი
აყვარა
არასაძიხი
ათიძთა
ბზიფთა
ძიხჩა
იფნარი

7. კოლხიდის სას. საბჭო
კოლხიდა
ალპური
გაგრაფსთა
ზემოხევი
საქართველოს ხეობა
ოტრადნოე

8. ლესელიძის სას. საბჭო
ლესელიძე
სალმე
სულევო

9. ლიძავის სას. საბჭო
ლიძავა
აციჯქეა
რაფიწა

10. მეხადირის სას. საბჭო
მეხადირი
ვაშლოვანი
ზეგანი
კლდიანი
მუხნარი

11. მიქელრიფშის სას. საბჭო
სალხინო
მიქელრიფში
დემერჩენცი
ნაბლიანი
ცოდნისკარი
ჩანჩქერი

12. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხაშუფსა
ვაკე
იმერხეი

13. ხეივნის სას. საბჭო
ხეივანი
კულტუბანი
წალკოტი
შაფრანოვო

14. ხოლოდნორეჩინსკის სას. საბჭო
ორეხოვო
გრებეშოკი
ხოლოდნაია რეჩკა
ჩიგრიფში

გალის რაიონი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,7
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე –328კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გალი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
დაბა –
სოფელი – 90

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გალის საქ. საბჭო
ქ. გალი

2. აჩიგვარის სას. საბჭო
აჩიგვარა
ბულიშხინჯი
გუდავა
ფუნყური
ოხურეი
ტოგონი

3. ბედიის სას. საბჭო
ბედია
ფშაური
სახახუბიო

4. განახლების სას. საბჭო
განახლება
გაგიდა
დიხაგუძბა
ოკვინორე

5. გუდავის სას. საბჭო
მეორე გუდავა

ანარია
ოხურეი
პირველი გუდავა

6. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზემო ღუმურიში
ქვემო ღუმურიში
ფართოღალი

7. დიხაზურგის სას. საბჭო
დიხაზურგა
ზენი
ოცარცე

8. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზემო ბარღები
საბუთბაიო
საშამუგიო

9. ქვემო ბარღების სას. საბჭო
ქვემო ბარღები
ბოკვეთი
ფიცარღალი
საბჭოთა ჩაი

10. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლეკუხონა
ტირღალიშქა
ლეჭარაია

11. მზიურის სას. საბჭო
მზიური
მახუნჯია
პატრახუნა
შაშიკვარა

12. მუხურის სას. საბჭო
მუხური
საბულისკერიო
პირველი შეშელეთი

13. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნაბაკევი
აკვარიქვა
თხინაშკარი
ხუმუშქური
ზენი
ეწერი

14. ოქუმის სას. საბჭო
ოქუმი
აგვავერა
საბულისკერიო
სამელაიო

15. ოტობაიის სას. საბჭო
პირველი ოტობაია
ვეშკუდელი
ზარწუფა
ქვიშონა
ოკვინორე
მეორე ოტობაია
რამი

16. პირველი გალის სას. საბჭო
სამქვარი
ზემო გალი
კოხორა
ლეკუმხარა

17. ფიჩორის სას. საბჭო
ფიჩორი
ნაკარლალი
ნაჭკადუ

18. რეფო-შეშელეთის სას. საბჭო
რეფო-ენერი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური

19. რეჩხი-ცხირის სას. საბჭო
ცხირი
ფართოღალი
რეჩხი
ხოლე

20. საბერიოს სას. საბჭო
საბერიო
ღვაშიგვერდი
ნაჯიხური
ფართონოხორი
სამარქვალო
შქაშისუკი

21. სიდის სას. საბჭო
სიდა

22. თაგილონის სას. საბჭო
თაგილონი
სალხინო

23. ნარჩის სას. საბჭო
ნარჩე
ნახინგუ
ფუნყური
ფშაური

24. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭუბურხინჯი
ზენი
მეორე აკვაღა
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა

25. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩხორთოლი

გუდაუთის რაიონი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1640,0
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –1
სოფელი – 110

1. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

2. ახალი ათონის სადაბო საბჭო
დ ა ბ ა ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

3. ააცის სას. საბჭო
ა ა ც ი
ალძიხი
ალრა
ბინთხა
კუტიძრა

4. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
აბახუამწა
ბაღიქითა
ბაზიქითა
თასრაყეა
ცოუხვა

5. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

6. ანუხვის სას. საბჭო
ა ნ უ ხ ვ ა
აბაახუდა
აჯმატვარა
აქვაჩა
აქუი
აუძხა
აკალამრა
სომხების ხეობა
ვესიოლოეკა
სომხური ანუხვა
ლაშფსარდი
აჩირხა

7. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

8. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
აოსირხვა
აუალიცა
ჯგიდირხვა
ძიბზირი
ქვაბრუთა
წეინდირთა
ხაბიუ

9. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
აჯხახარა
მაზიხვა

10. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
ანჰაშთუქი
ცუძახა
ჩერქეზიხუ
შლარა

11. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
აქვაჩარხუ
აფშანხვარა
ბგარდვანი
ახუნა
კვანაფა
სინირხვა

12. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
აბგარა
არუთა
ათარჰაბლა
ტვანაარხუ

13. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
აკეასკემნა
ალაჰაშხუ
ბაალარხვა

14. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
აჯახუ
ამფარაარხუ
ახვაჯა

15. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგავერა
ადეიგვარა
არუთა
აჩკანა
თამკვაჩ-იგვაერა
თასრაყეა
ოსიაარხუ
ცეიშაარხუ

16. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
აჟიმჩილრა
აძლაგარა
აძლაგარხუქ
ბამბორა
მზახვა
პაფშირა
ხეცკვარა

17. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
ამბარა
აფცხვა
არაშახუ
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპცვა

18. მწარის სას. საბჭო
ჭ ი რ უ თ ა
აძუსთა
ზემო მწარა
ქვემო მწარა
ხაბიუ

19. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ა
ბაჩა
გარფი
უაბნა
მამიჯირხვა

20. პრიმორის სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
აძხაფშა
აჭანვა
არსაული

21. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა
ოქტომბერი
ციტრუსოვანი

22. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხვა (ელირთა)

კვანაფა
შკვანა

გულრიფშის რაიონი
ცენტრი – დ. გულრიფში

ტერიტორია კვ.კმ. – 1834,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 397კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 8 კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – კელასური
მანძილი დაბა გულრიფშიდან ამ სადგურამდე –4 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 14
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –1
სოფელი – 92

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გულრიფშის სადაბო საბჭო
დ ა ბ ა გ უ ლ რ ი ფ შ ი

2. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ბუძგური
გვანდრა
ზიმა
ქვაბჩარა
ზემო აჟარა
მარჯვენა გენწვიში
მარჯვენა პტიში
მარცხენა გენწვიში
მარცხენა პტიში
მრამბა
ნახარი
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა
ხუტია
ჩხალთა
შაბათკვარა

3. აზანთის სას. საბჭო
გ ე რ გ ე მ ი შ ი
აბლუხვარა
აზანთა
არასარა
კელასური
კირნათი

4. ამტყელის სას. საბჭო
ა მ ტ ყ ე ლ ი
ამზარა
ბუდუკი
ჯამპალი
ყადა
პანტა
გეორგიევსკოე
შუამთა

5. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

6. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბ ა ბ უ შ ა რ ა
ვარჩა
ყორასი
ოჯიბინა

7. ვლადიმიროვკის სას. საბჭო
ვ ლ ა დ ი მ ი რ ო ვ კ ა
ესტონკა
ხუმუშქური
შმათი

8. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ნაა
ტეხი
ხუმუშქური
ჭალა
ჩერნიგოვკა

9. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა
ათარბეკოვკა
ზემო ფშაფი
ქვემო ფშაფი
შაუმიანოვკა

10. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არლუნია
ზენობანი
ზემო ლათა
კადარი
ქვენობანი
მარდახუჭი
ხიზარუხა
მიასნიკოვკა

11. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
ტყუბუნი
ზემო გულრიფში
ქვემო მერხეული
კელასური

12. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ღურზული
ზემო მაჭარა
ჩერნიგოვკა

13. ოქტომბრის სას. საბჭო
ო ქ ტ ო მ ბ ე რ ი
აგიში
კელასური
მარანი
მეტელეკა

14. ფშაფის სას. საბჭო
ფ შ ა ფ ი
მეორე ბაგაჟიაშთა
ფარნაუთი
პირველი ბაგაჟიაშთა

15. წებელდის სას. საბჭო
წ ე ბ ე ლ დ ა
აჭანდარა
ველი
ზეგანი
ზემო წყარო
ზემო აპიანჩა
ქვემო აპიანჩა
ქვემო წყარო
მზისეული
მრამბა
ნიფლოვანი

ოჩამჩირის რაიონი
ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1868,6
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – ოჩამჩირა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 25
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქები – 1
დაბა –
სოფელი - 112

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ა

2. აგუ-ბედიის სას. საბჭო
ა გ უ-ბ ე დ ი ა
აჯრა
ახეცარა
აძხიდა
მეორე კოპიტი
ქვალონი
პირველი კოპიტი
მიშველი
ნარჯხეუ
პატრახუნა
ოხოჯა

3. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახალდაბა
ახივაა
ბაღლანი
ბალანი
ჯობრია
ჯობრია
დოპოუქითი
კუდრახუქი
წყურგილი

4. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ცაგერა

5. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

6. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ-ა გ უ
არასაძიხი
მეორე არასაძიხი

7. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

8. ახალკინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ კ ი ნ დ ღ ი

9. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
აბჭააფთრა
დოდლანი
ახალი აკვასკია

10. ღვადის სას. საბჭო
ღ ვ ა დ ა
ღვადა-ახუნა
აბააჟვახუ
მეორე ჯირღული

11. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
აჯამფაზრა
აგვაერა
აკვასკია
ზაგანი
ფადგუ
ჩანჭქითი

12. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
გურჩხი
ჯგერდა-ახუნა
ჯირღული
დღამში

13. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
ზენი
ნაგვალოუ
ოხურეი
სუკი

14. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ახივაა
ლეფონა

15. კოჩარის სას. საბჭო
კ ო ჩ ა რ ა
ლაბრა
ცხენისწყალი
ჭლოუ

16. კუტოულის სას. საბჭო
კ უ ტ ო უ ლ ი
ახივაა
აბააქითა
ბზანა
ქერქენი
თოუმიში

17. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

18. მერკულის სას. საბჭო
მ ე რ კ უ ლ ა
ჯუყმური

19. მოქვის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
აჯაუეი
აძიბჟარა
ჯალ-აფსუა
ჯალი
მერკულა

20. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

21. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

22. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
აყვარაში
კაციჰაბლა
საჩაჩხალია
ურთა

23. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
ჯგერიანი
საჩინო

24. სომხური ათარის სას. საბჭო
ს ო მ ხ უ რ ი ა თ ა რ ა

ალაფანკვარა
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ფსკალი

25. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ანუაარხუ
ნაღბოუ
ნაოჩი
ნკრიში

26. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აძხიდა
აყვარჩაფანი

27. თხინიხ სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
აბააუვახუ
ახივაა

28. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ (ლაგანიარხუ)
აიმარა
აქიდრა
ანდროუ
არაჟპარა

სოხუმის რაიონი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ.–1546,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მახლობელი რკ/გ. სადგური – სოხუმი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 61

1. აბალაშოლის სას. საბჭო
აბალაშოლი
ალესანდრა
კელასური
ოლუჭა
ფოლოდარაკიე

2. აბალშუნის სას. საბჭო
აბალშუნი
გუმა
აძიბჟარა
შუბარა
მთისკალთა
ოჭუბურე
სათავე
ცუმური

3. ბესლეთის სას. საბჭო
აბუაყვა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ქვემო ბირცხა

4. ზემო ეშერის სას. საბჭო
ვერხნი ეშერა
აძიგეჟი
აღდარა
აძია რიხეჟა
უაზანია

5. გუმისთის სას. საბჭო
არადარა
ლეჩქოჟი
გუმისთა

6. კელასურის სას. საბჭო
კელასური
აკაფა
ბირჯა
გვარდა
ლეკუხონა
ლინდა

7. ოდიშის სას. საბჭო
ოდიში
ქვემო ლინდა
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე

8. ფსხუს სას. საბჭო
ფსხუ
აღურაფსთა
ბითაგა
რეშევიე
რიღზა
სახჩარა
სერებროდახოუ

9. თაეისუფლების სას. საბჭო
თაეისუფლება
გაორანა
ზემო იაშთხვა
ქვემო იაშთხვა

10. შრომის სას. საბჭო
შრომა
ამზარა
აფიანდა
ზევანი
კამანი
მთისუბანი
ქვალონი
ნახშირა
სტარუშკინო
ტბეთი
წყურგილი

11. ეშერის სას. საბჭო
ეშერა
გვანდრა
კუტიშხა
შიცკვარა

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი, სოხუმი, 1975, გვ. 41-50.

114.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ – ტერიტორიული დაყოფა
1977 წლის 1 იანვრისთვის

გაგრის საქალაქო საბჭო
ცენტრი – ქ. გაგრა

ტერიტორია კვ.კმ. – 772,4
მანძილი თბილისიდან ქ. გაგრამდე – 485კმ.
მანძილი სოხუმიდან ქ.გაგრამდე – 80 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 2
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
დაბა –2
სოფელი – 47

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გაგრის საქ. საბჭო
ქ. გაგრა

2. განთიადის სად. საბჭო
დაბა განთიადი

3. პიცუნდის სად. საბჭო
დაბა პიცუნდა

4. მიქელრიფშის სას. საბჭო
სალხინო
მიქელრიფში
ნაბლიანი
ჩანჩქერი
ცოდნისკარი
დემერჩენც

5. ლესელიძის სას. საბჭო
ლესელიძე
სალმე
სულევო

6. მეხადირის სას. საბჭო
მეხადირი
ვაშლოვანი

ზეგანი
მუხნარი
კლდიანი

7. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
ველი
აჩმარდა
მენდელეევო
კლდეკარი

8. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხაშუფსა
ვაკე
იმერხევი

9. ხოლოდნაია-რეჩკის სას. საბჭო
ორეხოვო
გრებეშოკი
ჩიგირიფში
ხოლოდნაია-რეჩკა

10. კოლხიდის სას. საბჭო
კოლხიდა
გაგრაფშტა

ზემო ხევი
ალპიისკოე
ოტრადნოე
გრუზინსკოე უშჩელიე

11. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძი

12. ბზიფის სას. საბჭო
ბზიფი
აყვარა
არასაძიხი
ათიძთა
იფნარი
ძიხჩა
ბზიბტა

13. ლიძავის სას. საბჭო
ლიძავა
რაფინა
აცივჯქვა

14. ხეივანის სას. საბჭო
ხეივანი
ნალკოტი
შაფრანოვო
კულტუბანი

გალის რაიონი
ცენტრი – ქ. გალი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 328კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 77 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – გალი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 24
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი – 90

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გალის საქ. საბჭო
ქ. გალი

2. პირველი გალის სას. საბჭო
სამქვარი
ზემო გალი
ლეკუმხარა
კოხორა

3. მზიურის სას. საბჭო
მზიური
პატრახუნა
შაშიკვარა
მახუნჯია

4. საბერიოს სას. საბჭო
საბერიო

ნაჯიხური
ფართონოხორი
ღვაშიგვერდი
სამარქვალო
შქაშისუკი

5. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლეკუხონა

ლეჭარაიე
ჟირლალიშკა

6. დიხაზურგის სას. საბჭო
დ ი ხ ა ზ ურ გ ა
ზენი
ოცარცე

7. რეჩხი –ცხირის სას. საბჭო
ც ხ ი რ ი
რეჩხი
ფართოღალი
ხოლე

8. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭ უ ბ უ რ ხ ი ნ ჯ ი
ზენი
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა
მეორე აკვაღა

9. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნ ა ბ ა კ ე ვ ი
ზენი
ენერი

10. ქვემო ბარღები სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
ბოგვეთი
საბჭოთა ჩაი
ფიცარღალი

11. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზ ე მ ო ბ ა რ ღ ე ბ ი
საშამუგიო
საბუთბაიო

12. თაგილონის სას. საბჭო
თ ა გ ი ლ ო ნ ი
სალხინო

13. სიდის სას. საბჭო
ს ი დ ა

14. ფიჩორის სას. საბჭო
ფ ი ჩ ო რ ი
ნაკარღალი
ნაჭკადუ

15. ოტობაიის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ტ ო ბ ა ი ა
ვეშკუდელი
ოკვინორე
ზარნუფა
მეორე ოტობაია
რამი
ქვიშონა

16. რეფო-შეშელეთის სას. საბჭო
რ ე ფ ო-ე წ ე რ ი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური
თხინაშკარი
ხუმუშქური
აკვარიკა

17. ოქუმის სას. საბჭო
ო ქ უ მ ი
აგვავერა
სამელაიო
საბულისკერიო

18. გუდავას სას. საბჭო
მ ე ო რ ე გ უ დ ა ვ ა
ოხურეი
პირველი გუდავა
ანარია

19. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზ ე მ ო ღ უ მ უ რ ი შ ი
ფართოღალი
ქვემო ღუმურიში

20. აჩიგვარის სას. საბჭო
ა ჩ ი გ ვ ა რ ა
ტოგონი
ფუწყური
ბულიშხინჯი
ოხურეი
გუდავა

21. მუხურის სას. საბჭო
მ უ ხ უ რ ი
საბულისკერიო
პირველი შეშელეთი

22. ბედიის სას. საბჭო
ბ ე დ ი ა
ფშაური
სახახუბიო

23. წარჩის სას. საბჭო
წ ა რ ჩ ე
ნახინგუ
ფშაური
ფუწყური

24. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩ ხ ო რ თ ო ლ ი

25. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ოკვინორე
გაგიდა
დიხაგუძბა

გუდაუთის რაიონი
ცენტრი – ქ. გუდაუთა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1643,1
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 442კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 37 კმ.
უახლოესი რკ/გ სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –1
დაბა –1
სოფლები – 110

1. გუდაუთის საქ. საბჭო
ქ. გ უ დ ა უ თ ა

2. ახალი ათონის სად. საბჭო
დ ა ბ ა ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

3. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

4. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
ახვაჯა
აჯახუ
ამპარაარხუ

5. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
შლარა
ჩერქეზიხუ
ცუძახა
ანპაშთუქი

6. ბარმიშის სას. საბჭო
ბ ა რ მ ი შ ი
აჯხახარა
მაზიხვა

7. მუგუძირხვის სას. საბჭო
მ უ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
არაშახუ
ამბარა
აფცხვა
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპნვა

8. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ი
უაბნა
მამიჯირხვა
გარფი
ბაჩა

9. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხვა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

10. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
სინირხვა
აქვაჩარხუ
აფშანხვარა
ახუნა
ბგარდვანი
კვანაფა

11. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
ბაალარხვა
ალახამხუ
აკვასქემნა

12. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
არუთა
აბგარა
ტეანაარხუ
ათარპაბლა

13. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
ხეცკვარა
აძლაგარა
აჯიმჩილრა
აძლაგარხუქი
პაფშირა
მზახვა
ბამბორა

14. პრიმორიეს სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
აჭანვა
აძღაფშა
არსაული

15. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგაევერა
თამკვაჩ-იგვაევერა
თასრაყვა
აჩკანა
არუთა
წვიშაარხუ
ადეიგვარა
ოსიაარხუ

16. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
ცოუხვა
ბაზიქითა
აბახვამცა
ბალიქითა
თასრაყვა

17. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
ქვაბრუთა
წვინდირთა
აუალიცა
ხაბიუ
ძიბზირი
უგიდირხვა
აოსირხვა

18. მწარის სას. საბჭო
ჭ ი რ უ თ ა
ვერხნაია მწარა
ნიჟნაია მწარა
ხაბიუ
აძუსთა

19. ააცის სას. საბჭო
ა ა ც ი
ბინთხა
კუტიძრა
ალძიხი
ალრა

20. ანუხვის სას. საბჭო
ა ნ უ ხ ვ ა
ლაშფსარდი
აქვაჩა
აჩირხა
აკალამრა
ანუხვა არმიანსკოე
არმიანსკოე უშჩელიე
ვესიოლოვკა
აჯმატვარა
აუძხა
აბაახუდა
აქუი

21. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა

ციტრუსოვანი
ოქტომბერი

22. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

გულრიფშის რაიონი
ცენტრი – დ. გულრიფში

ტერიტორია კვ.კმ.–1834,5
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 397კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 8 კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – კელასური
მანძილი დ. გულრიფშიდან ამ სადგურამდე –4 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 12
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა – 1
სოფელი – 92

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გულრიფშის სად. საბჭო
დ ა ბ ა გ უ ლ რ ი ფ შ ი

2. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბ ა ბ უ შ ა რ ა
ვარჩა
ყორასი
ოჯიბინა

3. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ზიმა
ქვაბჩარა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ბუძგური
მარცხენა პტიში
მარჯვენა პტიში
ნახარი
ზემო აჟარა
მრამბა
მარცხენა გენწვიში
მარჯვენა გენწვიში
ხუტია
გვანდრა
ომარიშარა
საკენი
ხეცკვარა

4. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

5. ელადიმიროვკის სას. საბჭო
ე ლ ა დ ი მ ი რ ო ვ კ ა
ესტონკა
შმათი
ხუმუშქური

6. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა
ზემო ფშაფი
შაუმიანოვკა
ათარბეკოვკა
ქვემო ფშაფი

7. ამტყელის სას. საბჭო
ა მ ტ ყ ე ლ ი
ჯამპალი
გეორგიევსკოე
ბუდუკი
პანტა
შუამთა
ამზარა
ყადა

8. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არლუნია
ზემო ლათა
კადარი
მარდახუჭი
ხიზარუხა
ქვენობანი
ზენობანი
მიასნიკოვკა

9. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
კელასური
ქვემო მერხეული
ზემო გულრიფში
თხუბუნი

10. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ზემო მაჭარა
ღურზული
ჩერნიგოვკა

11. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ჭალა
ხუმუშქური
ჩერნიგოვკა
ნაა
ტეხი

12. წებელდის სას. საბჭო
წ ე ბ ე ლ დ ა
ქვემო წყარო
ზემო წყარო
აჭანდარა
წიფლოვანი
მზისეული
მრამბა
ველი
ზეგანი
ვერხნაია აპიანჩა
ნიჟნაია აპიანჩა

პატარა ოქტომბერი
აგიში
კელასური
მეტელეეკა
მარანი
გერგემიში

აზანთა
კირნათი
არასარა
აბლუხვარა
კელასური

13. ფშაფის სას. საბჭო
ფ შ ა ფ ი
მეორე ბაღაჟიაშთა
პირველი ბაღაჟიაშთა
ფარნაუთი

ოჩამჩირის რაიონი
ცენტრი – ქ. ოჩამჩირა

ტერიტორია კვ.კმ. – 1852,7
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 351კმ.
მანძილი სოხუმიდან რაიონის ცენტრამდე – 54კმ.
უახლოესი რკ/გსადგური – ოჩამჩირა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო – 27
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
დაბა –
სოფელი - 113

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ა

2. აძუბჟის სას. საბჭო
ა ძ უ ბ ჟ ა
ახიეაა
ჯობრია
ბაღლანი
დოპოუქითა
კუდრახუქი
ახალდაბა
წყურგილი
ბალანი

3. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

4. ათარა-არმიანსკოეს სას. საბჭო
ა თ ა რ ა-ა რ მ ი ა ნ ს კ ო ე
ფსკალი
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ალაფანკეარა

5. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ნაოჩი
ნკრიში

ანუარხუ
ნაღბოუ

6. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ლეფონა
ახიეაა

7. ახალი კინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ი კ ი ნ დ ღ ი

8. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუნა
გურჩხი
დღამში
ჯირღული

9. კუტოლის სას. საბჭო
კ უ ტ ო ლ ი
აბააქითა
ბზანა
ახიეაა
თოუმიში
კერკენ

10. მოქეის სას. საბჭო
მ ო ქ ვ ი
ჯალ-აფსუა
აძიბჟარა
ჯალი
აჯაჟვი

11. ქოჩარის სას. საბჭო
ქ ო ჩ ა რ ა
ცხენისწყალი
ჭლოუ
ლაბრა

12. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

13. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
არაჟპარა
ანდროუ
აქიდრა

14. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აძხიდა
აყვარჩაფანი

15. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
ჩაწექითი
ფადგუ
აჯამფაზრა
აგვავერა
აკვასკია
ზაგანი

16. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი

კაციპაბლა
ურთა
საჩაჩხალია
აყვარაში

17. თხინიხ სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
ახივაა
აბააყვახუ

18. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

19. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ ა გ უ
მეორე არასაძიხი
არასაძიხი

20. აგუბედიის სას. საბჭო
ა გ უ ბ ე დ ი ა
მიშველი
აჯრა
პატრახუნა
ქვალონი

ახეცარა
მეორე კოპიტი
პირველი კოპიტი
აძხიდა
ნარჯხეუ
ოხოჯა

21. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
საჩინო
ჯგერიანი

22. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

23. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
დოდლანი
აბტააფთრა
ახალი აკვასკია

24. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
სუკი
ოხურეი
ზენი
ნაგეალოუ

25. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

26. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ცაგერა

27. ღვადის სას. საბჭო
ღ ვ ა დ ა
აბააყვახუ
ღვადა-ახუნა
მეორე ჯირღული

28. მერკულის სას. საბჭო
მ ე რ კ უ ლ ა
ჯუყმური

სოხუმის რაიონი
ცენტრი – ქ. სოხუმი

ტერიტორია კვ.კმ. – 1523,2
მანძილი თბილისიდან რაიონის ცენტრამდე – 405კმ.
მახლობელი რკ/გ სადგური – სოხუმი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –
სადაბო საბჭო –
სასოფლო საბჭო– 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი –
დაბა –
სოფელი – 61

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ახალშენის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ შ ე ნ ი
მთისკალთა
ცუმური
სათავე
შუბარა
ოჭუბურე
აძიბჟარა
გუმა

2. ვერხნი ეშერის სას. საბჭო
ვ ე რ ხ ნ ა ი ა ე შ ე რ ა
აძიგეჟი
უაზაბაა
ამბარიხუნა
აღდარა

3. გუმისთის სას. საბჭო
ა ჩ ა დ ა რ ა
ლეჩქოფი
გუმისთა

4. კელასურის სას. საბჭო
კ ე ლ ა ს უ რ ი
ბირჯა
ლეკუხონა
აკაფა
გვარდა
ლინდა

5. ოდიშის სას. საბჭო
ო დ ი შ ი
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე
ქვემო ლინდა

6. ბესლეთის სას. საბჭო
ა ბ უ ა ყ ვ ა
ქვემო ბირცხა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა

7. შრომის სას. საბჭო
შ რ ო მ ა
ზეგანი
ამზარა
აფიანდა
კამანი
მთისუბანი
სტარუშკინო
ქვალონი
წყურგილი
ტბეთი
ნახშირა

8. ფსხუს სას. საბჭო
ფ ს ხ უ
ბიტაგა
აღურიფსთა
სერებრიანოე
რიკზა
რეშევიე
სანჩარა

9. თავისუფლების სას. საბჭო
თ ა ვ ი ს უ ფ ლ ე ბ ა
ნიჟნაია იაშთხვა
გორანა
ვერხნაია იაშთხვა

10. ეშერის სას. საბჭო
ე შ ე რ ა
კუტიშხა
გვანდრა
შიცკვარა

11. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი
ვოლოდარსკოე
ძიღუტა
ალექსეევკა
კელასური

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, თბ., 1977.

115.

გადარქმეული დასახლებული პუნქტები

ა) ახალი სახელწოდებანი

ახალი სახელწოდება	წინანდელი სახელწოდება	რომელ რაიონში ირიცხება	გადარქმევის თარიღი
ს. ააცი	ს. ბაკლანოვი	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. აბღარხუქი	ს. ლადარიაა-რჰაბლა	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. აგარაკი	ს. კავაქლუქ	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ათარა	ს. ნაბჟოუ	ოჩამჩირის	3. 9. 1948
ს. აკალამრა	ს. ბამბუკოვანი	გუდაუთის	20. 4. 1967
ს. ალპიისკოე	ს. ალპური	გაგრის	16. 4. 1955
ს. აგარაკი	ს. პატარა აგარაკი	ოჩამჩირის	17. 10. 1953
ს. ამზარა	ს. ასტეროვკა	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ამტყელი	ს.ს. ხევი, ამტყელი.	გულრიფშის	16. 6. 1954
ს. არსაული	ს. გოგირდწყალი	გუდაუთის	20. 4. 1967
ს. არასარა	ს. თხილოვანი	გულრიფშის	20. 4. 1967
დ. ახალი ათონი	დ. ფსირცხა	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. არაკიჩი	ს. დიდი აგარაკი	ოჩამჩირის	17. 10. 1953
ს. აგარაკი	ს. პატარა აგარაკი	ოჩამჩირის	17. 10. 1953
ს. აჭანდარა	ს. მილარა უნდა იყოს ს. მიდარა	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. ახალსოფელი	ს. აშიცრა	გუდაუთის	29. 12. 1944 *უნდა იყოს 29.12.1943*
ს. ახალშენი	ს. ანდრეევკა	სოხუმის	5. 1. 1944 *უნდა იყოს 15. 1. 1944*
ს. აძირბჟარა	ს. ჟირწყალი	სოხუმის	16. 4. 1955
დ. ახალი ათონი	დ. ნოვი აფონი	გუდაუთის	14. 6. 1967 *უნდა იყოს 16. 4. 1955*
ს. ახუნა	ს. ჯირხვა-ახუნა	სოხუმის *უნდა იყოს გუდაუთის*	31. 7. 1952

ს. ანუხვა	ს. აგუწა *უნდა იყოს ს. აგნა*	სოხუმის *უნდა იყოს გუდაუთის*	31. 7. 1952
ს. არმიანსკოე უშჩელიე	ს. ბზისხევი	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. ანუხვა არმიან-სკოე	ს. მეორე ანუხვა	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. აჭანდარა	ს. გუფ-აგუ	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ათარა არმიან-სკოე	ს. მეორე ათარა	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. ატიშადუ	ს. ვარდისუბანი	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. ახალსოფელი	ს. ნაიდორფი	სოხუმის	14. 4. 1943
ს. ბამბუკოვანი	ს. კალმუთ	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ბაღნარი	ს. ხრისტოფოროვო	გაგრის	15. 1. 1944
ს. ბაღნაშენი	ს. ესტონკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ბზიფი	ს. აბგაბორთა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ბლაბურხვა	ს. აგეავერა	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. ბზიბტა	ს. ბზისხევი	გაგრის	16. 4. 1955
ს. ბედია	ს. სანარდო	გალის	31. 7. 1952
ს. გაგრაფსტა	ს. გაგრისხეობა	გაგრის	16. 4. 1955
ს. განახლება	ს. ანასტასიევკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	11. 9. 1943
ს. განთიადი	ს. პილენკოვო	გაგრის	26. 6. 1948 *უნდა იყოს 23.06.1943*
ს. გოგირდწყალი	ს. მესამე ქარხანა	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. გორანა	ს. ცუგუროვკა	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. გორიანი	ს.ს. იაიკინლუქი და ივთერლუქი	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. გრუზინსკოე უშჩელიე	ს. საქართველოს ხეობა	გაგრის	16. 4. 1955
ს. გუფი	ს. ეშქითი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. გუფ-აგუ	ს. აჭანდარა	ოჩამჩირის	17. 10. 1953
ს. გვადა-ახუწა	ს. ახუწა	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
დ. გულრიფში	სოფ. აგუძერა, სოფ. მაჭარის ნა-წილი შეუერთდა სოფ. ქვემო გულრიფშს.	გულრიფშის	7. 3. 1975
ს. განახლება	ს. მარჩხაფონი	გალის	5. 5 1952
ს. დაბა	ს. ხუტორი	გაგრის	3. 9. 1948
ს. დაჩა	ს. აგარაკი	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. დიდი - აგარაკი	ს. არაკიჩი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. დემერჩენც	ს. ფსოუსხევი	გაგრის	16. 4. 1955
ს. დიხაზურგა	ს. დიდი წიფური	გალის	31. 7. 1952
ს. დურიფში	ს. თარკილაარპაბლა	გუდაუთის	3. 7. 1952
ს. ესტონკა	ს. ბაღნაშენი	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	16. 4. 1955
ს. ვაკე	ს. კოვალევსკოე	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ვაშლოვანი	ს. როგოჟინო	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ველი	ს. ბოგაზ	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948

ს. ველი	ზემო-კავალევსკოე *უნდა იყოს ს. ზემო-კოვალევსკოე*	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ვლადიმიროვკა	ს. კოდორი	სოხუმის	16. 4. 1955
ს. ვერხნი ეშერა	ს. ზემო ეშერა	სოხუმის	16. 4. 1955
ს. ვერხნი იაშთხვა	ს. ზემო იაშთხვა	სოხუმის	16. 4. 1955
ს. ვესელოვკა	ს. სალხინო	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. ვერხნი მწარა	ს. ზემო მწარა	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. ვარდისუბანი	ს. ატიშადუ	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ვტოროი არასაძიხი	ს. მეორე არასაძიხი	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. ვტოროი კოპიტი	ს. ზემო ბედია	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. ვერხნი აფიანჩი	ს. ზემო აფიანჩი	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	16. 4. 1955
ს. ზეგანი	ს. ხაბიუკ	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ზეგანი	ს. ეედოკიმოვკა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ზემო თხილოვანი	ს. ზემო ფუნდუკლუკ	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. ზემო წყარო	ს.ს. ზემო ლემსა, შუა ლემსა.	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ზემო-ხევი	ს. სომხურ-ხეობა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ზენობანი	ს. ზემო ბებუთოვკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ზემო ეშერა	ს. ფიშთა	სოხუმის	31. 7. 1952
ს. ზვანდრიფში	ს. არაშახუ	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. ზემო ბედია	ს. მეორე კოპიტი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. თხინა	ს. აგუუაა	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. თაგილონი	ს.ს. შუაუბანი, ქვემოუბანი.	გალის	31. 7. 1952
ს. თხუბუნი	ს. ვარდისუბანი	გულრიფშის	27. 6. 1967
ს. იმერწყალი	ს.ს. არქა-მახალე, ცხარა, შუბარა, ხეტინა.	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. იფნარი	ს. სომხური-ხეობა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. კადარი	ს. ჩემბერგ	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. კაკლიანი	ს. დანძუთი	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. კელასური	ს. ეკატერინოვკა	სოხუმის	29. 12. 1943
ს. კელასური	ს. პოლტავო-კელასური	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. კირნათი	ს. სული	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. კირპიჩნოედ	ს. სააგურის	გაგრის	16. 6. 1954
ს. კლდიანი	ს. ოთლუქ	გაგრის	3. 9. 1948
ს. კლდეკარი	ს. მანაქლუქ	გაგრის	3. 9. 1948
ს. კოდორი	ს. ვლადიმიროვკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	11. 9. 1943
ს. კალდახვარა	ს. ჯაფხუნ	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. კუტოლი	ს. კვიტოული	ოჩამჩირის	20. 4. 1967
ს. კოპიტი	ს. პირველი კოპიტი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. კოჩარა	ს. ქეთეევანი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ლეკუხონა	ს. მარინსკოე	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ლესელიძე	ს. ერმოლოვსკი	გაგრის	1. 6. 1944

ს. ლიხნი	ს. ბამბორა	გუდაუთის	3. 7. 1952 *უნდა იყოს 31. 7. 1952*
ს. ლძაანი	ს. აჯრა	გაგრის	31. 7. 1952
ს. ლიძავა	ს. ლძაანი	გაგრის	16. 4. 1955
ს. მაისი	ს. ზამაისკოე	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. მარანი	ს. ქართული პოლტავა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	20. 4. 1967 *უნდა იყოს 3. 9. 1948*
ს. მეორე ათარა	ს. ასარ-რიმვა	ოჩამჩირის	3. 9. 1948
ს. მეორე არასაძიხი	ს. ვტოროი არასაძიხი	ოჩამჩირის	14. 6. 1967
ს. მეორე კოპიტი	ს. ვტოროი კოპიტი	ოჩამჩირის	14. 6. 1967
ს. მახადირი	ს. ნაკადული	გაგრის	20. 4. 1967
ს. მზისეული	ს.ს.კომინტერნოვსკოე, ქესიანოვკა.	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. მთიანი	ს. ასლანგიარი	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. მთისკალთა	ს. დერეკეი	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. მთისუბანი	ს. ბეშკარდაში	სოხუმის	29. 12. 1943
ს. მუხნარი	ს. ეოსემსოტსკოე	გაგრის	3. 9. 1948
ს. მზიური	ს. ცხირი	გალის	31. 7. 1952
ს. მუხური	ს. საშარანგიო	გალის	31. 7. 1952
ს. ნაა	ს. სომხური ნაა	ოჩამჩირის	3. 9. 1948
ს. ნაა	ს. სომხური ნაა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ნაკადული	ს. მეპადირი	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ნეძონა	ს. ხიზარუხა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ნიჟნი მწარა	ს. ქვემო მწარა	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. ნარინჯოვანი	ს. სამქვარი	გალის	31. 7. 1952
ს. ნაბაკეევი	ს. გაბარი	გალის	31. 7. 1952
ს. ნიჟნი აფიანჩი	ს. ქვემო აფიანჩი	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	16. 4. 1955
ს. ნიჟნი იაშთხვა	ს. ქვემო იაშთხვა	სოხუმის	16. 4. 1955
ს. ოდიში	ს. კონსტანტინოვკა	სოხუმის	15. 1. 1944
ს. ოთორონჯია	ს. კირქლუქ	ოჩამჩირის	3. 9. 1948
ს. ოქტომბერი	ს. ოლგინსკოე	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	11. 9. 1943
ს. ოქტომბერი	ს.ს. ოქტიაბრსკოე, სოეეტსკოე.	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ოჩუბურე	ს. კესტანელუქ	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ოთხარა	ს. ძაღრიპშ	სოხუმის *უნდა იყოს გუდაუთის*	31. 7. 1952
ს. ორეხოვო	ს. კაკლიანი	გაგრის	16. 4. 1955
ს. ოტრადნოე	ს. სიხარული	გაგრის	16. 4. 1955
ს. ოტაფი	ს. წყარხმული	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ოჭანდარე	ს. კავაქლუქ	გულრიფშის	3. 9. 1948
ქ. ოჩამჩირა	ქ. ოჩამჩირე	ოჩამჩირის	20. 4. 967 *უნდა იყოს 14. 6. 1967*
ს. პიცუნდა	ბიჭვინთა	გაგრის	16. 4. 1955
ს. პატარა აგარაკი	ს. აგარაკი	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. პერვი კოპიტი	ს. პირველი კოპიტი	ოჩამჩირის	16. 4. 1955
ს. პირველი კოპიტი	ს. პერვი კოპიტ	ოჩამჩირის	14. 6. 1967

ს. სალხინო	ს. ყაზარმა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. სათავე	ს. რეპერ	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. სიხარული	ს. ოტრადნოე	გაგრის	3. 9. 1948
ს. საჯოგე	ს. ჩობანლუქ	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. სერებრიანოე	ს. ვერცხლოვანი	სოხუმის	16. 4. 1954 *უნდა იყოს 16. 6. 1954*
ს. საბერიო	ს. დაურჩკელა	გალის	31. 7. 1952
ს. სიდა	ს.ს. ჯანდარი, ტობა, სატანჯიო *უნდა იყოს ს.ს. ჭანდარი, ტობა, სათანჯო*	გალის	31. 7. 1952
ს. სალხინო	ს.ს. ზემო უბანი, ეწერისუბანი.	გალის	31. 7. 1952
ს. სამქვარი	ს. ნარინჯოვანი	გალის	31. 7. 1952
ს. ტბეთი	ს. ჩევიზლუქ	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ტეხი	ს.ს. ვიდებარი, ალანოეკა, ტეხი.	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ტვანა	ს.ს ქვემო ტვანაა-რხუ, ზემო ტვა-ნაა-რხუ.	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ტვანაარხუ	ს. ტვანა	გუდაუთის	16. 4. 1955
ს. ფარნაუთი	ს.ს. ივანოვო-ალექსეევკა, ორდუ, კუჩუკსტამბული, ნახალოვკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ფსირცხა	ს.ს. ცენტრალნოე, კომსომოლ-სკოე, კრასნოე	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ფსოუსხევი	ს. დემერჩენც	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ფოქვეში	ს. აგუუაა	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ქვალონი	ს. აბაზადაღ	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ქვემო მწარა	ს.ს. სანაპცაცკიული, ატნაპცაც-კიული.	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ქვემო თხილოვა-ნი	ს. ქვემო ფუნდუკლუკ	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ქვემო წყარო	ს. ქვემო ლემსა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ქვენობანი	ს. ქვემო ბებუთოვკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. შრომა	ს. მიხაილოვკა	სოხუმის	29. 12. 1943
ს. შუამთა	ს. დიდი კრაევიჩი	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. შუამთა	ს. ს. ართინუსთა, კოჩკანიანოვკა, პაპასცესკიული, ხაჩტური.	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. შუბარა	ს. იმერწყალი	სოხუმის	16. 4. 1955
ს. ჩანჩქერი	ს. ტროიცკოე	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ჩეგოლა	ს. პიპერანტო	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ჩირუთა	ს. შუამთა	გუდაუთის	20. 4. 1967
ს. ჩხორთოლი	ს.ს. არადუქვა, ზემო ჩხორთოლი, ქვემო ჩხორთოლი	გალის	31. 7. 1952
ს. ცაცხვნარი	ს. კრასნიცკოე	გულრიფშის	3. 9. 1948
ს. ციტრუსოვანი	ს.ს. მინგრელსკოე, გრეჩესკოე.	გუდაუთის	3. 9. 1948
ს. ცოდნისკარი	ს. შურინოვკა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ცხირი.	მეორე ქვემო-ცხირი და პირველი ქვემო-ცხირი.	გალის	3. 9. 1948

ს. ძიკუტა	ს. გნადენბერგი	სოხუმის	4. 1. 1943 *უნდა იყოს 14. 4. 1943*
ს. წაბლიანი	ს.ს. დერეკეი, ღაშინთაქი.	გაგრის	3. 9. 1948
ს. წალკოტი	ს. ბარონოვო	გაგრის	3. 9. 1948
ს. წებელდა	ს.ს. ბაზარ-ხაჩტური, მეგრელოვკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. წიფლოვანი	ს. პატარა კრაევიჩი	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. წყურგილი	ს. სემენდლი	სოხუმის	3. 9. 1948
ს. ჭალა	ს. ნიკოლაევკა	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ჭლოუ	ს. ლაგანიაა-რხუ	ოჩამჩირის	31. 7. 1952
ს. ჭუბურხინჯი	ს. წალამუხი *უნდა იყოს წალამუ*	გალის	31. 7. 1952
სოფელი ხევი	სოფელ ზახაროვკა	გულრიფშის	15. 1. 1944
ს. ხეივანი	ს. ერმოლოვკა	გაგრის	3. 9. 1948
ს. ხოფი	ს. ათვარხუ *უნდა იყოს ს. ათვახუ*	გუდაუთის	31. 7. 1952
ს. ხიზარუხა	ს. ნეძონა	გულრიფშის	20. 4. 1967
ს. ხოლოდნაია რეჩკა	ს. ციეწყარო	გაგრის	16. 4. 1955
ს. ჯამპალი	ს.ს. ჩინ, ჩალ, ბალი.	სოხუმის *უნდა იყოს გულრიფშის*	3. 9. 1948
ს. ჯირხვა	ს. ხუდაარა	გუდაუთის	31. 7. 1952

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისათვის, თბ., 1977.

შენიშვნები

1977 წლის საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ცნობარს ერთვის გადარქმეული დასახლებული პუნქტების სია, რომელშიც რამდენიმე უზუსტობაა:

1. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 23 ივნისის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ“*, სოფელ პილენკოვოს ეწოდა განთიადი. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 26. 6. 1948.

2. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 14 აპრილის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს და ამავე სასოფლო საბჭოში შემავალი სოფლების გნადენბერგისა და ნაიდორფის გადარქმევის შესახებ“*, სოფელ გნადენბერგს ეწოდა სოფელი ძიკუტა. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 4. 4. 1943.

3. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 11 სექტემბრის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევის შესახებ“*, სოფელ ანასტასიევკას ეწოდა სოფელი განახლება; სოფელ ოლგინსკოეს – სოფელი ოქტომბერი; სოფელ ვლადიმიროვკას – სოფელი კოდორი.

სიის მიხედვით, აღნიშნული სოფლები სოხუმის რაიონის შემადგენლობაში ირიცხებოდა. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 19 თებერვალის ბრძანებულების *„სოხუმის რაიონის სოხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფის შესახებ“* თანახმად, ანასტასიევკის, ოლგინსკოეს და ვლადიმიროვკის სასოფლო საბჭოები გულრიფშის რაიონს მიეკუთვნა. ამდენად, ეს სოფლები, 1943 წლის სექტემბერში, გულრიფშის რაიონში შედიოდა.

4. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 29 დეკემბრის ბრძანებულე-

ბით *„აფხაზეთის ასსრ მშრომელთა დეპუტატების გუდაუთის რაიონის სოფელ აშიცრას გადარქმევისა და ახალ-სოფლის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ“*, სოფელ აშიცრას ეწოდა ახალ-სოფელი. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 29. 12. 1944.

5. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1944 წლის 15 იანვრის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ გაგრის, სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ“*, სოხუმის რაიონის სოფელ ანდრეევკას ეწოდა სოფელი ახალშენი. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 5. 1. 1944.

6. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1944 წლის 15 იანვრის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ გაგრის, სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ“*, გულრიფშის რაიონის სოფელ ზახაროვკას ეწოდა სოფელი ხევი. სიაში ეს ცვლილება საერთოდ არ არის შეტანილი.

7. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1948 წლის 3 სექტემბრის ბრძანებულებით *„საქართველოს სსრ აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევისა და სოფლების გაერთიანების შესახებ“*, სოფელ ბოგაზს ეწოდა სოფელი ველი; ზემო ბებუთოვკას – სოფელი ზენობანი; ჩემბერგს – სოფელი კადარი; სოფელ პოლტავო-კელასურს – სოფელი კელასური; სოფელ სულის – სოფელი კირნათი; სოფელ ქართულ პოლტავას – სოფელი მარანი; სოფელ სომხურ ნაას – სოფელი ნაა; სოფელ ქვემო ფუნდუკლუკს – სოფელი ქვემო თხილოვანი; სოფელ ესტონკას – სოფელი ბაღნაშენი; სოფელ დიდ კრაევიჩს – სოფელი შუამთა; სოფელ ხიზარუხას – სოფელი ნეძონა; სოფელ ზემო ბებუთოვკას – სოფელი ზენობანი; სოფელ ქვემო ბებუთოვკას – სოფელი ქვენობანი; სოფელ ნიკოლაევკას – სოფელი ჭალა; სოფელ ქვემო ლემსას – სოფელი ქვემო წყარო; სოფელ პატარა კრაევიჩს – სოფელი წიფლოვანი; სოფლებს ჩინ, ჩალ და ბალი – სოფელი ჯამპალი; სოფლებს ვიდებარი, ალანოვკა და ტეხი – სოფელი ტეხი; სოფლებს ბაზარ-ხაჩატური და მეგრელოვკა – სოფელი წებელდა; სოფლებს კომინტერნოვსკოე და ქესიანოვკა – სოფელი მზისეული.

სიის თანახმად, ეს სოფლები სოხუმის რაიონის შემადგენლობაში შედიოდა, რაც არასწორია, სოფლები გულრიფშის რაიონის შემადგენლობაში შედიოდა.

8. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 ივლისის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ“*, გუდაუთის რაიონის სოფელ ბამბორას ეწოდა სოფელი ლიხნი. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 3. 7. 1952.

9. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 ივლისის ბრძანებულების *„აფხაზეთის ასსრ რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ“*, თანახმად, სოფელ მიდარას ეწოდა სოფელი აჭანდარა; ჯირხვა-ახუწას – სოფელი ახუწა; აგწას – სოფელი ანუხვა; სოფელ ძაღრიპშს – სოფელი ოთხარა. ბრძანებულების მიხედვით, აღნიშნული სოფლები გუდაუთის რაიონის შემადგენლობაში შედიოდა. სიის თანახმად, ეს სოფლები სოხუმის რაიონის შემადგენლობაში შედიოდა, რაც არასწორია.

სიაში ასევე შეცდომითაა მოხსენიებული სოფლების სახელწოდებები: მილარა, აგუნა, ჯანდარი-ტობა-სატანჯიო, წალამუხი, ათვარხუ. უნდა იყოს: მიდარა, აგწა, ჭანდარი-ტობა-სათანჯო, ნალამუ, ათვახუ.

10. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1954 წლის 16 ივნისის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის გადარქმევის შესახებ“*, გუდაუთის რაიონის სოფელ სალხინოს ეწოდა ვესელოვკა; სოფელ ვერცხლოვანს – სერებრიანოე. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად შეცდომითაა მითითებული, პირველ შემთხვევაში – 16. 4. 1955, მეორე შემთხვევაში – 16. 4. 1954.

11. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1954 წლის 16 ივნისის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის გადარქმევის შესახებ“*, გაგრის რაიონის სოფელ სააგურეს ეწოდა სოფელი კირპიჩნოე. სიაში ეს ფაქტი საერთოდ არ არის შეტანილი.

12. 1955 წლის 16 აპრილს მრავალ დასახლებულ პუნქტს სახელწოდება შეეცვალა და ეწოდა:

ა). გაგრის რაიონში: სოფელ ალპურს – ალპიისკოე; ბზისხევს – ბზიბტა; სოფელ გაგრისხეობას – გაგრაფსტა; სოფელ ფსოუხხევს – დემერჩენცი; სოფელ ლძაანს – ლიძავა; სოფელ ბიჭვინთას – პიცუნდა; სოფელ კაკლიანს – ორეხოვო; სოფელ სიხარულს – ოტრადნოე.

ბ). გუდაუთის რაიონში: დაბა ახალ ათონს – ნოვი აფონი, სოფელ ბზისხევს – არმიანსკოე უშ-

ჩელიე; სოფელ მეორე ანუხვას – ანუხვა არმიანსკოე; სოფელ ზემო მწარას – ვერხნი მწარა; სოფელ ქვემო მწარას – ნიჟნი მწარა.

გ). სოხუმის რაიონში: სოფელ ჟირწყალს – აძირბჟარა; სოფელ ზემო ეშერას – ვერხნი ეშერა; სოფელ ზემო იაშთხვას – ვერხნი იაშთხვა; სოფელ ზემო აფიანჩს – ვერხნი აფიანჩი; სოფელ ქვემო აფიანჩს – ნიჟნი აფიანჩი; სოფელ ქვემო იაშთხვას – ნიჟნი იაშთხვა, სოფელ იმერწყალს – შუბარა.

დ). გულრიფშის რაიონში: სოფელ ბაღნაშენს – ესტონკა; სოფელ ზემო აფიანჩს – ვერხნი აფიანჩი; სოფელ ქვემო აფიანჩს – ნიჟნი აფიანჩი.

ე). ოჩამჩირის რაიონში: სოფელ ახუწას – ღვადა-ახუწა; სოფელ აგარაკს – დაჩა; სოფელ ვარდისუბანს – ატიშადუ; სოფელ მეორე არასაძიხს – ეტოროი არასაძიხი; ზემო ბედიას – ეტოროი კოპიტი; სოფელ მეორე ათარას – ათარა არმიანსკოე.

13. 1955 წელს სოფელ ბაღნაშენს ეწოდა სოფელი ესტონკა; სოფელ ზემო აფიანჩს – ვერხნი აფიანჩი; სოფელ ქვემო აფიანჩს – ნიჟნი აფიანჩი. ეს სოფლები 1955 წელს გულრიფშის რაიონში შედიოდა, და არა სოხუმის რაიონში.

14. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1967 წლის 14 ივნისის ბრძანებულებით *„აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ“*, ქალაქ ოჩამჩირეს ეწოდა ოჩამჩირა; ოჩამჩირის რაიონის სოფელ კვიტოულს – კუტოლი. სიაში სახელწოდების შეცვლის თარიღად არასწორადაა მითითებული 20. 4. 1967.

116.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში 1977 წლის 1 იანვრიდან 1987 წლის 1 იანვრამდე მომხდარი ცვლილებები

გალის წყალსაცავის მიერ სოფელ ცხირის ორ ნაწილად გაყოფასთან დაკავშირებით, სოფლის ზედა ნაწილს ეწოდა სოფელი ცხირი.

რეჩხი-ცხირის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფელი ზემო ცხირი და მიეკუთვნა მზიურის სასოფლო საბჭოს.

რეჩხი-ცხირის სასოფლო საბჭოს გამოეყო სოფლები ცხირი და ფართოღალი და მიეკუთვნა პირველი გალის სასოფლო საბჭოს.

რეჩხი-ცხირის სასოფლო საბჭოს ცენტრი გადატანილია პირველი ცხირიდან სოფელ რეჩხში.

რეჩხი-ცხირის სასოფლო საბჭოს ეწოდა რეჩხის სასოფლო საბჭო.

16 დეკემბერი, 1977 წ.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, თბ., 1987, გვ. 248.

სია დასახლებული პუნქტებისა, რომელთა სახელწოდების დაწერილობა დაზუსტდა

დაწერილობა 1977 წელს გამოცემული ცნობარის მიხედვით	დაზუსტებული დაწერილობა
ათარა არმიანსკოე, ოჩამჩირის რაიონი,	ათარა არმიანსკაიას ს/ს — ათარა არმიანსკაია;
აკვარიკა, გალის რაიონი,	რეფო-შეშელეთის ს/ს) — აკვარიკვა;
ანუხვა არმიანსკოე, გუდაუთის რაიონი,	ანუხვის ს/ს — ანუხვა-არმიანსკაია;
არხვა (ელირთა), გუდაუთის რაიონი,	ხოფის ს/ს — არხა (ელირთა);
აღურიფსთა, სოხუმის რაიონი,	ფსხუს ს/ს –- აღურაფსთა;
მუგუძირხვა, გუდაუთის რაიონი,	მუგუძირხვის ს/ს –- მგუძირხვა.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, გვ. 252.

117.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია
(ძირითადი კანონი)

თავი 6.

აფხაზეთის ასსრ ავტონომიური რესპუბლიკაა საქართველოს სსრ შემადგენლობაში

მუხლი 64. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა არის საბჭოთა სოციალისტური სახელმწიფო, რომელიც შედის საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის შემადგენლობაში.

სსრ კავშირისა და საქართველოს სსრ უფლებების ფარგლებს გარეთ აფხაზეთის ასსრ დამოუკიდებლად სწყვეტს საკითხებს, რომლებიც მის უფლებამოსილებაში შედის.

მუხლი 65. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ტერიტორია არ შეიძლება შეიცვალოს მისი თანხმობის გარეშე.

თავი 7.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული წყობილება

მუხლი 72. აფხაზეთის ასს რესპუბლიკა განსაზღვრავს თავის რაიონულ დაყოფას და წყვეტს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ წყობილებასთან დაკავშირებულ სხვა საკითხებს.

მუხლი 73. აფხაზეთის ავტონომიურ საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკაში არის რაიონები: გალის, გუდაუთის, გულრიფშის, ოჩამჩირის, სოხუმის და რესპუბლიკური დაქვემდებარების (აფხაზეთის ასსრ) ქალაქები: სოხუმი, გაგრა ტყვარჩელი.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი). მიღებულია აფხაზეთის ასსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მეცხრე სესიის მიერ 1978 წლის 6 ივნისს, სოხუმი, 1979, გვ. 18, 21.

118.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა
1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით

აფხაზეთის ასსრ რაიონები

გალის რაიონი

ცენტრი – ქ. გ ა ლ ი
ტერიტორია კვ.კმ. – 1002,5 კვ.კმ.
მანძილი თბილისიდან გალამდე – 361 კმ.
მანძილი სოხუმიდან გალამდე – 83 კმ
უხლოესი რკინიგზის სადგური – გალი
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 24

დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
სოფელი – 91

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. გალის საქ. საბჭო
გალი

2. აჩიგვარის სას. საბჭო
აჩიგვარა
ბულიშხინჯი
გუდავა
ოხურეი
ტოგონი
ფუწყური

3. ბედიის სას. საბჭო
ბედია
სახახუბიო
ფშაური

4. განახლების სას. საბჭო
განახლება
გაგიდა
დიხაგუძბა
ოკვინორე

5. გუდავის სას. საბჭო
მეორე გუდავა
ანარია
ოხურეი
პირველი გუდავა

6. დიხაზურგის სას. საბჭო
დიხაზურგა
ზენი
ოცარცე

7. ზემო ბარღების სას. საბჭო
ზემო ბარღები
საბუთბაიო
საშამუგიო

8. თაგილონის სას. საბჭო
თაგილონი
სალხინო

9. ლეკუხონის სას. საბჭო
ლეკუხონა
ლეჭარაიე
ჟირღალიშკა

10. მზიურის სას. საბჭო
მზიური
ზემო ცხირი
მახუნჯია
პატრახუნა
შაშიკვარა

11. მუხურის სას. საბჭო
მუხური
პირველი შეშელეთი
საბულისკერიო

12. ნაბაკევის სას. საბჭო
ნაბაკევი
ენერი
ზენი

13. ოტობაიის სას. საბჭო
პირველი ოტობაია
ვეშკუდელი
ზარწუფა
მეორე ოტობაია
ოკვინორე
რამი
ქვიშონა

14. ოქუმის სას. საბჭო
ოქუმი
აგვავერა
საბულისკერიო
სამელაიო

15. პირველი გალის სას. საბჭო
სამქვარი
ზემო გალი
კოხორა
ლეკუმხარა
ფართოღალი
ცხირი

16. რეფო-შეშელეთის სას. საბჭო
რეფო-ენერი
აკვარიკვა
თხინაშკარი
მეორე შეშელეთი
ხუმენი-ნათოფური
ხუმუშკური

17. რეჩხის სას. საბჭო
რეჩხი
ხოლე

18. საბერიოს სას. საბჭო
საბერიო
ნაჯიხური
სამარქვალო
ფართონოხორი
ღვაშიგვერდი
შქაშისუკი

19. სიდის სას. საბჭო
სიდა

20. ფიჩორის სას. საბჭო
ფიჩორი
ნაკარლალი
ნაჭკადუ

21. ქვემო ბარღების სას. საბჭო
ქვემო ბარღები
ბოგვეთი
საბჭოთა ჩაი
ფიცარლალი

22. ღუმურიშის სას. საბჭო
ზემო ღუმურიში
ფართოღალი
ქვემო ღუმურიში

23. ჩხორთოლის სას. საბჭო
ჩხორთოლი

24. წარჩის სას. საბჭო
წარჩე
ნახინგუ
ფუწყური
ფშაური

25. ჭუბურხინჯის სას. საბჭო
ჭუბურხინჯი
ზენი
მეორე აკვაღა
პირველი აკვაღა
ჭყონხუმლა

გუდაუთის რაიონი

ცენტრი –ქ. გ უ დ ა უ თ ა
ტერიტორია კვ.კმ. – 1640 კვ. კმ
მანძილი თბილისიდან გუდაუთამდე – 487კმ.
მანძილი სოხუმიდან გუდაუთამდე – 43 კმ
უახლოესი რკინიგზის სადგური – გუდაუთა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო –1
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო –20
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
ქალაქის ტიპის დაბა – 1
სოფელი – 110

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გუდაუთის საქ. საბჭო
გ უ დ ა უ თ ა

2. ახალი ათონის სად. საბჭო
ა ხ ა ლ ი ა თ ო ნ ი

3. ააცის სას. საბჭო
ა ა ც ი
ალრა
ალძიხი
ბინთხა
კუტიძრა

4. აბღარხუქის სას. საბჭო
ა ბ ღ ა რ ხ უ ქ ი
აბახვამცა
ბაზიქითა
ბაღიქითა
თასრაყვა
ცოუხვა

5. აგარაკის სას. საბჭო
ა გ ა რ ა კ ი
რიაფში
წანიგვართა

6. ანუხვის სას. საბჭო
ა ნ უ ხ ვ ა
აბაახუდა
აკალამრა
ანუხვა-არმიანსკაია
არმიანსკოე-უშჩელიე
აუძხა
აქვაჩა
აქუი
აჩირხა
აჯმატვარა
ვესიოლოვკა
ლაშფსარდი

7. აჭანდარის სას. საბჭო
ა ჭ ა ნ დ ა რ ა
აოსირხვა
აუალიცა
ქვაბრუთა
ძიბზირი
წვინდირთა
ხაბიუ
ჯგიდირხვა

8. ახალსოფლის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ს ო ფ ე ლ ი

9. ბარმიშის სას. საბჭო
ა ჯ ხ ა ხ ა რ ა
მაზიხვა

10. ბლაბურხვის სას. საბჭო
ბ ლ ა ბ უ რ ხ ვ ა
ანჰაშთუქი
შლარა
ჩერქეზიხუ
ცუძახა

11. დურიფშის სას. საბჭო
დ უ რ ი ფ შ ი
აბგარა
ათარპაბლა
არუთა
ტვანაარხუ

12. ზვანდრიფშის სას. საბჭო
ზ ვ ა ნ დ რ ი ფ შ ი
აკვასქემნა
ალახაშხუ
ბაალარხვა

13. კალდახვარის სას. საბჭო
კ ა ლ დ ა ხ ვ ა რ ა
ამპარაარხუ
ახვაჯა
აჯახუ

14. ლიხნის სას. საბჭო
ლ ი ხ ნ ი
ალგითი
აძლაგარა
აძლაგარხუქი
აჯიმჩილრა
ბამბორა
მზახვა
ხეცკვარა
ჰაფშირა

15. მგუძირხვის სას. საბჭო
მ გ უ ძ ი რ ხ ვ ა
ამბარა
არაშახუ
აფცხვა
გუგუნირხვა
მიუსერა
ონდანირხვა
პაპწვა

16. მწარის სას. საბჭო
ჭ ი რ უ თ ა
აძუსთა
ვერხნაია-მწარა
ნიჟნაია-მწარა
ხაბიუ

17. ოთხარის სას. საბჭო
ო თ ხ ა რ ი
ბაჩა
გარფი

მამიჯირხვა
ჭაბნა

18. პრიმორსკოეს სას. საბჭო
პ რ ი მ ო რ ს კ ო ე
არსაული
აძლაფშა
აჭანვა

19. ფსირცხის სას. საბჭო
ფ ს ი რ ც ხ ა
ოქტომბერი
ციტრუსოვანი

20. ყულანურხვის სას. საბჭო
ყ უ ლ ა ნ უ რ ხ ვ ა
აბგაევერა
ადეიგვარა
არუთა
აჩკანა
თამკვაჩ-იგვაევერა
თასრაყვა
ოსიაარხუ
ნვიშაარხუ

21. ხოფის სას. საბჭო
ხ ო ფ ი
არხა (ელირთა)
კვანაფა
შკვანა

22. ჯირხვის სას. საბჭო
ჯ ი რ ხ ვ ა
აფშანხვარა
აქვაჩარხუ
ახუნა
ბგარდვანი
კვანაფა
სინირხვა

გულრიფშის რაიონი

ცენტრი – დ. გ უ ლ რ ი ფ შ ი
ტერიტორია – 1834,5 კვ. კმ.
მანძილი თბილისიდან გულრიფშამდე – 431კმ.
მანძილი სოხუმიდან გულრიფშამდე – 13კმ.
უახლოესი რკინიგზის სადგური – კელასური
მანძილი გულრიფშიდან კელასურამდე –7 კმ.
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
სადაბო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 12
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქის ტიპის დაბა –1
სოფელი – 92

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი დ ა დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. გულრიფშის სად. საბჭო
გ უ ლ რ ი ფ შ ი

2. ამტყელის სას. საბჭო
ა მ ტ ყ ე ლ ი
ამზარა
ბუდუკი
გეორგიევსკოე
პანტა
ყადა
შუამთა
ჯამპალი

3. აჟარის სას. საბჭო
ქ ვ ე მ ო ა ჟ ა რ ა
ბუძგური
გვანდრა
ზემო აჟარა
ზიმა
მარცხენა გენწვიში
მარცხენა პტიში
მარჯვენა გენწვიში
მარჯვენა პტიში
მრამბა
ნახარი
ომარიშარა
საკენი
ქვაბჩარა
შაბათკვარა
ჩხალთა
ხეცკვარა
ხუტია

4. ბაბუშარის სას. საბჭო
ბ ა ბ უ შ ა რ ა
ვარჩა
ოჯიბინა
ყორასი

5. ბაღმარანის სას. საბჭო
ბ ა ღ მ ა რ ა ნ ი
ალექსანდროვკა
პოლტავა-ალექსანდროვსკოე

6. განახლების სას. საბჭო
გ ა ნ ა ხ ლ ე ბ ა
ნაა
ტეხი
ჩერნიგოვკა
ჭალა
ხუმუშქური

7. დრანდის სას. საბჭო
დ რ ა ნ დ ა
ათარბეკოვკა
ზემო ფშაფი
ქვემო ფშაფი
შაუმიანოვკა

8. ვლადიმიროვკის სას. საბჭო
ვ ლ ა დ ი მ ი რ ო ვ კ ა
ესტონკა
შმათი
ხუმუშქური

9. ლათის სას. საბჭო
ლ ა თ ა
არღუნია
ზემო ლათა

ზენობანი
კადარი
მარდახუჭი
მიასნიკოვკა
ქვენობანი
ხიზარუხა

10. მაჭარის სას. საბჭო
მ ა ჭ ა რ ა
ზემო გულრიფში
თხუბუნი
კელასური
ქვემო მერხეული

11. მერხეულის სას. საბჭო
მ ე რ ხ ე უ ლ ი
ზემო მაჭარა
ღურზული
ჩერნიგოვკა

12. ფშაფის სას. საბჭო
ფ შ ა ფ ი
მეორე ბაღაჟიაშთა
პირველი ბაღაჟიაშთა
ფარნაუთი

13. წებელდის სას. საბჭო
წ ე ბ ე ლ დ ა
აბლუხვარა
აგიში
აზანთა
არასარა
აჭანდარა
გერგემიში
ველი
ვერხნაია-აპიანჩა
ზეგანი
ზემო წყარო
კელასური
კირნათი
მარანი
მეტელეევკა
მზისეული
მრამბა
ნიჟნაია-აპიანჩა
ოქტომბერი
ქვემო წყარო
წიფლოვანი

ოჩამჩირის რაიონი

ცენტრი – ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ა
ტერიტორია – 1867,6 კვ.კმ.
მანძილი თბილისიდან ოჩამჩირამდე – 391კმ.
მანძილი სოხუმიდან ოჩამჩირამდე –53 კმ
უახლოესი რკინიგზის სადგური – ოჩამჩირა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
საქალაქო საბჭო – 1
სასოფლო საბჭო – 27
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქი – 1
სოფელი – 113

ს ა ბ ჭ ო ე ბ ი და დ ა ს ა ხ ლ ე ბ უ ლ ი პ უ ნ ქ ტ ე ბ ი

1. ოჩამჩირის საქ. საბჭო
ქ. ო ჩ ა მ ჩ ი რ ა

2. აგუბედიის სას. საბჭო
ა გ უ ბ ე დ ი ა
აძხიდა
ახეცარა
აჯრა
მეორე კოპიტი
მიშველი
ნარჯხეუ
ოხოჯა
პატრახუნა
პირველი კოპიტი
ქვალონი

3. ათარა-არმიანსკაიას სას. საბჭო
ა თ ა რ ა-ა რ მ ი ა ნ ს კ ა ი ა
ალაფანკვარა
დეპეგინძე
ნაა
ოტორონჯია
ფსკალი

4. ათარის სას. საბჭო
ა თ ა რ ა
ათარბა-იხუსთა
ნახურზოუ

5. არადუს სას. საბჭო
ა რ ა დ უ
ცაგერა

6. არაკიჩის სას. საბჭო
ა რ ა კ ი ჩ ი
დაჩა

7. არასაძიხის სას. საბჭო
გ უ ფ ა გ უ
არასაძიხი
მეორე არასაძიხი

8. აძიუბჟის სას. საბჭო
ა ძ ი უ ბ ჟ ა
ახალდაბა
ახივაა
ბალანი
ბაღლანი
დოპოუქითი
კუდრახუქი
წყურგილი
ჯობრია

9. ახალი კინდღის სას. საბჭო
ა ხ ა ლ ი კ ი ნ დ ღ ი

10. ბესლახუბის სას. საბჭო
ბ ე ს ლ ა ხ უ ბ ა
აბუაფთრა

ახალი აკვასკია
დოდლანი

11. გუფის სას. საბჭო
გ უ ფ ი
აგვავერა
აკვასკია
აჯამფაზრა
ზაგანი
ფადგუ
ჩაწექითი

12. თხინიხ სას. საბჭო
თ ხ ი ნ ა
აბააჟვახუ
ახივაა

13. ილორის სას. საბჭო
ი ლ ო რ ი
ზენი
ნაგვალოუ
ოხურეი
სუკი

14. კინდღის სას. საბჭო
კ ი ნ დ ღ ი
ახივაა
ლეფონა

15. კუტოლის სას. საბჭო
კ უ ტ ო ლ ი
აბააქითა
ახივაა
ბზანა
თოუმიში
კერკენი

16. ლაბრის სას. საბჭო
ლ ა ბ რ ა

17. მერკულის სას. საბჭო
მ ე რ კ უ ლ ა
ჯუყმური

18. მოქეის სას. საბჭო
მ ო ქ ე ი
აძიბჟარა
აჯაჟვი
ჯალ-აფსუა
ჯალი

19. ოტაფის სას. საბჭო
ო ტ ა ფ ი
მრამბა

20. ოხურეის სას. საბჭო
პ ი რ ვ ე ლ ი ო ხ უ რ ე ი
აყვარაში
ილორგანი
მეორე ოხურეი

21. რეკის სას. საბჭო
რ ე კ ა
საჩინო
ჯგერიანი

22. ტამიშის სას. საბჭო
ტ ა მ ი შ ი
ანუაარხუ
ნაოჩი
ნაღბოუ
წკრიში

23. ტყვარჩელის სას. საბჭო
ა ტ ი შ ა დ უ
აყვარჩაფანი
აძხიდა

24. ფოქვეშის სას. საბჭო
ფ ო ქ ვ ე შ ი
აყვარაში
კაციპაბლა
საჩაჩხალია
ურთა

25. ქოჩარის სას. საბჭო
ქ ო ჩ ა რ ა
ლაბრა
ცხენისწყალი
ჭლოუ

26. ღვადის სას. საბჭო
ღ ვ ა დ ა
აბააჟვახუ
მეორე ჯირღული
ღვადა-ახუნა

27. ჭლოუს სას. საბჭო
ჭ ლ ო უ
აიმარა
ანდროუ
არაჟპარა
აქიდრა

28. ჯგერდის სას. საბჭო
ჯ გ ე რ დ ა
ახუნა
გურჩხი
დღამში
ჯირღული

სოხუმის რაიონი

ცენტრი – ქ. ს ო ხ უ მ ი
ტერიტორია – 1522,5 კვ.კმ
მანძილი თბილისიდან სოხუმამდე – 444კმ.
უახლოესი რკინიგზის სადგური – სოხუმი

ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
სოფელი – 61

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. ახალსოფლის სას. საბჭო
ახალსოფელი
ალექსეევკა
ვოლოდარსკოე
კელასური
ძიღუტა

2. ახალშენის სას. საბჭო
ახალშენი
აძიბჟარა
გუმა
მთისკალთა
ოჭუბურე
სათავე
შუბარა
ცუმური

3. ბესლეთის სას. საბჭო
აბჟაყვა
ბესლეთი
ზემო ბირცხა
ქვემო ბირცხა

4. გუმისთის სას. საბჭო
აჩადარა
გუმისთა
ლეჩქოფი

5. ეშერის სას. საბჭო
ეშერა
გვანდრა
კუტიშხა
შიცკვარა

6. ვერხნაია-ეშერის სას. საბჭო
ვერხნაია-ეშერა
ამბარიხუნა
აღდარა
აძიგეჟი
უაზაბაა

7. თავისუფლების სას. საბჭო
თავისუფლება
გორანა
ვერხნაია-იაშთხეა
ნიჟნაია-იაშთხეა

8. კელასურის სას. საბჭო
კელასური
აკაფა
ბირჯა
გვარდა
ლეკუხონა
ლინდა

9. ოდიშის სას. საბჭო
ოდიში
პავლოვსკოე
პეტროვსკოე
ქვემო ლინდა

10. ფსხუს სას. საბჭო
ფსხუ
აღურაფსტა
ბიტაგა
რეშევიე
რიკზა
სანჩარა
სერებრიანოე

11. შრომის სას. საბჭო
შრომა
ამზარა
აფიანდა
ზეგანი
კამანი
მთისუბანი
ნახშირა
სტარუშკინო
ტბეთი
ქვალონი
ნყურგილი

გაგრა

ტერიტორია – 772,4 კვ.კმ.
მანძილი თბილისიდან გაგრამდე – 534 კმ.
მანძილი სოხუმიდან გაგრამდე – 90 კმ
უახლოესი რკინიგზის სადგური – გაგრა
ადმინისტრაციული ერთეულის რიცხვი:
სადაბო საბჭო – 2
სასოფლო საბჭო – 11
დასახლებული პუნქტების რიცხვი:
ქალაქის ტიპის დაბა – 2
სოფელი – 47

საბჭოები და დასახლებული პუნქტები

1. განთიადის სად. საბჭო
განთიადი

2. პიცუნდის სად. საბჭო
პიცუნდა

3. ალახაძის სას. საბჭო
ალახაძი

4. ბაღნარის სას. საბჭო
ბაღნარი
აჩმარდა
ეელი
კლდეკარი
მენდელეევო

5. ბზიფის სას. საბჭო
ბზიფი
ათიძთა
არასაძიხი
აყვარა
ბზიბტა
იფნარი
ძიხჩა

6. კოლხიდის სას. საბჭო
კ ო ლ ხ ი დ ა
ალპიისკოე
გაგრაფსტა
გრუზინსკოე-უშჩელიე
ზემო ხევი
ოტრადნოე

7. ლესელიძის სას. საბჭო
ლ ე ს ე ლ ი ძ ე
სალმე
სულევო

8. ლიძავის სას. საბჭო
ლ ი ძ ა ვ ა
აციჯქვა
რაფინა

9. მეხადირის სას. საბჭო
მ ე ხ ა დ ი რ ი
ვაშლოვანი
ზეგანი
კლდიანი
მუხნარი

10. მიქელრიფშის სას. საბჭო
ს ა ლ ხ ი ნ ო
დემერჩენცი
მიქელრიფში
ჩანჩქერი
ცოდნისკარი
ნაბლიანი

11. ხაშუფსის სას. საბჭო
ხ ა შ უ ფ ს ა
ვაკე
იმერხევი

12. ხეივნის სას. საბჭო
ხ ე ი ვ ა ნ ი
კულტუბანი
შაფრანოვო
ნალკოტი

13. ხოლოდნაია-რეჩკის სას. საბჭო
ო რ ე ხ ო ვ ო
გრებეშოკი
ჩიგრიფში
ხოლოდნაია-რეჩკა

აფხაზეთის ასსრ რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქები

ქალაქის დასახელება

სოხუმი
გაგრა*
ტყვარჩელი
* საქალაქო საბჭოს დაქვემდებარებაშია სოფლის დასახლებები

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანერის მდგომარეობით, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. თბ., 1987, გვ. 106-118.

119.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება
აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ქალაქის ტიპის დაბის ახალი ათონის რაიონული დაქვემდებარების ქალაქად გარდაქმნის დამტკიცების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ 1987 წლის 20 ნოემბერს წარმოებული გუდაუთის რაიონის ქალაქის ტიპის დაბის ახალი ათონის რაიონული დაქვემდებარების ქალაქად გარდაქმნა.

საქართველოს სსრ უმღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **პ. გილაშვილი**
საქართველოს სსრ უმღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. კვარაცხელია**

ქ. თბილისი, 1987 წლის 30 დეკემბერი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წ. 13 იანვარი.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1987 წ. №12, გვ. 32.

120.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება

აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონში მიუსერის სადაბო საბჭოს შექმნის დამტკიცების შესახებ

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ 1987 წლის 20 ნოემბერს წარმოებული გუდაუთის რაიონის სოფელ მუგუძირხეიდან სოფელ მიუსერის გამოყოფა, მისი გარდაქმნა ქალაქის ტიპის დაბად და მიუსერის სადაბო საბჭოს შექმნა.

საქართველოს სსრ უმღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარე **პ. გილაშვილი**
საქართველოს სსრ უმღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მდივანი **ვ. კვარაცხელია**

ქ. თბილისი, 1987 წლის 30 დეკემბერი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წ. 13 იანვარი.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1987 წ. №12, გვ. 32.

121.

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილება

აფხაზეთის ასსრ უზენაესი საბჭოს მიერ განხორციელებული ქ. გაგრისადმი ადმინისტრაციულად დაქვემდებარებული ბზიფის სასოფლო საბჭოს სადაბო საბჭოდ გარდაქმნის დამტკიცების შესახებ

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

დამტკიცდეს აფხაზეთის ასსრ უზენაესი საბჭოს მიერ 1991 წლის 28 თებერვალს განხორციელებული ქ. გაგრისადმი ადმინისტრაციულად დაქვემდებარებული ბზიფის სასოფლო საბჭოს სადაბო საბჭოდ და სოფელ ბზიფის დაბა ბზიფად გარდაქმნა.

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე **ა. ასათიანი**

თბილისი, 1991 წლის 18 აპრილი.

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ. №4, გვ. 49.

ბიბლიოგრაფია

ამბერი (ამბროსი ხელაია), ილორის ბედი, გაზ. „საქართველო", №25, 1918 წ. 31 იანვარი.

აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1926.

აფხაზეთის სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკის ძირითადი კანონი (კონსტიტუცია), სოხუმი, 1935, წიგნ.: აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თამაზ დიასამიძე,* თბ., 2004.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), სოხუმი, 1937, წიგნ.: აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თამაზ დიასამიძე,* თბ., 2004.

აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), მიღებულია აფხაზეთის ასსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მეცხრე სესიის მიერ 1978 წლის 6 ივნისს. სოხუმი, 1979.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, სუხუმი, 1953.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა. 1969 წლის 1 იანვრისათვის, სოხუმი, 1969.

აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის, სოხუმი, 1975.

აფხაზეთის და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური რეგიონების სტატუსი საქართველოს შემადგენლობაში (1917-1988). პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. *კრებულის შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თამაზ დიასამიძე,* თბ., 2004.

ბენდიანიშვილი ა. საქართველოს პირველი რესპუბლიკა (1918-1921 წწ.), თბ., 2001.

ბერაძე თ., თოფურია კ., სანაძე მ., ხორავა ბ. საქართველოს ისტორიული ატლასი, I, აფხაზეთი, თბ., 2013.

ბერაძე თ., ხორავა ბ. როდის გახდა ფსოუ საქართველოს სასაზღვრო მდინარე, კრებ.: ზურაბ პაპასქირი – 60, „უამთააღმწერლობა ჭეშმარიტის მეტყველება არს", თბ., 2010-2013.

გაბედავა მ. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აფხაზეთში 1917-1921 წლებში, თბ., 1993.

გამახარია ჯ. ქართულ-აფხაზურ ურთიერთობათა ისტორიიდან, თბ., 1991.

გამახარია ჯ. აფხაზეთი – საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შემადგენლობაში, წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი უძველესი დროიდან დღემდე, თბ., 2007.

გამახარია ჯ. აფხაზეთის პოლიტიკური სტატუსი საბჭოთა საქართველოს შემადგენლობაში. 1921-1937 წწ., წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007.

გვანცელაძე თ. აფხაზური ენა. სტრუქტურა, ისტორია, ფუნქციონირება, თბ., 2011.

გვანცელაძე თ. ტოპონიმთა მასობრივი ცვლის მცდელობანი აფხაზეთში 1921-1937 ნლებში, – სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები, XIII. ჰუმანიტარულ და სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებათა სერია, თბ., 2015.

დარსანია ნ. ნარკვევები საქართველოს სოციალ-პოლიტიკური ისტორიიდან, თბ., 2008.

დიაჩკოვ-ტარასოვი ა. გაგრა და მისი შემოგარენი. *რუსულიდან თარგმნეს, შესავალი და კომენტარები დაურთეს ზურაბ პაპასქირმა და ბეჟან ხორავამ,* თბ., 2003.

ეზუგბაია ვ. საქართველოს სსრ ახალი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა და საბჭოების როლის შემდგომი ამაღლება (1921-1932 წწ.), თბ., 1973.

ემუხვარი მ., პ. ანჩაბაძე პ. მცირედი განმარტება, გაზ. „საქართველო", №99, 1916 წ. 4 მაისი.

ვანიშვილი შ. ამიერკავკასია რუსეთის მმართველობის სისტემაში 1864-1917 წწ., თბ., 1989.

ზარდალიშვილი გრ. საქართველოს სსრ ეკონომიური დარაიონება, თბ., 1970,

თოთაძე ა. აფხაზეთის მოსახლეობა. ისტორია და თანამედროვეობა, თბ., 1995.

ინგოროყვა პ. საქართველოს რაიონები. *ნაშრომი გამოსაცემად მოამზადა და შესავალი წერილი დაურთო ისტორიის დოქტორმა ლევან ჯიქიამ,* თბ., 2019.

კაჭარავა ი. საბჭოთა სახელმწიფო ხელისუფლების განვითარებისა და განმტკიცების ისტორიისათვის საქართველოში (1926-1929 წწ.), საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია. საზოგადოებრივ მეცნიერებათა განყოფილების ორგანო, მაცნე, 1967, №5.

ლაშხია შ., ბერაძე თ., რჩეულიშვილი ლ., უშვერიძე გ. გაგრა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 2, თბ., 1977.

მაზნიაშვილი გ. მოგონებანი. 1917-1925. ბათუმი, 1990.

მგელაძე კ., ლაშხია შ. სოხუმის რაიონი, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 9, თბ., 1985.

მიქიაშვილი ო. აფხაზეთის ტოპონიმიის ისტორიიდან. 1943-1952, 1953-1967 წწ., – „ქართველური მემკვიდრეობა", ტ. IV, ქუთაისი, 2000.

ნათმელაძე მ. დემოგრაფიული პროცესები საქართველოში XX საუკუნის 40-იან წლებში, თბ., 2002.

პაპასქირი ზ. ნარკვევები თანამედროვე აფხაზეთის ისტორიული წარსულიდან, ნაკვ. II, თბ., 2007.

პროექტი საქართველოს ტერიტორიის დანაწილებისა ახალ საადმინისტრაციო ერთეულებად (ოლქებად), ტფილისი, 1920.

რეგიონული კონფლიქტები საქართველოში – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი. აფხაზეთის ასსრ (1989-2005). *პოლიტიკურ-სამართლებრივი აქტების კრებული. შემდგენელი და მთავარი რედაქტორი თამაზ დიასამიძე*, თბ., 2005.

ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატიული დაყოფა. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის გამოცემა. ტფილისი, 1925.

საქართველოს კონსტიტუცია. მიღებული საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ 1921 წლის 21 თებერვალს, წგნ. საქართეელოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართლებრივი აქტების კრებული. 1918-1921, თბ., 1990.

საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), მიღებულია საქართველოს სსრ მეცხრე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს რიგგარეშე მერვე სესიის მიერ 1978 წლის 15 აპრილს, თბ., 1984.

საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, ნაწ. I. სათემო ჯამები, ტფ. 1925.

საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიალური დაყოფა, ტფილისი, 1930.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1949 წლის 1 სექტემბრისათვის, თბ., 1949.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ–ტერიტორიული დაყოფა 1961 წლის 1 ივლისისთვის, თბ., 1961.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ–ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისთვის, თბ., 1966.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისთვის, თბ., 1977.

საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით, თბ., 1987.

საქართველოს სსრ ატლასი, თბილისი-მოსკოვი, 1964.

საქართველოს სსრ კანონთა, საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა და მთავრობის დადგენილებათა ქრონოლოგიური კრებული. 1921-1940 წ.წ., ტ. 1, თბ., 1959.

საქართველოს სსრ კონსტიტუციური აქტების კრებული (1921-1978), თბ., 1983.

სურგულაძე ა., სურგულაძე პ., საქართველოს ისტორია, თბ., 1991.

ფიფია გ. აფხაზეთის ტოპონიმიკის საკითხისათვის, გაზ. „სახალხო განათლება", №17, 1990 წ. 26 აპრილი.

ჩაჩხიანი ა. რუსეთ-საქართველოს სამხედრო-პოლიტიკური ურთიერთობები და საბრძოლო მოქმედებები აფხაზეთის რეგიონსა და შავიზღვისპირეთში (1918-1920 წლები), თბ., 2014.

ცინცაძე ზ. აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში, ჟურნ. „აფხაზეთის მოამბე", 2002, №6-7.

ცხადაია პ., ხორავა ბ. აფხაზეთის გეოგრაფიული სახელწოდებანი, თბ., 2018.

წურწუმია ზ. აფხაზეთი რუსეთ-ოსმალეთის ურთიერთობებში (XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში), თბ., 2012.

ჭანტურია ნ. ეროვნული საბჭო და მისი ბრძოლა საქართველოს სახელმწიფოებრიობის აღდგენისა და განმტკიცებისათვის, თბ., 2006.

ხარაძე კ. ტოპონიმიკური შტუდიები, თბ., 2018.

ხორავა ბ., აფხაზეთი 1810-1880 წლებში, წიგნ. ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი უძველესი დროიდან დღემდე, თბ., 2007.

ხორავა ბ. ეთნიკური პროცესები აფხაზეთში (უძველესი დროიდან დღემდე), კრებ. საქართველოში არსებული კონფლიქტები და მშვიდობის პერსპექტივები, თბ., 2009.

ხორავა ბ. ეთნიკური და დემოგრაფიული პროცესები აფხაზეთში, კრებ. ელდარ მამისთვალიშვილი – 75, თბ., 2015.

ხორავა ბ. აფხაზთა 1867 წლის მუჰაჯირობა, თბ., 2014.

ჯაოშვილი ვ., ბერაძე თ. გალი, ქსე, ტ. 2, თბ., 1977.

ჯიქია ლ. პაველ ინგოროყვა საქართველოს ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული მონყობის შესახებ, წიგნ.: ინგოროყვა პ. საქართველოს რაიონები. *ნაშრომი გამოსაცემად მოამზადა და შესავალი წერილი დაურთო ისტორიის დოქტორმა ლევან ჯიქიამ*, თბ., 2019.

ჯოჯუა დ. აფხაზეთი საბჭოთა სოციალიზმის ეპოქაში. 1938-1990 წწ., წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან, აფხაზეთი,

ჯოჯუა დ. აფხაზეთი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველ წლებში (1990-1992 წწ.), წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007.

ჯოჯუა დ. აფხაზეთი საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის პირველ წლებში (1990-1992 წწ.), წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007.

ჯოჯუა დ. აფხაზეთი 1992-2007 წლებში, წიგნ.: ნარკვევები საქართველოს ისტორიიდან. აფხაზეთი, თბ., 2007.

Абхазия: документы свидетельствуют. 1937-1953. Сборник материалов. *Отв. ред. Б. Е. Сагария*, Сухум, 1992.

Абхазия в Советскую эпоху. Абхазские письма (1947-1989). Сборник документов, т. 1, *ответственный редактор И. Марыхуба*, Акуа (Сухум), 1994.

Абхазская АССР. Административно-Территориальное Деление 1951 г., Сухуми, 1951.

Административно-территориальное деление Союза ССР, М., 1931.

Административно-территориальное деление Союза ССР, М., 1932.

Административно-территориальное деление Союза ССР на 15 июля 1934 года, М., 1934.

Административно-территориальный состав СССР на 1 июля 1925 г. и 1 июля 1926 г., М., 1926.

Апчабадзе З. В., Дзидзария Г. А., Куправа А. Э. История Абхазии, Сухуми, 1986.

Ахалаа И. Д. Гумистинский Ревком, – Труды Сухумского государственного педагогического института, т. 14, Сухуми, 1961.

Гамахария Дж., Гогия Б. Абхазия – историческая область Грузии, Тб., 1997.

Делба М. К. Беспощадно бороться с врагами народа, газ. «Советская Абхазия», 1937 г., 15 августа.

Деникин А. И. Очерки русской смуты. Белое движение и борьба Добровольческой армии. Май - Октябрь 1918. Минск, 2002.

Деникин А. И. Очерки русской смуты. Октябрь 1918 – январь 1919. Минск, 2002.

Деникин А. И. Очерки русской смуты. Вооруженные силы юга России. Заключительный период борьбы. Январь 1919 – март 1920. Минск, 2002.

Дзидзария Г. А. Присоединение Абхазии к России, – Труды, 1, Сухуми, 1988.

Документы и материалы по внешней политике Закавказья и Грузии, Тифлис, 1919, репринтное издание, Тбилиси, 1990.

Документы по истории Абхазии XIX – начало XX века. *Над изданием работали: Георгий Анчабадзе (руководитель), Марина Пагава, Ия Туташвили*, Тбилиси, 2018.

История Абхазской АССР (1917-1937), ответ. редактор Г. А. Дзидзария, Сухуми, 1983.

История Советской Конституции, Сборник документов. 1917-1957. М., 1957.

Кварчия В. Е. Ойконимы Абхазии в письменных источниках, Сухуми, 1985.

Кварчия В. Е. Аҧсны атопонимика, Сухум / Аҟәа, 2002 (на абх. яз.).

Ковтюх Е. «Железный поток» в военном изложении, издание второе, под ред. и с предисловием Вл. Меликова, М. 1931.

Куправа А. Э. Из истории советского строительства в Абхазии, – Труды Абхазского института языка, литературы и истории им. Д. И. Гулиа, т . XXX, Сухуми, 1959.

Лакоба С. З. Лакоба, Сталин, Берия, в кн. **Некрасов В. Ф.** Берия: конец карьеры, М., 1991.

Лакоба Н. А. Из речи на IV съезде компартии Грузии, в кн. Лакоба Н. А., Статьи и речи, Сухуми, 1987.

Лакоба Н. А. О состоянии и мерах восстановления курорта Гагры, в кн. Лакоба Н. А., Статьи и речи, Сухуми, 1987.

Лакоба Н. А. Из доклада о деятельности правительства Абхазии на III сессии всегрузинского ЦИК в г. Сухуме, 13 июня 1926 г., в кн. Лакоба Н. А., Статьи и речи, Сухуми, 1987.

Маевский В. Кутаисская губерния. Военно-статистическое описание, Тифлис, 1896.

Мархулия Г. Р. Армяно-грузинские взаимоотношения в 1918-1920 годах, Тб., 2007.

Ментешашвили А. М. Исторические предпосылки современного сепаратизма в Грузии, Тб., 1998.

Меркviладзе В. Н. Создание и укрепление советской государственности в Грузии (1921-1936), Тб., 1969.

Население Закавказья. Всесоюзная перепись населения 1926 г. Краткие итоги, Тифлис, 1928.

Основной Закон (Конституция) Союза Советских Социалистических Республик. Принят второй сессией ЦИК СССР первого созыва 6 июля 1923 года и в окончательной редакции II съездом Советов СССР 31 января 1924 года, в кн. История Советской Конституции, Сборник документов. 1917-1957. М., 1957.

Пачулия В. П. Советы Абхазской АССР в период Великой отечественной войны (1941-1945 гг.), Сухуми, 1990.

Полное собрание законов Российской империи. Собрание третье, т. 23, 1903. СПБ., 1905.

Революционные комитеты Грузии в борьбе за установление и упрочение Советской власти (Март 1921г. – Январь 1922 г.). *Сборник документов и материалов. Составитель И. Ахалая*, Сухуми, 1963.

Сагария Б. Е. Национально-государственное строительство в Абхазии (1921-1931 гг.), Сухуми, 1970.

Сагария Б. Е. Образование и укрепление советской национальной государственности в Абхазии. 1921-1938., Сухуми, 1981.

Сагария Б. Е. Из истории восстановления государственных границ Абхазии. – *Известия Абхазского института языка, литературы и истории им. Д. Гулиа*, XIII, Тб., 1985.

Сборник законодательных актов Республики Абхазия, выпуск 3, Сухум, 1995.

Свод статистических данных о населении Закавказского края, извлеченных из семейных списков 1886 г., Тифлис, 1893.

Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства РСФСР, I отдел, №12, М., 1929.

Советы Абхазии (1922-1937 гг.), Сборник документов и материалов, Сухуми, 1976.

СССР. Административно-территориальное деление союзных республик. Январь 1965 года, М. 1965.

Статистический Справочник, 1927 г. Год издания первый. Центральное Статистическое Управление ССР Абхазии. г. Сухум, 1928.

Тондзе Л. М. К вопросу о политическом статусе Абхазии. Страницы истории. 1921-1931 гг., Тб., 1996.

Эсадзе С. С. Историческая записка об управлении Кавказом, т 1, Тифлис, 1907.

საქართველოს ეროვნული არქივი

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწ. 1, საქმე 2894 (დადგენილება სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ-ის ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურ დაყოფის შესახებ).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 600, ანაწ. 1, საქმე 315 (საქართველოს სსრ სახკომსაბჭოს სხდომის ოქმი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 600, ანაწ. 2, საქმე 5 (სამხედრო შეთანხმება საქართველოს სსრ და აფხაზეთის სსრ მთავრობათა შორის, 1922 წლის 30 იანვარი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 28 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1943 წლის 23/VI სხდომის ოქმის №28 მასალები, 1943 წლის იანვარი – 1943 წლის 2 ივნისი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 30 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის №29 სხდომის ოქმის მასალები).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 86 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის №31 სხდომის ოქმის დანართი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 99 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პირველი მოწვევის მერვე სესიაზე მიღებული კანონები, 1945 წლის 1 აგვისტო).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 231 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სხდომის ოქმი №10).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 428 (აფხაზეთის ასსრ-ში ზოგიერთი ადმინისტრაციული ცვლილებების შესახებ, 1950 წლის 8 ივნისი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1273 (საქართველოს სსრ მესამე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს მეოთხე სესიაზე მიღებული კანონები და დადგენილებები, 1953 წლის 18-19 აგვისტო).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1274 (საქართველოს სსრ მესამე მოწვევის უმაღლესი საბჭოს მეხუთე სესიაზე მიღებული კანონები და დადგენილებები, 1953 წლის 29 ოქტომბერი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1279 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სხდომის ოქმი №8).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1344 (მიმონერა სოფლების მაიაკისა და ბესლეთის ქალაქ სოხუმთან მიერთების შესახებ).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1675 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სხდომის ოქმი №2, 1967 წლის 13 ივნისი).

უახლესი ისტორიის ცენტრალური არქივი, ფ. 1165, აღწ. 8, საქმე 1676 (საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის სხდომის ოქმი №3, 1967 წლის 11 ივლისი).

საქართველოს შსს არქივი

ფ. 14, აღწ. 14, საქმე 403 (Постановление Бюро Обкома от 11 февраля 1940 г.).

ფ. 14, აღწ. 30, საქმე 22 (Протокол №58 Заседания бюро ЦК КП Грузии от 18 января 1955 г.).

გაზეთები, ჟურნალები, კრებულები

გაზ. „იერია", №68, 1902 წ. 29 მარტი.

გაზ. „იერია", №150, 1903 წ. 11 ივლისი.

გაზ. „კვირის პალიტრა", №33, 2019 წ. 12-18 აგვისტო.

გაზ. „კომუნისტი", №42, 1943 წ. 20 თებერვალი.

გაზ. „კომუნისტი", №85, 1973 წ. 11 აპრილი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №227, 1938 წ. 3 ოქტომბერი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", 1944 წ. 4 ივნისი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №216, 1953 წ. 1 ნოემბერი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №54, 1975 წ. 18 მარტი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №128, 1975 წ. 28 ივნისი.

გაზ. „საბჭოთა აფხაზეთი", №8, 1988 წ. 13 იანვარი.

გაზ. „საქართველო", №94, 1916 წ. 28 აპრილი.

გაზ. „საქართველო", №100, 1916 წ. 5 მაისი.

გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა", №48, 1919 წ. 1 მარტი.

გაზ. „სახალხო საქმე", №543, 1919 წ. 7 ივნისი.

გაზ. „სოციალისტ-ფედერალისტი", 1921 წ. 20 ივლისი.

გაზ. „ჩვენი მეგობარი", №47, 1916 წ. 29 აპრილი.

ჟურნ. „თეატრი და ცხოვრება", 1916 წ. №23.

Кавказский календарь на 1905 год, Тифлис, 1904.

Кавказский календарь на 1906 год, Тифлис, 1906.

газ. «Демократическая Абхазия», 1992 г., 2 августа.

газ. «Советская Абхазия», 1942 г., 11 апреля.

газ. «Трудовая Абхазия», 1924 г., 23 октября.

აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1938 წ. №2.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1948 წ. №1-2.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1950 წ. №18.

საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1951 წ. №2.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №1.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №2.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №3.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №5.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1952 წ. №7.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №3.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1953 წ. №7.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1954 წ. № 4.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1957 წ. №2.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1958 წ. №4.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1959 წ. №3.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №5.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1960 წ. №11.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1963 წ. №1.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1964 წ. №36.
საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს უწყებები, 1967 წ. № 6.
საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1991 წ. №4.
საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს უწყებები, 1990 წ. №11.

Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1938, №2.
Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №1.
Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №4.
Ведомости Верховного Совета Абхазской АССР, 1939, №7.

ინტერნეტ-რესურსები

http://www.apsnypress.info/news/deputaty-parlamenta-utverdili-nazvaniya-naselennykh-punktov-v-galskom-rayone/
http://mfa.gov.ge/News/%E2%80%8Bevropis-sabchos-ministrta-moadgileebis-komitetma.aspx
http://mfa.gov.ge/News/donald-trampma-kheli-mowacera-biujetis-kanons,-rome.aspx
http://mfa.gov.ge/News/%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%A8-%E1%83%98%E1%83%A1-83%9A.aspx?CatID=5
http://saqinform.ge/news/13141/evrosabWos+saparlamento+asambleam+saqarTvelo-ruseTis+shesaxeb+rezolucia+miiRo.html
http://mfa.gov.ge/News/%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%A8-%E1%83%98%E1%83%A1-%9A.aspx?CatID=5

BEZHAN KHORAVA, NONA CHANTURIA

ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVIZION OF ABKHAZIA IN 1921-1991

Summary

Studying the administrative-territorial division of Soviet Abkhazia is an essential part of the research related to Abkhazia.

Soviet Russia invaded the Democratic Republic of Georgia in February-March of 1921. It was followed with the creation of Georgian Soviet Socialist Republic which in December 1922 with Azerbaijan and Armenian Soviet Socialist Republics joined Transcaucasian Socialist Federative Soviet Republic. At the end of the same year, Transcaucasian SFSR joined the Union of Soviet Socialist Republics (USSR). In 1936, Transcaucasian SFSR ceased to exist and Georgia directly incorporated in the USSR. Abkhaz Autonomous Soviet Socialist Republic was a part of Georgian SSR. In 1991 Georgia regained independence. In December of the same year, USSR dissolved. After the war in 1992-1993, Abkhazia has not temporarily been a part of Georgia so far. The monograph is on the administrative-territorial division of Soviet Abkhazia of that time.

After the establishment of the Soviet rule, in 1921-1930s the central administrative unit in Georgia was a district. There were five districts in Abkhazia: Gagra, Gudauta, Gumista (later Sokhumi), Kodori (later Ochemchire), Samurzakano (later Gali). Districts were divided into communes, the latter in villages.

From 1930 division into districts was replaced by the division into rayons in Georgia. On the same year the districts of Abkhazia, as territorial-administrative units were abolished and the rayons of Gagra, Gudauta, Sokhumi, Kodori (later (Ochemchire), Gali were formed. The city of Sokhumi formed as an independent administrative-territorial unit. At the same time, in 1930, the Abkhazian Soviet government incorporated some villages of the rayon of Gali into the rayon of Ochamchire. The goal of the change was Abkhazification of the Georgian population.

The administrative-territorial division is based on historical, political, geographical, social-economic, cultural, linguistic and many other factors. The characteristics of the economy, level and prospects of development, opportunity to use natural resources, road network, size of population and density, compact settlement of ethnic groups and other elements should also be taken into account. Therefore, every change, especially when there is an ethic factor, is critically accepted.

In the 1920s in Abkhazia was formed a nationalist-separatist regime whose goal was to cut the region from Georgia. Abkhazian government was very concerned about the fact that the number of ethnic Abkhazians was relatively low in the republic. Therefore, in the first years of the Soviet rule, local authorities used rough administrative measures to force ethic Georgian to register as Abkhazians. This enforcement was successful since there were no passports and registration of civil acts were conducted into the village councils. At the same time, the government of the Autonomous Republic of Abkhazia tried more or less to balance the number of ethnic groups in the village councils through the separation of some villages from one village council and adjoining them to the other one. It was possible as the government of the autonomous republic was entitled to define the language of administrative-territorial units: districts, neighbourhoods, villages. As a result, the local nationalistic-separatist government had an instrument for manipulation.

Administrative-territorial changes – the establishment of village councils, border changes or geographical renaming often happened in Abkhazia without the permission of the government of Georgian SSR.

In 1943-1952 there was a geographical renaming of some settlements in Abkhazia. As a result, Russian, Armenian and Turkish names from XIX century were replaced by Georgian or Abkhazian toponyms. Former foreign toponyms were not old historical-geographical names and emerged as a result of

Russian colonization and ethnic demographic infiltration in Abkhazia. Thus, the change intended to replace foreign but not Abkhazian names.

After Khrushchev and his group's coming to the power of USSR, a massive anti-Georgian campaign was mounted in Abkhazia where great attention was paid to falsification of the history of Georgian and Abkhazian nations. Georgians were found guilty in all the miseries which Abkhazians suffered under Communist totalitarian regime. Abkhazians who experienced totalitarian injustice and did not know what went on political backstage were easily persuaded that the root cause of their problem were Georgians. In this situation, in 1953-1967s, there was a massive replacement of Georgian toponyms with Abkhazian, Russian and Armenian ones. It included not only the Georgian names from the Soviet times but old Georgian ones.

In April 1991, Georgia regained her independence. At that time, according to the administrative-territorial division of Abkhazia, there were five administrative rayons – Gali, Ochamchire, Gulripshi, Sokhumi, Gudauta; one area under the town council of Gagra; 7 cities – Akhali Atoni, Gali, Ochamchire, Tkvarcheli, Sokhumi, Gudauta, Gagra; 3 towns – Bichvinta, Gantiadi, Gulripshi. By that time, there were 105 village councils and 514 villages in Abkhazia. In July 1992, Abkhazian ASSR renamed after the Autonomous Republic of Abkhazia.

The monograph shows the dynamics of administrative-territorial division and geographical renaming of 1921-1991s in Abkhazia. It represents relevant source materials of administrative-territorial division and geographical renaming or alteration of transcriptions of 1921-1991s in Abkhazia. Significant attention is paid to administrative-territorial alterations and geographical renaming since 1991. It seems evident that the separatist government of Abkhazia has been trying to remove Georgian footprint in Abkhazia.

Part of the documents on administrative-territorial division and geographical renaming of Soviet Abkhazia has been found in archives and is published for the first time. Such volume of this type of documents has not been published in Georgian (and Abkhazian) historiography so far. The documents are arranged in a chronological order which makes it possible to see administrative-territorial division and related topics, including geographical renaming, in progression and understand the connection of various territorial changes and geographical renaming with the existing political situation more clearly.

Administrative-territorial division of Abkhazia was not a subject of in-depth research at Soviet time. The materials confirm that it is necessary to learn past lessons for the future social-economic and political development of Georgia as well as resolve such problem as political aspects of the conflict in Abkhazia.

სარჩევი

შესავალი 3
აფხაზეთის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა XIX საუკუნეში და XX საუკუნის დასაწყისში 7
აფხაზეთი 1921-1991 წლებში. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 18
1991 წლის შემდეგ 64
აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ქალაქები და დაბები 68
დასკვნა 73
რუკები 75

დოკუმენტები 87

1. საქართველოს 1923 წ. სასოფლო-სამეურნეო აღწერა, აფხაზეთი. 87
2. Постановление Президиума Центрального Исполнительного Комитета ССР Абхазии. 20-го октября 1924 г. 88
3. ს.ს.ს.რ. ადმინისტრატიული დაყოფა, 1925. აფხაზეთის სოც. ს. რესპუბლიკა. 88
4. Доклад НКВД в ЦИК Абхазии о сокращении числа сельских Советов. 11 ноября 1926 г. 89
5. Территория и население С.С.Р. Абхазии, 1927 г. 90
6. საქართველოს ს.ს.რ. ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალური დაყოფა 1930 წ. 91
7. Выписка из протокола № 11 об"единенного заседания Президиума ЦИК и Экосо ССР Абхазии. 28 октября 1930 года. 97
8. დადგენილება სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმისა, აფხაზეთის ასსრ-ის ადმინისტრატიულ-ტერიტორიალურ დაყოფის შესახებ. 1935 წ. 16 აგვისტო. 98
9. Центральный Исполнительный Комитет Советов Рабочых, Крестьянских и Красноармейских Депутатов АССР Абхазии. В ЦИК ССР Грузии. 9 августа 1936 г. 100
10. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), 1937 წ. 100
11. О правильном начертании названий населенных пунктов. Постановление Центрального Испольнительного Комитета Союза ССР. 16 августа 1936 г. 101
12. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა ლიძავის სოფლის საბჭოს გადაცემის შესახებ გუდაუთის რაიონიდან გაგრის რაიონში. 1938 წ. 26 სექტემბერი. 101
13. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა კურორტ ფსირცხის დაბად გარდაქმნის შესახებ. 1938 წ. 16 ნოემბერი. 102
14. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა სოფელ აკარმარის დაბად გარდაქმნის შესახებ, 1938 წ. 18 ნოემბერი. 102
15. საინფორმაციო ცნობა. 1938 წ. 102
    ა) კურორტ ფსირცხის ქალაქის ტიპის დაბად გამოყოფის შესახებ;
    ბ) ტყვარჩელის სადაბო საბჭოდან დაბა აკარმარის გამოყოფის შესახებ ქალაქის ტიპის დამოუკიდებელ ახალშენად;
    გ) პილენკოვოსა და სალმეს სოფლის საბჭოებიდან გაგრის რაიონის ქალაქის ტიპის – პილენკოვოს ახალშენის გამოყოფის შესახებ.
16. Указы Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О переименовании сел. Топчиановки, Цебельдинского сельсовета, Сухумского района, в село Коминтерновское, 23 ноября 1938 г. 102
17. Информационные сообщения 103
    а) О передаче Чхортольского сельсовета, Очемчирского района, Гальскому району, 1939 г.
    б) Об образовании сельского Совета на территории кындгского переселенческого колхоза имени Берия, 1939 г.

18. Протокол №6 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской АССР. 9 февраля 1939 г. 104
а). Об образовании Амткельского сельского Совета, Сухумского района.
б). Об образовании Багмаранского сельского Совета Сухумского района.
в). Об образовании Свободского сельского Совета, Сухумского района.
г). Об образовании Пшапского сельского Совета Сухумского района.
д). Об образовании Варче-Бабушерского сельского Совета, Сухумского района.
е). Об образовании Красно-Беслетского и Маджарского сельских Советов и разукрупнении Володаровского сельского Совета, Сухумского района.
ё). Об упразднении Цхаро-Шубарского сельского Совета, Сухумского района.
ж). О Разделении Речхо-Цхирского сельского Совета Гальского района и образовании из его состава сельских Советов Речхинкого и Цхирского.
з). Ходатайство Очамчирского Райисполкома об образовании Нааского сельского Совета.
19. Постановления Президиума Верховного Совета Абхазской АССР 106
а) Об образовании Амткельского сельского Совета, Сухумского района, 9 февраля 1939 г.
б) Об образовании Свободского сельского Совета, Сухумского района, 9 февраля 1939 г.
в) Об образовании Варче-Бабушерского сельского Совета, Сухумского района, 9 февраля 1939 г.
г) Об образовании Красно-Беслетского и Маджарского сельских советов и разукрупнении Володаровского сельского Совета, Сухумского района, 9 февраля 1939 г.
д) Об упразднении Цхаро-Шубарского сельского совета, Сухумского района, 9 февраля 1939 г.
20. Протокол № 10 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики, 14 июля 1939 г. О передаче Чхортольского сельсовета Очемчирского района – Гальскому району. 108
21. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ სოხუმის რაიონში ცხარა-შუბარის სასოფლო საბჭოს გაუქმების შესახებ, 1939 წლის 23 აგვისტო. 108
22. Протокол № 12 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики, 13 сентября 1939 г. Об образовании сельского Совета на территории Киндгского переселенческого колхоза им. Берия. 109
23. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ლიძავის სასოფლო საბჭოს გაგრის რაიონზე მიკუთვნების შესახებ, 1939 წლის 20 სექტემბერი. 109
24. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ სოხუმის რაიონში ახალი სასოფლო საბჭოების შექმნის შესახებ, 1939 წ. 20 სექტემბერი. 109
25. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ ოჩემჩირის რაიონში ახალკინდღის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ, 1939 წ. 20 სექტემბერი. 110
26. Постановление Бюро Обкома О разукрупнении Сухумского и Очамчирского районов, 11 февраля 1940 г. 110
27. Указ Президиума Верховного Совета Грузинской ССР Об образовании города Ткварчели, 9 апреля 1942 г. 111
28. Протокол № 33 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики, 26 мая 1942 г. Об Образовании Ахали-Сопельского сельского Совета депутатов Трудящихся Гудаутского района. 111
29. Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР Об образовании Гульрипшского района Абхазской АССР, 17 февраля 1943 г. 112
30. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа. 17 февраля 1943 года. 112
31. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება სუხუმის რაიონის სუხუმისა და გულრიფშის რაიონებად გაყოფის შესახებ, 1943 წ.19 თებერვალი. 113

32. Постановление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР Об изменении границ некоторых сельских Советов Сухумского и Гульрипшского районов и образовании Багмаралского сельского Совета в составе Гульрипшского района, 6 марта 1943 г. 113
33. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа. Г.Ф. 6 марта 1943 г. 114
34. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ სუხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს შემადგენლობის ცვლილებისა და გულრიფშის რაიონში ბაღმარანის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ, 1943 წ. 20 მარტი. 114
35. Выписка из Протокола № 36 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики. О переименовании Володаровского сельского Совета Сухумского района и сел Гнаденберг и Найдорф того же сельского Совета. 9 апреля 1943 года. 115
36. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа. Г.Ф. 9 апреля 1943 г. 115
37. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ სუხუმის რაიონის ვოლოდაროვკის სასოფლო საბჭოს და ამავე სასოფლო საბჭოში შემავალი სოფლების გნადენბერგისა და ნაირდოფის გადარქმევის შესახებ, 1943 წლის 14 აპრილი. 116
38. Выписка из Постановления Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О переименовании села Пиленково в село Гантиади и Пиленковского сельсовета в Гантиадский сельский Совет Гагринского района, 17 июня 1943 г. 116
39. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа. Г.Ф. 17 июня 1943 г. 116
40. ბრძანებულება (პროექტი) საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ. 117
41. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის სოფელ პილენკოვოს სოფელ განთიადად და პილენკოვოს სასოფლო საბჭოს განთიადის სასოფლო საბჭოდ გადარქმევის შესახებ, 1943 წლის 23 ივნისი..... 117
42. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმი. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР – тов. Стуруа Г.Ф. 8 сентября 1943 г. 117
43. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევის შესახებ, 1943 წ. 11 სექტემბერი. 118
44. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ მშრომელთა დეპუტატების გუდაუთის რაიონის სოფელ აშიცრას გადარქმევისა და ახალ-სოფლის სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ, 1943 წ. 29 დეკემბერი. 118
45. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ სუხუმის რაიონის ბეშკარდაშის, ეკატერინოვკისა და მიხაილოვკის სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ, 1943 წ. 29 დეკემბერი. 119
46. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ გაგრის, სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოების გადარქმევის შესახებ, 1944 წ. 15 იანვარი. 119
47. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის

ასსრ გაგრის რაიონის სოფ. ერმოლოვსკის და სალმეს სასოფლო საბჭოს გადარქმევის შესახებ, 1944 წ. 1 ივნისი. 120
48. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს კანონი საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონის) მე-19, 20, 50, 55 და 108 მუხლების ცვლილებებისა და დამატების შესახებ, 1945 წ. 1 აგვისტო. 120
49. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ოჩამჩირის რაიონის აძუბჟას და ტამიშის სასოფლო საბჭოებიდან ზოგიერთი სოფლის გამოყოფისადა ახალი სასოფლო საბჭოების შექმნის შესახებ, 1945 წ. 20 ნოემბერი. 121
50. Постановление Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О составе комиссии при Президиуме Верховного Совета Абхазской АССР по транскрипции наименований населенных пунктов. март 1947 г. 121
51. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრთა შეკითხვით გატარებული ბრძანებულებანი და დადგენილებანი. ბრძანებულება საქართველოს სსრ აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი ქალაქის სახელწოდების ტრანსკრიპციის შესახებ,1948 წ. 7 აგვისტო. 122
52. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება საქართველოს სსრ აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლისა და სასოფლო საბჭოს გადარქმევისა და სოფლების გაერთიანების შესახებ, 1948 წ. 3 სექტემბერი. 122
53. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1949 წლის 1 სექტემბრისთვის. 125
54. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ, 1950 წ. 8 ივნისი. 132
55. Протокол №53 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики. 15 августа 1950 года. 133
   а). О переименовании некоторых остановочных пунктов Закавказской железной дороги, расположенных на территории Абхазской АССР.
   б). Указ о переименовании Цивцкаройского сельского Совета Гагрского района
   в). Указ о переименовании некоторых сел Абхазской АССР.
56. აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ბაკლანოვკის სასოფლო საბჭოს გაუქმებისა და ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ, 1951 წ. 17 აპრილი. 135
57. Абхазская АССР. Административно-Территориальное Деление 1951 г. 136
58. ბრძანებულება აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ოჩამჩირის რაიონის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილების შესახებ,1952 წ. 26 თებერვალი. 143
59. ბრძანებულება ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ, 1952 წ. 19 აპრილი. 144
60. Вопросы голосованные опросом членов Президиума Верховного Совета Абхазской АССР. 29 апреля 1952 г. 144
   а). О переименовании села Марчхапони и образовании Ганахлебского сельского Совета Гальского района;
   б). О выделении села Култубани из Леселидзейского сельского Совета Гагрского района и включении его в Гантиадский сельский Совет.
61. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის სოფელ მარჩხაფონის გადარქმევისა და განახლების სასოფლო საბჭოს შექმნის შესახებ, 1952 წ. 5 მაისი. 145
62. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გაგრის რაიონის ლესელიძის სასოფლო საბჭოდან სოფელ კულტუბნის გამოყოფისა და განთიადის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ, 1952 წ.

28 მაისი. 145
63. Протокол №12 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го созыва. 19 июля 1952 г. Указ О переименовании некоторых сельских Советов и сел Абхазской АССР. 145
64. ბრძანებულება აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ, 1952 წ. 31 ივლისი. 147
65. ბრძანებულება აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის შექმნის შესახებ, 1952 წ. 13 დეკემბერი. 149
66. აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა, 1953 წ. 150
67. ბრძანებულება „ზუგდიდის რაიონის კოკის სასოფლო საბჭოდან დასახლებული პუნქტის ხურჩას გამოყოფისა და აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის ნაბაკევის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების თაობაზე" გამოცემული საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების გაუქმების შესახებ, 1953 წ. 28 აპრილი. 157
68. კანონი საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებათა დამტკიცების შესახებ. „აფხაზეთის ასსრ-ის ახალი ათონის რაიონის შექმნა", 1953 წ. 19 აგვისტო. 157
69. Протокол № 31 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го Созыва, Об отмене переименования некоторых сел и сельских Советов Абхазской АССР. 12 сентября 1953 г. 158
70. ბრძანებულება აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის გაუქმების შესახებ, 1953 წ. 24 სექტემბერი. 158
71. ბრძანებულება „აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს და სოფლის სახელწოდებათა შეცვლის შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1952 წლის 31 ივლისის ბრძანებულებაში ნაწილობრივი ცვლილების შეტანის შესახებ, 1953 წ. 17 ოქტომბერი. 159
72. კანონი „აფხაზეთის ასს რესპუბლიკის ახალი ათონის რაიონის გაუქმების შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცება, 1953 წ. 29 ოქტომბერი. 159
73. Президиум Верховного Совета Абхазской АССР. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР тов. Чубинидзе М. Д. 16 декабря 1953 г. 160
74. Указы и Постановления голосованные путем опроса членов Президиума Верховного Совета Абхазской АССР, 11 июня 1954 г. 162
О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР.
О выделении села Пирвели Шешелети из Репо-Шешелетского сельского Совета и включении в Мухурский сельский Совет.
75. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის გადარქმევის შესახებ, 1954 წ. 16 ივნისი. 163
76. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გალის რაიონის რეფო-შეშელეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ პირველი შეშელეთის გამოყოფისა და მისი ამავე რაიონის მუხურის სასოფლო საბჭოზე მიკუთვნების შესახებ, 1954 წ. 16 ივნისი. 163
77. ბრძანებულება საქართველოს სს რესპუბლიკის ზოგიერთი სასოფლო საბჭოს გამსხვილების შესახებ, 1954 წ. 19 ივნისი. 164
78. Протокол №58 Заседания бюро ЦК КП Грузии от 18 января 1955 г. Список наименовании Сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР утвержденный решением Бюро ЦК КП Грузии от 14.01.1955 г. 165
79. Протокол №50 Заседания Президиума Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го созыва. 26 марта 1955 г. 170
а. Указ Об отмене Указов Президиума Верховного Совета Абхазской АССР по переименованию

некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР.
б. Указ о переименовании некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР.
в. Указ о внесении транскрипционных изменений и наименования некоторых сельских Советов и населенных пунктов Абхазской АССР.
80. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го созыва. 9 мая 1955 г. Управляющему делами Совета Министров Абхазской АССР тов. Чагунава В.Ф. 175
81. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го созыва. 9 мая 1955 г. Управляющему делами Совета Министров Абхазской АССР тов. Чагунава В.Ф. 176
82. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики 3-го созыва. 9 мая 1955 г. Управляющему делами Совета Министров Абхазской АССР тов. Чагунава В.Ф. 177
83. დადგენილება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა, 1956 წ. 6 თებერვალი. 180
84. ამონაწერი. საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭო. დადგენილება №192 დანესებულებებისა და ორგანიზაციებისათვის მიწის ნაკვეთების გამოყოფის შესახებ. 1956 წლის 19 აპრილი. 180
85. Постановление № 271 Совета Министров Абхазской АССР, 27 июня 1956 г. 181
86. Протокол Установления точных границ, находящихся в пользовании Сухумского Горсовета, 17 января 1957 года. 181
87. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР тов. Чубинидзе М. Д. 18 января 1957 г. 182
88. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики. Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР тов. Чубинидзе М. Д. 19 января 1957 г. 183
89. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა სოხუმის რაიონის გუმისთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ მაიაკის და ბესლეთის სასოფლო საბჭოდან სოფელ ბესლეთის ტერიტორიის ნაწილის გამოყოფისა და მათი ქალაქ სოხუმზე მიკუთვნების შესახებ. 1957 წ. 31 იანვარი. 183
90. ბრძანებულება ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი საბჭოების პრეზიდიუმებისა და ავტონომიური ოლქის მშრომელთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტისათვის საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფის ზოგიერთი საკითხის გადასაწყვეტად გადაცემის შესახებ, 1958 წ. 8 აგვისტო. 184
91. ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ სოხუმისა და გულრიფშის რაიონების ერთ, – სოხუმის რაიონად გაერთიანების შესახებ, 1959 წ. 10 აპრილი. 185
92. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებათა შესახებ, 1960 წ. 12 იანვარი. 185
93. ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში ცვლილებათა შესახებ, 1960 წ. 3 აგვისტო. 185
94. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1961 წლის 1 ივლისისათვის ... 185
95. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა საქართველოს სსრ რაიონული დაქვემდებარების რიგი ქალაქის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქების კატეგორიისათვის მიკუთვნებისა და ზოგიერთ სხვა ადმინისტრაციულ- ტერიტორიულ ცვლილებათა შესახებ, 1962 წ. 30 დეკემბერი. 192
96. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა საქართველოს სსრ რაიონების გამსხვილების შესახებ, 1963 წ. 2 იანვარი. 192
97. კანონი საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცებისა

და საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონის) 19, 20, 107, 108, 109 და 110 მუხლებში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ, 1963 წ. 25 დეკემბერი. 193
98. ბრძანებულება საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინის-ტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ, 1964 წ. 23 დეკემბერი..... 193
99. კანონი საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა „საქართველოს სსრ ზოგიერთი რაიონის შექმნისა და სხვა ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ" საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცებისა და საქართველოს სსრ კონსტიტუციის (ძირითადი კანონი) 19, 20, 21, 107, 108, 109 მუხლებში ცვლილებათა და დამატებათა შეტანის თაობაზე, 1964 წ. 26 დეკემბერი. 194
100. Абхазская АССР. Административно-территориальное деление. Январь 1965 г. 194
101. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1966 წლის 15 იანვრისათვის. 196
102. Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР. 17 апреля 1967 г. 202
103. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი სოფლის გადარქმევის შესახებ, 1967 წ. 20 აპრილი. 203
104. Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О переименовании некоторых населенных пунктов Абхазской АССР. 2 июня 1967 г. 204
105. Президиум Верховного Совета Абхазской Автономной Советской Социалистической Республики, Председателю Президиума Верховного Совета Грузинской ССР тов. Дзоценидзе Г. С. 2 июня 1967 г. 204
106. Указ Президиума Верховного Совета Абхазской АССР О транскрипции наименований некоторых населенных пунктов Абхазской АССР 2 июня 1967 г. 204
107. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ ზოგიერთი დასახლებული პუნქტის სახელწოდების ტრანსკრიფციის შესახებ, 1967 წ. 14 ივნისი. 206
108. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა აფხაზეთის ასსრ გულრიფშის რაიონის სოფელ ვარდისუბნის გადარქმევის შესახებ, 1967 წ. 27 ივნისი. 208
109. აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1969 წლის 1 იანვრისათვის. 209
110. ბრძანებულება საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმისა რაიონული დაქვემდებარების ქალაქ გაგრის რესპუბლიკური დაქვემდებარების ქალაქად გარდაქმნისა და გაგრის რაიონის გაუქმების შესახებ, 1973 წ. 5 აპრილი. 215
111. ქრონიკა. გულრიფშის რაიონში ზოგიერთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების შესახებ. 1975 წ. 7 მარტი. 216
112. კანონი აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკისა აფხაზეთის ასსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულების დამტკიცების შესახებ გულრიფშის რაიონში ზოგიერთი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ცვლილებების თაობაზე, 1975 წ. 25 ივნისი. 216
113. აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1975 წლის 1 დეკემბრისათვის. 216
114. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1977 წლის 1 იანვრისთვის. 223
115. გადარქმეული დასახლებული პუნქტები, ახალი სახელწოდებანი, 1977 წელი. 230
116. აფხაზეთის ასსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიულ დაყოფაში 1977 წლის 1 იანვრიდან 1987 წლის 1 იანვრამდე მომხდარი ცვლილებები 237
117. აფხაზეთის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კონსტიტუცია (ძირითადი კანონი), 1978 წ. 238

118. საქართველოს სსრ ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა 1987 წლის 1 იანერის მდგომარეობით. 238
119. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონის ქალაქის ტიპის დაბის ახალი ათონის რაიონული დაქვედებარების ქალაქად გარდაქმნის დამტკიცების შესახებ, 1987 წ. 30 დეკემბერი. 245
120. საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულება აფხაზეთის ასსრ გუდაუთის რაიონში მიუსერის სადაბო საბჭოს შექმნის დამტკიცების შესახებ, 1987 წ. 30 დეკემბერი. 246
121. საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს დადგენილება აფხაზეთის ასსრ უზენაესი საბჭოს მიერ განხორციელებული ქ. გაგრისადმი ადმინისტრაციულად დაქვემდებარებული ბზიფის სასოფლო საბჭოს სადაბო საბჭოდ გარდაქმნის დამტკიცების შესახებ, 1991 წ. 18 აპრილი. 246

ბიბლიოგრაფია 247
რეზიუმე ინგლისურ ენაზე 253

ბეჟან ხორავა – ისტორიის დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი. იკვლევს საქართველოსა და კავკასიის ხალხთა ისტორიის საკითხებს. მისი ნაშრომები გამოცემულია ქართულ, რუსულ, ინგლისურ, თურქულ ენებზე. 2011 წელს წიგნისათვის *„აფხაზეთის სამთავროს გაუქმება და მიხეილ შარვაშიძე"*, გიორგი შარვაშიძის პრემია მიენიჭა. დაჯილდოებულია საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის მადლობის სიგელით, აფხაზეთის ა/რ უმაღლესი საბჭოს საპატიო სიგელით. არჩეულია აფხაზეთის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიისა და წმინდა ამბროსი მარტირის (ისტორიის, პერალდიკის, გენეალოგიის, სამართლის) საერთაშორისო აკადემიის (იტალია) წევრად.

ნონა ჭანტურია – ისტორიის დოქტორი, გრიგოლ რობაქიძის სასწავლო უნივერსიტეტის მოწვეული პროფესორი. იკვლევს საქართველოს ახალი და უახლესი ისტორიის, ქართველი ებრაელებისა და ჰოლოკოსტის ისტორიის საკითხებს.

BEZHAN KHORAVA, NONA CHANTURIA

ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVIZION OF ABKHAZIA IN 1921-1991

Tbilisi
2019

БЕЖАН ХОРАВА, НОНА ЧАНТУРИЯ

АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ ДЕЛЕНИЕ АБХАЗИИ В 1921-1991 гг.

Тбилиси
2019

გამომცემლობა „უნივერსალი"
თბილისი, 0186, ს. ფილიპოვსაის №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com